

UNIwersytet Rzeszowski
Kolegium Nauk Społecznych
Instytut Ekonomii i Finansów

mgr Rafał Pitera

***Oddziaływanie specjalnych stref ekonomicznych na rozwój
społeczno-ekonomiczny województwa podkarpackiego***

Rozprawa doktorska
napisana pod kierunkiem naukowym
Prof. dra hab. Jerzego Kitowskiego
Promotor pomocniczy
Dr inż. Paulina Filip

Rzeszów 2022

Podziękowania

Pragnę złożyć serdeczne podziękowania Panu prof. dr hab. Jerzemu Kitowskiemu za nieocenioną pomoc udzieloną w trakcie przygotowywania pracy doktorskiej, cierpliwość i wyrozumiałość oraz motywację do krytycznego spojrzenia na problematykę badawczą. Szczególne podziękowania pragnę złożyć Panu Profesorowi za pomoc w jasnym formułowaniu myśli naukowej oraz inspirację do zgłębiania zagadnień naukowych.

Chciałem wyrazić głęboką wdzięczność Pani dr inż. Paulinie Filip bez której moja praca doktorska nie mogłaby powstać. Dziękuję za inspirację do badań oraz kreatywne podejście w poszukiwaniu rozwiązań problemów. Pragnę również podziękować za pomoc w redagowaniu pracy oraz motywację do opracowania samodzielnych koncepcji na tle istniejącej literatury naukowej.

Szczególne wyrazy wdzięczności składam pracownikom Instytutu Ekonomii i Finansów za przekazaną wiedzę oraz prawdziwie naukową atmosferę w pracy. W szczególności pragnę podziękować Dyrektorowi Instytutu Ekonomii i Finansów Panu dr hab. Ryszardowi Kacie prof. UR za włączenie mnie do realizowania badań naukowych, a także Koleżankom i Kolegom z Katedry Finansów i Rachunkowości za wsparcie w codziennej pracy. W szczególności podziękowania kieruję do Pana dr Wojciecha Lichoty oraz Pani dr Eweliny Rabiej.

Chciałbym również podziękować rodzinie oraz przyjaciołom, za nieustanne wsparcie oraz motywację.

Spis treści

Wstęp.....	9
ROZDZIAŁ I.....	15
Specjalne strefy ekonomiczne jako instrument oddziaływania państwa na rozwój regionalny	15
1.1 Interwencjonizm państwa a polityka regionalna – wybrane aspekty	15
1.1.1 Pojęcie polityki regionalnej.....	15
1.1.2 Istota i cele interwencjonizmu.....	20
1.1.3 Wpływ ingerencji państwa na rozwój na szczeblu lokalnym i regionalnym.....	21
1.2 Zasady udzielania pomocy publicznej w Polsce oraz formy wsparcia w rozwoju na poziomie regionalnym.....	27
1.3 Podstawy prawne działalności specjalnych stref ekonomicznych w Polsce	30
1.4 Lokalizacja oraz obszar specjalnych stref ekonomicznych w Polsce – kryteria wyboru regionów.....	34
1.5 Polityka inwestycyjna a specjalne strefy ekonomiczne.....	37
1.5.1 Współpraca przedsiębiorstw zarządzających strefami z gminami oraz na płaszczyźnie regionalnej w zakresie pozyskania inwestorów.....	38
1.5.2 Systemy ulg i preferencji dla inwestorów w specjalnych strefach ekonomicznych.....	40
1.6 Bilans dokonań specjalnych stref ekonomicznych w województwie podkarpackim	44
1.6.1 Lokalizacja, obszar oraz struktura przestrzenna specjalnych stref ekonomicznych.....	45
1.6.2 Poziom zagospodarowania specjalnych stref ekonomicznych	62
1.6.3 Liczba przedsiębiorstw strefowych oraz ich struktura sektorowa	64
1.6.4 Dynamika i struktura nakładów inwestycyjnych.....	67
1.6.5 Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w specjalnych strefach ekonomicznych.....	69
1.6.6 Liczba utworzonych i utrzymanych miejsc pracy w specjalnych strefach ekonomicznych.....	73
ROZDZIAŁ II	77
Metodyczne aspekty doboru narzędzi oraz charakterystyka próby badawczej	77
2.1 Stan badań nad kryteriami oceny efektywności specjalnych stref ekonomicznych w Polsce.....	79
2.2 Zakres oraz metodyka badania efektywności funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych.....	83
2.2.1 Założenia metodyczne modelu enklaw.....	84
2.2.2 Modyfikacja modelu enklaw do oceny efektywności funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych.....	87
2.3 Założenia metod badawczych do oceny efektywności finansowej badanych podmiotów	93
2.3.1 Kryteria doboru metod oceny kondycji finansowej przedsiębiorstw	94
2.3.2 Metody dyskryminacyjne oceny predykcji zagrożenia upadłością przedsiębiorstwa ...	96
2.3.3 Metody logitowe oceny zagrożenia upadłością przedsiębiorstwa.....	100
2.3.4 Bankowe metody scoringowe oceny zdolności kredytowej przedsiębiorstwa.....	103

2.4	Charakterystyka oraz kryteria doboru przedsiębiorstw do próby badawczej	110
ROZDZIAŁ III		113
Analiza korzyści związanych z funkcjonowaniem specjalnych stref ekonomicznych i ich wpływ na rozwój województwa podkarpackiego		113
3.1	Wpływy do budżetu państwa z tytułu podatków	114
3.1.1	Wpływy z tytułu podatku VAT	115
3.1.2	Wpływy z tytułu podatku CIT	118
3.1.3	Wpływy z tytułu podatku PIT	120
3.2	Wpływy z tytułu podatków do budżetów jednostek samorządu terytorialnego	122
3.2.1	Wpływy z tytułu podatku PIT	122
3.2.2	Wpływy z tytułu podatku CIT	123
3.3	Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na lokalne i regionalny rynek pracy	126
3.4	Korzyści dla środowiska lokalnego związanego z występowaniem specjalnych stref ekonomicznych	140
3.4.1	Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na lokalne przedsiębiorstwa	140
3.4.2	Rozwój infrastruktury towarzyszącej	145
3.4.3	Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na rozbudowę komunikacji miejskiej	147
3.4.4	Rozwój usług bankowych jako efekt funkcjonowania stref	149
3.5	Dobre praktyki przedsiębiorstw strefowych jako przykład funkcjonowania zgodnie z regułami Społecznej Odpowiedzialności Biznesu (CSR)	152
ROZDZIAŁ IV		157
Ocena kosztów związanych z powstaniem oraz działalnością specjalnych stref ekonomicznych w województwie podkarpackim		157
4.1	Wysokość poniesionych nakładów z tytułu udzielonej pomocy publicznej przedsiębiorcom działającym w specjalnych strefach ekonomicznych	158
4.2	Wielkość nakładów inwestycyjnych związanych z budową i modernizacją infrastruktury na terenie stref	163
4.2.1	Koszty budowy oraz modernizacji infrastruktury	163
4.2.2	Zagospodarowanie obszaru specjalnych stref ekonomicznych	168
4.3	Utracone korzyści związane z zaniechaniem poboru podatków od przedsiębiorstw	171
4.4	Wpływ przedsiębiorstw strefowych na środowisko naturalne	173
4.4.1	Rodzaje prowadzonej działalności w strefach na terenie województwa podkarpackiego	173
4.4.2	Stopień uciążliwości przedsiębiorstw na środowisko naturalne oraz związane z tym konsekwencje	178
4.5	Bariery rozwoju specjalnych stref ekonomicznych	182

ROZDZIAŁ V	191
Ocena efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych.....	191
5.1 Analiza przedsiębiorstw działających w strefach objętych badaniem.....	192
5.2 Ocena kondycji finansowej spółek zarządzających specjalnymi strefami ekonomicznymi	197
5.3 Dynamika i uwarunkowania upadłości w specjalnych strefach ekonomicznych	201
5.4 Wpływ kryzysu finansowego na efektywność gospodarczą specjalnych stref ekonomicznych oraz znaczenie dla rozwoju regionu	206
5.4.1 Wpływ kryzysu na napływ nowych inwestycji do stref	206
5.4.2 Wpływ kryzysu na liczbę miejsc pracy	209
5.4.3 Wpływ kryzysu na wyniki finansowe przedsiębiorstw strefowych oraz ich kondycję finansową.....	210
ROZDZIAŁ VI.....	215
Ocena oddziaływania specjalnych stref ekonomicznych na rozwój społeczno-gospodarczy regionu	215
6.1 Rola specjalnych stref ekonomicznych w gospodarce województwa podkarpackiego. Bilans korzyści i kosztów funkcjonowania stref	215
6.2 Zastosowanie zmodyfikowanego modelu enklaw do analizy efektywności oddziaływania specjalnych stref ekonomicznych na otoczenie.....	218
6.2.1 Ocena efektów oddziaływania stref na płaszczyźnie województwa	219
6.2.2 Efektywność oddziaływania stref na poziomie powiatu	221
6.2.3 Analiza efektywności oddziaływania stref na płaszczyźnie gminy.....	222
6.3 Siła oddziaływania specjalnych stref ekonomicznych na sferę społeczną regionu – efekty oraz skutki	224
6.4 Potencjalne efekty ekonomiczne związane z przyszłymi inwestycjami w specjalnych strefach ekonomicznych	227
6.4.1 Scenariusze rozwoju polityki ekonomiczno-społecznej w zakresie specjalnych stref ekonomicznych.....	227
6.4.2 Specyfika regionalna a możliwe kierunki rozwoju stref w województwie podkarpackim	231
Zakończenie.....	237
Spis literatury.....	243
Spis tabel.....	259
Spis rysunków.....	261
Załączniki.....	263

WSTĘP

Dyskusje na temat roli specjalnych stref ekonomicznych (SSE) we współczesnej gospodarce stanowią nieodłączną część opinii na całym świecie związanych z ich oceną oraz ustanawianiem. Spory zwolenników i przeciwników specjalnych stref ekonomicznych wykreowały w literaturze liczne poglądy i stanowiska. Niemal tyle samo jest zwolenników, jak i przeciwników tworzenia takich obszarów. Zwolennicy wolnego rynku twierdzą, że różnice regionów w poziomie rozwoju gospodarczego to stan powszedni i ich rozwój powinien następować poprzez naturalne procesy. Wyznawcy neoliberalizmu uważają specjalne strefy ekonomiczne za narzędzie zaburzające działanie pierwotnych sił rynkowych oraz tworzą nierówną konkurencję pomiędzy przedsiębiorcami, regionami, czy miastami. Z kolei zwolennicy interwencjonizmu państwowego uważają, że Państwo powinno wspierać rozwój słabszych regionów, a niektórych celów społeczno-ekonomicznych nie da się osiągnąć za pomocą tylko i wyłącznie narzędzi rynkowych i naturalnych procesów. Państwo musi w takich sytuacjach wspierać rozwój regionów słabiej rozwiniętych gospodarczo. Jednym z bardziej skutecznym w tym działaniu narzędziem są właśnie specjalne strefy ekonomiczne, które w Polsce powstały na mocy z ustawy z dnia 20 października 1994 roku.

Rozprawa poświęcona jest analizie efektywności polskich specjalnych stref ekonomicznych oraz ich znaczenia w kontekście zjawisk ekonomicznych, a także społecznych – często równie istotnych – na tereny, gdzie zostały zlokalizowane. W pracy przedstawione zostały wyniki badań nad efektywnością SSE w Polsce na przykładzie dwóch stref: SSE Euro-Park Mielec oraz SSE Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg i ich znaczenia dla obszarów, na których funkcjonują.

Zagadnienia poruszane w rozprawie odnoszą się do praktyki gospodarczej oraz w swej treści nawiązują do nurtu teorii ekonomii instytucjonalnej. Uwzględnienie aspektów instytucjonalnych oraz spojrzenie na specjalne strefy ekonomiczne przez pryzmat ekonomii instytucjonalnej pozwala rozszerzyć perspektywę analizy w kwestii przestrzennej gospodarki. Podejście zbieżne z ekonomią instytucjonalną może być wykorzystane przy kwestiach prawnych (ustawa o specjalnych strefach ekonomicznych), na ideę SSE oraz innych instytucji takich jak zarządcy SSE, przedsiębiorstwa w nich działające, jednostki samorządu terytorialnego, czy między innymi społeczność lokalna.

Rozprawa została podporządkowana realizacji **celu głównego** jakim była **kompleksowa ocena wpływu działalności specjalnych stref ekonomicznych na rozwój społeczno-ekonomiczny województwa podkarpackiego**. Dla pełnego zrealizowania założonego programu badań niezbędna była próba zrealizowania następujących celów pomocniczych:

1. Ocena efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych w województwie podkarpackim.
2. Analiza korzyści oraz ponoszonych nakładów związanych z utworzeniem strefy w skali kraju oraz na płaszczyźnie regionu.
3. Ocena wpływu kryzysu gospodarczego na wyniki finansowe przedsiębiorstw strefowych oraz skutki dla budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego.
4. Ocena roli specjalnych stref ekonomicznych w transferze bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski.
5. Ocena w jakim stopniu specjalne strefy ekonomiczne przyczyniły się do utworzenia nowych innowacyjnych przedsięwzięć w regionie.
6. Zidentyfikowanie wpływu specjalnych stref ekonomicznych na lokalne rynki pracy oraz regionalny rynek pracy.

Dla osiągnięcia tak postawionych celów w rozprawie doktorskiej niezbędne było sformułowanie zasadniczej hipotezy badawczej oraz szeregu hipotez cząstkowych, które to stanowiły wsparcie w osiągnięciu zamierzonych efektów. **Hipoteza główna** przyjęła następującą postać: **specjalne strefy ekonomiczne korzystnie wpływają na rozwój społeczno-gospodarczy obszarów, na terenie których zostały zlokalizowane**.

W toku dokonanych badań starano się zweryfikować następujące hipotezy pomocnicze:

1. Specjalne strefy ekonomiczne są głównym podmiotem tworzącym nowe miejsca pracy na terenach, w których zostały utworzone.
2. Specjalne strefy ekonomiczne zapewniają zwiększenie dochodów budżetów jednostek samorządu terytorialnego.
3. Efektywność finansowa specjalnych stref ekonomicznych jest uzależniona od sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw w nich działających.

Do osiągnięcia zamierzonych celów oraz weryfikacji hipotez badawczych wykorzystana została analiza literatury przedmiotu w części teoretycznej, a także szereg metod badawczych.

Rozprawa ma charakter teoretyczno-empiryczny, w którym dokonano krytycznej analizy najważniejszych pozycji z zakresu specjalnych stref ekonomicznych. Przytoczone zostały najważniejsze wyniki badań autorów podejmujących problematykę wspierania rozwoju obszarów słabiej rozwiniętych. Przedstawione zostały główne akty prawne, czy opracowania w postaci raportów branżowych związanych z tematyką specjalnych stref ekonomicznych. W części empirycznej uwzględniono wyniki badań przeprowadzone przez autora rozprawy przy zastosowaniu różnych narzędzi diagnostycznych. Informacje ilościowe i jakościowe poddane zostały analizie przy wykorzystaniu następujących metod badawczych: przegląd literatury przedmiotu, wnioskowanie statystyczne i analiza porównawcza danych zastanych, metody oceny kondycji finansowej oraz zdolności kredytowej przedsiębiorstw, model enklaw P. Warra do oceny efektywności specjalnych stref ekonomicznych.

Omawiana problematyka została poddana analizie w oparciu o dane statystyczne, informacje publikowane przez Ministerstwo Gospodarki i Ministerstwo Rozwoju, a także Urząd Ochrony Klientów i Konsumentów, czy dane pochodzące ze sprawozdań finansowych przedsiębiorstw objętych badaniem. Wykorzystane zostały dane udostępnione przez zarządców SSE Euro-Park Mielec oraz SSE Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg, raporty instytucji publicznych (m.in. Najwyższej Izby Kontroli i Głównego Urzędu Statystycznego), strony internetowe, periodyki. Zakres czasowy badania skoncentrowany został głównie na latach 2006-2019. Jednak w niektórych przypadkach, ze względu na brak danych, okres ten był inny. Projektowane badanie skoncentrowało się na oddziaływaniu specjalnych stref ekonomicznych na poziomie regionu, powiatu oraz gminy.

Wybór tematu rozprawy odnosi się do oceny oddziaływania specjalnych stref ekonomicznych znajdujących się na terenie województwa podkarpackiego. Obszar zainteresowania województwem podkarpackim determinowany jest różnymi czynnikami. Do głównych implikacji należy zaliczyć fakt, iż w dalszym ciągu różnego rodzaju wskaźniki ekonomiczne informują o niskiej pozycji regionu Podkarpacia w odniesieniu do pozostałych województw. Jak podaje Urząd Statystyczny w Rzeszowie w opracowaniu *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego 2021* w roku 2019 gospodarstwo domowe na Podkarpaciu dysponowało przeciętnym miesięcznym nominalnym dochodem

rozporządzalnym wynoszącym 1 471,50 zł na osobę. Dochód ten był o 321,64 zł, niższy niż przeciętnie w kraju. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw na Podkarpaciu w 2020 roku wynosiło 4 453,77 zł, gdzie średnia krajowa wynosi 5 411,45 zł. Poziom osób pozostających bez zatrudnienia – stopa bezrobocia rejestrowanego na Podkarpaciu wyniosła 4,3% i była o 0,9 punktów procentowych wyższa niż w kraju¹.

Zakres rzeczowy dysertacji ujęty został w sześciu rozdziałach podzielonych na kilkanaście podrozdziałów. W rozdziale pierwszym przedstawione zostały najważniejsze aspekty związane z ingerencją Państwa w procesy gospodarcze poprzez stosowanie narzędzi ulg i preferencji dla inwestorów. Następnie przedstawiono najważniejsze akty prawne regulujące powstawanie i działalność specjalnych stref ekonomicznych w Polsce. W końcowej części rozdziału przedstawione zostały podstawowe informacje związane z umiejscowieniem SSE, liczbą przedsiębiorstw w nich działających oraz poziomem rozwoju poszczególnych obszarów objawiający się stopniem zagospodarowania terenów inwestycyjnych. Rozdział drugi stanowi charakterystyka wszystkich narzędzi badawczych oraz ich źródeł. W części tej odnaleźć można opis wykorzystanych metod statystycznych, jak i kryteria doboru przedsiębiorstw do badania. Przedstawione zostały sposoby wyliczeń poszczególnych danych oraz ich interpretacji. Rozdział trzeci to analiza korzyści, które wiążą się z działalnością specjalnych stref ekonomicznych dla województwa podkarpackiego. Przedstawione zostały wpływy podatkowe na szczeblu krajowym, regionalnym, powiatu oraz gminnym. Przedstawiono także dodatkowe korzyści jakie są związane z obecnością obszarów typu SSE na danym terenie dla społeczności lokalnej. Rozdział kończy przedstawienie najważniejszych działań w obszarze społecznej odpowiedzialności biznesu jakie podejmowane są przez SSE. W rozdziale czwartym ukazane zostały koszty jakie wiążą się z funkcjonowaniem specjalnych stref ekonomicznych. Uwzględnia on nakłady ponoszone przez Państwo oraz samorządy lokalne w związku ze stosowaniem różnego rodzaju ulg i zwolnień. Charakterystyce poddane zostały społeczne koszty jakie wiążą się z funkcjonowaniem specjalnych stref ekonomicznych na danym terenie. W końcowej części dokonano próby odpowiedzi na pytanie jakie są główne bariery w dalszym rozwoju tego typu obszarów. Piąty rozdział dotyczy oceny efektywności finansowej spółek zarządzających specjalnymi strefami ekonomicznymi, a także wybranych przedsiębiorstw działających na terenach SSE na Podkarpaciu. Dodatkowo poruszone zostały aspekty związane z kryzysem gospodarczym z 2008 roku i jego wpływ na rozwój SSE.

¹ *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego 2021*, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2021, s. 30.

Rozdział szósty – ostatni – to ocena efektywności SSE Euro-Park Mielec oraz SSE Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg na płaszczyźnie województwa, powiatu oraz gminy. W rozdziale tym dokonano oceny efektywności SSE poprzez bilans korzyści i kosztów z nimi związanych. Końcowa część rozdziału szóstego to próba wskazania możliwych kierunków rozwoju podkarpackich specjalnych stref ekonomicznych.

Zakończenie rozprawy stanowi całościową ocenę specjalnych stref ekonomicznych. Odnosi się do postawionych celów oraz określenia prawdziwości postawionych hipotez badawczych. Dysertacja poprzez zawartość dużej liczby danych statystycznych, porównań oraz odwołań do wyników prac innych autorów, wpisuje się w lukę wiedzy związaną z próbą oceny efektywności specjalnych stref ekonomicznych w Polsce oraz ich znaczenia w rozwoju ekonomicznym i społecznym.

ROZDZIAŁ I

Specjalne strefy ekonomiczne jako instrument oddziaływania państwa na rozwój regionalny

1.1 Interwencjonizm państwa a polityka regionalna – wybrane aspekty

W wielu podręcznikach związanych z polityką gospodarczą podkreśla się znaczenie zróżnicowania danego kraju, czy obszaru. Omawiając strategię gospodarczą, polityczną a także społeczną państwa nie wolno zapominać, że kraj nie jest monolitem. Kierowanie procesami rozwoju, sposobem funkcjonowania państwa musi uwzględniać zróżnicowanie przestrzenne jednostek określonego podziału administracyjnego. Polityka ogólnokrajowa, w zamyśle jednolita, podporządkowana interesowi ogólnemu, służąca całemu państwu, musi być prowadzona jednak w sposób zróżnicowany odpowiednio do danego obszaru. Regionalizacja powinna być uwzględniona w bieżącej polityce oraz w planowaniu średnio- i długoterminowym. W polityce każdego państwa najczęściej wydziela się trzy elementy składowe: społeczne, ekonomiczne (określane też często jako gospodarcze) oraz przestrzenne (określane także jako regionalne). W związku z powyższym podziałem każdy z jej elementów można w dalszej kolejności podzielić według określonego kryterium. Omawiają politykę regionalną należy pamiętać także, że w zależności od kraju inne będą jej cele nadrzędne, czy środki jej realizacji².

1.1.1 Pojęcie polityki regionalnej

Charakteryzując politykę regionalną należy zacząć od kilku jej podstawowych elementów, a także zasad, na których opierają się kryteria podziału oraz definicje związane z polityką regionalną. W literaturze przedmiotu wypracowano wiele koncepcji mówiących o rozwoju w ujęciu regionalnym oraz czynników mogących na ten rozwój oddziaływać. Zacząć należy od zdefiniowania pojęcia region. **Termin region** wywodzi się od łacińskiego słowa *regio*, co oznacza ruch w określonym kierunku lub też okolicę, krainę i dzielnicę. Drugie z wymienionych znaczeń słowa do dzisiaj zyskało powszechną aprobatę. Nie zawsze używając słowa region osoby mówiące mają na myśli to samo twierdzenie.

Do pojęcia regionu, a właściwie jego wieloznaczności bardzo dobrze pasuje stwierdzenie J. Beaujeu-Garnier'a, który określił, iż *niewiele terminów jest tak nieprecyzyjnych*

² *Gospodarka przestrzenna. Tom IV. Polityka regionalna*, L. Kupiec (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2000, s. 11.

*jak słowo region. Oznacza ono wszystko dla wszystkich i jest używane zarówno w języku potocznym, jak i technicznym słowniku ekonomistów i administratorów, zarówno w opisach geograficznych, jak i broszurach turystycznych*³.

Pojęcie region jest niejednoznaczne i może mieć wiele wymiarów. Inaczej określenie regionu zdefiniowane zostanie na potrzeby etnografii, politologii, a na inne aspekty spojrzysz geograf. W związku z charakterem rozprawy, która podejmuje kwestie związane z ekonomią w dalszej kolejności zostaną przytoczone pojęcia według różnych ujęć. Główny nacisk oraz dalsze wykorzystywanie pojęcia regionu dotyczyć będzie jego definicji z obszaru ekonomii.

Definicja regionu w ujęciu geograficznym w najbardziej ogólny sposób określa go jako *fragment powierzchni Ziemi, wyróżniony na podstawie jednej lub wielu cech przyrodniczych albo społeczno – gospodarczych. Jest to obszar, który odróżnia się od innych terenów*⁴. Według przytoczonego opisu region jest obszarem podobnie ukształtowanego terenu pod względem cech naturalnego krajobrazu wyraźnie geograficznie wydzielony z większego terytorium. Używanie tego pojęcia w różnych dziedzinach powoduje jego definiowanie często na odmienne sposoby. Region, który stanowi przedmiot poznawczy dla politologii, socjologii, gospodarki przestrzennej – za każdym razem będzie oznaczał w mniejszym lub też większym stopniu inne określenie. Różnice definicyjne mogą być zarówno nieznaczne, ale mogą też być odmienne zmieniając wymiar definicyjny omawianego pojęcia⁵.

Na potrzeby niniejszej dysertacji, w dalszej części została przybliżona definicja regionu według ujęcia ekonomii. Ze względu na poruszaną problematykę rozprawy definicja regionu według tego ujęcia pozwoli zgłębić omawianą problematykę jako przedmiot poznawczy.

³ J. Beaujeu-Garnier, *Methods and perspectives in geography*. London, 1976, s. 79.

⁴ Definicja z zasobów internetowych: <http://www.umcs.pl/pl/region-w-ujeciu-geograficznym,5711.htm#page-1>
A. Świeca, T. Brzezińska-Wójcik, Zakład Geografii Regionalnej, Instytut Nauk o Ziemi UMCS.

⁵ K. Kokocińska, *Polityka regionalna w Polsce i w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2010, s. 13.

Definiując region ze względu na **specyfikę ekonomiczną** można ująć region według teorii systemów, gdzie region określany jest jako układ zorganizowany celowo, czyli dążący do realizacji określonych celów ekonomiczno-społecznych. Posiadający strukturę hierarchiczną oraz dysponujący zasobami czynników egzogenicznych i endogenicznych, niezbędnych do prowadzenia określonych form działalności i wzajemnie powiązanych. Bardzo często powiązania te mają charakter sprzężenia zwrotnego. Zdolny do samodzielnego określania i wyboru oraz modyfikacji celów. W procesie tworzenia regionu ekonomicznego znaczenie odgrywają czynniki o charakterze kulturowym, historycznym, geograficznym, administracyjnym, narodowościowym, a także ekonomicznym. Dzieląc region ekonomiczny, można wyróżnić: regiony jednorodne, węzłowe, kompleksowe, klastry rozwoju działalności gospodarczej⁶.

Poszczególne ujęcia definicyjne według określonego podejścia podkreślają różnice w znaczeniu oraz definiowaniu regionu. Można także odnaleźć pewne elementy wspólne dla większości z istniejących definicji. Region ekonomiczny bardzo często prezentowany jest jako obszar przestrzennie zwarty o następujących cechach:⁷

- a) w skład regionu wchodzi podobne jednostki elementarne – struktura gospodarki;
- b) w ramach każdego regionu wyróżnia się powiązania o charakterze wewnętrznym oraz zewnętrznym;
- c) regiony odznaczają się pewną specjalizacją;
- d) w ramach tzw. tożsamości regionalnej można wyróżnić pewne podobne cechy charakterystyczne dla społeczności danego regionu;
- e) region ma ukształtowany główny profil gospodarczy;
- f) charakteryzuje się pewnym stopniem domknięcia;
- g) funkcjonuje przynajmniej jeden ośrodek miejski, będący czynnikiem integrującym i skupiającym wokół siebie mniejsze jednostki.

Omawiając problematykę regionu warto zwrócić uwagę na takie zagadnienia jak polityka regionalna oraz rozwój regionalny. Są to pojęcia oraz zagadnienia bardzo często występujące razem. Głównie ze względu na liczne powiązania między sobą.

⁶ M.G. Brodziński, *Gospodarka regionalna i lokalna. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Almamier Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2010, s. 8-9.

⁷ N. Derlukiewicz, S. Korenik, K. Miszczak, *Gospodarka i polityka regionalna. Nowe tendencje*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2015, s. 13.

Przechodząc do polityki regionalnej oraz rozwoju regionalnego należy przytoczyć kilka definicji oraz dokonać ich systematyzacji. Ze względu na licznie występujące pojęcia poniżej wykorzystano tylko kilka – najczęściej używanych oraz te, których definicje wyraźnie określają zakres, cel oraz przedmiot badań.

Próbując zdefiniować **politykę regionalną** należy wyjść od szerszego ujęcia, twierdząc, iż każde społeczeństwo i państwo realizuje swą narodową politykę rozwoju. W jej ramach wyodrębnić można politykę społeczną, politykę ekonomiczną (inaczej określaną gospodarczą) oraz politykę przestrzenną – czyli regionalną. Polityka regionalna jest częścią składową ogólnej polityki rozwoju⁸. Oczywiście w literaturze można doszukać się wielu różnych ujęć definicyjnych. Jednak przytoczone powyżej stwierdzenie wydaje się być właściwe. Nie można mówić o polityce regionalnej pomijając jej aspekt w wymiarze ogólnokrajowym. Celem polityki regionalnej jest taka działalność, która zmierza do kształtowania rozwoju poszczególnych regionów oraz relacji międzyregionalnych, które pozostają w zgodności z celami społeczeństwa jako całości, jak również celami społeczności poszczególnych regionów. Takie działania podejmowane są zarówno przez państwo, ale także przez władze regionalne występujące w jego imieniu. Mają one na celu rozwój społeczny i ekonomiczny regionów w ramach ogólnej polityki narodowej⁹.

Podobnie jak w przypadku regionu, również polityka regionalna przysparza pewnych problemów. Chodzi oczywiście o pewną systematyzację oraz jednolitość w używaniu tego pojęcia. Jest to szczególnie widoczne w kontekście działań podejmowanych w ramach polityki spójności oraz polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Często używa się pojęć polityki regionalnej, strukturalnej oraz spójności zamiennie. Takie podejście stosowane przez Unię Europejską wynika z faktu, iż mają one ten sam cel, mianowicie wyrównywanie różnic gospodarczych i społecznych między regionami Unii Europejskiej. Artykuł 158 *Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską* właśnie odnosi się do tej kwestii. Cytując: *W celu wspierania harmonijnego rozwoju całej Wspólnoty, rozwija ona i prowadzi działania służące wzmocnieniu jej spójności gospodarczej i społecznej. W szczególności Wspólnota zmierza do zmniejszenia dysproporcji w poziomach rozwoju różnych regionów oraz zacofania regionów lub wysp najmniej uprzywilejowanych, w tym obszarów wiejskich*¹⁰.

⁸ *Gospodarka... op. cit.*, s. 11-12.

⁹ R. Domański, *Regionalne zróżnicowanie zagospodarowania i poziomu życia ludności*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, z. 121, Poznań 1986, s. 22; B. Winiarski, *Polityka regionalna*, PWE, Warszawa 1976, s. 13.

¹⁰ K. Kokocińska, *Polityka... op. cit.*, s. 14-15.

Również T. G. Grosse podkreślił wzajemne przenikanie się tych trzech polityk pisząc: *Polityka regionalna jest również określana mianem polityki strukturalnej lub polityki spójności społeczno-ekonomicznej*¹¹.

Polityka regionalna jest jednym z najważniejszych mechanizmów oddziałujących na zmniejszenie nierówności regionalnych. Należy ją traktować według różnych ujęć:¹²

- a) jako politykę regionalną państwa, inaczej określana mianem tak zwanej polityki regionalnej bezpośredniej interregionalnej. W tym ujęciu mowa o polityce centralnych organów władzy państwowej skierowanej do poszczególnych regionów, której celem jest pomoc władzom regionalnym oraz lokalnym. Pomoc skierowana jest ponadto do instytucji lokalnych oraz przedsiębiorstw i innych jednostek oraz ludności lokalnej skupionej (skoncentrowanej) na danym obszarze;
- b) jako politykę władz regionalnych oraz lokalnych, czyli jest to polityka w regionie intraregionalna. Ten charakter polityki jest autonomiczny bazujący na decyzjach lokalnych, ale także posiadanych zasobach i możliwościach. Jedną z form tej polityki jest realizacja polityki regionalnej państwa przez podmioty polityki szczebla regionalnego (wojewódzkiego) i lokalnego (powiatowego i gminnego), na podstawie posiadanych i przydzielonych środków, dzięki czemu władze samorządowe mogą mieć realny wpływ na kształt procesów związanych z rozwojem społeczno-gospodarczym w regionie;
- c) jako politykę tak zwaną pośrednią, ale nie w stosunku do miejsc, lecz w stosunku do podmiotów gospodarczych oraz instytucji czy ludzi. Podwaliny teoretyczne do takiego podejścia stworzone zostały dzięki koncepcjom instytucjonalizmu. Aprzeostrzenna w założeniach polityka stymulowania rozwoju poprzez podmioty ma swoje implikacje przestrzenne, ze względu na lokalizację działalności ludzkiej w określonym miejscu, przestrzeni i związków tychże podmiotów z otoczeniem. W takim podejściu można wyodrębnić zarówno oddziaływanie władz centralnych, ale również i władz regionalnych czy lokalnych.

Polityka regionalna z płaszczyzny państwa powinna być skierowana w szczególności na takie zadania jak wskazywanie rozwiązań problemów gospodarczych i społecznych regionów o słabym poziomie rozwoju, stworzenie warunków pozwalających podnosić

¹¹ T.G. Grosse, *Polityka regionalna Unii Europejskiej i jej wpływ na rozwój gospodarczy. Przykład Grecji, Włoch, Irlandii i wnioski dla Polski*, Warszawa 2000, s. 7.

¹² *Gospodarka...* op. cit., s. 17-18.

efektywność procesów gospodarczych, wsparcie rozwoju, które charakteryzują się lepszymi warunkami do napędzania procesów rozwojowych w całej gospodarce, poprawa jakości życia poprzez zapewnienie powszechnie przyjętego standardu życia oraz szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego, a także zachowanie równowagi ekologicznej. Natomiast rozważając politykę regionalną z punktu widzenia lokalnego, czyli z poziomu regionu – wówczas powinna ona zmierzać do: przeprowadzenia w skali danego regionu, w którym jest realizowana do zmian strukturalnych będących niezbędnym warunkiem w celu pobudzenia rozwoju. Powinna zmierzać do regionalnego gospodarowania terenami, posiadaną energią oraz wszelkimi zasobami naturalnymi w myśl wprowadzenia zasad ekorozwoju. Powinna przyczyniać się do pobudzenia rozwoju lokalnego poprzez wykorzystywanie wewnętrznych zasobów i metod promowania rozwoju. Zatem w rozpatrywaniu polityki regionalnej na tym poziomie można mówić o procesach, które zachodzą wewnątrz regionu, są z nimi bezpośrednio związane i dotyczą w szczególności właśnie regionu, w którym one występują¹³.

Polityka regionalna, będąca celową i świadomą działalnością centralnych organów władzy publicznej, zmierza w swej istocie do uregulowań prawnych pomiędzy regionami w danym kraju w celu zmniejszenia dychotomii w ich rozwoju. Cele i zasady określające jej zakres oraz charakter zmierzają do podnoszenia wspomnianego rozwoju, zwłaszcza tych obszarów, które są marginalne w stosunku do regionów najlepiej rozwiniętych. Dążąc w swej polityce do spełnienia wyżej określonych celów, państwo jako organ naczelny może w realizacji polityki spójności regionów zastosować różnego rodzaju narzędzia.

1.1.2 Istota i cele interwencjonizmu

Jednym z podstawowych narzędzi jakimi posługuje się państwo przy podwyższaniu poziomu rozwoju gospodarczego regionów o niskim stopniu rozwoju jest szeroko pojmowany interwencjonizm. Jednym z jego celów jest właśnie ten, który zmierza do zmniejszenia rozpiętości pomiędzy poszczególnymi regionami patrząc przez pryzmat rozwoju gospodarczego.

Polityka regionalna niewątpliwie stanowi element działalności interwencyjnej państwa w stosunku do zachodzących procesów rynkowych. W zależności od kraju jakiego dotyczy, polityka regionalna jest często istotnym elementem działalności interwencyjnej. W zależności od przyjętej doktryny, różne są jej nakłady. W krajach, w których dominują poglądy

¹³ *Polityka regionalna w Polsce jako przestrzeń aktywności samorządu terytorialnego*, W. Sługocki (red.), Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2009, s. 15-16.

neoliberalne nakłady na politykę regionalną będą znacząco niższe, niż w krajach w których w większym stopniu do głosu dochodzą zwolennicy doktryny neokeynesowskiej¹⁴.

Niemal od stuleci zawsze – w mniejszym lub większym stopniu – władza państwowa starała się ingerować w działalność oraz życie swoich poddanych. Już w czasach starożytnych w państwach o określonej strukturze oraz stopniu zorganizowania próbowano regulować i wspierać działania własnych obywateli. Dopiero w momencie gdy tworzy się rynek, zaczyna się dyskusja o stopniu podporządkowania w wyznaczaniu zasad działania. Uczestnicy zobowiązani zostają wówczas do przestrzegania zasad wyznaczanych przez władzę¹⁵.

W teorii ekonomii ścierają się poglądy na temat wyboru pomiędzy wolnym rynkiem a interwencjonizmem państwowym. Należy podkreślić, iż w zależności od ekonomistów poglądy te były bardzo różnorodne. Można odnaleźć zarówno zwolenników wolnego rynku, którzy dopuszczali możliwość interwencji państwa w pewnych dziedzinach. Były też głosy osób, którzy kategorycznie odrzucały choćby najmniejszą ingerencję władz państwowych w mechanizmy rynku. Dodatkowo w historii myśli ekonomicznej osoby opowiadające się za interwencjonizmem państwowym, dostrzegają, że w niektórych sytuacjach korzystniejszym wydaje się działanie rynku bez ingerowania w jego procesy¹⁶.

1.1.3 Wpływ ingerencji państwa na rozwój na szczeblu lokalnym i regionalnym

Interwencjonizm państwowy należy zdefiniować jako czynne oddziaływanie państwa kapitalistycznego na gospodarkę. Interwencjonizm państwowy rozumiany jest dwojako – szeroko lub wąsko. W szerokim tego słowa znaczeniu interwencjonizm państwa na gospodarkę występuje niemalże w każdym kraju i przejawia się w oddziaływaniu państwa (choćby w najmniejszym stopniu), na jedną bądź kilka dziedzin gospodarki kraju. Interwencjonizm w wąskim ujęciu natomiast określany jest jako oddziaływanie państwa na gospodarkę, które wykracza poza jego klasyczne funkcje. Zatem tworzenie i egzekwowanie prawa, polityka pieniężna, obrona narodowa czy bezpieczeństwo wewnętrzne nie stanowią interwencjonizmu według podejścia wąskiego, gdyż przytoczone funkcje stanowią obowiązkowe i klasyczne funkcje jakie spełniać powinno państwo¹⁷.

¹⁴ *Polityka regionalna w warunkach gospodarki rynkowej*, B. Winiarski (red.), Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław 1992, s. 29-30.

¹⁵ H. Wojciechowski, *Interwencjonizm w stosunkach międzynarodowych*, Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Poznaniu, Poznań 2000, s. 9.

¹⁶ R.W. Ciborowski i inni, *Liberalizm czy interwencjonizm? Kształtowanie się ładu społeczno-gospodarczego w Europie w latach 1989-2014*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2015, s.26.

¹⁷ *Encyklopedia biznesu*, W. Pomykało (red.), Wydawnictwo Fundacja Innowacja, Warszawa 1995, s.378-380.

Teoretyczne podstawy współczesnego interwencjonizmu państwowego stworzył ekonomista angielski John Maynard Keynes. W zależności od tego w jakim stadium rozwoju znajduje się gospodarka danego kraju, inne mogą być gałęzie, w których pożądana jest ingerencja państwa. Interwencja państwa w gospodarce realizowana jest przez różne instytucje rządowe oraz pozarządowe. Obecnie część obowiązków przerzucana jest coraz częściej na organy samorządu terytorialnego, które realizują tym samym funkcje państwowe¹⁸.

Regulowanie procesów zarówno na poziomie krajowym, jak i lokalnym może przybierać jedną z dwóch głównych form:¹⁹

- a) mechanizmu bazującego na rynkowych regulatorach rozwoju,
- b) mechanizmu opartego na interwencyjnym oddziaływaniu państwa.

Według obecnie sformułowanych teorii w literaturze przedmiotu najczęściej instrumenty ingerencji można podzielić na cztery podstawowe i najważniejsze grupy²⁰:

- a) działania, których celem jest tworzenie oraz rozwój infrastruktury technicznej pozwalającej na łatwiejsze podejmowanie, prowadzenie i rozszerzanie działalności gospodarczej;
- b) działania promocyjno-organizacyjne, dzięki którym zapewnione zostaną przedsiębiorcom informacje o warunkach takiej działalności oraz ułatwienia w załatwieniu różnego rodzaju działań formalno-prawnych;
- c) działania tworzące korzystne warunki finansowe dla podejmowanych przedsięwzięć oraz rozwijania już działających przedsiębiorstw;
- d) działania o charakterze pomocy publicznej, zarówno o charakterze bezpośrednim i pośrednim, których efekt najczęściej przejawia się w postaci korzyści finansowych, uprzywilejowujących ich w odniesieniu do konkurentów.

Podejmowana jest kwestia odnośnie poszczególnych działań oraz ich słuszności. W przypadku pierwszych trzech wymienionych grup, są one jednoznacznie dopuszczalne i rzadko kiedy budzą kontrowersje w przypadku ich stosowania. Natomiast ostatnie z wymienionych, czyli pomoc publiczna, często budzi kontrowersje. Dzieje się tak głównie ze względu na podnoszenie kwestii wydatkowania środków publicznych oraz ingerencji ze strony

¹⁸ *Encyklopedia biznesu*, W. Pomykało (red.), Wydawnictwo Fundacja Innowacja, Warszawa 1995, s.383.

¹⁹ T. Kudłacz, *Programowanie rozwoju regionalnego i lokalnego*, [w:] *Gospodarka regionalna i lokalna*, Z. Strzelecki (red.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 123.

²⁰ W. Dziemianowicz i inni, *Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny*, Warszawa 2001, s. 21-22.

państwa w działalność komercyjną, czy prywatną. Z drugiej jednak strony podnoszona jest kwestia, iż działania takie zmierzają przede wszystkim do podniesienia jakości życia społeczeństwa, poprawy infrastruktury, czy zwiększenia wpływów z podatków do samorządów.

Interwencjonizm na szczeblu regionalnym zmierza do racjonalnego kształtowania procesu przemian struktury przestrzennego rozmieszczenia gospodarki i ludności. W Polsce na kształt oraz zakres tego typu działań wpływa stan struktury przestrzennej, oddziaływanie przekształceń systemowych oraz nowe uwarunkowania gospodarcze. Zróżnicowania w zagospodarowaniu i poziomie rozwoju poszczególnych regionów w Polsce nadal są duże. Ma na to wpływ wiele czynników – zarówno te o charakterze przyrodniczym, rozmieszczenie zasobów naturalnych, ale i historycznych. Wciąż widoczne są tendencje do podziału regionów wynikłe z rozbiorów Polski – najbardziej zauważalne są w różnicach poziomu infrastruktury. Odnosząc się do interwencjonizmu państwowego na szczeblu regionalnym i lokalnym, w wielu przypadkach będzie on wynikał z charakteru danego regionu, jego poziomu rozwoju, czy problemów z jakimi się mierzy²¹.

Rozwój regionów uzależniony jest od wielu czynników i można je zaklasyfikować do dwóch grup – czynników zewnętrznych (ponadlokalnych) oraz wewnętrznych (czyli lokalnych). W literaturze znajdziemy szereg określeń dla tych grup, a także różną rangę. Jednak, co warto zaznaczyć, do dzisiaj uwzględnia się w teorii rozwoju regionalnego klasyczny podział zaproponowany przez A. Smitha i D. Ricardo, który za podstawowe czynniki rozwoju uznaje pracę, ziemię i kapitał. Współcześni autorzy zdecydowanie rozszerzyli ten zakres. Stąd w literaturze można odnaleźć dużo bardziej obszerną listę czynników egzo- oraz endogenicznych, które oddziałują na proces rozwoju regionalnego, a tym samym mają wpływ na wzrost konkurencyjności regionów na płaszczyźnie krajowej, czy międzynarodowej²².

Czynniki ponadlokalne – nazywane również czynnikami egzogenicznymi – pochodzą ze środowiska zewnętrznego wobec regionu. Do najważniejszych czynników można zaliczyć przede wszystkim:

- a) uwarunkowania makroekonomiczne państwa – które najczęściej odnoszą się do relacji pomiędzy integrującymi się ze sobą państwami na szczeblu makroekonomicznym.

²¹ *Polityka gospodarcza*, B. Winiarski (red.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999, s. 342-345.

²² J. Adamiak i inni, *Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym. Problemy teorii i praktyki*, W. Kosiedowski (red.), Dom Organizatora, Toruń 2001, s. 32-33.

Wśród uwarunkowań można wyróżnić m.in. wskaźnik inflacji, stan finansów publicznych, integrację monetarną, dążenie państwa do ekonomicznego upodabniania się do krajów wysoko rozwiniętych, wskaźnik rozwoju gospodarczego kraju, wykorzystanie zdolności produkcyjnych gospodarki narodowej, równowagę i stabilność gospodarczą²³;

- b) uwarunkowania prawno-polityczne, które mają odzwierciedlenie w regulacjach formalnoprawnych obowiązujących w danym państwie;
- c) sytuacja międzynarodowa – objawiająca się w partycypacji państwa w procesach międzynarodowej integracji gospodarczej;
- d) megatrendy współczesnego świata²⁴;
- e) pozostałe – do których zaliczyć należy między innymi: transfer wiedzy oraz doświadczenia, innowacje i nowe technologie, BIZ, międzynarodową współpracę z zewnętrznymi partnerami, czy pozyskanie rynków zewnętrznych dla wytworzonych w regionie produktów i usług²⁵.

Do czynników lokalnych (określanych mianem endogenicznych) mających wpływ na rozwój regionalny zdaniem wielu autorów przede wszystkim zalicza się:

- a) ekonomiczne czynniki regionu – wśród których można wymienić: poziom przedsiębiorczości, systemy ochrony zdrowia, strukturę ekonomiczną i gospodarczą, edukację, świadczenia społeczne, absorpcję środków pomocowych przeznaczonych na rozwój regionalny, napływ krajowych i zagranicznych inwestycji, dochody ludności²⁶;
- b) czynniki społeczne – zmiany demograficzne, tempo oraz charakter procesów urbanizacyjnych, poziom życia, potencjał intelektualny, poziom wykształcenia, stopień samoorganizacji społeczeństwa oraz udział w partycypowaniu w decyzjach na poziomie lokalnym i regionalnym, a także doświadczenie lokalnych podmiotów związane ze współpracą z innymi podmiotami, sprawność funkcjonowania samorządów

²³ P. de Grauwe, *The Economics of Monetary Integration*, Oxford University Press, Oxford 1997.

²⁴ W. Kosiedowski, *Wprowadzenie do teorii i praktyki rozwoju regionalnego i lokalnego*, [w:] *Samorząd terytorialny w procesie rozwoju regionalnego i lokalnego*, W. Kosiedowski (red.), TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2005, s. 33.

²⁵ A. Klasik, *Strategie regionalne. Formułowanie i wprowadzanie w życie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice 2001, s. 12.

²⁶ B. Winiarski, *Konkurencyjność regionów a cele polityki i kierunki strategii rozwoju regionalnego*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu”, 1999, nr 799, s. 9-21.

terytorialnych i ich organów, zdolność i kierunki dokonywanych przez władze samorządowe wyborów²⁷;

- c) czynniki technologiczne – przede wszystkim poziom innowacyjności, jakość produkcji, struktura techniczna – jej rozwój i udoskonalenie, innowacje produktowe, rozwój przemysłu wysokiej technologii²⁸;
- d) czynniki środowiskowe – posiadane zasoby naturalne, poziom ochrony środowiska, rezerwy terenów pod inwestycje bezpośrednie, poziom świadomości oraz kultura ekologiczna społeczeństwa lokalnego, racjonalne gospodarowanie posiadanymi zasobami środowiska naturalnego;²⁹
- e) czynniki infrastrukturalne – komunikacja i dostęp do niej, infrastruktura techniczna i społeczna, zagospodarowanie przestrzenne oraz funkcjonowanie w regionie aglomeracji;
- f) zaplecze naukowo-badawcze oraz rozwojowe – występowanie szkół wyższych oraz instytutów badawczych i badawczo-rozwojowych;
- g) kapitał społeczny – poziom wiedzy, umiejętność współpracy, kultura techniczna, organizacyjna oraz życia codziennego³⁰.

W literaturze można spotkać coraz więcej stanowisk uznających czynniki endogeniczne za sprzyjające kreatywności. Dodatkowo podkreśla się, że to w dużej mierze od nich zależy między innymi rozwój nowych działalności, idei oraz koncepcji, czy tworzenie nowych produktów i atrakcji regionalnych. Są bodźcem stymulującym nowe metody zarządzania, mając wpływ na poziom przedsiębiorczości i nowe inicjatywy. Lokalne uwarunkowania implikują zdolność do adaptacji regionów oraz funkcjonujących w nich podmiotów do zmieniających się warunków³¹.

Bariery występujące w regionie niekoniecznie oznaczają jego ograniczenia związane z rozwojem. Nie wolno ich ignorować. Jednakże efektywne ograniczenie barier negatywnie oddziałujących na rozwój regionu pozwala na wyzwolenie jego potencjału. Takie działanie wymaga umiejętności wykorzystania uwarunkowań lokalnych, a także aktywizację czynników związanych z własnym potencjałem. W literaturze odnajdujemy stanowisko, że to właśnie

²⁷ E. Zeman-Miszewska, *Przesłanki transformacji instytucji lokalnych*, [w:] *Polskie samorządy lokalne w okresie transformacji – instytucje i ich przeobrażenia*, E. Zeman-Miszewska (red.), Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice 2010, s. 29.

²⁸ J. Adamiak i inni, *Zarządzanie... op. cit.*, s. 32-33.

²⁹ *Ibidem*, s. 32-33.

³⁰ W. Kosiedowski, *Wprowadzenie... op. cit.*, s. 33.

³¹ E. Zeman-Miszewska, *Przesłanki... op. cit.*, s. 27-28.

czynniki lokalne, a nie zewnętrzne (ponadlokalne) przesądzają o osiągnięciu wytyczonych celów rozwojowych³². Współcześnie w literaturze częściej zwraca się uwagę na materialne, jak i niematerialne czynniki lokalne, które mają znaczenie i wpływ na atrakcyjność regionu. W przypadku zasobów materialnych, ważnym elementem jest oczywiście infrastruktura techniczna. Zresztą do niedawna – jak pisze E. Wysocka – ten czynnik był głównym warunkiem postrzegania regionu jako atrakcyjnego inwestycyjnie dla potencjalnych inwestorów. Okazuje się, że nie jest on już jedynym ważnym czynnikiem lub też w niektórych przypadkach nie jest tym decydującym o wyborze / postrzeganiu regionu³³.

Współcześnie widoczny jest wzrost znaczenia czynników niematerialnych. Wśród nich przede wszystkim należy wymienić: kapitał ludzki oraz kapitał społeczny. Ważne w rozwoju regionu są także instytucje lokalne, które budują infrastrukturę instytucjonalną oraz sieć powiązań między nimi. *Efektom kompilacji kapitału ludzkiego, infrastruktury instytucjonalnej i wiążącego w całość te czynniki kapitału społecznego jest konkurencyjny oraz innowacyjny region.*³⁴

Dlatego tak ważne jest określenie potencjału danego regionu oraz słabości jakie na danym obszarze występują, aby w sposób odpowiedni skierować pomoc do obszarów gorzej rozwiniętych. Próba identyfikacji zarówno słabych stron, jak również najważniejszych czynników mogących w sposób pozytywny podnieść atrakcyjność regionu pozwoli na efektywne wykorzystanie pomocy Państwa.

³² *Ibidem*, s. 27.

³³ E. Wysocka, *Przestrzenne aspekty konkurencyjności w świetle integracji z Unią Europejską*, „Człowiek i Środowisko”, 2001, nr 25 (1), s. 23-42.

³⁴ J. Chądzyński, A. Nowakowska, Z. Przygodzki, *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, CeDeWu, Warszawa 2007, s. 114.

1.2 Zasady udzielania pomocy publicznej w Polsce oraz formy wsparcia w rozwoju na poziomie regionalnym

Pomoc publiczną określamy jako ingerencję państwa poprzez różnego rodzaju instytucje w sferę życia społeczno-gospodarczego podmiotów prywatnych. Najczęściej spotykanym rodzajem ingerencji instytucji państwowych jest działanie zmierzające do pomocy podmiotom gospodarczym, co wiąże się jednocześnie z zakłóceniem zasad wolnego rynku. W związku z czym działania tego rodzaju są ściśle określone, zaś mechanizmy służące realizacji zadań z tego obszaru podlegają określonym zasadom oraz kontroli. Państwo polskie przystępując w 2004 roku do Unii Europejskiej zaakceptowało wspólne warunki udzielania pomocy publicznej poszczególnym podmiotom. W systemie prawnym Unii Europejskiej nie występuje definicja pomocy publicznej.

Głównym źródłem prawnym, który określa pomoc publiczną jest Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (TWE), a dokładnie artykuł 87. Mimo, iż na podstawie przepisu artykułu można określić co to jest pomoc publiczna, to jednak nie stanowi on definicji pomocy publicznej. Należy traktować zapisy artykułu wyłącznie jako pomoc, czy też wskazówkę dla krajów członkowskich Wspólnoty w zakresie określania pomocy publicznej³⁵.

Generalnie można wyróżnić następujące rodzaje pomocy publicznej:³⁶

- a) pomoc regionalną;
- b) pomoc horyzontalną;
- c) pomoc sektorową;
- d) pomoc *de minimis*.

Mówiąc o pomocy państwa na szczeblu regionu należy wskazać, iż państwa członkowskie Unii Europejskiej mogą udzielać tego rodzaju wsparcia w regionach, w których poziom życia jest zbyt niski, a także w regionach, w których zatrudnienie znajduje się na niedostatecznym poziomie.

Artykuł 87, ustęp 3 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską stanowi: *Za zgodną ze wspólnym rynkiem może zostać uznana:*

³⁵ A. Jankowska, *Pomoc publiczna dla przedsiębiorstw w świetle uregulowań wspólnotowych. Zasady i ograniczenia udzielania*, Polska Agencja Rozwoju przedsiębiorczości, Warszawa 2005, s. 6

³⁶ <http://uniaeuropa.org/pomoc-publiczna/> - dostęp: 14-02-2018.

- a) *pomoc przeznaczona na sprzyjanie rozwojowi gospodarczemu regionów, w których poziom życia jest nienormalnie niski lub regionów, w których istnieje poważny stan niedostatecznego zatrudnienia;*
- b) *pomoc na realizację projektów o ogólnoeuropejskim znaczeniu lub na zapobieżenie poważnym zakłóceniom w gospodarkach Państw Członkowskich;*
- c) *pomoc przeznaczona na ułatwianie rozwoju niektórych działań gospodarczych lub niektórych regionów gospodarczych, o ile nie zmienia warunków wymiany handlowej w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem;*
- d) *pomoc przeznaczona na wspieranie kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego, o ile nie zmienia warunków wymiany handlowej i konkurencji we Wspólnocie w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem;*
- e) *inne kategorie pomocy, jakie Rada może określić decyzją, stanowiąc większością kwalifikowaną, na wniosek Komisji³⁷.*

Zgodnie z art. 107 ust. 1 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), o pomocy publicznej decyduje spełnienie łącznie następujących warunków: wsparcie przyznawane jest przez państwo lub pochodzi ze środków państwowych, przyznawana pomoc stanowi korzyść ekonomiczną, której przedsiębiorstwo nie uzyskałoby w normalnych warunkach, wsparcie ma charakter selektywny, przyznawana pomoc zakłóca konkurencję lub też grozi jej zakłóceniem, a także wpływa na wymianę handlową pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej³⁸.

Pomoc publiczna jest zabroniona ze względu na szereg zakłóceń jakie jej działania powodują. Wcześniej przytaczany Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) wymienia kilka sytuacji, w których to pomoc publiczna jest dopuszczalna ze względu na zgodność ze wspólnym rynkiem. Dopuszcza się pomoc w następujących przypadkach: ³⁹

- a) *pomoc socjalna przyznawana indywidualnym konsumentom, z zastrzeżeniem, że jest udzielana bez dyskryminacji ze względu na pochodzenie produktów;*
- b) *pomoc skierowana na naprawienie szkód powstałych w wyniku klęsk żywiołowych i innych nadzwyczajnych sytuacji;*

³⁷ Artykuł 87, ustęp 3 Artykuł 87, ustęp 3 *Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską* (TWE) (Dz.Urz. UE 2006 C 321E).

³⁸ Artykuł 107 ust. 1 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej* (TFUE) (Dz. Urz. C 83 z 30.3.2010).

³⁹ <http://uniaeuropa.org/pomoc-publiczna/> Dostęp: 14-02-2018.

- c) pomoc przyznawana gospodarce niektórych regionów RFN, w zakresie niezbędnym do wyrównania niekorzystnych skutków spowodowanych podziałem Niemiec;
- d) pomoc przeznaczona na sprzyjanie rozwojowi gospodarczemu regionów, w którym poziom życia jest rażąco niski lub regionów o niskim poziomie zatrudnienia;
- e) pomoc przeznaczona na wspieranie realizacji ważnych projektów stanowiących przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania lub mająca na celu zaradzenie poważnym zaburzeniom w gospodarce państwa członkowskiego;
- f) pomoc przeznaczona na ułatwianie rozwoju niektórych działań gospodarczych lub niektórych regionów gospodarczych, o ile nie zmienia ona warunków wymiany handlowej w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem;
- g) pomoc przeznaczona na wspieranie kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego, o ile nie zmienia warunków wymiany handlowej i konkurencji w Unii w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem;
- h) inne kategorie pomocy, jakie Rada UE może określić decyzją, stanowiąc na wniosek Komisji Europejskiej.

Na poziomie regionalnym wymieniamy następujące rodzaje czynności: pomoc przeznaczona na wsparcie rozwoju najmniej rozwiniętych regionów poprzez wspieranie inwestycji i tworzenie nowych miejsc pracy, wspieranie nowo utworzonych małych przedsiębiorstw lub, w wyjątkowych przypadkach, poprzez przyznanie pomocy operacyjnej. Promuje ona ekspansję i dywersyfikację działalności gospodarczej przedsiębiorstw znajdujących się w tych regionach, zwłaszcza poprzez zachęcanie firm do otwierania tam nowych zakładów⁴⁰.

Prawo pomocy publicznej określa zasady udziału państwa w działalności przedsiębiorców. Pomoc państwowa może być kierowana do określonych sektorów, regionów czy podmiotów gospodarczych, jak również związana jest z realizacją określonych celów gospodarczych. Do najbardziej typowych form pomocy państwa można zaliczyć:⁴¹

- a) dotacje pieniężne, rzeczowe, pożyczki i kredyty (np. udzielanie kredytów o niższym od rynkowego oprocentowaniu, gdzie różnicę pokrywa się ze środków państwa);
- b) gwarancje i poręczenia Skarbu Państwa ze skutkami budżetowymi;

⁴⁰ Ł. Czekański, P. Gajek, *Pomoc publiczna. Na badania, rozwój i innowacje*, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, Warszawa 2015, s. 17, dostęp ze strony: http://www.bpbs.uni.lodz.pl/wgrane-pliki/podrecznik_pomocy_publicznej.pdf dostęp: 14-02-2018.

⁴¹ https://www.paih.gov.pl/prawo/prawo_konkurencji/artykuly/prawo_pomocy_publicznej# - dostęp: 14-02-2018.

- c) preferencje podatkowe (zwolnienia i ulgi podatkowe, redukcje stopy podatku, odroczenie terminu płatności lub umorzenia);
- d) instrumenty kapitałowe (np. zakup akcji lub udziałów w kapitale przedsiębiorstwa ze środków państwa);
- e) obniżenie opłat z tytułu należności na cele ochrony środowiska lub zamówień państwowych, itp.

Na gruncie prawa polskiego aktem regulującym zasady udzielania pomocy publicznej jest w szczególności ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o zasadach udzielania pomocy publicznej⁴².

W związku z powyższym zakładając złożoność prawa pomocy publicznej, a także znaczącą rolę pomocy państwa we współczesnym obrocie rynkowym, zwłaszcza wobec pojawiających się trudności gospodarczych, znajomość reguł związanych z udzielaniem pomocy poszczególnym podmiotom jest niezbędna.

Odnosząc zagadnienie pomocy publicznej do specjalnych stref ekonomicznych należy określić **SSE jako narzędzie pomocy publicznej państwa**. Podkreślana efektywność stref w procesie modernizacji polskiej gospodarki przyczyniła się do dalszego stosowania tego instrumentu. Podstawą korzystania z pomocy publicznej w specjalnych strefach ekonomicznych (art. 16 ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych Dz. U. 1994, nr 123, poz. 600), jest uzyskanie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie danej strefy. Zezwolenia na prowadzenie działalności na ww. terenie udziela, cofa i zmienia w trybie postępowania administracyjnego minister właściwy do spraw gospodarki⁴³.

1.3 Podstawy prawne działalności specjalnych stref ekonomicznych w Polsce

Wykorzystanie przez dany kraj uprzywilejowania pewnych stref, jako narzędzi polityki regionalnej, nie jest nową ideą wsparcia. W literaturze czytamy o przykładach z poprzednich stuleci, które wykorzystują instrumenty pomocowe występujące na konkretnym, wyodrębnionym obszarze terytorialnym. Przyjmuje się, że pierwszym taki obszarem była grecka wyspa Delos na Morzu Egejskim. Jednak nie można wykluczyć, że istniały wcześniej inne tego rodzaju obszary, między innymi w Persji, czy starożytnym Egipcie.⁴⁴ Obecnie

⁴² Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. Nr 123, poz. 1291 z późn. zm.).

⁴³ J. Zielińska-Szczepkowska, *Uwarunkowania prawne funkcjonowania SSE w Polsce*, [w:] *Efektywność pomocy publicznej w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce*, R. Kisiel, W. Lizińska (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2012, s. 38-39.

⁴⁴ A. Durski, *Strefy uprzywilejowane w gospodarce światowej*, „Sprawy Międzynarodowe”, 1988, nr 10, s. 93.

funkcjonujące w Polsce i na świecie obszary określane mianem specjalnych stref ekonomicznych są jednym z głównych narzędzi stosowanych przez państwo do rozwoju regionów słabiej rozwiniętych. Zgodnie z definicją zawartą w ustawie, specjalna strefa ekonomiczna jest to wyodrębniona zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, niezamieszkała część terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na terenie której może być prowadzona działalność gospodarcza na zasadach ściśle określonych w ustawie⁴⁵.

Tworzenie specjalnych stref ekonomicznych w Polsce reguluje ustawa z dnia 20 października 1994 roku o specjalnych strefach ekonomicznych⁴⁶. Akt ten został znowelizowany ustawą z dnia 16 listopada 2000 roku o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2000 r. Nr 117, poz. 1228)⁴⁷. Kolejna aktualizacja w tym zakresie została dokonana 2 października 2003 roku kiedy to została ogłoszona ustawa z 2003 roku o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw (Dz. U. z 2003 r. Nr 188 poz. 1840).⁴⁸ W nowelizacji ustawy wprowadzono nowe zasady udzielania pomocy publicznej na terenach specjalnych stref ekonomicznych z dniem wejścia Polski w struktury Unii Europejskiej. W noweli dostosowano warunki pomocy do wymagań wspólnotowych. W 2006 r. nastąpiła kolejna zmiana w przepisach regulujących funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych⁴⁹. Jako podstawowy cel ustawy było przede wszystkim bardziej efektywne wykorzystanie instrumentu strefowego w kierunku wsparcia nowych inwestycji z Funduszu Strefowego⁵⁰. Ze względu na zmiany zasad udzielania pomocy publicznej, które zostały wprowadzone przez przepisy unijne, a także nową mapę pomocy regionalnej w 2007 r., została dokonana nowelizacja wszystkich obowiązujących dotychczas rozporządzeń Rady Ministrów odnoszących się do działalności specjalnych stref ekonomicznych⁵¹. W 2008 roku nastąpiła kolejna nowelizacja ustawy, w której m.in. zwiększono limit łączny obszaru stref do 20.000 ha, określono zasady i kryteria obejmowania strefą gruntów prywatnych oraz uściślono warunki zezwolenia i złagodzone przepisy dotyczące

⁴⁵ Ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. z 1994r. Nr 123, poz.600).

⁴⁶ Ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. z 1994r. Nr 123, poz.600).

⁴⁷ Ustawa z dnia 16 listopada 2000 roku o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2000 r. Nr 117, poz. 1228).

⁴⁸ Ustawa z dnia 02 października 2003 roku o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw (Dz. U. z 2003 r. Nr 188 poz. 1840).

⁴⁹ Ustawa z dnia 23 czerwca 2006 roku o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz niektórych ustaw (Dz. U. z 2006 r. Nr 141, poz. 997. Tekst jednolity ustawy po zmianach: Dz. U. z 2007 r., Nr 42, poz. 274).

⁵⁰ J. Zielińska-Szczepkowska, *Uwarunkowania... op. cit.*, s. 38-39.

⁵¹ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2007 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2008, s. 5.

możliwości zmiany zezwolenia (przy czym nowela nie dotyczyła zezwoleń wydanych przed 4 sierpnia 2008 r.)⁵².

Oprócz przytoczonej ustawy oraz jej nowel należy wymienić 14 rozporządzeń Rady Ministrów, które zostały ogłoszone w przypadku każdej strefy ekonomicznej – dokładnie związanej z jej ustanawianiem. Każde rozporządzenie dotyczy *stricte* określonej strefy i stanowi elementy precyzujące okres ich funkcjonowania, czy granice stref.

Do podstaw prawnych specjalnych stref ekonomicznych należy zaliczyć Rozporządzenie Rady Ministrów z 10 grudnia 2008 roku w sprawie pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom działającym na podstawie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenach specjalnych stref ekonomicznych. Rozporządzenie między innymi określa w sposób szczegółowy działalność w strefie ekonomicznej. W rozporządzeniu znalazły się informacje na temat rodzajów działalności gospodarczej, na które wydawane jest zezwolenie, a także warunki udzielania pomocy publicznej przedsiębiorcy, czy zasady uznawania wydatków za kwalifikowalne⁵³.

Do aktów prawnych odnoszących się do tworzenia, funkcjonowania oraz wszelkich czynności związanych ze specjalnymi strefami ekonomicznymi należy także dodać:

- a) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2008 roku w sprawie szczegółowych kryteriów, których spełnienie umożliwia objęcie specjalną strefą ekonomiczną gruntów stanowiących własność lub użytkowanie wieczyste podmiotów innych niż zarządzający specjalną strefą ekonomiczną, Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego oraz związek komunalny⁵⁴;
- b) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2008 r. w sprawie kryteriów, których spełnienie umożliwia objęcie niektórych gruntów specjalną strefą ekonomiczną (Dz.U. z 2008 r. Nr 224, poz. 1477);

⁵² Ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 118, poz. 746).

⁵³ Rozporządzenie Rady Ministrów z 10 grudnia 2008 roku w sprawie pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom działającym na podstawie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenach specjalnych stref ekonomicznych (Dz.U. 2008 nr 232 poz. 1548).

⁵⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z 10 grudnia 2008 roku w sprawie szczegółowych kryteriów, których spełnienie umożliwia objęcie specjalną strefą ekonomiczną gruntów stanowiących własność lub użytkowanie wieczyste podmiotów innych niż zarządzający specjalną strefą ekonomiczną, Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego oraz związek komunalny (Dz.U. 2008 nr 224 poz. 1477).

- c) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 października 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie kryteriów, których spełnienie umożliwia objęcie niektórych gruntów specjalną strefą ekonomiczną (Dz.U. z 2014 r. poz. 1444);
- d) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 listopada 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom działającym na podstawie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenach specjalnych stref ekonomicznych (Dz.U. z 2014 r. poz. 1755);
- e) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2008 r. w sprawie pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom działającym na podstawie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenach specjalnych stref ekonomicznych (Dz.U. 2008 nr 232, poz. 1548 z późn. zmianami).

Obecnie w Polsce działa 14 specjalnych stref ekonomicznych. W momencie powołania każdego z obszaru niezbędne było ogłoszenie Rozporządzenia Rady Ministrów określającego podstawowe zasady powołania oraz działalności każdej ze stref.

Pierwszy tego typu obszar powstał w roku 1995 na mocy ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 września 1995 roku w sprawie o ustanowieniu Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Mielcu⁵⁵. W 1996 roku powołane zostały specjalne strefy ekonomiczne w Katowicach⁵⁶ oraz w województwie suwalskim.⁵⁷ Pozostałe strefy funkcjonujące do dzisiaj zostały powołane na mocy odpowiedniego rozporządzenia Rady Ministrów w roku 1997. Były to następujące SSE: kamieniogórska⁵⁸, kostrzyńsko-słubicka⁵⁹,

⁵⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 września 1995 roku w sprawie o ustanowieniu Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Mielcu (Dz.U. 1995 nr 107 poz. 526).

⁵⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie ustanowienia katowickiej specjalnej strefy ekonomicznej z dnia 18 czerwca 1996 r. (Dz.U. Nr 88, poz. 397).

⁵⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 1996 r. w sprawie ustanowienia specjalnej strefy ekonomicznej w województwie suwalskim (Dz.U. 1996 nr 93 poz. 421).

⁵⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1997 r. w sprawie ustanowienia specjalnej strefy ekonomicznej w Kamiennej Górze (Dz. U. Nr 135, poz. 903; Dz. U. z 1998 r. Nr 121, poz. 788).

⁵⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1997 r. w sprawie ustanowienia Kostrzyńsko – Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (Dz. U. Nr 135, poz. 904).

krakowska, legnicka, łódzka, ślupska⁶⁰, starachowicka⁶¹, tarnobrzaska⁶², wałbrzyska⁶³, warmińsko-mazurska⁶⁴.

Warto dodać, iż do 1 stycznia 1998 roku w Polsce utworzono 17 SSE (w tym 2 parki technologiczne). Obecnie funkcjonuje 14 SSE. Jedna specjalna strefa ekonomiczna nie podjęła działalności – Częstochowska, zaś mazowiecka SSE nie przyciągnęła inwestorów i decyzją Rady Ministrów obie zostały zlikwidowane⁶⁵. Z kolei dwie inne strefy – Tczewska i Żarnowiecka zostały połączone w jedną tworząc pomorską SSE⁶⁶. Od tego czasu w Polsce funkcjonuje 14 SSE.

W 2018 r. została wprowadzona ustawa o wspieraniu nowych inwestycji, która zastąpiła regulacje prawne odnośnie specjalnych stref ekonomicznych na podstawie ustawy o SSE. Oczywiście specjalne strefy ekonomiczne mają funkcjonować do końca 2026 roku, to jednak wsparcie dla nowych inwestycji można uzyskać na nowych zasadach – wskazanych w przytoczonej ustawie⁶⁷.

1.4 Lokalizacja oraz obszar specjalnych stref ekonomicznych w Polsce – kryteria wyboru regionów

Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce zostały powołane przede wszystkim w celu przyspieszenia rozwoju gospodarczego regionów słabo rozwiniętych, zagospodarowania majątku przemysłowego oraz infrastruktury przemysłowej, jak również stworzenia nowych miejsc pracy. Specjalne strefy ekonomiczne mają za zadanie przyciągnąć zarówno polskich, jak i zagranicznych inwestorów⁶⁸.

⁶⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1997 r. w sprawie ustanowienia ślupskiej specjalnej strefy ekonomicznej. (Dz. U. 135 poz. 905).

⁶¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1997 r. w sprawie ustanowienia Specjalnej Strefy Ekonomicznej "Starachowice" (Dz.U. 1997 nr 135 poz. 906).

⁶² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1997 r. w sprawie ustanowienia Tarnobrzaskiej specjalnej strefy ekonomicznej (Dz. U. z 1997 r. nr 135, poz. 907).

⁶³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 1997 r. w sprawie ustanowienia wałbrzyskiej specjalnej strefy ekonomicznej (Dz. U. z 1997 r. nr 46, poz. 290).

⁶⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1997 r. w sprawie ustanowienia warmińsko-mazurskiej specjalnej strefy ekonomicznej (Dz. U. z 1997 r. nr 135, poz. 909).

⁶⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 kwietnia 2001 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustalenia granic niektórych gmin. (Dz. U. 2001, nr 30, poz. 340 i 341).

⁶⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 sierpnia 2001 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie połączenia Specjalnej Strefy Ekonomicznej "Tczew" i Specjalnej Strefy Ekonomicznej "Żarnowiec" w specjalną strefę ekonomiczną pod nazwą "Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna" (Dz.U. z 2001 r. nr 107, poz. 1178).

⁶⁷ Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji (Dz.U. 2018 poz. 1162).

⁶⁸ 20 lat specjalnych stref ekonomicznych w Polsce. Przewodnik po SSE, Raport KPMG, s. 15.

Zgodnie z Ustawą strefa może być ustanowiona w celu przyspieszenia rozwoju gospodarczego części terytorium kraju, w szczególności przez:⁶⁹

- a) rozwój określonych dziedzin działalności gospodarczej;
- b) rozwój nowych rozwiązań technicznych i technologicznych oraz ich wykorzystanie w gospodarce narodowej;
- c) rozwój eksportu;
- d) zwiększenie konkurencyjności wytwarzanych wyrobów i świadczonych usług;
- e) zagospodarowanie istniejącego majątku przemysłowego i infrastruktury gospodarczej;
- f) tworzenie nowych miejsc pracy;
- g) zagospodarowanie niewykorzystanych zasobów naturalnych z zachowaniem zasad równowagi ekologicznej.

Specjalne strefy ekonomiczne (SSE) zostały powołane przede wszystkim w celu:⁷⁰

- przyspieszenia rozwoju gospodarczego regionów;
- zagospodarowania majątku poprzemysłowego i infrastruktury;
- tworzenia nowych miejsc pracy;
- przyciągnięcia do Polski inwestorów zagranicznych.

W Polsce obecnie funkcjonuje 14 specjalnych stref ekonomicznych. Odnosząc się do SSE mających swe siedziby na terenie województwa podkarpackiego wymienić należy dwie strefy – mielecką oraz tarnobrzeską. Oprócz wymienionych stref, na terenie województwa podkarpackiego można było odnaleźć podstrefy, które wchodziły w zarząd krakowskiej strefy (do czasu wejścia w życie ustawy o wspieraniu nowych inwestycji). Poniżej dokonano krótkiej charakterystyki podkarpackich stref. Zaś szczegółowo omówione zostały w podrozdziale 1.6.

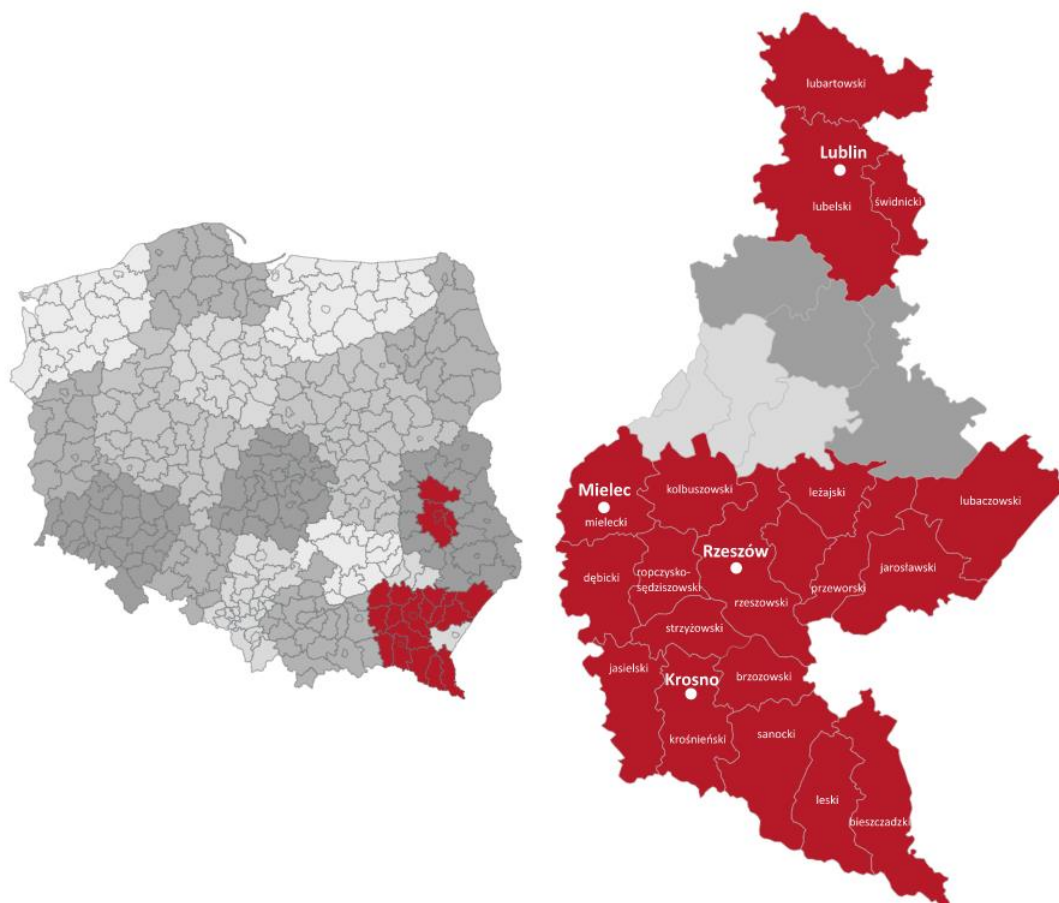
Obszar inwestycyjny Euro-Park Mielec powstał w roku 1995 i zlokalizowany jest głównie w południowo-wschodniej części Polski, w regionach przygranicznych, co oznacza dodatkowy potencjał możliwości transgranicznej współpracy gospodarczej, kulturowej i turystycznej. Obszar leży w bezpośrednim sąsiedztwie wschodniej granicy Unii Europejskiej – bliskość granic z Ukrainą i Słowacją tworzą świetne warunki do lokowania inwestycji, mających swoich dostawców i odbiorców na zagranicznych rynkach. Stale rozwijająca się infrastruktura transportowa kreuje potencjał Euro-Park Mielec. Obszar przecinają główne

⁶⁹ Ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. nr 123, poz. 600).

⁷⁰ *Ibidem*.

szlaki komunikacyjne wiodące z północy na południe i ze wschodu na zachód Europy tj.: autostrada A4 (relacji wschód-zachód, należąca do III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego), droga ekspresowa S19 (część europejskiej międzynarodowej trasy Via Carpatia relacji północ-południe) jak również dostępność infrastruktury kolejowej czy transportu lotniczego (lotniska: Rzeszów, Lublin oraz lokalne lotniska w Mielcu i Krośnie)⁷¹.

Rysunek 1 Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Mielec

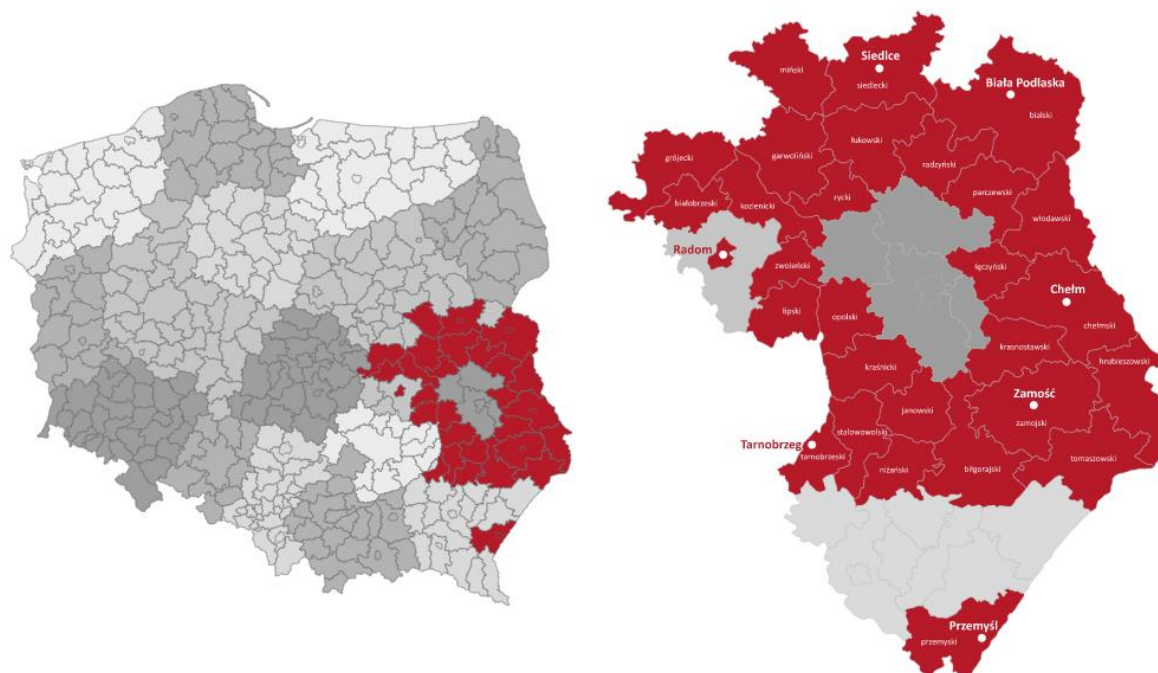
Źródło: [https:// www.paih.gov.pl/stefa_inwestora/sse/mielec#](https://www.paih.gov.pl/stefa_inwestora/sse/mielec#) - dostęp 19-07-2021.

Tarnobrzaska Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Wisłosan (TSSE) działa na polskim rynku od roku 1997. Dotychczas udzieliła pomocy publicznej dla blisko 400 projektów, w ramach których przedsiębiorcy utworzyli ponad 25 tys. miejsc pracy. Firmy wybudowały nowe obiekty przemysłowe lub gruntownie zmodernizowały istniejące zakłady. ARP S.A. prowadzi i finansuje również własne projekty inwestycyjne. Na terenie TSSE sfinansowała m.in. budowę 8 hal produkcyjnych oraz zmodernizowała infrastrukturę na kwotę

⁷¹ [https:// www.paih.gov.pl/stefa_inwestora/sse/mielec#](https://www.paih.gov.pl/stefa_inwestora/sse/mielec#) - dostęp 19-07-2021 oraz <https://europark.arp.pl/o-strefie/region> dostęp: 19-07-2021.

ponad 200 mln zł. W trakcie realizacji są kolejne hale produkcyjno-magazynowe z zapleczem administracyjnym. TSSE była aktywnym uczestnikiem kluczowych projektów dla polskiej gospodarki, tj. powstania parku przemysłowego LG w Kobierzycach pod Wrocławiem, restrukturyzacji Huty Stalowa Wola czy radomskiego „Łucznika”⁷².

Rysunek 2 Tarnobrzaska Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Wisłosan

Źródło: [https:// www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/tarnobrzeg#](https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/tarnobrzeg#) - dostęp 19-07-2021.

W 2005 roku odnotowany został wyraźny wzrost inwestycji realizowanych w SSE. Po wstąpieniu przez Polskę do Unii Europejskiej w 2004 roku, polskie specjalne strefy ekonomiczne stały się o wiele bardziej atrakcyjnym rynkiem dla inwestorów zagranicznych (w tym głównie azjatyckich). Tereny przygotowane pod względem prawnym, infrastrukturalnym, a także objętym strefą (ulgi podatkowe), są obszarem atrakcyjnym dla dużych koncernów, które rozważają lokalizację nowego projektu inwestycyjnego.

1.5 Polityka inwestycyjna a specjalne strefy ekonomiczne

Obecnie na terytorium Polski zakres zachęt do rozpoczynania inwestycji jest bardzo różnorodny. W zależności od branży przedsiębiorstwa, które ma być na danym terenie utworzone. Jednym z najistotniejszych czynników w zakresie przyciągania inwestycji jest tworzenie specjalnych stref ekonomicznych. Wpływ takich obszarów na globalne inwestycje

⁷² [https:// www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/tarnobrzeg#](https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/tarnobrzeg#) - dostęp 19-07-2021 oraz <https://tsse.arp.pl/o-strefie/o-nas> dostęp: 19-07-2021.

w wielu regionach Polski jest bardzo duży, zwłaszcza na terenach gdzie przemysł był (lub jest) słabo rozwinięty. Główną ideą tworzenia tego typu obszarów była chęć samorządów lokalnych do złagodzenia bezrobocia, czy poprawy rozwoju gospodarczego regionu. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że działania wspierające politykę inwestycyjną oraz rozwój regionów powinny stanowić inicjatywę oddolną. Często podkreśla się fakt, iż takie działania oraz różnego rodzaju inicjatywy powinny znajdować się w kompetencjach władz lokalnych. Właśnie tworzenie specjalnych stref ekonomicznych zaliczane jest do obszaru polityki regionalnej w obszarze kreowania lokalnej przedsiębiorczości oraz wpływu na rozwój regionu⁷³.

1.5.1 Współpraca przedsiębiorstw zarządzających strefami z gminami oraz na płaszczyźnie regionalnej w zakresie pozyskania inwestorów

Podmioty mogące pełnić funkcję zarządzającego specjalną strefą ekonomiczną zostały określone w artykule 6 ustawy z dnia 20 października 1994 roku o specjalnych strefach ekonomicznych. Zgodnie z treścią artykułu: *Zarządzającym może być wyłącznie spółka akcyjna lub spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, w której Skarb Państwa albo samorząd województwa posiada większość głosów, które mogą być oddane na walnym zgromadzeniu lub zgromadzeniu wspólników.*⁷⁴ Dalej w artykule 6a można znaleźć zapis, że: *Pełnienia funkcji członka zarządu spółki będącej zarządzającym nie można łączyć z zatrudnieniem u przedsiębiorcy prowadzącego działalność gospodarczą na terenie danej strefy, bez względu na podstawę prawną zatrudnienia. Zatrudnienia, o którym mowa [...] nie można podjąć w okresie roku od dnia zaprzestania pełnienia funkcji członka zarządu spółki będącej zarządzającym*⁷⁵.

Obecnie 14 działających w Polsce specjalnych stref ekonomicznych jest zarządzanych przez podmioty spełniające wyżej przytoczone kryteria ustawy. W każdym z 14 przypadków można mówić o współpracy pomiędzy spółką zarządzającą specjalną strefą ekonomiczną, a władzami samorządów lokalnych terenów, na których zlokalizowane są poszczególne podstrefy. Ponadto specjalne strefy ekonomiczne często są zlokalizowane na terenach kilku województw. W każdym z takich przypadków dochodzi oczywiście do współpracy zarówno z poszczególnymi gminami, jak i z władzami województwa (SSE są zlokalizowane nie tylko na terenach wchodzących w obszar jednego województwa).

⁷³ R. Pastusiak, M. Jasiniak, J. Keller, B. Krzeczewski, *Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na gospodarkę i społeczeństwo. Doświadczenia Polski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, s. 139-140.

⁷⁴ Art. 6 Ustawy z dnia 20 października 1994 roku (Dz.U. 1994 Nr 123 poz. 600, z późn. zm.).

⁷⁵ Art. 6 ust.1 oraz ust. 2 Ustawy z dnia 20 października 1994 roku (Dz.U. 1994 Nr 123 poz. 600, z późn. zm.).

Oceniając współpracę poszczególnych spółek odpowiedzialnych za zarządzanie specjalnymi strefami ekonomicznymi, należy przytoczyć także najważniejsze kontakty z instytucjami, dzięki którym działalność stref jest popularyzowana, zaś jej efekty stają się mocniejsze – przyciąganie nowych inwestorów, czy kształcenie przyszłej kadry pracowniczej do przedsiębiorstw strefowych. Poniżej zostały przytoczone wybrane działania spółek zarządzających specjalnymi strefami ekonomicznymi.

Tarnobrzenska SSE powstała na mocy rozporządzenia z dnia 9 września 1997 roku w sprawie ustanowienia tarnobrzeskiej specjalnej strefy ekonomicznej (Dz. U. poz. 907, z późn. zm.)⁷⁶. Podmiotem zarządzającym strefą jest Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział w Tarnobrzegu. Podobnie jak w przypadku pozostałych stref, w tym przypadku również spółka zarządzająca współpracuje z lokalnymi władzami samorządowymi. Oprócz tej współpracy należy wymienić m. in. współpracę z takimi podmiotami jak: Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, Ministerstwo Rozwoju, Krajowa Izba Gospodarcza, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Tarnobrzenska Agencja Rozwoju Regionalnego, Izba Przemysłowo-Handlowa Ziemi Radomskiej, Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego Centrum Obsługi Inwestora w Rzeszowie, Radomskie Centrum Innowacji i Technologii.⁷⁷ Strefa jest założycielem Klastra Edukacji Zawodowej, na jej terenach działa sieć parków i inkubatorów technologicznych wspierających projekty innowacyjne, a Zarządzający strefą oferuje inwestorom różnorodne opcje inwestycyjne: *greenfield*, *brownfield* i projekty *build-to-suit*⁷⁸.

Podmiotem zarządzającym **strefą mielecką** jest Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział w Mielcu. Powołana ustawą o SSE oraz rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 5 września 1995 roku⁷⁹. Spółka zarządzająca czynnie współpracuje (prócz samorządów lokalnych), między innymi z Ministerstwem Przedsiębiorczości i Technologii, Polskim Funduszem Rozwoju, Polską Agencją Inwestycji i Handlu, Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości, Korporacją Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych, Bankiem Gospodarstwa Krajowego, Rzeszowską Agencją Rozwoju Regionalnego, Izłą Przemysłowo-Handlową w Rzeszowie, czy Wojewódzkim Urzędem Pracy w Rzeszowie⁸⁰. Strefa jest liderem

⁷⁶ Rozporządzenie z dnia 9 września 1997 roku w sprawie ustanowienia tarnobrzeskiej specjalnej strefy ekonomicznej (Dz. U. poz. 907, z późn. zm.).

⁷⁷ <https://tsse.arp.pl/o-strefie/zarzadzajacy> stan na: 02-03-2018

⁷⁸ *Specjalne Strefy Ekonomiczne w Polsce*, Colliers International, Badania Rynku i Doradztwo 2016, s. 57.

⁷⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 września 1995 r. w sprawie ustanowienia specjalnej strefy ekonomicznej w Mielcu. (Dz.U. 1995 nr 107 poz. 526).

⁸⁰ <https://europark.arp.pl/o-strefie/partnerzy> stan na: 02-03-2018

wśród polskich SSE pod względem liczby inwestycji z branży lotniczej. Firmy lotnicze zlokalizowane w strefie są członkami Doliny Lotniczej, najdynamiczniej rozwijającego się klastra w Polsce (posiada status Krajowego Klastra Kluczowego)⁸¹.

Zgodnie z wytycznymi do głównych zadań spółek zarządzających strefami należy efektywne zarządzanie obszarem m.in. poprzez: kontrolę działalności przedsiębiorców w zakresie jej zgodności z zezwoleniami, budowę infrastruktury na terenie strefy, zbywanie lub pośredniczenie w zbywaniu prawa własności i prawa użytkowania wieczystego gruntów objętych strefą, opiekę nad inwestorami, pośredniczenie w kontaktach z władzami samorządowymi, właścicielami mediów i infrastruktury, itp., opiniowanie wniosków przedsiębiorców o zmianę zezwolenia i wydawanie opinii w sprawach postępowań dotyczących cofnięcia zezwolenia⁸². Działania opisane powyżej – związane z promowaniem strefy, a także działaniem na rzecz rozwoju lokalnego poprzez np. tworzenie klastrów, szkół zawodowych, czy wspieranie lokalnych działań społecznych można określić jako **dodatkowe efekty** związane z obecnością danej strefy w regionie.

1.5.2 Systemy ulg i preferencji dla inwestorów w specjalnych strefach ekonomicznych

Jedną z dominujących form na świecie zwolnień podatkowych są ulgi udzielane w ramach specjalnych stref ekonomicznych⁸³. W podrozdziale zostały przedstawione profity związane z działalnością przedsiębiorstw na terenach specjalnych stref ekonomicznych w Polsce.

Mimo, iż powoływanie specjalnych stref ekonomicznych może służyć realizacji odmiennych celów gospodarczych oraz społecznych, to w dużym stopniu zachęty z nimi związane w wielu przypadkach są podobne. Można przytoczyć podział dokonany przez M. K. Stawicką, która wyróżnia zachęty finansowe oraz niefinansowe – tabela 1 .

⁸¹ *Specjalne Strefy Ekonomiczne w Polsce... op. cit.*, s. 37.

⁸² *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 r.*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020, s. 39.

⁸³ P. Tynel, *Specjalne strefy ekonomiczne po 2020 roku. Analiza dotychczasowej działalności i perspektywy funkcjonowania*, Ernst & Young, s. 4. Dostęp online: [file:///C:/Users/okrop/Downloads/E&Y_Specjalne_Strefy_Ekonomiczne_po_2020r%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/okrop/Downloads/E&Y_Specjalne_Strefy_Ekonomiczne_po_2020r%20(2).pdf) - stan na: 02-03-2018.

Tabela 1 Zachęty stosowane w Specjalnych Strefach Ekonomicznych

Zachęty finansowe	Zachęty niefinansowe
Zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych	Pomoc przy załatwianiu formalności związanych z inwestycją
Zwolnienia z podatku dochodowego od osób fizycznych dla obcokrajowców zatrudnionych w strefie	Stosowanie uproszczonych procedur administracyjnych w przypadku inwestorów rozpoczynających i funkcjonujących na terenie stref
Zwolnienia z podatku od nieruchomości, gruntu	Dostęp do rozbudowanej infrastruktury
Zwolnienia z opłat celnych	Możliwość swobodnego transferu zysków i kapitału
Możliwość otrzymania dotacji, subsydiów	Wsparcie marketingowe, sprzedażowe, biznesowe
Możliwość otrzymania preferencyjnych kredytów	Ochrona własności intelektualnej
Stosowanie przyspieszonej amortyzacji	Ograniczenie restrykcji dotyczących ochrony środowiska

Źródło: M. K. Stawicka, *Specjalne strefy ekonomiczne w Unii Europejskiej*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 2012, nr 246, s. 438.

Natomiast D. Lisiecki dokonując analizy wsparcia przedsiębiorców na terenach specjalnych stref ekonomicznych dzieli profity na: zachęty finansowe dla przedsiębiorców (zwolnienia podatkowe i celne, kredyty preferencyjne, infrastruktura techniczna) oraz deregulację norm prawnych prowadzonej działalności gospodarczej (mniej restrykcyjne prawa umów, korzystniejsze przepisy dotyczące konkurencji, korzystniejsze dla pracodawcy przepisy prawa pracy i zabezpieczenia socjalnego)⁸⁴.

Przedstawione podziały zachęt dla inwestorów strefowych nieco odmiennie klasyfikują poszczególne profity. Jako przykład można podać dobrą infrastrukturę, która według M.K. Stawickiej zaliczana jest do zachęt niefinansowych, zaś D. Lisiecki zalicza infrastrukturę do zachęt finansowych. Niezależnie od klasyfikacji poszczególnych profitów, wartym podkreślenia jest fakt, iż zdecydowana większość z nich występuje w klasyfikacji autorów, a także poszczególnych stref. Poniżej dokonano krótkiej charakterystyki ulg, z których mogą skorzystać inwestorzy lokujący swe projekty w Polsce.

⁸⁴ D. Lisiecki, *Specjalne strefy ekonomiczne i ich rola w łagodzeniu skutków kryzysu gospodarczego*, „Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze”, 2014, nr 24, s. 71.

Możliwość skorzystania z pomocy publicznej w formie zwolnienia od podatku z dochodów działalności gospodarczej prowadzonej na terenie specjalnej strefy ekonomicznej, określonej w treści zezwolenia, jest głównym benefitem dla przedsiębiorców działających w strefach. Zwolnienie to wynika z art. 12 *ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych* i odpowiednich przepisów ustaw o podatku dochodowym (odpowiednio w zależności od formy prawnej – od osób fizycznych lub od osób prawnych). W przepisie art. 25 ust. 2 *ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych* dopuszczono również możliwość zwolnienia podatkowego dla spółek zarządzających strefami. Ustawodawca upoważnił Radę Ministrów do wprowadzenia w rozporządzeniach ustanawiających poszczególne strefy zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych dochodów w części wydatkowanej na cele rozwoju strefy, w tym na nabycie przez zarządzającego nieruchomości lub innych rzeczy służących do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie strefy oraz na modernizację i rozbudowę infrastruktury gospodarczej i technicznej na jej obszarze. Rada Ministrów umożliwiła skorzystanie z tego przywileju wszystkim spółkom zarządzającym⁸⁵.

W SSE przedsiębiorca może otrzymać następujące przywileje:⁸⁶

- a) zwolnienie podatkowe (CIT lub PIT);
- b) działkę przygotowaną pod inwestycje po konkurencyjnej cenie;
- c) darmową pomoc przy załatwianiu formalności związanych z inwestycją.

Zwolnienia podatkowe w specjalnej strefie ekonomicznej uzyskuje się ze względu na wielkość inwestycji lub tworzonych nowych miejsc pracy. Suma zwolnień podatkowych w połączeniu z innymi formami wsparcia nie może przekroczyć maksymalnych pułapów pomocy regionalnej⁸⁷.

Maksymalną wielkość pomocy regionalnej, jaką może otrzymać przedsiębiorca na projekt inwestycyjny, wynosi 35% lub 50% nakładów inwestycyjnych poniesionych w ramach realizowanego projektu (tzw. intensywność pomocy) bądź 35% lub 50% dwuletnich kosztów pracy nowozatrudnionych pracowników. W przypadku małego przedsiębiorcy, wskaźnik powyższy podwyższa się o 20 % a w przypadku średniego przedsiębiorcy o 10%. Daje to

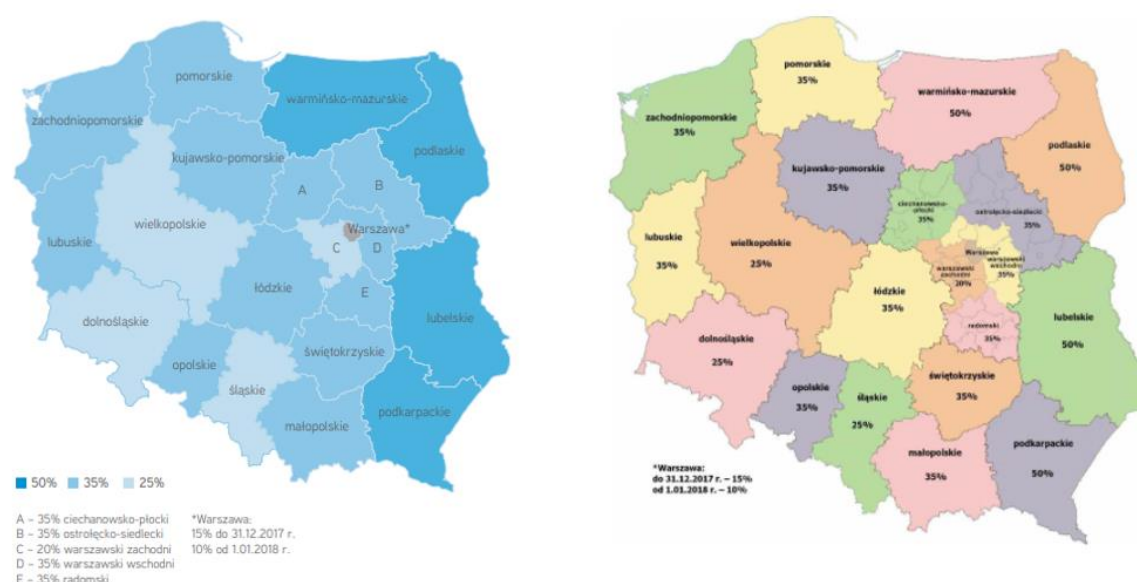
⁸⁵ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 r.*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020, s. 34-35.

⁸⁶ www.coi.rzeszow.pl/pl/przewodnik-inwestora/ulgi-i-preferencje-dla-inwestora/ulgi-w-podatku-dochodowym/ – stan na: 22-06-2021 r.

⁸⁷ www.ey.com/pl_pl/biuletyn-podatkowy-i-prawny/alerty-ey/2021/04/nowa-mapa-pomocy-regionalnej – dostęp: 22-06-2021 r.

w sumie możliwość skorzystania z pomocy regionalnej do wysokości 70% dla małego przedsiębiorcy i 60% dla średniego przedsiębiorcy. Pomoc regionalną przedsiębiorca otrzymuje głównie w formie ulgi w podatku dochodowym lub w formie kwot uzyskanych z innych źródeł pomocy. Kwoty uzyskane przez przedsiębiorcę w ramach pomocy publicznej otrzymane z kilku źródeł krajowych lub zagranicznych podlegają sumowaniu. Zwolnienie od podatku dochodowego od osób prawnych i fizycznych przysługuje począwszy od miesiąca, w którym przedsiębiorca poniósł wydatki inwestycyjne lub koszty pracy, aż do wyczerpania regionalnej pomocy inwestycyjnej. Minimalna wielkość nakładów inwestycyjnych musi wynosić 100 000 EUR. Pomoc regionalna z tytułu tworzenia miejsc pracy nie może przekroczyć 35% lub 50% (45% lub 60% dla średnich i 55% lub 70% dla małych przedsiębiorców) wartości dwuletnich kosztów pracy nowozatrudnionych pracowników⁸⁸.

Rysunek 3 Mapa Pomocy Regionalnej na lata 2014-2020 dla Polski

Źródło: *Specjalne Strefy Ekonomiczne w Polsce*, Colliers International, Badania Rynku i Doradztwo 2016, s. 6; www.parp.gov.pl/mapa-pomocy-regionalnej-na-lata-2014-2020-dla-polski – dostęp 19-07-2021.

W województwie podkarpackim maksymalny dopuszczalny pułap pomocy publicznej wynosi 50% poniesionych nakładów inwestycyjnych (lub dwuletnie koszty pracy nowozatrudnionych osób) dla firm dużych, 60% dla firm średnich i 70% dla firm małych i mikro. Ulga strefowa polega na zwolnieniu od podatku dochodowego w maksymalnej wysokości wyliczonej na podstawie wymienionych wyżej pułapów. Działalność gospodarcza

⁸⁸ www.sse.com.pl/ulgi-i-preferencje/ – dostęp: 22-06-2021 r.

związana z daną inwestycją musi być prowadzona, przez co najmniej 5 lat od dnia zakończenia inwestycji, a w przypadku uzyskania wsparcia na tworzenie nowych miejsc pracy – nowo utworzone miejsca pracy muszą być utrzymane, przez co najmniej 5 lat od dnia zakończenia inwestycji⁸⁹.

1.6 Bilans dokonań specjalnych stref ekonomicznych w województwie podkarpackim

W poprzednim podrozdziale przytoczone zostały przykłady jednostek, z którymi spółki zarządzające strefami współpracują w ramach swej działalności statutowej. Niemal w każdym przypadku można zaobserwować te same, bądź bardzo zbliżone schematy działań. Z racji bliskich kontaktów z jednostkami władz lokalnych współpraca często skupia się właśnie wokół tych podmiotów. Jeśli jest ona szersza i wykracza poza ten obszar działania, to również podmioty, z którymi nawiązywane są kontakty biznesowe są zbliżone. Podobne relacje partnerskiej zbieżności występują w czynnościach nakierowanych na współpracę przy pozyskiwaniu nowych inwestycji specjalnych stref ekonomicznych. W dużej mierze jest to determinowane strukturą własnościową oraz rodzajem działalności. Wskazując dokonania poszczególnych stref – w tym przypadku już tak dużych podobieństw nie ma. Duże różnice zaobserwować można w poziomie zagospodarowania obszarów, aktywności spółek zarządzających strefami, czy wreszcie inne wizje związane z rozwojem w kolejnych latach działalności. Niektóre z tych różnic znajdują się jednocześnie wewnątrz jednej strefy. Jest to podyktowane m.in. lokalizacją strefy w innej części regionu. W dalszej kolejności scharakteryzowane zostały strefy mielecka oraz tarnobrzeska, a także krakowska które mają (lub miały – jak krakowska) swe położenie na terenie województwa podkarpackiego. Ze względu na znikome znaczenie podstrefy krakowskiej na obszarze województwa podkarpackiego – w wielu fragmentach niniejszej dysertacji charakterystyka Krakowskiego Parku Naukowo-Technologicznego zostanie pominięta, bądź przytoczone zostaną tylko najważniejsze informacje.

⁸⁹ www.coi.rzeszow.pl/pl/przewodnik-inwestora/ulgi-i-preferencje-dla-inwestoro/ulgi-w-podatku-dochodowym/ – dostęp: 22-06-2021 r.

1.6.1 Lokalizacja, obszar oraz struktura przestrzenna specjalnych stref ekonomicznych

Na terenie województwa podkarpackiego znajdowały się trzy strefy ekonomiczne:

- Euro-Park Mielec,
- Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg,
- Krakowski Park Technologiczny⁹⁰.

W 2019 r. do czasu wejścia w życie zmiany ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych Rada Ministrów zmieniła jedynie granice i obszar krakowskiej SSE. Powierzchnia tej strefy wzrosła o 65,95 ha, w wyniku włączenia 73,98 ha i wyłączenia 7,67 ha oraz korekty obszaru zmniejszającej powierzchnię strefy o 0,36 ha, dokonanej w związku z nowymi pomiarami geodezyjnymi. Wszystkie tereny włączone do strefy to grunty publiczne. Obecnie podstrefy krakowskiej SSE na terenie województwa podkarpackiego weszły w zarząd mieleckiej strefy⁹¹.

Krakowski Park Technologiczny przed wejściem w życie ustawy o wspieraniu nowych inwestycji⁹² zlokalizowany był na terenie województw: małopolskiego, świętokrzyskiego oraz podkarpackiego⁹³. W przypadku obszarów krakowskiej specjalnej strefy ekonomicznej na terenie województwa podkarpackiego grunty tworzące podstrefy znajdowały się na terenie gminy Boguchwała, Krosna oraz Nowej Sarzyny. W 2006 roku na terenie miasta Krosno utworzona została podstrefa ekonomiczna, której zarządcą była krakowska SSE. W 2010 roku ustanowiono podstrefę w gminie Boguchwała, a w 2014 roku podstrefę w gminie Nowa Sarzyna. Oba obszary, podobnie jak ten na terenie Krosna, wchodziły w skład krakowskiej SSE. Prócz wymienionych podstref, Krakowski Park Technologiczny nie posiadał więcej terenów inwestycyjnych położonych na obszarze województwa podkarpackiego. Dodać należy także, iż podstrefa w Boguchwale na tle pozostałych terenów inwestycyjnych nie stanowiła istotnego obiektu zainteresowań ze strony inwestorów. Powierzchnia Podstrefy

⁹⁰ Obecnie podstrefa w Boguchwale jest pod zarządem mieleckiej SSE – mimo informacji zamieszczonych w *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 r.*, s. 6, w której to nadal krakowska SSE zlokalizowana jest w gminie Boguchwała. Zmiany nastąpiły w wyniku wprowadzenia w życie Ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji (Dz.U. 2018 poz. 1162). W związku z tym w województwie podkarpackim formalnie należy mówić o dwóch SSE.

⁹¹ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 r.*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020, s. 5.

⁹² Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji (Dz.U. 2018 poz. 1162).

⁹³ Obecnie krakowska SSE działa na terenie województwa małopolskiego.

w Boguchwale na koniec 2018 roku wynosiła 30,5ha⁹⁴. Na koniec 2020 roku podstrefa w Boguchwale liczy 42 ha powierzchni gruntów do zagospodarowania. Do końca 2020 roku jednak tereny te nie doczekały się zainteresowania ze strony kupujących (inwestorów)⁹⁵. Obecnie tereny leżące w gminie Boguchwała zarządzane są przez mielecką strefę ekonomiczną (zmiany wprowadzone w 2018 roku ustawą o wspieraniu nowych inwestycji).

W przypadku obszarów zlokalizowanych na terenie Krosna powierzchnia podstrefy Krakowskiego Parku Technologicznego wynosiła ogółem 5,7492 ha. Na obszar objęty strefą składały się trzy kompleksy nieruchomości:

- a) Kompleksy nr 1 i 2 o powierzchni 3,3800 ha przy ul. Tysiąclecia, będące własnością Krosno Glass Sp. z o.o. Podstrefa utworzona została na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 czerwca 2006 r. (Dz. U Nr 118, poz. 803).
- b) Kompleks nr 3 o powierzchni 2,3692 ha przy ul. Drzymały – Zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej w strefie posiada Cellfast Sp. z o.o. Jest to przedsiębiorstwo działające w branży przetwórstwa tworzyw sztucznych. Podstrefa utworzona została na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2008 r. (Dz. U. Nr 39, poz. 229)⁹⁶.

Podstrefa w Nowej Sarzynie była trzecią po Krośnie i Boguchwale podstrefą Krakowskiego Parku Naukowo-Technologicznego zlokalizowaną na terenie województwa podkarpackiego. Podstrefa została utworzona na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 maja 2014 roku. Podstrefa w Nowej Sarzynie utworzona została dla projektu inwestycyjnego Zakładów Chemicznych „Organika-Sarzyna” S.A. (spółka z grupy Ciech), producenta środków ochrony roślin, żywic epoksydowych i poliestrowych). Projekt inwestycyjny wyceniony został na wartość 84 mln zł oraz utworzenie 21 nowych miejsc pracy)⁹⁷. Obecnie na mocy wejścia w życie ustawy o wspieraniu nowych inwestycji krakowska SSE nie posiada gruntów na Podkarpaciu. Niemniej jednak warto zauważyć, iż krakowska strefa ekonomiczna była najmniej liczącą się strefą posiadającą grunty inwestycyjne na terenie województwa

⁹⁴ <http://www.kpt.krakow.pl/strefa-inwestora/specjalna-strefa-ekonomiczna/> - dostęp: 02-03-2018
<http://www.kpt.krakow.pl/strefa-inwestora/tereny-inwestycyjne/> stan na: 02-03-2018.

⁹⁵ <https://www.boguchwala.pl/324-przedsiębiorcy/4532-wizytowka-gospodarcza/4679-strefa-ekonomiczna.html> - dostęp: 20-08-2021.

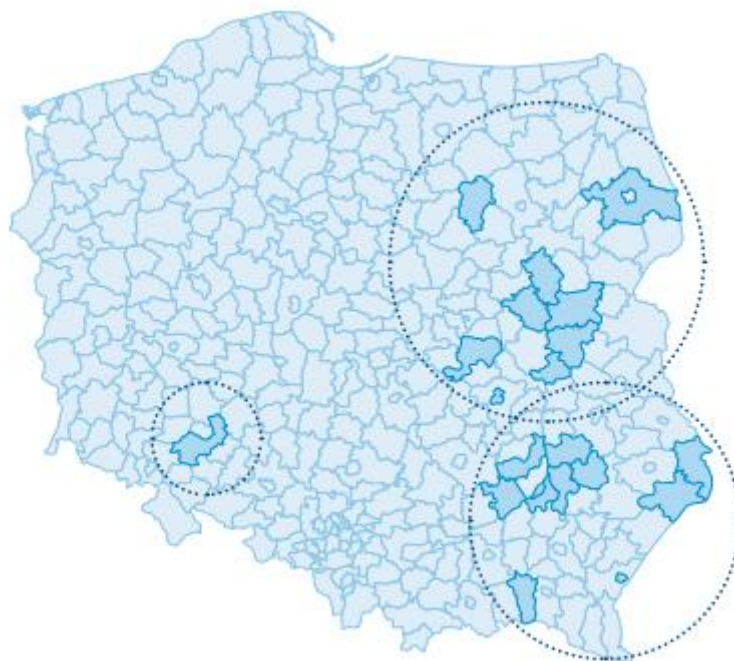
⁹⁶ <http://www.krosno.pl/pl/dla-przedsiębiorczych/wizytowka-gospodarcza-miasta/specjalne-strefy-ekonomiczne/> - dostęp: 02-03-2018.

⁹⁷ <http://gospodarkapodkarpacka.pl/news/view/7961/nowa-sarzyna-w-strefie-ekonomicznej> - dostęp: 02-03-2018.

podkarpackiego. Aktywność oraz poziom zagospodarowania terenów w przyciąganiu inwestycji były na niskim poziomie.

Tarnobrzaska SSE Euro-Park Wisłosan zlokalizowana była na terenie 6 województw⁹⁸. Po wejściu ustawy o wspieraniu nowych inwestycji Wisłosan Tarnobrzeg posiada podstrefy na terenach województwa podkarpackiego, lubelskiego oraz mazowieckiego⁹⁹. Na rysunku 4 przedstawiono podstrefy tarnobrzesckiej strefy ekonomicznej przed wejściem ustawy o wspieraniu nowych inwestycji.

Rysunek 4 Lokalizacja SSE Wisłosan Tarnobrzeg przed wejściem ustawy o *wspieraniu nowych inwestycji*

Źródło: *Specjalne Strefy Ekonomiczne w Polsce*, Colliers International, Badania Rynku i Doradztwo 2016, s. 57.

Lokalizacja podstref znajdujących się na terenie województwa podkarpackiego to tereny w następujących miejscowościach: Tarnobrzeg, Stalowa Wola, Nowa Dęba, Jasło, Przemyśl, Baranów Sandomierski, Gorzyce, Jedlicze, Nisko, Orły, Rudnik nad Sanem, Rymanów, Tuczępy¹⁰⁰.

Spośród wszystkich podstref (przed wejściem ustawy o wspieraniu nowych inwestycji), największą pod względem powierzchni była podstrefa Wrocław - Kobierzyce licząca grunty

⁹⁸ <https://tsse.arp.pl/o-strefie/wyniki-strefowe> - dostęp: 02-03-2018.

⁹⁹ <https://tsse.arp.pl/inwestorzy-tsse/inwestorzy-i-podstrefy-tsse> – dostęp: 19-07-2021.

¹⁰⁰ https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/tarnobrzeg# - dostęp: 02-03-2018.

Obecnie największy obszar zajmuje podstrefa Stalowa Wola, a następnie Radom oraz Tarnobrzeg. Rozmieszczenie poszczególnych terenów przedstawia rysunek 5.

Obszar strefy Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg (stan na 31 grudnia 2019 r.) według danych pochodzących z *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych* wynosił 1 877,9531ha¹⁰². W tabeli 2 Przedstawiono powierzchnię strefy tarnobrzesckiej od momentu powołania jej do działania.

48

Tabela 2 SSE Wisłosan Tarnobrzeg – obszar i lokalizacja terenów w latach 1997 – 2019

Rok	Województwo	Obszar strefy (ha)	Lokalizacja strefy	Obszary włączone
1997	podkarpackie, świętokrzyskie	609,03	miasta: Nowa Dęba, Tarnobrzeg, Staszów, Stalowa Wola, gminy: Nowa Dęba, Staszów, Tuczępy	-
1998	podkarpackie, świętokrzyskie	609,03	miasta: Nowa Dęba, Tarnobrzeg, Staszów, Stalowa Wola, gminy: Nowa Dęba, Staszów, Tuczępy	-
1999	podkarpackie, świętokrzyskie	609,03	miasta: Nowa Dęba, Tarnobrzeg, Staszów, Stalowa Wola, gminy: Nowa Dęba, Staszów, Tuczępy	-
2000	podkarpackie, świętokrzyskie	609,03	miasta: Nowa Dęba, Tarnobrzeg, Staszów, Stalowa Wola, gminy: Nowa Dęba, Staszów, Tuczępy	-
2001	podkarpackie, świętokrzyskie, mazowieckie	702,3	miasta: Nowa Dęba, Tarnobrzeg, Staszów, Stalowa Wola, Radom, gminy: Nowa Dęba, Staszów, Tuczępy	miasta: Radom, gminy: -
2002	podkarpackie, świętokrzyskie, mazowieckie	786,8	miasta: Nowa Dęba, Tarnobrzeg, Staszów, Stalowa Wola, Radom, Jasło, gminy: Nowa Dęba, Staszów, Tuczępy	miasta: Jasło, gminy: -
2003	podkarpackie, świętokrzyskie, mazowieckie	828,8	miasta: Nowa Dęba, Tarnobrzeg, Staszów, Stalowa Wola, Radom, Jasło, gminy: Nowa Dęba, Staszów, Tuczępy	-
2004	podkarpackie, świętokrzyskie, mazowieckie	810,8	miasta: Nowa Dęba, Tarnobrzeg, Staszów, Stalowa Wola, Radom, Jasło, gminy: Nowa Dęba, Staszów, Tuczępy	-
2005	podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie, dolnośląskie, małopolskie	1 105,16	miasta: Jasło, Pionki, Przeworsk, Radom, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, gminy: Gorzyce, Jasło, Jedlicze, Wrocław-Kobierzyce, Nisko, Nowa Dęba, Ożarów Mazowiecki, Połaniec, Poniatowa, Rymanów, Staszów, Tuczępy, Wyszków	miasta: Pionki, Przeworsk,, gminy: Gorzyce, Jasło, Jedlicze, Wrocław-Kobierzyce, Nisko, Ożarów Mazowiecki, Połaniec, Poniatowa, Rymanów, Wyszków
2006	podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie, dolnośląskie, małopolskie	1 049,19	miasta: Jasło, Pionki, Przemyśl, Przeworsk, Radom, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, gminy: Gorzyce, Jasło, Jedlicze, Kobierzyce, Nisko, Nowa Dęba, Ożarów Mazowiecki, Piława, Połaniec, Poniatowa, Rymanów, Staszów, Tuczępy, Wojnicz, Wyszków	miasta: Przemyśl, gminy: Piława, Wojnicz
2007	podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie, dolnośląskie, małopolskie	1 335,61	miasta: Jasło, Pionki, Przemyśl, Przeworsk, Radom, Siedlce, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, gminy: Gorzyce, Janów Lubelski, Jasło, Jedlicze, Kobierzyce, Łuków, Nisko, Nowa Dęba, Ożarów Mazowiecki, Piława, Połaniec, Poniatowa, Rymanów, Staszów, Tuczępy, Wojnicz, Wyszków	miasta: Siedlce, gminy: Janów Lubelski, Łuków
2008	podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie, dolnośląskie	1 336,44	miasta: Jasło, Pionki, Przemyśl, Przeworsk, Radom, Siedlce, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, Tomaszów Lubelski, gminy: Gorzyce, Janów Lubelski, Jasło, Jedlicze, Kobierzyce, Łuków, Nisko, Nowa Dęba, Ożarów Mazowiecki, Piława, Połaniec,	miasta: Tomaszów Lubelski, gminy: Tomaszów Lubelski

			Poniatowa, Rymanów, Staszów, Tomaszów Lubelski, Tuczepy, Wyszaków	
2010	podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie, dolnośląskie	1 551,91	miasta: Jasło, Kraśnik, Pionki, Przemyśl, Przeworsk, Radom, Siedlce, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, Tomaszów Lubelski, gminy: Gorzyce, Horodło, Janów Lubelski, Jasło, Jedlicze, Kobierzyce, Łuków, Nisko, Nowa Dęba, Nowe Miasto nad Pilicą, Orły, Ożarów Mazowiecki, Piława, Połaniec, Poniatowa, Przasnysz, Rymanów, Staszów, Tomaszów Lubelski, Tuczepy, Węgrów, Wyszaków	miasta: Kraśnik, gminy: Horodło, Nowe Miasto nad Pilicą, Orły, Przasnysz, Węgrów
2011	podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie, dolnośląskie	1 587,78	miasta: Jasło, Kraśnik, Pionki, Przemyśl, Przeworsk, Radom, Siedlce, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, Tomaszów Lubelski, gminy: Gorzyce, Horodło, Janów Lubelski, Jasło, Jedlicze, Kobierzyce, Łapy, Łuków, Nisko, Nowa Dęba, Nowe Miasto nad Pilicą, Orły, Ożarów Mazowiecki, Piława, Połaniec, Poniatowa, Przasnysz, Ryki, Rymanów, Siedlce, Staszów, Tomaszów Lubelski, Tuczepy, Węgrów, Wyszaków	miasta: -, gminy: Łapy, Ryki, Siedlce
2012	podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie, dolnośląskie, podlaskie	1 632,31	miasta: Jasło, Kraśnik, Pionki, Przemyśl, Radom, Siedlce, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, Tomaszów Lubelski, Łuków, gminy: Gorzyce, Horodło, Janów Lubelski, Jasło, Jedlicze, Kobierzyce, Łapy, Łuków, Nisko, Nowa Dęba, Nowe Miasto nad Pilicą, Orły, Ożarów Mazowiecki, Piława, Połaniec, Poniatowa, Przasnysz, Ryki, Rymanów, Siedlce, Staszów, Tomaszów Lubelski, Tuczepy, Węgrów, Wyszaków, Mińsk Mazowiecki	miasta: Łuków, gminy: Mińsk Mazowiecki
2014	podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie, dolnośląskie, podlaskie	1 677,17	miasta: Jasło, Kraśnik, Łuków, Opatów, Pionki, Przemyśl, Radom, Siedlce, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, Tomaszów Lubelski, gminy: Gorzyce, Horodło, Janów Lubelski, Jasło, Jedlicze, Kobierzyce, Łapy, Łuków, Mińsk Mazowiecki, Nisko, Nowa Dęba, Nowe Miasto nad Pilicą, Opatów, Orły, Ożarów Mazowiecki, Piława, Połaniec, Poniatowa, Przasnysz, Ryki, Rymanów, Siedlce, Staszów, Tomaszów Lubelski, Tuczepy, Węgrów, Wyszaków	miasta: Opatów, gminy: Opatów
2015	podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie, dolnośląskie, podlaskie	1 743,30	miasta: Jasło, Kraśnik, Łuków, Opatów, Pionki, Przemyśl, Radom, Siedlce, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, Tomaszów Lubelski, gminy: Baranów Sandomierski, Gorzyce, Horodło, Janów Lubelski, Jedlicze, Kobierzyce, Łapy, Łuków, Mińsk Mazowiecki, Nisko, Nowa Dęba, Nowe Miasto nad Pilicą, Opatów, Orły, Ożarów Mazowiecki, Piława, Połaniec, Poniatowa, Przasnysz, Ryki, Rudnik nad Sanem, Rymanów, Siedlce, Staszów, Tomaszów Lubelski, Tuczepy, Węgrów, Wyszaków	miasta: -, gminy: Rudnik nad Sanem
2016	podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie,	1 868,2066	miasta: Jasło, Kraśnik, Łuków, Pionki, Przemyśl, Radom, Siedlce, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, Tomaszów Lubelski, gminy: Baranów Sandomierski, Białobrzegi,	miasta: -, gminy: Białobrzegi, Wierzbica

	dolnośląskie, podlaskie		Gorzyce, Horodło, Janów Lubelski, Jedlicze, Kobierzyce, Łapy, Łuków, Mińsk Mazowiecki, Nisko, Nowa Dęba, Nowe Miasto nad Pilicą, Opatów, Orły, Ożarów Mazowiecki, Piława, Połaniec, Poniatowa, Przasnysz, Rudnik nad Sanem, Ryki, Rymanów, Siedlce, Staszów, Tomaszów Lubelski, Tuczępy, Węgrów, Wierzbica, Wyszaków	
2018	podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie, dolnośląskie, podlaskie	1 877,9531	miasta: Gostynin, Jasło, Kraśnik, Łuków, Pionki, Przemyśl, Radom, Siedlce, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, Tomaszów Lubelski, Włodawa, gminy: Baranów Sandomierski, Białobrzegi, Gorzyce, Horodło, Janów Lubelski, Jedlicze, Kobierzyce, Łapy, Łuków, Mińsk Mazowiecki, Nisko, Nowa Dęba, Nowe Miasto nad Pilicą, Opatów, Orły, Ożarów Mazowiecki, Piława, Połaniec, Poniatowa, Przasnysz, Rudnik nad Sanem, Ryki, Rymanów, Siedlce, Staszów, Tomaszów Lubelski, Tuczępy, Węgrów, Wierzbica, Wyszaków	miasta: Gostynin, Włodawa, gminy: -

Źródło: Opracowanie własne na podstawie aktów prawnych ustanawiających poszczególne podstrefy, zmieniające ich obszar oraz *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych stan na 31 grudnia 2006 – 2019*, Ministerstwo Gospodarki, Rozwoju oraz Przedsiębiorczości i Technologii.

Tarnobrzaska Specjalna Strefa Ekonomiczna została utworzona w 1997 r. na obszarze obejmującym 609,03 ha. W 2001 r. powierzchnia wzrosła o prawie 100 ha, powstała nowa podstrefa Radom. Kolejno włączono Jasło w 2002 r., Wrocław-Kobierzyce w 2005 r., Przemyśl i Wojnicz w 2006 r., Janów Lubelski, Siedlce i Łuków w 2007 r. Na koniec 2007 r. TSSE obejmowała już obszar 1335,61 ha. W 2008 r. wyłączono podstrefę Wojnicz, a włączono Tomaszów Lubelski. W 2009 roku obszar strefy tarnobrzskiej nie uległ zmianie. W roku kolejnym nastąpiło poszerzenie strefy o tereny zlokalizowane w mieście Kraśnik oraz w gminach: Horodło, Nowe Miasto nad Pilicą, Orły, Przasnysz, Węgrów. W roku 2011 tereny strefy tarnobrzskiej wynosiły 1 587,78 ha. W tym roku ustanowione zostały podstrefy w gminach: Łapy, Ryki i Siedlce. W 2012 roku tereny strefy poszerzono o obszar na terenie miasta Łuków oraz tereny w gminie Mińsk Mazowiecki. Obszar strefy na koniec 2012 roku wynosił 1 632,31 ha. W roku następnym obszar strefy nie uległ zmianie. W 2014 roku powierzchnia strefy zwiększyła się do 1 677,17 ha poprzez ustanowienie strefy w mieście oraz gminie Opatów. W roku następnym ustanowiono podstrefę na terenach gminy Rudnik nad Sanem. Dzięki temu strefa tarnobrzaska osiągnęła powierzchnię równą 1 743,30 ha. W kolejnym roku (2016) strefa Wisłosan Tarnobrzeg osiągnęła powierzchnię 1 868,2066 ha – poprzez ustanowienie terenów strefowych w gminach Białobrzegi i Wierzbica. W roku 2017 obszar strefy nie uległ zmianie. Kolejna zmiana obszaru strefy tarnobrzskiej miała miejsce

w roku 2018. Strefa zwiększyła swoją powierzchnię do 1 877,9531 ha poprzez ustanowienie podstref w miastach Gostynin oraz we Włodawie.

Wykazane **tereny wraz z położeniem poszczególnych podstref jakie zamieszczone zostały w *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych*, nie zostały zaktualizowane w związku z wejściem w życie ustawy o wspieraniu nowych inwestycji.** Obecna powierzchnia strefy tarnobrzesckiej wynosi 3 241 765 ha, w przytoczonej *Informacji* odnajdujemy dane na temat powierzchni w liczbie 1 877,9531 ha. Dodatkowo w tym samym *dokumentzie* odnaleźć można informację jakoby strefa tarnobrzescka posiadała tereny w 5 województwach (dolnośląskie, lubelskie, podkarpackie, podlaskie, mazowieckie, świętokrzyskie). Po wprowadzeniu ustawy o wspieraniu nowych inwestycji **rzeczywisty obszar strefy ogranicza się do 3 województw** – lubelskiego, mazowieckiego i podkarpackiego (stan na lipiec 2021 r.).¹⁰³ Tarnobrzescka SSE obejmuje następujące tereny w Polsce:¹⁰⁴

- województwo lubelskie - 16 powiatów i 3 miasta na prawach powiatu: bialski, m. Biała Podlaska, biłgorajski, chełmski, m. Chełm, hrubieszowski, janowski, krasnostawski, łęczyński, łukowski, opolski, kraśnicki, parczewski, radzyński, rycki, tomaszowski, włodawski, zamojski, m. Zamość;
- województwo mazowieckie – 8 powiatów i 2 miasta na prawach powiatu: białobrzegi, garwoliński, grójecki, kozienicki, lipski, miński, m. Radom, siedlecki, zwoleński, m. Siedlce
- województwo podkarpackie – 4 powiaty i 2 miasta na prawach powiatu: niżański, stalowowolski, tarnobrzeci m. Tarnobrzeg, m. Przemyśl, przemyski.

Udział kapitału z Polski w strukturze inwestycji strefy tarnobrzesckiej – podobnie jak w strefie mieleckiej – plasuje się na pierwszym miejscu i wynosi on **29,74%**. Wiodącymi branżami w strefie Wisłosan są przede wszystkim branża produkująca wyroby elektroniczne i optyczne, a także maszyny i urządzenia, gdzie indziej niesklasyfikowane. Wśród największych krajowych inwestorów można wymienić następujące przedsiębiorstwa: Techmatic, KPS Food, Trend Glass.¹⁰⁵

¹⁰³ Porównaj: *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 roku*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020 oraz dane ze strony internetowej: <https://tsse.arp.pl/przewodnik-inwestora/gdzie-inwestowac> - stan 31.07.2021 r.

¹⁰⁴ Dane ze strony internetowej: <https://tsse.arp.pl/przewodnik-inwestora/gdzie-inwestowac> - stan 31.07.2021 r.

¹⁰⁵ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 roku*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020.

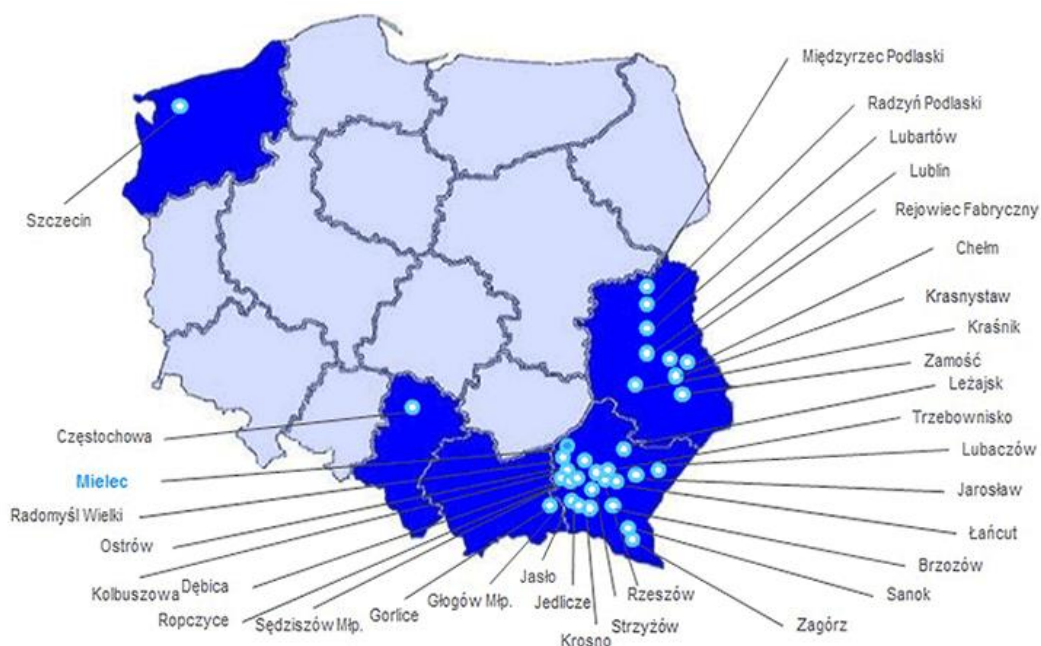
Strefa tarnobrzaska w 2017 roku charakteryzowała się ogólnym zatrudnieniem na poziomie 20 740 miejsc. Z czego 13 896 etatów było w przedsiębiorstwach zlokalizowanych na terenie województwa podkarpackiego. W roku 2018 strefa tarnobrzaska posiadała już zatrudnienie ogółem na poziomie 23 640 etatów. Z czego 15 839 znajdowało się w podstrefach na terenie Podkarpacia. W roku 2019 zatrudnienie ogółem wzrosło do poziomu 26 206 miejsc, z których 17 558 etatów przypadało na tereny w województwie podkarpackim¹⁰⁶. Odnosnie liczby przedsiębiorstw działających w strefie tarnobrzaskiej na terenie województwa podkarpackiego działa 69 przedsiębiorstw posiadających ważne zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej (co stanowi 46,9% wszystkich podmiotów). Łączna liczba przedsiębiorstw w strefie Wisłosan to 147 przedsiębiorstw (w tym 7 bez zezwoleń). Widoczne jest rozproszenie obszarów strefy tarnobrzaskiej. Jednak odnosząc liczbę przedsiębiorstw do liczby zatrudnionych należy zauważyć, iż blisko 70% miejsc pracy znajduje się na terenie Podkarpacia. Oznacza to, iż na terenie tego województwa zlokalizowane są w dużej mierze większe przedsięwzięcia zatrudniające dużą liczbę pracowników¹⁰⁷.

SSE Euro-Park **Mielec** zlokalizowana jest na terenie województwa podkarpackiego oraz lubelskiego. Przed wprowadzeniem w życie ustawy o wspieraniu nowych inwestycji, strefa mielecka posiadała podstrefy na terenie pięciu województw: podkarpackim, lubelskim, a także śląskim, małopolskim i zachodniopomorskim. Zdecydowana większość tworzących ją podstref przypadała na region południowo-wschodniej Polski – to jest województwo podkarpackie oraz lubelskie. Przekrój rozmieszczenia poszczególnych podstref Euro-Park Mielec przed wprowadzeniem ustawy o wspieraniu nowych inwestycji przedstawia rysunek 6.

¹⁰⁶ Dane na podstawie informacji sprawozdawczych przedsiębiorstw strefowych oraz Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 roku, Warszawa 2020.

¹⁰⁷ Źródło: <https://www.arp.pl/dla-inwestorow/tsse-euro-park-wislosan> - dostęp: 10-08-2109.

Rysunek 6 Lokalizacja SSE Euro-Park Mielec przed wejściem ustawy o wspieraniu nowych inwestycji

Źródło: https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/mielec# - dostęp: 02-03-2108.

Na terenie Podkarpacia funkcjonowało 21 podstref Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec¹⁰⁸. W województwie lubelskim działało 9 podstref¹⁰⁹, w Małopolsce funkcjonowała 1 podstrefa, która zlokalizowana była w Gorlicach - całkowicie zagospodarowana przez inwestorów¹¹⁰. W Zachodniopomorskim także zlokalizowana była 1 podstrefa¹¹¹. Podobnie w województwie śląskim, również funkcjonowała 1 podstrefa SSE Euro-Park Mielec – podstrefa w Częstochowie¹¹².

W wyniku wejścia w życie ustawy o wspieraniu nowych inwestycji strefa Euro-Park Mielec posiada tereny na Podkarpaciu i Lubelszczyźnie. Obszar obejmuje następujące powiaty i miasta na prawach powiatu zlokalizowane na terenie województwa podkarpackiego: bieszczadzki, brzozowski, dębicki, jarosławski, jasielski, kolbuszowski, krośnieński, leski, leżajski, lubaczowski, łańcucki, m. Krosno, m. Rzeszów, mielecki, przeworski, ropczycko-sędziszowski, rzeszowski, sanocki, strzyżowski oraz na terenie województwa lubelskiego: lubartowski, lubelski, m. Lublin, świdnicki. Na tym obszarze obowiązuje największy w UE

¹⁰⁸ <https://europark.arp.pl/o-strefie/region> - dostęp: 02-03-2108.

¹⁰⁹ <https://europark.arp.pl/o-strefie/region> - dostęp: 02-03-2108.

¹¹⁰ <https://europark.arp.pl/o-strefie/region> - dostęp: 02-03-2108.

¹¹¹ <https://europark.arp.pl/o-strefie/region> - dostęp: 02-03-2108.

¹¹² <https://europark.arp.pl/o-strefie/region> - dostęp: 02-03-2108.

poziom pomocy publicznej oraz okres ważności decyzji o wsparciu (15 lat)¹¹³. Ewolucję strefy mieleckiej przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3 SSE Euro-Park Mielec – obszar i lokalizacja terenów w latach 1995 – 2019

Rok	Województwo	Obszar strefy (ha)	Lokalizacja strefy	Obszary włączone
1995	podkarpackie	574,858	miasta: Mielec	miasta: Mielec
1996	podkarpackie	574,858	miasta: Mielec	-
1997	podkarpackie	627,1	miasta: Mielec	-
2001	podkarpackie, małopolskie, lubelskie	749,2	miasta: Mielec, Chełm, Dębica, Gorlice	miasta: Chełm, Dębica, Gorlice
2002	podkarpackie, małopolskie, lubelskie	781,3	miasta: Mielec, Chełm, Dębica, Gorlice, Sanok	miasta: Sanok
2003	podkarpackie, małopolskie, lubelskie	739,1	miasta: Mielec, Chełm, Dębica, Gorlice, Sanok, Jarosław, Leżajsk, gminy: Laszki	miasta: Jarosław, Leżajsk, gminy: Laszki
2004	podkarpackie, małopolskie	707,12	miasta: Mielec, Dębica, Gorlice, Sanok, Jarosław, Leżajsk, gmina: Laszki	-
2005	podkarpackie, małopolskie	707,12	miasta: Dębica, Gorlice, Jarosław, Leżajsk, Mielec, Sanok, Zagórz, gminy: Dębica, Laszki	miasta: Zagórz, gminy: -
2007	podkarpackie, małopolskie, lubelskie	925,67	miasta: Dębica, Gorlice, Jarosław, Leżajsk, Lubaczów, Lublin, Mielec, Ropczyce, Sanok, Zagórz, gminy: Dębica, Głogów Małopolski, Jarosław, Laszki, Leżajsk, Ostrów, Trzebownisko	miasta: Lubaczów, Lublin, Ropczyce, gminy: Głogów Małopolski, Jarosław, Leżajsk, Ostrów, Trzebownisko
2009	podkarpackie, małopolskie, lubelskie	998,53	miasta: Dębica, Gorlice, Jarosław, Leżajsk, Lubaczów, Lublin, Mielec, Radzyń Podlaski, Ropczyce, Sanok, Zamość, Zagórz, gminy: Dębica, Głogów Małopolski, Jarosław, Kolbuszowa, Laszki, Leżajsk, Ostrów, Ropczyce, Trzebownisko	miasta: Radzyń Podlaski, Zamość, gminy: Kolbuszowa, Ropczyce
2010	podkarpackie, małopolskie, lubelskie, zachodniopomorskie	1 134,96	miasta: Dębica, Gorlice, Jarosław, Leżajsk, Lubaczów, Lublin, Mielec, Radzyń Podlaski, Rzeszów, Sanok, Szczecin, Zamość, gminy: Dębica, Głogów Małopolski, Jarosław, Kolbuszowa, Laszki, Leżajsk, Ostrów, Ropczyce, Trzebownisko, Zagórz	miasta: Rzeszów, Szczecin, gminy: Zagórz

¹¹³ <https://europark.arp.pl/polska-strefa-inwestycji/zarządzający-obszarem> – dostęp: 19-07-2021 r.

2011	podkarpackie, małopolskie, lubelskie, zachodniopomorskie	1 246,00	miasta: Dębica, Gorlice, Jarosław, Krosno, Leżajsk, Lubaczów, Lubartów, Lublin, Mielec, Radzyń Podlaski, Rzeszów, Sanok, Szczecin, Zamość, gminy: Dębica, Głogów Małopolski, Jarosław, Kolbuszowa, Leżajsk, Ostrów, Ropczyce, Trzebownisko, Zagórz	miasta: Krosno, Lubartów, gminy: -
2013	podkarpackie, małopolskie, lubelskie, zachodniopomorskie	1 299,39	miasta: Dębica, Gorlice, Jarosław, Krosno, Leżajsk, Lubaczów, Lubartów, Lublin, Łańcut, Mielec, Radzyń Podlaski, Rzeszów, Sanok, Szczecin, Zamość, gminy: Dębica, Głogów Małopolski, Jarosław, Kolbuszowa, Leżajsk, Ostrów, Radymno, Ropczyce, Sędziszów Małopolski, Trzebownisko, Zagórz	miasta: Łańcut, gminy: Radymno, Sędziszów Małopolski
2014	podkarpackie, małopolskie, lubelskie, zachodniopomorskie, śląskie	1 362,99	miasta: Chełm, Częstochowa, Dębica, Gorlice, Jarosław, Krosno, Leżajsk, Lubaczów, Lubartów, Lublin, Łańcut, Mielec, Radzyń Podlaski, Rzeszów, Sanok, Szczecin, Zamość, gminy: Dębica, Głogów Małopolski, Jarosław, Kolbuszowa, Leżajsk, Ostrów, Radymno, Ropczyce, Sędziszów Małopolski, Trzebownisko, Zagórz	miasta: Chełm, Częstochowa, gminy: -
2015	podkarpackie, małopolskie, lubelskie, zachodniopomorskie, śląskie	1 495,65	miasta: Chełm, Częstochowa, Dębica, Gorlice, Jarosław, Kraśnik, Krosno, Leżajsk, Lubaczów, Lubartów, Lublin, Łańcut, Mielec, Międzyrzec Podlaski, Radzyń Podlaski, Rzeszów, Sanok, Szczecin, Zamość, gminy: Dębica, Głogów Małopolski, Kolbuszowa, Leżajsk, Ostrów, Radymno, Rejowiec Fabryczny, Ropczyce, Sędziszów Małopolski, Trzebownisko, Zagórz	miasta: Kraśnik, Międzyrzec Podlaski, gminy: Rejowiec Fabryczny
2016	podkarpackie, małopolskie, lubelskie, zachodniopomorskie, śląskie	1 643,118	miasta: Chełm, Częstochowa, Dębica, Gorlice, Jarosław, Krasnystaw, Kraśnik, Krosno, Leżajsk, Lubaczów, Lubartów, Lublin, Łańcut, Mielec, Międzyrzec Podlaski, Radzyń Podlaski, Rzeszów, Sanok, Szczecin, Zamość, gminy: Brzozów, Dębica, Głogów Małopolski, Jedlicze, Kolbuszowa, Leżajsk, Łańcut, Ostrów, Radymno, Rejowiec Fabryczny, Ropczyce, Sędziszów Małopolski, Strzyżów, Trzebownisko, Zagórz	miasta: Krasnystaw, gminy: Brzozów, Jedlicze, Łańcut, Strzyżów
2017	podkarpackie, małopolskie, lubelskie,	1 723,974	miasta: Chełm, Częstochowa, Dębica, Gorlice, Jarosław, Jasło, Krasnystaw, Kraśnik, Krosno,	miasta: Jasło, gminy: -

	zachodniopomorskie, śląskie		Leżajsk, Lubaczów, Lubartów, Lublin, Łańcut, Mielec, Międzyrzec Podlaski, Radzyń Podlaski, Rzeszów, Sanok, Szczecin, Zamość, gminy: Brzozów, Dębica, Głogów Małopolski, Jedlicze, Kolbuszowa, Leżajsk, Łańcut, Ostrów, Radomyśl Wielki, Rejowiec Fabryczny, Ropczyce, Sędziszów Małopolski, Strzyżów, Trzebownisko, Zagórz	Radomyśl Wielki
--	--------------------------------	--	--	--------------------

Zródło: Opracowanie własne na podstawie aktów prawnych ustanawiających poszczególne podstrefy, zmieniające obszar, *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych stan na 31 grudnia 2006 – 2019*, Ministerstwo Gospodarki, Rozwoju, Przedsiębiorczości i Technologii oraz dokumentów ARP S. A. w Mielcu.

Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Mielec jest najstarszą SSE w Polsce, została utworzona w 1995 r. na terenie miasta Mielec 87, obejmując swym obszarem 574,85 ha. W 1997 r. jej obszar nieznacznie zwiększono do 627,1 ha, nadal jedynie na obszarze miasta Mielec. Kolejne zmiany nastąpiły w 2001 r., kiedy zwiększono powierzchnię strefy, włączając do niej miasta Chełm, Dębica i Gorlice, w 2002 r. Sanok, w 2003 r. Jarosław, Leżajsk i gminę Laszki. W latach 2004–2006 zmniejszyła się powierzchnia strefy na skutek odłączenia miasta Chełm (w roku 2004), mimo że w 2005 r. włączono Zagórz.

W rozporządzeniu Rady Ministrów z 2007 r. wprowadzono opis podstref, zwiększając obszar poprzez dodanie podstref Głogów Małopolski, Ostrów, Lubaczów, a w drugiej połowie roku Lublin, Ropczyce i Trzebownisko. W kolejnym roku włączono podstrefy Kolbuszowa, Radzyń Podlaski i Zamość, a na koniec 2009 r. obszar strefy obejmował 998,5 ha. W roku 2010 obszar strefy powiększył się do 1 134,96 ha poprzez ustanowienie strefy w dwóch miastach – w Rzeszowie oraz Szczecinie. Rok później ustanowiono podstrefy na terenach kolejnych dwóch miast – w Krośnie oraz Lubartowie. Dzięki temu łączna powierzchnia strefy mieleckiej wynosiła 1 246,00 ha. W roku 2012 nie nastąpiła zmiana w powierzchni strefy. W roku 2013 obszar strefy został nieznacznie poszerzony do 1 299,39 ha, na skutek ustanowienia terenów na obszarze miasta Łańcut oraz w gminach Radymno i Sędziszów Małopolski. W 2014 roku powierzchnia strefy mieleckiej została zwiększona do 1 362,99 ha na skutek ustanowienia podstref w miastach Chełm oraz Częstochowa. W roku następnym strefa mielecka zwiększyła swój obszar do 1 495,65 ha poprzez obecność w miastach Kraśnik oraz Międzyrzec Podlaski, a także gminie Rejowiec Fabryczny. W tym roku również wyłączone zostały tereny z gminy Jarosław (strefa mielecka pozostała na terenie miasta Jarosław). W 2016 roku ustanowione zostały podstrefy w mieście Krasnystaw oraz gminach: Brzozów, Jedlicze, Łańcut i Strzyżów. Dzięki czemu obszar strefy wyniósł 1 643,1187 ha. W 2017 roku nastąpiła ostatnia zmiana

powierzchni strefy mieleckiej. Obszar wyniósł 1 723,9743 ha – ustanowienie podstref w mieście Jasło oraz gminie Radomyśl Wielki. Do końca 2019 roku obszar strefy mieleckiej wynosił 1 723,9743 ha, zaś obszar zagospodarowania strefy stanowił 80,46% wszystkich terenów.

W przypadku strefy mieleckiej, podobnie jak miało to miejsce przy strefie tarnobrzesckiej, **informacje, które zostały zamieszczone w *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych* nie uwzględniają zmian jakie wprowadziła ustawa o wspieraniu nowych inwestycji**. W chwili obecnej strefa mielecka **zlokalizowana jest na terenie 2 województw** – podkarpackiego oraz lubelskiego. Nie zaś jak to jest błędnie podawane we wspomnianej *Informacji*, na terenie 5 województw (podkarpackiego, małopolskiego, lubelskiego, śląskiego i zachodniopomorskiego)¹¹⁴. Obecnie Obszar strefy obejmuje następujące powiaty i miasta na prawach powiatu zlokalizowane na terenie:¹¹⁵

- województwa lubelskiego: lubartowski, lubelski, m. Lublin, świdnicki;

- województwa podkarpackiego: bieszczadzki, brzozowski, dębicki, jarosławski, jasielski, kolbuszowski, krośnieński, leski, leżajski, lubaczowski, łańcucki, m. Krosno, m. Rzeszów, mielecki, przeworski, ropczycko-sędziszowski, rzeszowski, sanocki i strzyżowski.

Wiodące branże w strefie mieleckiej to przede wszystkim drzewna i meblarska. Następnie należy wskazać przemysł przetwórczy. Na koniec 2019 roku dominujący udział wśród inwestorów miał krajowy kapitał (43,69% łącznych nakładów w strefie). Natomiast do największych inwestorów w strefie należy zaliczyć następujące przedsiębiorstwa: Kronospan Mielec, ST3 Offshore, Bury, Wipasz, Black Red White.¹¹⁶

Łączna liczba miejsc pracy w strefie mieleckiej w 2017 roku osiągnęła poziom 34 992 osób zatrudnionych, z czego tylko w podstrefach na terenie województwa podkarpackiego takich miejsc było 27 294. W roku 2018 zatrudnienie ogółem w strefie mieleckiej osiągnęło poziom 39 685. W samych tylko podstrefach na Podkarpaciu 30 954 miejsc pracy. W roku 2019 natomiast strefa mielecka charakteryzowała się zatrudnieniem ogółem na poziomie 39 157 etatów, z czego 30 542 miejsca znajdowały się w podstrefach na terenie województwa

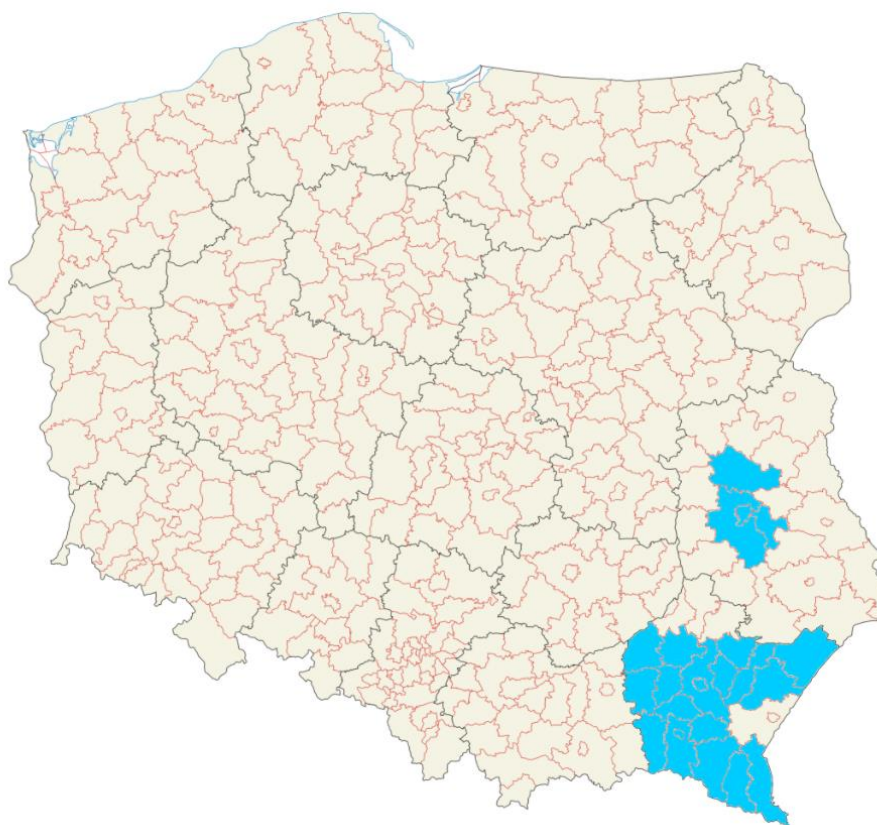
¹¹⁴ Porównaj: *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 roku*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020 oraz dane ze strony internetowej: <https://europark.arp.pl/polska-strefa-inwestycji/zarzadzajacy-obszarem> – stan na 31.07.2021 r.

¹¹⁵ Dane ze strony internetowej: <https://europark.arp.pl/polska-strefa-inwestycji/zarzadzajacy-obszarem> – stan na 31.07.2021 r.

¹¹⁶ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 roku*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020.

podkarpackiego¹¹⁷. Wygenerowane miejsca pracy w strefie mieleckiej na terenie województwa podkarpackiego pochodzą łącznie z 127 podmiotów gospodarczych. Łącznie w strefie mieleckiej (uwzględniając podstrefy z innych województw) działa 173 przedsiębiorstwa. Zatem liczba przedsiębiorstw działających na podkarpaciu stanowi 73,4% wszystkich podmiotów¹¹⁸. Strefa mielecka charakteryzowała się – podobnie jak strefa tarnobrzeska – największym udziałem kapitału pochodzącego z Polski. **Udział krajowego kapitału w strefie mieleckiej wyniósł 43,69%**¹¹⁹.

Rysunek 7 Obecne rozmieszczenie terenów SSE Euro-Park Mielec

Źródło: [https:// europark.arp.pl/polska-strefa-inwestycji/zarządzający-obszarem](https://europark.arp.pl/polska-strefa-inwestycji/zarządzający-obszarem) – dostęp: 19-07-2021 r.

Mielecka SSE oferuje tereny *greenfield* z pełną infrastrukturą i dostępnością komunikacyjną, *brownfield* – wolne obiekty produkcyjne oraz *build-to-suit (BTS)* - obiekty budowane „pod klucz”. Łączna powierzchnia terenów inwestycyjnych do zagospodarowania to 416,19 ha. Z kolei łączna powierzchnia obiektów produkcyjno-magazynowych do

¹¹⁷ Dane na podstawie informacji sprawozdawczych przedsiębiorstw strefowych oraz *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 roku*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020.

¹¹⁸ Źródło: <https://europark.arp.pl/inwestorzy-w-sse/inwestorzy> - dostęp: 10-08-2019.

¹¹⁹ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 roku*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020 r.

zagospodarowania wynosi 15 410 m² ¹²⁰. Obszar strefy Euro-Park Mielec na 31 grudnia 2019 roku wynosił 1 723,9743ha¹²¹.

Jako konkluzje odnośnie terenów, które znajdują się w obszarze specjalnych stref ekonomicznych można stwierdzić, iż trzy podstrefy zarządzane przez Krakowski Park Naukowo-Technologiczny nie były aktywnym terenem przyciągającym zainteresowanie potencjalnych inwestorów. Na tle porównań do podstref mieleckich, czy tarnobrzeskich ich efektywność w napływie nowych inwestycji była najslabsza. W odniesieniu do podstref mieleckich czy tarnobrzeskich nie przyciągnęły one dużej liczby inwestorów. Nie poprawiły również znacząco rozwoju lokalnej infrastruktury. Dodatkowo wśród inwestycji ulokowanych w podstrefach na Podkarpaciu zarządzanych przez Krakowski Park Naukowo-Technologiczny dominował krajowy kapitał.

Ponadto warto zauważyć pewne zjawiska, które można odpowiednio wypunktować.

1. Mianowicie wydaje się być naturalnym procesem zwiększanie podstref w ramach poszczególnych SSE. Rozwój strefy – napływ nowych inwestycji, rozwój przedsiębiorstw już funkcjonujących na terenach strefowych jest jednym z czynników powiększania obszarów strefy ekonomicznej. Jednak analizując rozwój strefy tarnobrzeskiej oraz mieleckiej **można zaobserwować także pewne wyłączenia terenów ze stref**. Świadczy to z pewnością o złych decyzjach ustanawiających podstrefy na danym terenie. Rezygnacja z poszczególnych obszarów jest pewnego rodzaju potwierdzeniem, iż na danym terenie obszar wchodzący do SSE nie był skutecznym narzędziem do przyciągania nowych inwestycji – zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Przykładem jest miasto **Chelm** w 2004 roku z SSE Mielec, gmina **Laszki** w 2011 roku (koniec 2010 r.), czy gmina **Jarosław** w roku 2015 r. Podobnie w tarnobrzeskiej strefie ekonomicznej w 2008 roku wyłączone zostały tereny z gminy **Wojnicz**.
2. Innym przykładem świadczącym, iż nie wszystkie decyzje podejmowane przez zarządzających SSE są ze sobą zbieżne może być **przykład podstrefy na terenie Jasła**. Otóż na terenie miasta Jasło można odnaleźć zarówno podstrefę mielecką, jak i tarnobrzeską. Zasadnym staje się zadanie pytania, czy obecność podstref z dwóch różnych SSE jest czymś zdecydowanie podnoszącym atrakcyjność terenów? Czy tereny

¹²⁰ https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/mielec# - dostęp: 02-03-2108.

¹²¹ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 roku*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020.

obu podstref nie mogłyby być kierowane przez jednego zarządcę? Czy ujednolicenie w tym zakresie nie poprawiłoby uproszczenia pewnych ram proceduralnych dla potencjalnych inwestorów, którzy nie musieliby wybierać pomiędzy spełnieniem kryteriów wejścia do strefy stawianych przez zarządzających dwóch stref?

3. Kolejny przykład to słabe zagospodarowanie poszczególnych podstref. Najlepszym przykładem jest tutaj m.in. podstrefa w Boguchwale. Trudno właściwie przytoczyć inwestycję, która nie tylko jest znacząca dla gminy Boguchwała. Do końca 2019 roku nie podjęte zostało żadne przedsięwzięcie inwestycyjne na terenie podstrefy. Mówiąc o słabym zagospodarowaniu niektórych podstref należy także przytoczyć takie tereny jak: Rejowiec Fabryczny, Radzyń Podlaski, Międzyrzec Podlaski ze stref mieleckiej oraz Siedlce i Kraśnik ze strefy tarnobrzeskiej. W wymienionych podstrefach liczba inwestorów działających w oparciu o ważne zezwolenie na koniec 2019 roku wyniosła po 1 inwestorze na każdą podstrefę.
4. Mówiąc o przyciąganiu inwestorów – warto wspomnieć, iż największą efektywnością wykazują się obszary na terenach których funkcjonuje dobrze rozwinięta sieć infrastrukturalna. Obszary mniejsze charakteryzujące się słabszym poziomem infrastruktury mają trudności w przyciąganiu nowych inwestycji. Dodatkowo warto wskazać, iż w obu strefach – mieleckiej oraz tarnobrzeskiej – **dominuje kapitał krajowy**. W założeniach koncepcyjnych przy tworzeniu SSE istotnym elementem z kolei było przyciąganie kapitału zagranicznego. W tym obszarze jest to z pewnością element, który powinien zostać poprawiony.
5. W przypadku strefy tarnobrzeskiej, ale także mieleckiej przed wejściem w życie ustawy o wspieraniu nowych inwestycji można było zaobserwować dość znaczący poziom „rozproszenia” poszczególnych podstref. Było to charakterystyczne nie tylko dla stref podkarpackich, ale właściwie także dla wszystkich pozostałych SSE w Polsce. Po wprowadzeniu wymienionej wyżej ustawy w 2018 roku lokalizacja poszczególnych podstref uległa swego rodzaju „scaleniu”. Co istotne informacje takie można znaleźć zarówno na stronach poszczególnych stref (mieleckiej i tarnobrzeskiej), jaki i na stronie internetowej Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu. Jednak nie zostały one uwzględnione w oficjalnych dokumentach jakimi są *Informacje o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych*.

1.6.2 Poziom zagospodarowania specjalnych stref ekonomicznych

Mielecka specjalna strefa ekonomiczna utworzona została w 1995 roku i była próbą rozwiązania problemu bezrobocia strukturalnego wskutek likwidacji kombinatu Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego “PZL-Mielec” dominującego w tym regionie. Strefa mielecka stała się pionierem w tego typu pomocy dla obszarów przemysłowych oraz słabo rozwiniętych. Szybki rozwój powstałej strefy przyczynił się do utworzenia kolejnych tego typu obszarów oferujących przedsiębiorcom pewne profity w zamian za ulokowanie swoich przedsięwzięć na tego typu obszarach.

Warto oprócz przedstawienia powierzchni poszczególnych stref odnieść się do ich poziomu zagospodarowania.

W tabeli 4 przedstawiono poziom zagospodarowania terenów strefy mieleckiej.

Tabela 4 Zagospodarowanie obszaru strefy Euro-Park Mielec w latach 2006-2019

Rok	Obszar strefy (w ha)	Grunty zagospodarowane (w ha)	Grunty niezagospodarowane (w ha)	Stopień zagospodarowania gruntów (w %)	Razem stopień zagospodarowania 14 stref w Polsce (w %)
2006	707,12	548,18	158,94	77,52	73,77
2007	925,67	633,90	291,77	68,48	68,45
2008	925,67	718,05	207,62	77,57	68,84
2009	998,53	737,79	260,74	73,89	67,48
2010	1 134,96	797,96	337,00	70,30	62,30
2011	1 246,00	847,64	398,36	68,03	61,04
2012	1 246,00	861,77	384,23	69,16	59,94
2013	1 299,3920	942,1942	357,1978	72,51	60,93
2014	1 362,9864	967,0348	395,9516	70,95	61,63
2015	1 495,6519	1 039,3994	456,2525	69,49	59,47
2016	1 643,1187	1 148,6667	494,4520	69,91	59,61
2017	1 723,9743	1 307,7793	416,1950	75,86	60,39
2018	1 723,9743	1 356,1315	367,8428	78,66	63,04
2019	1 723,9743	1 387,0901	336,8842	80,46	64,75

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia: 2006 – 2019 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Rozwoju, Przedsiębiorczości i Technologii.

Oceniając stopień zagospodarowania mieleckiej strefy należy stwierdzić, iż w każdym z analizowanych okresów ma wyższy stopień wykorzystania terenów niż wskaźnik dla wszystkich 14 specjalnych stref ekonomicznych. Ponadto widoczny jest trend rosnącego poziomu wykorzystania posiadanych obszarów – z poziomu około 70% do nieco ponad 80% w ostatnim analizowanym roku.

W kolejnej tabeli 5 zaprezentowano stopień zagospodarowania terenów przynależnych do specjalnej strefy ekonomicznej Wisłosan Tarnobrzeg.

Tabela 5 Zagospodarowanie obszaru strefy Wisłosan Tarnobrzeg w latach 2006-2019

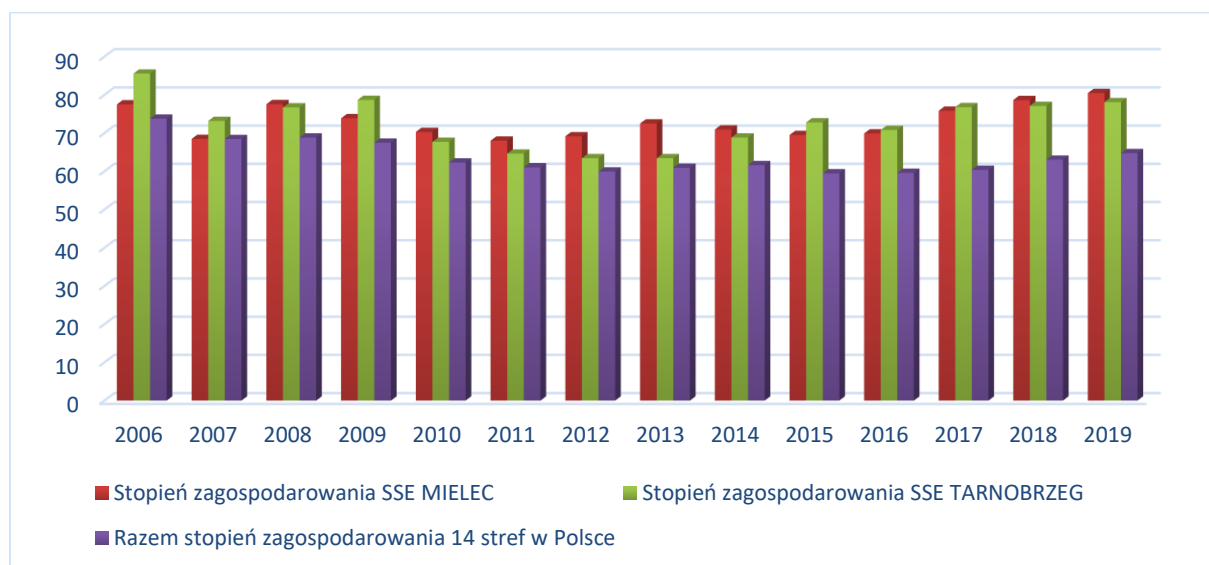
Rok	Obszar strefy (w ha)	Grunty zagospodarowane (w ha)	Grunty niezagospodarowane (w ha)	Stopień zagospodarowania gruntów (w %)	Razem stopień zagospodarowania 14 stref w Polsce
2006	1 049,19	897,85	151,33	85,58	73,77
2007	1 335,61	977,50	358,11	73,19	68,45
2008	1 336,44	1 025,37	311,07	76,72	68,84
2009	1336,44	1051,59	284,85	78,69	67,48
2010	1 551,91	1 050,59	501,32	67,70	62,30
2011	1 587,78	1 026,28	561,5	64,64	61,04
2012	1 632,31	1 035,32	596,99	63,43	59,94
2013	1 632,31	1 035,32	596,99	63,43	60,93
2014	1 677,17	1 154,54	522,63	68,84	61,63
2015	1 743,30	1 269,16	474,15	72,80	59,47
2016	1 868,21	1 323,22	544,99	70,83	59,61
2017	1 868,2066	1 434,8697	433,3369	76,80	60,39
2018	1 877,9531	1 448,0017	429,9514	77,11	63,04
2019	1 877,9531	1 466,6938	411,2593	78,10	64,75

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia: 2006 – 2019 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Rozwoju, Przedsiębiorczości i Technologii.

Podobnie jak w przypadku strefy mieleckiej, tak również Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg ma wyższy poziom zagospodarowania terenów niż ogółem stopień zagospodarowania dla wszystkich 14 specjalnych stref ekonomicznych. W przypadku strefy tarnobrzесkiej inaczej niż w przypadku mieleckiej SSE stopień zagospodarowania spadał z 85% przez kilka lat do poziomu 63%. Po czym nastąpił wzrost zagospodarowania terenów do 78% w ostatnim roku (tj. 2019).

Na rysunku 8 przedstawiono poziom zagospodarowania w mieleckiej strefie, tarnobrzесkiej oraz poziom zagospodarowania wszystkich 14 SSE.

Rysunek 8 Poziom zagospodarowania terenów SSE Mielec oraz SSE Tarnobrzeg w latach 2006-2019

Źródło: Opracowanie własne.

Oceniając stopień zagospodarowania obu podkarpackich specjalnych stref ekonomicznych należy stwierdzić, iż poziom wykorzystania posiadanych terenów jest efektywny. Dodatkowo w każdym z analizowanych okresów stopień zagospodarowania, czy to mieleckiej, czy też tarnobrzeskiej strefy jest o co najmniej kilka punktów procentowych wyższy niż stopień zagospodarowania ogółem. Dodatkowo ostatni z analizowanych okresów, to jest 2019 przynosi poziom zagospodarowania terenów w obu strefach na poziomie odpowiednio 78% dla strefy Wisłosan oraz 80% dla strefy mieleckiej. Jest to wysoki poziom, który z jednej strony wynika z określonego zbioru posiadanych obszarów. Jednak z drugiej strony świadczy też o pozytywnym zarządzaniu tymi strefami. Zarządcy stref potrafią w sposób efektywny „sprzedać” posiadane tereny w ofercie dla potencjalnych inwestorów.

1.6.3 Liczba przedsiębiorstw strefowych oraz ich struktura sektorowa

Omawiając strukturę branżową przedsiębiorstw działających w strefie mieleckiej oraz strefie tarnobrzeskiej należy przytoczyć dane liczbowe ukazujące podmioty posiadające ważne zezwolenie na prowadzenie działalności na terenach strefy.

Obecnie w strefie Euro-Park Mielec działają 142 przedsiębiorstwa. Przed zmianami wprowadzonymi przez ustawę o wspieraniu nowych inwestycji strefa mielecka liczyła 173 przedsiębiorstwa, które posiadały ważne zezwolenia we wszystkich podstrefach na terenie pięciu województw. Przedsiębiorstwa funkcjonujące w mieleckiej strefie prowadzą działalność w 26 różnych sektorach. Można wymienić zarówno sektor budowniczy, ale także chemiczny,

elektromaszynowy, metalowy, lotniczy, przetwórstwa drewna, fotowoltaiczny, przetwórstwo tworzyw sztucznych, czy przemysł spożywczy, tekstylny i usługowy¹²².

Tabela 6 Liczba przedsiębiorstw funkcjonujących w SSE Euro-Park Mielec w oparciu o ważne Zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej w SSE – stan przed i po wejściu ustawy o wspieraniu nowych inwestycji

Podstrefa	Liczba przedsiębiorstw z ważnym zezwoleniem	
	Przed wejściem ustawy – stan na koniec 2017 r.	Po wejściu ustawy – stan na koniec 2020 r.
Mielec	55	59
Częstochowa	3	-
Dębica	7	9
Głogów Małopolski	14	13
Gorlice	3	-
Jarosław	1	1
Jasło	-	1
Jedlicze	-	1
Kolbuszowa	1	1
Kraśnik	1	-
Krosno	2	4
Lubaczów	1	1
Lubartów	2	-
Lublin	30	-
Łańcut	6	6
Leżajsk	-	2
Międzyrzec Podlaski	1	-
Ostrów	3	3
Radzyń Podlaski	1	-
Radomyśl Wielki	-	1
Ropczyce	2	1
Rzeszów	2	8
Sanok	1	1
Strzyżów	-	1
Szczecin	6	-
Trzebowno	24	27
Zagórz	2	2
Zamość	2	-
Chelm	2	-
Rejowiec Fabryczny	1	-
Razem	173	142

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony internetowej <https://europark.arp.pl/inwestorzy-w-sse/inwestorzy> dostęp: 10-01-2021.

Natomiast w tarnobrzeskiej strefie ekonomicznej można wyróżnić obecnie 51 przedsiębiorstw. Przed zmianami związanymi z ustawą o wspieraniu nowych inwestycji strefa tarnobrzeska liczyła 143 przedsiębiorstwa działające w oparciu o ważne zezwolenia.

¹²² Informacje pochodzące ze strony internetowej: <https://europark.arp.pl/inwestorzy-w-sse/inwestorzy> dostęp: 10-08-2019.

Dodatkowo jedno przedsiębiorstwo posiada grunty na realizację inwestycji, jednak do roku 2019 nie podjęło jeszcze działalności. W podstrefie Wrocław Kobierzyce działa 7 przedsiębiorstw bez zezwoleń oraz 5 inwestycji strukturalnych na terenie podstrefy Wrocław Kobierzyce. Są to inwestycje służące działalności strefy. Zaliczają się do nich następujące poczynione inwestycje: Orange, Plus, Play, T-Mobile, Netia – usługi telekomunikacyjne; Gmina Kobierzyce (Kobierzyckie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji SP. z o.o.) – woda, ścieki komunalne; Tauron Dystrybucja – dystrybucja energii elektrycznej; Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. – gaz; Polkomtel S.A. – usługi telekomunikacyjne. W tabeli 7 zaprezentowano liczbę inwestorów w poszczególnych podstrefach.

Tabela 7 Liczba przedsiębiorstw funkcjonujących w SSE Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg w oparciu o ważne Zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej w SSE – stan przed i po wejściu ustawy o wspieraniu nowych inwestycji

Podstrefa	Liczba przedsiębiorstw z ważnym zezwoleniem	
	Przed wejściem ustawy – stan na koniec 2017 r.	Po wejściu ustawy – stan na koniec 2020 r.
Tarnobrzeg	18	12
Stalowa Wola	28	22
Nowa Dęba	9	7
Staszów	2	-
Radom	40	-
Jasło	5	5
Wrocław Kobierzyce	22 (oraz 7 bez zezwoleń)	-
Siedlce	1	-
Łuków	9	-
Przemyśl	6	5
Mińsk Mazowiecki	1	-
Węgrów	1	-
Kraśnik	1	-
Łapy	4	-
Razem	147	51

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <https://www.arp.pl/dla-inwestorow/tsse-euro-park-wislosan> - dostęp: 10-01-2021.

W mieleckiej SSE można wyróżnić następujące branże wiodące: ¹²³

- a) lotnictwo;
- b) motoryzacja;
- c) tworzywa sztuczne;
- d) meble;
- e) IT;

¹²³ <https://www.arp.pl/dla-inwestorow/sse-euro-park-mielec> - dostęp: 10-08-2019.

- f) przetwórstwo drewna;
- g) przetwórstwo spożywcze;
- h) farmaceutyka.

Z kolei w tarnobrzeskiej specjalnej strefie ekonomicznej branży wiodące to: ¹²⁴

- a) branża motoryzacyjna;
- b) branża metalowa;
- c) branża budowlana;
- d) branża chemiczna;
- e) RTV i AGD.

1.6.4 Dynamika i struktura nakładów inwestycyjnych

Przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą na podstawie zezwoleń, które były ważne na dzień 31 grudnia 2016 r., ponieśli od początku istnienia wszystkich 14 stref nakłady inwestycyjne w wysokości prawie 112,3 mld zł. W stosunku do roku 2015 inwestycje w omawianych obszarach wzrosły o prawie 0,6 mld zł, tj. o 0,5%. Natomiast na dzień 31 grudnia 2019 roku łączne poniesione nakłady na inwestycje wyniosły 132 mld złotych. W stosunku do roku 2018 wzrosły o blisko 12,8 mld złotych (wzrost o 10,74%).

W Tabeli 8 przedstawiono skumulowaną wartość zainwestowanego kapitału w latach 2006–2019 przez podmioty posiadające ważne zezwolenia na koniec danego roku w specjalnej strefie ekonomicznej w Mielcu oraz w Tarnobrzegu.

¹²⁴ <https://www.arp.pl/dla-inwestorow/tsse-euro-park-wislosan> - dostęp: 10-08-2019.

Tabela 8 Poniesione nakłady inwestycyjne (narastająco na koniec roku) w mln zł w SSE Mielec oraz SSE Tarnobrzeg w latach 2006-2019

Rok / Strefa	Mielecka	Tarnobrzeska	Razem (łącznie nakłady z 14 stref)	Udział w łącznych nakładach (w %)	
				Mielec	Tarnobrzeg
2006	2 804,3	2 394,2	35 430,3	7,9	6,8
2007	3 113,6	4 129,4	46 085,2	6,8	9,0
2008	3 781,9	4 733,0	56 705,9	6,7	8,3
2009	4 177,1	5 459,4	66 589,7	6,27	8,2
2010	4 690,3	6 081,4	73 221,6	6,41	8,30
2011	5 097,0	6 792,9	79 670,1	6,40	8,53
2012	5 636,5	7 363,0	85 833,2	6,6	8,6
2013	6 059,0	7 575,5	93 141,2	6,5	8,1
2014	6 652,8	7 952,4	101 953,3	6,5	7,8
2015	5 327,1	8 081,6	111 682,9	6,5	7,8
2016	6 596,0	8 635,3	112 253,2	5,88	7,69
2017	7 838,14	7 470,70	106 574,57	7,35	7,01
2018	9 523,64	8 486,84	119 202,43	7,99	7,12
2019	11 069,14	7 839,52	132 000,56	8,39	5,94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia: 2006 – 2019 r.* Ministerstwo Gospodarki, Rozwoju, Przedsiębiorczości i Technologii.

W tabeli 9 przedstawiono dynamikę nakładów inwestycyjnych w obu podkarpackich strefach. W strefie mieleckiej w analizowanym okresie jedynie w roku 2015 nastąpił spadek nakładów inwestycyjnych. W pozostałych latach strefa odnotowywała wzrost nakładów inwestycyjnych. Z kolei druga z podkarpackich stref (Wisłosan Tarnobrzeg), w analizowanym okresie dwukrotnie notowała ujemną dynamikę – odpowiednio w roku 2017 oraz 2019.

Tabela 9 Dynamika nakładów inwestycyjnych w % w SSE Mielec oraz SSE Tarnobrzeg w latach 2006-2019

Rok* / Strefa	SSE Mielec	SSE Tarnobrzeg	Razem (łączne nakłady z 14 stref)
2006/2005	118,7	223,7	137,8
2007/2006	111,0	172,5	130,1
2008/2007	121,5	111,4	123,0
2009/2008	111,4	111,4	117,4
2010/2009	112,3	111,4	110,0
2011/2010	108,7	111,7	108,8
2012/2011	110,6	108,4	107,7
2013/2012	107,5	102,9	108,5
2014/2013	109,8	105,0	109,5
2015/2014	80,1	101,6	109,5
2016/2015	123,8	106,9	100,5
2017/2016	118,83	86,51	94,94
2018/2017	121,50	113,60	111,85
2019/2018	116,23	92,37	110,74

*Rok poprzedni = 100.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia: 2014 – 2019 r.* Ministerstwo Gospodarki, Rozwoju, Przedsiębiorczości i Technologii.

Spadek skumulowanej wartości inwestycji w 2015 roku w strefie mieleckiej był konsekwencją upływu w 2015 r. terminu ważności aż 39 zezwoleń na prowadzenie działalności w strefie. W tym roku jedynie strefa mielecka spośród wszystkich 14 SSE w Polsce zanotowała ujemną dynamikę nakładów inwestycyjnych. Wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych przez przedsiębiorców w ramach wspomnianych zezwoleń wyniosła blisko 2,8 mld zł¹²⁵. Jednak już w 2019 roku dynamika nakładów inwestycyjnych w strefie mieleckiej była druga pod względem przyrostu (16,23%). Strefa tarnobrzeska była jedyną spośród wszystkich SSE, w której w 2019 roku odnotowano spadek skumulowanej wartości inwestycji. Był on w głównej mierze spowodowany wygaśnięciem zezwolenia należącego do LG Display Poland¹²⁶.

1.6.5 Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w specjalnych strefach ekonomicznych

Dla określenia kraju pochodzenia kapitału zagranicznego przyjęto, tak jak w *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych*, która to wykorzystuje definicję stosowaną przez Narodowy Bank Polski – mianowicie kraj siedziby nierezydenta będącego udziałowcem w danej firmie lub posiadającego oddział.

¹²⁵ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2015 r.* Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2016.

¹²⁶ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 r.* Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020.

Tabela 10. Struktura geograficzna zainwestowanego kapitału w specjalnych strefach ekonomicznych – stan na grudzień 2019 r.

Lp.	Kraj pochodzenia kapitału	Wartość kapitału (w mln zł)	Udział w łącznym kapitale
1	Polska	30 805,45	23,34%
2	Niemcy	27 589,11	20,90%
3	Holandia	9 389,74	7,11%
4	Luksemburg	7 385,78	5,60%
5	USA	7 330,82	5,55%
6	Włochy	6 433,24	4,87%
7	Belgia	6 341,28	4,80%
8	Japonia	4 464,24	3,38%
9	Francja	4 171,29	3,16%
10	Wielka Brytania	4 036,28	3,06%
11	Szwecja	3 686,80	2,79%
12	Korea Płd.	3 657,31	2,77%
13	Austria	3 330,67	2,52%
14	Szwajcaria	2 728,39	2,07%
15	Cypr	2 226,87	1,69%
16	Węgry	1 975,35	1,50%
17	Hiszpania	1 718,62	1,30%
18	Finlandia	1 304,69	0,99%
19	Dania	1 233,62	0,93%
20	Chiny	868,65	0,66%
21	Pozostałe	1 322,36	1,01%
RAZEM		132 000,56	100,00

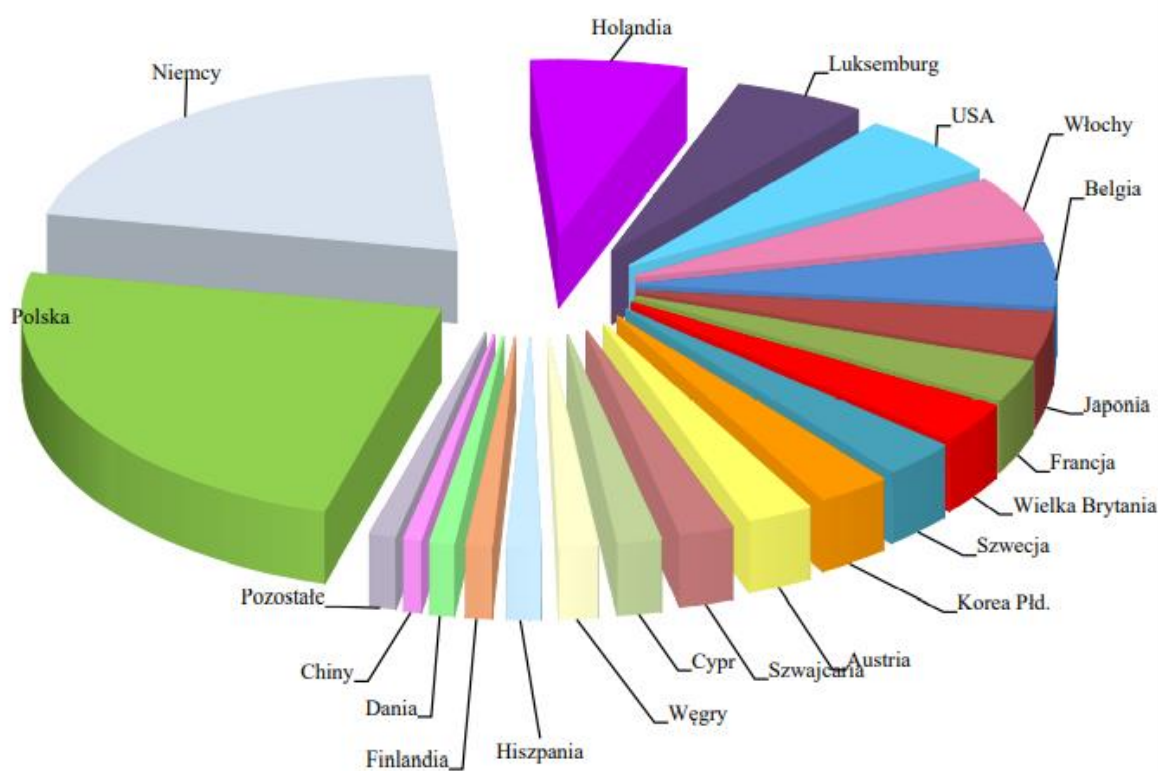
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 r.* Ministerstwo Rozwoju.

Podobnie jak w roku poprzednim, tak też w 2019 pierwsze pięć zajmowanych pozycji nie uległo zmianie. Swoje pozycje umocniły Polska oraz Niemcy poprzez wzrost wartości inwestycji. To właśnie na Polskę oraz inwestycje z Niemiec przypadło ponad 44% zrealizowanych inwestycji w specjalnych strefach ekonomicznych. Polska oraz Niemcy zwiększyły swój udział procentowy w inwestycjach ogółem. Z kolei Holandia, Luksemburg

oraz USA zmniejszyły swój udział w strukturze kapitałowej, ale zwiększyły wartość zainwestowanych środków. Łącznie na wymienione powyżej pięć państw przypadło ponad 60% wydatków inwestycyjnych poniesionych w SSE¹²⁷.

Rysunek 9 prezentuje kraje pochodzenia inwestorów i ich udział w skumulowanej wartości inwestycji na terenie stref w 2019 roku.

Rysunek 9 Pochodzenie kapitału według kraju inwestora w specjalnych strefach ekonomicznych – stan na grudzień 2019

Źródło: Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 r. Ministerstwo Rozwoju.

W 2019 roku pierwszym miejscem pod względem zainwestowanego kapitału zajmowały przedsiębiorstwa z Polski – podobnie jak w roku 2018. Nakłady poniesione przez polskich inwestorów na koniec 2019 roku wyniosły 30,8 mld zł. Był to wzrost o około 3 mld zł rok do roku. Udział w ogólnej wartości zainwestowanego kapitału również wzrósł z 23,30% do 23,34%. Drugie pod względem kraju pochodzenia były inwestycje przedsiębiorstw z Niemiec, które wyniosły prawie 27,59 mld zł. Ich udział w inwestycjach ogółem wyniósł 20,90% (wzrost

¹²⁷ Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 r., Ministerstwo Rozwoju. Warszawa 2020.

rok do roku o niemal 1,5 p.p. – z 19,42% do 20,90%). Kolejne, trzecie miejsce zajęli przedsiębiorcy z Holandii, a następnie przedsiębiorstwa z Luksemburga oraz USA. Udział holenderskich inwestycji wyniósł 7,11%, luksemburskich 5,60%, amerykańskich 5,55%.

W przypadku poszczególnych specjalnych stref ekonomicznych **kapitał z Polski dominował w takich strefach jak warmińsko-mazurska, mielecka, tarnobrzeska, łódzka oraz katowicka**. Udział polskiego kapitału wyniósł odpowiednio: 44,81%; 43,69%; 29,74%; 25,68%; 14,32%. Wśród podkarpackich stref ekonomicznych warto wyróżnić duże projekty inwestycyjne takie jak: Kronospan Mielec, ST3 Offshore, Bury, Wipasz, Black Red White – w strefie mieleckiej oraz Techmatic, KPS FOOD, Trend Glass – w strefie tarnobrzeskiej. Warto także zaznaczyć, iż **kapitał pochodzący z Polski w strefie Euro-Park Mielec osiągnął najwyższą wartość spośród wszystkich stref osiągając wartość prawie 4,84 mld zł¹²⁸**.

Zarówno strefa mielecka, jak i tarnobrzeska charakteryzują się dużym udziałem inwestycji krajowych. Porównując obie strefy większy napływ inwestorów zagranicznych cechuje strefę tarnobrzeską. Jednak tutaj do 2018 roku zaliczane były inwestycje z podstrefy Wrocław-Kobierzyce, gdzie zlokalizowanych zostało sporo projektów inwestycyjnych z zagranicy (przede wszystkim LG Electronics Wrocław z Korei Południowej). Po wejściu w życie ustawy o wspieraniu nowych inwestycji strefa tarnobrzeska charakteryzuje się niższym udziałem inwestycji zagranicznych. Natomiast w strefie mieleckiej z zagranicznych przedsięwzięć można przytoczyć takie przedsiębiorstwa jak Kronospan HPL i Kronoflooring – które reprezentują kapitał cypryjski¹²⁹.

Analizując powyższe dane można dokonać oceny **skuteczności SSE jako narzędzia w transferze do Polski bezpośrednich inwestycji zagranicznych**. Napływ do SSE projektów inwestycyjnych nie ma przełożenia na efektywność przyciągania BIZ do stref, które jest na słabym poziomie. Oczywiście można wymienić przykłady takich inwestycji. Jednak, po pierwsze, w dalszym ciągu dominującym kapitałem są krajowe przedsięwzięcia. Po drugie inwestycje mające zagraniczny kapitał w dużej mierze stanowią kontynuację już realizowanych projektów w Polsce i są ich powiększeniem, czy rozwinięciem o kolejny obszar działalności. Dodatkowo, zarówno w strefie tarnobrzeskiej, jak i mieleckiej, można odnaleźć przykłady zagranicznych przejęć polskich projektów inwestycyjnych (wykup udziałów, fuzje, czy

¹²⁸ Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 r., Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020, s. 22-24.

¹²⁹ Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 r., Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020, s. 25-30.

przejęcia). Rządziej występującym procesem jest transfer zagranicznych technologii, na rzecz zmiany podmiotu podejmującego kluczowe decyzje. Obszarem do działań w zakresie przyciągania BIZ do specjalnych stref ekonomicznych jest zwiększenie efektywności napływu projektów inwestycyjnych, w szczególności w zakresie transferu nowych technologii.

1.6.6 Liczba utworzonych i utrzymanych miejsc pracy w specjalnych strefach ekonomicznych

W podrozdziale zostały przeanalizowane strefy Euro-Park Mielec oraz Euro-Park Wiśłosan Tarnobrzeg pod względem ich wpływu na rynek pracy. Przedstawione zostały dane dotyczące utworzonych nowych miejsc pracy, utrzymanych oraz ogółem wszystkich miejsc jakie generują przedsiębiorstwa działające w strefie mieleckiej lub tarnobrzesckiej. Okres analizy obejmuje lata 2006-2019.

Tabela 11 Miejsca pracy w SSE Euro-Park Mielec i SSE Wisłosan Tarnobrzeg w odniesieniu do łącznej liczby miejsc pracy w strefach ekonomicznych w latach 2006-2019

Lata	Miejsca pracy	SSE ogółem	W tym:	
			SSE Euro-Park Mielec	SSE Wisłosan Tarnobrzeg
2006	Ogółem	146 417	11 983	14 755
	Utrzymane	38 150	763	4 334
	Nowe	108 267	11 200	10 421
2007	Ogółem	182 365	13 104	18 799
	Utrzymane	42 444	882	3 102
	Nowe	139 921	12 222	15 697
2008	Ogółem	210 542	15 824	22 538
	Utrzymane	54 507	3 503	6 499
	Nowe	156 035	12 321	16 039
2009	Ogółem	208 515	15 558	23 335
	Utrzymane	57 587	3 605	6 660
	Nowe	150 928	11 953	16 675
2010	Ogółem	225 289	16 516	27 832
	Utrzymane	58 148	3 827	7 749
	Nowe	167 141	12 689	20 083
2011	Ogółem	240 788	18 387	28 710
	Utrzymane	58 742	3 822	7 863
	Nowe	182 046	14 565	20 847
2012	Ogółem	247 451	20 934	30 023
	Utrzymane	61 164	3 781	9 388
	Nowe	186 287	17 153	20 635
2013	Ogółem	266 701	23 562	27 230
	Utrzymane	70 576	3 831	8 223
	Nowe	196 125	19 731	19 007
2014	Ogółem	295 569	26 763	27 225
	Utrzymane	81 630	6 178	7 464
	Nowe	213 939	20 585	19 761
2015	Ogółem	312 022	22 182	25 270
	Utrzymane	86 800	10 009	5 828
	Nowe	225 222	12 173	19 442
2016	Ogółem	332 114	24 815	27 225
	Utrzymane	106 582	9 854	7 464
	Nowe	225 532	14 961	19 761
2017	Ogółem	353 000	34 992	20 740
	Utrzymane	139 979	16 830	6 928
	Nowe	213 021	18 162	13 812
2018	Ogółem	379 070	39 685	23 640
	Utrzymane	143 388	18 292	7 483
	Nowe	235 682	21 393	16 157
2019	Ogółem	388 014	39 157	26 206
	Utrzymane	140 343	16 394	7 014
	Nowe	247 672	22 763	19 192

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia: 2006 – 2019 r.* Ministerstwo Gospodarki, Rozwoju, Przedsiębiorczości i Technologii.

Rozważania na temat specjalnych stref ekonomicznych w kontekście tworzenia oraz utrzymywania miejsc pracy warto przedstawić w ujęciu dynamicznym, porównując liczbę miejsc pracy rok do roku. W tabeli 12 zaprezentowano jak w analizowanym okresie w strefach mieleckiej oraz tarnobrzeskiej – kształtowała się dynamika zatrudnienia.

Tabela 12 Dynamika zatrudnienia w podkarpackich SSE (w %) w latach 2006-2019

Rok	SSE Euro-Park Mielec	SSE Wisłosan Tarnobrzeg	Ogółem
2006/2005	108,9	143,2	130,5
2007/2006	109,4	127,4	124,6
2008/2007	120,8	119,9	115,5
2009/2008	98,3	103,5	99,0
2010/2009	106,2	119,3	108,3
2011/2010	111,3	103,2	107,5
2012/2011	113,9	104,6	102,8
2013/2012	112,6	90,7	107,8
2014/2013	113,6	100,0	110,8
2015/2014	82,9	92,8	105,6
2016/2015	111,9	93,9	106,4
2017/2016	141,0	87,4	106,3
2018/2017	113,4	114,0	107,4
2019/2018	98,7	110,9	102,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia: 2006 – 2019 r.* Ministerstwo Gospodarki, Rozwoju, Przedsiębiorczości i Technologii.

Przedstawione dane podkreślają utrzymane miejsca pracy. W każdym z analizowanych okresów, mielecka strefa ekonomiczna zwiększała liczbę miejsc pracy. Dodatkowo w okresie od 2012 roku do 2014 dynamika zatrudnienia zwiększała się w stopniu wyższym, niż średnia dynamika we wszystkich 14 strefach. Dopiero w roku 2015 nastąpił spadek dynamiki zatrudnienia. Jednocześnie poziom ten był niższy niż w analogicznym okresie średnia ogółem. W 2016 roku nastąpiła poprawa, ale mimo wszystko dynamika zatrudnienia mieleckiej strefy była niższa, niż w analogicznym okresie dynamika ogółem. Najwyższą dynamiką w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy w 2016 roku charakteryzowały się strefy krakowska 23,73% i mielecka – o 22,9%, m.in. za sprawą inwestycji Bury, Lear Corporation Poland II i Bilfinger Mars Offshore.

Przytoczone dane liczbowe ukazują poziom rozwoju specjalnej strefy ekonomicznej Euro-Park Mielec oraz Tarnobrzeg. Zaprezentowane informacje charakteryzują skalę wpływu poszczególnych podstref na rozwój przemysłu oraz usług w regionach, w których zostały one zlokalizowane. Dokonując pełnej analizy należy uwzględnić dane finansowe. Obejmują one przygotowanie infrastruktury terenów, na których podstrefy zostały ustanowione oraz wszelkie koszty związane z promocją tych obszarów wśród potencjalnych inwestorów.

W 2016 r. spadek zatrudnienia miał miejsce w przypadku dwóch stref, tj. tarnobrzeskiej i suwalskiej. W strefie tarnobrzeskiej zatrudnienie ogółem spadło o ponad 1,5 tys. pracowników. W pierwszej z wymienionych stref spadek wyniósł 6,08% i wynikał głównie ze znaczących redukcji zatrudnienia u kilku przedsiębiorców, w tym u inwestorów koreańskich działających w Kobierzycach oraz korekty liczby miejsc pracy w spółce Federal Mogul¹³⁰.

¹³⁰ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2016 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2017.

ROZDZIAŁ II

Metodyczne aspekty doboru narzędzi oraz charakterystyka próby badawczej

W rozdziale przedstawione zostały cele, hipotezy badawcze oraz narzędzia służące do ich realizacji. Dokonano krótkiej charakterystyki poszczególnych metod, które zostały wykorzystane w rozprawie oraz źródła danych, na których oparta jest analiza.

Celem głównym dysertacji jest kompleksowa ocena wpływu działalności specjalnych stref ekonomicznych na rozwój społeczno-ekonomiczny województwa podkarpackiego. Cele pomocnicze, które posłużyły do zrealizowania postawionego problemu badawczego zostały określone następująco:

1. Ocena efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych w województwie podkarpackim.
2. Analiza korzyści oraz ponoszonych nakładów związanych z utworzeniem strefy w skali kraju oraz na płaszczyźnie regionu.
3. Ocena wpływu kryzysu gospodarczego na wyniki finansowe przedsiębiorstw strefowych oraz skutki dla budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego.
4. Ocena roli specjalnych stref ekonomicznych w transferze bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski.
5. Ocena w jakim stopniu specjalne strefy ekonomiczne przyczyniły się do utworzenia nowych innowacyjnych przedsięwzięć w regionie.
6. Zidentyfikowanie wpływu specjalnych stref ekonomicznych na lokalne rynki pracy oraz regionalny rynek pracy.

Hipoteza główna rozprawy została sformułowana następująco: specjalne strefy ekonomiczne korzystnie wpływają na rozwój społeczno-gospodarczy obszarów, na terenie których zostały zlokalizowane. Hipotezy pomocnicze do zweryfikowania to:

1. Specjalne strefy ekonomiczne są głównym podmiotem tworzącym nowe miejsca pracy na terenach, w których zostały utworzone.

2. Specjalne strefy ekonomiczne zapewniają zwiększenie dochodów budżetów jednostek samorządu terytorialnego.
3. Efektywność finansowa specjalnych stref ekonomicznych jest uzależniona od sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw w nich działających.

W tabeli 13 zostały przedstawione narzędzia których wykorzystanie pozwoli dokonać weryfikacji hipotez oraz osiągnąć postawione cele.

Tabela 13 Cele, hipotezy oraz narzędzia ich weryfikacji wykorzystane w rozprawie doktorskiej

Lp.	Cel / hipoteza	Metoda badawcza oraz źródło danych
Cele pracy		
1.	Ocena wpływu działalności specjalnych stref ekonomicznych na rozwój społeczno-ekonomiczny województwa podkarpackiego.	Studia literatury (polskiej i zagranicznej) oraz raportów branżowych. Analiza danych mikro- i makroekonomicznych. Dane finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych oraz spółek zarządzających strefami.
2.	Ocena efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych w województwie podkarpackim.	Metody oceny kondycji finansowej przedsiębiorstw: metody dyskryminacyjne, modele regresji logistycznej oraz metody scoringowe. Dane finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych oraz spółek zarządzających strefami.
3.	Analiza korzyści oraz ponoszonych nakładów związanych z utworzeniem strefy w skali kraju oraz na płaszczyźnie regionu.	Analiza danych mikro- i makroekonomicznych. Dane finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych oraz spółek zarządzających strefami.
4.	Ocena wpływu kryzysu gospodarczego na wyniki finansowe przedsiębiorstw strefowych oraz skutki dla budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego.	Metody oceny kondycji finansowej przedsiębiorstw: metody dyskryminacyjne, modele regresji logistycznej oraz metody scoringowe. Analiza danych mikro- i makroekonomicznych. Dane finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych oraz spółek zarządzających strefami.
5.	Ocena roli specjalnych stref ekonomicznych w transferze bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski.	Analiza danych mikro- i makroekonomicznych. Dane finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych oraz spółek zarządzających strefami.
6.	Ocena w jakim stopniu specjalne strefy ekonomiczne przyczyniły się do utworzenia nowych innowacyjnych przedsięwzięć w regionie.	Analiza danych mikro- i makroekonomicznych. Dane finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych oraz spółek zarządzających strefami.
7.	Zidentyfikowanie wpływu specjalnych stref ekonomicznych na lokalne rynki pracy oraz regionalny rynek pracy.	Studia literatury. Analiza danych mikro- i makroekonomicznych. Dane finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych oraz spółek zarządzających strefami.
Hipotezy badawcze		
1.	Specjalne strefy ekonomiczne korzystnie wpływają na rozwój	Studia literatury (polskiej i zagranicznej).

	społeczno-gospodarczy obszarów, na terenie których zostały zlokalizowane.	Analiza danych mikro- i makroekonomicznych. Metody oceny kondycji finansowej przedsiębiorstw: metody dyskryminacyjne, modele regresji logistycznej oraz metody scoringowe. Model enklaw P. Warra.
2.	Specjalne strefy ekonomiczne są głównym podmiotem tworzącym nowe miejsca pracy na terenach, w których zostały utworzone.	Studia literatury (polskiej i zagranicznej). Analiza danych mikro- i makroekonomicznych. Dane finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych oraz spółek zarządzających strefami.
3.	Specjalne strefy ekonomiczne zapewniają zwiększenie dochodów budżetów jednostek samorządu terytorialnego.	Analiza danych mikro- i makroekonomicznych. Dane finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych oraz spółek zarządzających strefami.
4.	Efektywność finansowa specjalnych stref ekonomicznych jest uzależniona od sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw w nich działających.	Metody oceny kondycji finansowej przedsiębiorstw: metody dyskryminacyjne, modele regresji logistycznej oraz metody scoringowe. Analiza danych mikro- i makroekonomicznych. Dane finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych oraz spółek zarządzających strefami.

Zródło: Opracowanie własne.

W dalszej części zaprezentowano dotychczasowe wyniki badań nad problematyką związaną ze specjalnymi strefami ekonomicznymi. Scharakteryzowano metody, które wykorzystane zostały do weryfikacji hipotez oraz posłużyły w realizacji celu głównego oraz celów pomocniczych.

2.1 Stan badań nad kryteriami oceny efektywności specjalnych stref ekonomicznych w Polsce

Literatura przedmiotu dotycząca problematyki specjalnych stref ekonomicznych obfituje w wiele ciekawych pozycji. Duża liczba z tych opracowań dotyczy zagadnień *stricto* teoretycznych, bądź też opisujących historyczne uwarunkowania związane z ustanowieniem obszarów dających różnego rodzaju przywileje. Poszukując pozycji literatury naukowej, która bada oraz ocenia efekty funkcjonowania takich obszarów oraz ich wpływu na otoczenie okazuje się, że opracowań takich jest znacznie mniej. Bardzo często są to artykuły naukowe czy też monografie, które opisują nominalne skutki funkcjonowania SSE – to znaczy wymieniają tylko osiągnięte przez te obszary efekty. Takie jak między innymi wysokość poniesionych nakładów przez inwestorów, nowe miejsca pracy, liczbę przedsiębiorców działających na terenie stref ekonomicznych. Natomiast mniejszy odsetek stanowią kompleksowe opracowania, w których można odnaleźć próbę oceny tych przedsięwzięć, a także podejmujących próbę wpływu tych efektów na rozwój gospodarczy, poprawę jakości życia mieszkańców w regionie, czy szeroko rozumianego rozwoju. Poniżej przytoczono najważniejsze pozycje, które takie założenia

podejmują i próbują poddać ten wpływ względem różnych narzędzi oceniających skuteczność specjalnych stref ekonomicznych.

Jako pierwsze należy wskazać corocznie publikowanie *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych*. W dokumencie prezentowane są aktualne dane związane m.in. z liczbą miejsc pracy w poszczególnych strefach ekonomicznych, zagospodarowanych obszarów, liczbie przedsiębiorstw działających oraz wyniki finansowe spółek zarządzających strefami. Należy także wspomnieć o *Informacji o wynikach kontroli funkcjonowania i rozszerzania obszaru działania specjalnych stref ekonomicznych w latach 2006-2008* autorstwa o Najwyższej Izby Kontroli Delegatura w Bydgoszczy, Bydgoszcz – grudzień 2009 r. Najwyższa Izba Kontroli opublikowała również *Informację o wynikach kontroli. Działalność specjalnych stref ekonomicznych w grudniu 2018 roku*. Dokument z 2009 roku generalnie ocenił funkcjonowanie stref negatywnie. Negatywnie również ocenione zostało Ministerstwo Gospodarki, które nie posiadało dokładnych analiz związanych z efektywnością poszczególnych stref. Dokument z 2018 roku dotyczył podobnego zakresu, zaś opinia w nim zawarta zawierała zarówno pozytywne aspekty, jak również pewne negatywne elementy związane z oceną SSE. Ponadto warto przytoczyć raport z badania z 2016 roku pt. *Specjalne Strefy Ekonomiczne w Polsce w oczach przedsiębiorców i pracowników samorządów*, przeprowadzony przez zespół badawczy w składzie: R. Pastusiak (kierownik projektu), M. Jasiniak, J. Keller, B. Krzeczewski¹³¹. W *Raporcie* zaprezentowano jak przedsiębiorcy oraz pracownicy JST postrzegają obszary strefowe oraz ich subiektywne spostrzeżenia. W raporcie Colliers International *Potencjał inwestycyjny Specjalne Strefy Ekonomiczne w Polsce 2016* odnaleźć można najważniejsze informacje o wszystkich 14 SSE w Polsce. Podobny w strukturze jest także raport przygotowany przez Price Waterhouse Coopers *Specjalne Strefy Ekonomiczne 10 lat w Polsce. Stan prawny na kwiecień 2008*, a także raport Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S. A. wspólnie z KPMG w Polsce *Przewodnik po specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce*, Warszawa 2009 oraz raport KPMG w Polsce *20 lat specjalnych stref ekonomicznych w Polsce. Przewodnik po SSE*, Warszawa 2014. Z kolei raport końcowy *Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na zatrudnienie. Ocena Skutków Regulacji ex post ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych z dnia 20 października 1994 roku (Dz.U. 1994 Nr 123 poz. 600 z późn. zm.)*, opracowany przez zespół autorski: R. Trzeciński,

¹³¹ R. Pastusiak, M. Jasiniak, J. Keller, B. Krzeczewski, *Specjalne Strefy Ekonomiczne w Polsce w oczach przedsiębiorców i pracowników samorządów*, „Finanse i Prawo Finansowe”, 2016, nr 1, s. 35-41.

J. Stasiowski, dr J. Konieczna-Salamatin, P. Skórska, S. Bienias, A. Weremiuk, dotyczy zagadnień prawnych oraz ich wpływu na rynek pracy w Polsce¹³².

Przywołane raporty są „drogowskazem” lub „przewodnikiem” dla osób, które chcą dowiedzieć się podstawowych informacji związanych z SSE w Polsce. Nie stanowią opracowań naukowych, w których znaleźć można szczegółowe informacje o efektywności poszczególnych stref, czy ich znaczenia w rozwoju obszarów, w których zostały zlokalizowane. Dlatego uzupełnieniem wiedzy związanej z SSE powinny być monografie oraz artykuły naukowe.

Do wskazanych opracowań należą:

Monografie:

- E. Kryńska (red.), *Polskie specjalne strefy ekonomiczne – zamierzenia i efekty*, Uniwersytet Warszawski, Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego EUROREG, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2000. W monografii dokonano oceny SSE i ich wpływu na rozwój lokalny oraz regionu. Wnioski płynące z badania to pozytywne oddziaływanie tego typu obszarów. Jednak niezbędnym jest ich ciągła ocena ze względu na zmieniające się warunki gospodarcze.
- P. Siudak, B. Wątopek, *Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce w latach 1995–2009*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy, Legnica 2011. Autorzy dokonali charakterystyki SSE oraz aktów ustanawiających. Następnie dokonali oceny bilansu korzyści i kosztów finansów publicznych, które są generowane przez SSE.
- B. Domański, K. Gwosdz, *10 lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej. Mielec 1995 – 2005*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział w Mielcu, Urząd Miejski w Mielcu, Kraków 2005. Autorzy przedstawili kompleksową ocenę strefy mieleckiej w okresie 10 lat jej funkcjonowania. W zdecydowanej większości aspektów utworzenie SSE w Mielcu przyczyniło się do rozwoju miasta oraz obszarów sąsiadujących ze strefą ekonomiczną.
- W. Lichota, *Polskie specjalne strefy ekonomiczne – efekty finansowe*, Wyd. Ostrowiec Świętokrzyski 2019. Autor dokonał oceny 14 SSE w Polsce pod kątem efektów finansowych jakie są przez nie generowane. Przedstawione wyniki świadczą, iż

¹³² R. Trzcíński i inni, *Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na zatrudnienie. Ocena Skutków Regulacji ex post ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych z dnia 20 października 1994 roku (Dz.U. 1994 Nr 123 poz. 600 z późn. zm.)*, Raport końcowy projektu badawczego, Warszawa 2016.

obecność w Polsce takich obszarów w dalszym ciągu przynosi więcej korzyści, aniżeli generują one kosztów.

- M. Kozaczka, *Polskie specjalne strefy ekonomiczne w latach 2015-2019*, Wyd. Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu 2021. Autor dokonał szerokiej analizy polskich specjalnych stref ekonomicznych – zarówno pod kątem prawnym, jak również oddziaływania na rozwój gospodarczy oraz społeczny. Przytoczone dane liczbowe oraz przeprowadzone na tej podstawie analizy statystyczne generalnie dają pozytywną ocenę takim obszarom. Choć w niektórych aspektach autor zwraca uwagę na brak efektów związanych z funkcjonowaniem SSE w danych regionach.

Istotne znaczenie mają **artykuły naukowe** poruszające zagadnienia odnoszące się do stref ekonomicznych. Autorzy na przestrzeni kilkudziesięciu lat stawiali pytania związane ze specjalnymi strefami ekonomicznymi pod kątem wpływu na rozwój regionów, w których zostały ulokowane, ale także pod kątem odbioru takich obszarów przez mieszkańców, generowania wpływów podatkowych do budżetów JST, oddziaływania na poziom bezrobocia, czy strukturę inwestycji na terenach strefowych. Inne publikacje poruszają tematykę SSE pod kątem stosowanych w nich ulg, czy kluczowych czynników decydujących o wyborze terenów pod dany obszar. Uzupełnieniem wiedzy jest tematyka spoza ekonomii i finansów, która dotyczy między innymi poziomu uciążliwości prowadzonej działalności przez przedsiębiorstwa strefowe dla środowiska naturalnego, czy zmian prawnych, a także ewolucji SSE w Polsce i na świecie. Ze względu na bardzo dużą liczbę takich publikacji pominięto ich przytaczanie.

Z omawianego zakresu przygotowano ponadto dwie **rozprawy habilitacyjne**:

1. Adam Ambroziak, *Krajowa pomoc regionalna w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2009. W rozprawie autor dokonał oceny SSE pod kątem napływu inwestycji krajowych i zagranicznych do Polski. Ponadto przedstawił wpływ takich obszarów na poziom bezrobocia oraz znaczenie w rozwoju regionów, w których strefy zostały zlokalizowane.
2. Radosław Pastusiak, *Specjalne Strefy Ekonomiczne jako stymulator rozwoju gospodarczego*, Uniwersytet Łódzkiego, Łódź 2011. Autor dokonał charakterystyki teoretycznych oraz praktycznych aspektów związanych z tworzeniem i funkcjonowaniem SSE. Z przeprowadzonych badań autor uzyskał wyniki mówiące o słabnącym znaczeniu takich obszarów na rozwój gospodarczy oraz społeczny

w Polsce.

Problematyka SSE poruszana jest w 31 **rozprawach doktorskich**. Pierwsza z nich, która dotyczyła specjalnych stref ekonomicznych w Polsce obroniona została w 1998 roku. Najnowsza z kolei w 2021 roku. Wymienione rozprawy dotyczą, obok ekonomii, różnorodnych dyscyplin naukowych, jak architektura, politologia, socjologia, administracja i zarządzanie. W żadnej z nich nie poruszono, w sposób kompleksowy, problematyki badawczej podjętej w rozprawie.

Reasumując, problematyka specjalnych stref ekonomicznych doczekała się obszernej literatury przedmiotu, ale dominują w niej, z reguły, drobne opracowania o charakterze informacyjnym. Raporty branżowe sporządzane głównie przez firmy konsultingowe zawierają podstawowe dane informacyjne z krótką charakterystyką poszczególnych obszarów. Dokumenty sporządzane przez instytucje państwowe oraz rządowe dotyczą głównie przedstawienia oceny funkcjonowania SSE w Polsce pod kątem zgodności z obowiązującymi regulacjami prawnymi. Prezentują również często zmiany zachodzące w poszczególnych strefach. Natomiast opracowania naukowe dotyczą szerokiego zakresu badawczego. SSE w Polsce są przedmiotem licznych analiz z zakresu prawa, socjologii, zarządzania, rynku pracy, oceny przez inwestorów oraz społeczeństwo lokalne. Rzadziej poruszane są kwestie związane z oceną efektywności SSE oraz ich wpływu na region, w którym zostały umiejscowione.

2.2 Zakres oraz metodyka badania efektywności funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych

W literaturze przedmiotu istotnym tematem jest zagadnienie oceny słuszności występowania (tworzenia) SSE oraz ich efektywności. Do chwili obecnej nie wypracowano jednej linii bazującej na sprawdzonym narzędziu, które takie wnioski pozwala otrzymać. Mówiąc inaczej – do chwili obecnej nie powstał model teoretyczny w pełni skutecznie pozwalający określić rezultaty jakie dana specjalna strefa ekonomiczna generuje. Mimo szeregu prób, wciąż kwestia ta pozostaje nierozwiązana, zaś podejmowane próby przynoszą różnego rodzaju wnioski – często przedstawiające mało precyzyjne lub bardzo ogólne rezultaty.

W związku z powyższym przeanalizowano obecnie występujące modele teoretyczne oraz wyniki badań uzyskiwane na ich podstawie. Jednym z modeli, który został stworzony do określenia efektywności specjalnych stref ekonomicznych oraz obszarów mających cechy do nich zbliżone (często określane innym mianem), jest model opisany w literaturze po raz

pierwszy przez Petera G. Warra w 1983 roku¹³³. W dalszej części pracy zostały przedstawione najważniejsze założenia metodologiczne modelu, a także warunki jego zastosowania.

2.2.1 Założenia metodyczne modelu enklaw

Model Petera G. Warra określany mianem *modelu enklaw* swą nazwę wywodzi ze sposobu traktowania specjalnych stref ekonomicznych. Otóż przyjmuje się w modelu, iż obszar taki jest odrębną gospodarką, nie zaś częścią gospodarki kraju. Dodatkowo obszar ten działając samoistnie (i samodzielnie), w niedużym stopniu kooperuje z otaczającą gospodarką narodową. Tworzy w ten sposób zamkniętą enklawę – skąd właśnie wzięto nazwę do opisywanego modelu¹³⁴.

Założenia, które zostały dobrane do modelu, opisywały skumulowane korzyści finansowe enklawy dla regionu, czy też państwa, w którym obszar taki był zlokalizowany i prowadził swoją działalność. Do celów weryfikacyjnych tego modelu zostały wykorzystane w pierwotnej wersji dane pochodzące ze stref azjatyckich¹³⁵.

W kolejnych próbach przeprowadzono kolejne weryfikacje empiryczne modelu. Tym razem na podstawie specjalnych stref ekonomicznych zlokalizowanych w Ameryce Środkowej.

Model enklaw, co warto zaznaczyć, opiera się na teorii transnarodowej mobilności kapitału, rozwijanej gruntownie przez R. W. Jonesa, R. E. Cavesa oraz R. W. Jonesa¹³⁶. Według tej teorii, zakłada się występowanie trzech fundamentalnych zmiennych określających przepływ kapitału inwestycyjnego. Do zmiennych tych zalicza się: średnioterminowe przychody z handlu, zyski z kapitału oraz koszty pracy¹³⁷.

Dobór danych empirycznych na podstawie których został opracowany model enklaw był zdeterminowany przede wszystkim faktem, że strefy ekonomiczne działające na terenach południowo-zachodniej Azji rozwijały się najszybciej spośród tego typu obszarów na całym świecie. W związku z dynamicznym rozwojem, przyciągały one inwestycje zagraniczne w sposób bardzo efektywny¹³⁸.

¹³³ P. G. Warr, *Jakarta Export Processing Zone: Benefits and Costs*, „Bulletin of Indonesian Economic Studies” 1983, vol 19, no. 3, s. 28-49.

¹³⁴ *Ibidem*, s. 28-49.

¹³⁵ P. G. Warr, *Export Processing Zones. The Economics of Enclave Manufacturing*, „The World Bank Research Observer” 1989, Vol. 4, No. 1, January.

¹³⁶ R. W. Jones, *Comparative and Absolute Advantage*, „Swiss Journal of Economics and Statistics”, 1980, Vol. 3, s. 235-260.

¹³⁷ R. E. Caves, R. W. Jones, *World Trade and Payments: An Introduction. 4th ed.*, Little Brown, Boston 1985.

¹³⁸ R. Pastusiak i inni, *Wpływ... op. cit.*, s. 99.

Model enklaw stworzony na podstawie informacji pochodzących z regionu Azji, oparty został o określone strefy. Oznacza to, że w przypadku próby oceny innych tego typu obszarów, niezbędne jest dokonanie adaptacji modelu do warunków dla danego regionu, państwa. Oznacza to dokonanie niewielkich korekt, które pozwolą na dostosowanie modelu do najważniejszych charakterystycznych cech i uwarunkowań gospodarczych występujących na danym obszarze. Spośród szeregu czynników oraz cech jakie mogą mieć odmienny charakter, a przy tym znacząco wpływać na dany region wymienia się w literaturze np. import materiałów, infrastrukturę, system podatkowy, stan prawny¹³⁹.

W pracach badawczych oraz raportach dotyczących SSE podkreśla się, że obszary SSE są silnie zurbanizowane. Ich infrastruktura jest dostępna dla potencjalnych inwestorów, ale najczęściej przewyższa swoim zaawansowaniem średni poziom infrastruktury w kraju. Jednocześnie obszary te są zamknięte, głównie z powodu przemytu towarów zwolnionych z cła na rynek krajowy. Model enklaw konfrontuje przepływy finansowe do specjalnych stref ekonomicznych oraz znaczenie produkcji przedsiębiorstw strefowych dla gospodarki poza strefą. Rezultatem tego zestawienia są zagregowane przepływy finansowe, które po podsumowaniu określają nadwyżkę środków pieniężnych¹⁴⁰.

Model enklaw można zapisać według następującej formuły:¹⁴¹

$$N_p = (L_t W + M_t P_M + E_t P_E + R + T_t) * S_F^* - (L_t W^* + M_t P_M^* + E_t P_E^* + B_t S_K^*) - A_t - K_t,$$

gdzie:

N_p – przepływy netto,

L_t – zatrudnienie w roku t ,

W – średnia płaca,

M_t – wartość środków do produkcji wykorzystanych w roku t ,

P_M – cena płacona za środki do produkcji,

¹³⁹ R. Pastusiak, J. Keller, *Wpływ Specjalnych Stref Ekonomicznych na gospodarkę Polski*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Nr 802 Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, 2014, nr 65.

¹⁴⁰ T. Kusago, Z. Tzannatos, *Export Processing Zones: A Review in Reed of Update*, „Social Protection Discussion Paper” 1998, No. 9802, January, s. 1-47.

¹⁴¹ P.G. Warr, *Export Processing Zones. The Economics of Enclave Manufacturing*, „The World Bank Research Observer” 1989, Vo. 4, No. 1 January, s. 28-49 oraz T. Kusago, Z. Tzannatos, *Export... op. cit.*, s. 1-47.

E_t – obsługa w roku t (*utilities*),

P_E – cena płacona za obsługę,

R_t – koszty finansowe oraz płatności okresowe z tytułu,

T_t – podatki płacone w roku t ,

S_F^* – współczynnik opisujący społeczną wartość dewiz względem oficjalnych kursów waluty,

w^* – alternatywna cena pracy,

P_M^* – alternatywna cena środków do produkcji,

P_E^* – alternatywna cena obsługi (*utilities*),

B_t – pożyczki wewnętrzne w roku t ,

S_K^* – współczynnik kosztu kapitału do kosztu rynkowego,

A_t – koszty administracyjne,

K_t – koszt kapitału wynikający z budowy infrastruktury w SSE w roku t .

Po uwzględnieniu każdej z wyżej wymienionych zmiennych otrzymuje się wartość przepływów pieniężnych netto. Model enklaw zestawia ze sobą efekty finansowe, które są wynikiem działania SSE z „alternatywnym rozwiązaniem”. Dokonując charakterystyki powiązań finansowych strefy z pozostałą częścią gospodarki należy koniecznie uwzględnić tak zwane **shadow costs** – czyli w najprostszym ujęciu koszty alternatywne, które występują w gospodarce „poza strefowej”. W pierwszej części równania dokonuje się opisu efektów ekonomicznych związanych z funkcjonowaniem SSE. Z kolei druga część przedstawia identyczny stan produkcji oraz rozwoju gospodarczego, jednak realizowany jest on w gospodarce otwartej, w której osadzona jest strefa¹⁴².

Jak zauważa R. Pastusiak: *ujęcie kosztów alternatywnych w przypadku wybranych krajów Dalekiego Wschodu nie jest trudne. Jednak w przypadku innych krajów, w których nie ma dostępnych danych w tym zakresie, koszty alternatywne muszą być określane przez badacza, co może go narazić na pomyłki wynikające z niedostosowania pośrednich danych*¹⁴³. Zatem

¹⁴² R. Pastusiak i inni, *Wpływ... op. cit.*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, s. 101-102.

¹⁴³ *Ibidem*, s. 107.

w przypadku określania kosztów alternatywnych dla gospodarki Polski należy samemu oszacować kategorię *shadow costs*. Mimo określenia wspomnianej kategorii nie jest do końca możliwe ich zweryfikowanie. Jednak patrząc na założenia modelu enklaw oraz warunki polskiej gospodarki, znaczenie kategorii kosztów alternatywnych nie powinno przesądzić o dużych odchyleniach wyników dla modelu enklaw.

2.2.2 Modyfikacja modelu enklaw do oceny efektywności funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych¹⁴⁴

Wykorzystanie modelu enklaw P. Warra do polskich uwarunkowań będzie możliwe po uprzednio dokonanej adaptacji modelu do specyfiki gospodarki Polski. Model enklaw w dużej mierze bazuje na danych ekonomicznych charakteryzujących gospodarkę polskich przedsiębiorstw działających na terenach SSE. Stąd też dane wykorzystane w modelu pochodzą między innymi z Ministerstwa Gospodarki, Rozwoju, Pracy i Technologii (m.in. *Informacje o realizacji ustaw o specjalnych strefach ekonomicznych*), baz danych Głównego Urzędu Statystycznego (m.in. roczniki statystyczne, Bank Danych Lokalnych), a także danych spółek zarządzających specjalnymi strefami ekonomicznymi – Agencji Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział w Tarnobrzegu oraz Agencji Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział w Mielcu. Wykorzystane dane pochodziły również z zasobów Urzędu Ochrony Klientów i Konsumentów (UOKiK), a także sprawozdań finansowych przedsiębiorstw działających na terenach specjalnych stref ekonomicznych.

Konieczna była prognoza niektórych danych ekonomicznych dla rozwoju gospodarki polskiej, w celu określenia wzrostu gospodarczego, wartości importu i eksportu, inwestycji. W przypadku niektórych danych ekonomicznych nie było możliwości ich pozyskania – ze względu na zbyt ogólną ich agregację przez odpowiednie instytucje, stąd dla celów obliczeniowych dokonano własnych kalkulacji oraz wyliczeń. Jako przykład można przytoczyć wartość podatku od osób prawnych (CIT) płaconą przez przedsiębiorstwa strefowe, czy wartość podatku VAT generowaną przez te przedsiębiorstwa.

Oszacowane zostały także wartości opisujące rozwój przedsiębiorstw na terenach SSE, takie jak liczba przedsiębiorstw posiadających ważne zezwolenia, liczbę zatrudnionych, średnie

¹⁴⁴ Podrozdział został opracowany na podstawie metodyki przedstawionej przez R. Pastusiaka w publikacji: R. Pastusiak i inni, *Wpływ... op. cit.* Według autora rozprawy koncepcja zaproponowana przez Prof. R. Pastusiaka daje możliwość uzyskania wiarygodnych wyników dotyczących efektywności SSE na obszar, w którym zostały ulokowane. Brak do tej pory innych propozycji pozwalających na ujęcie poruszanego problemu w ujęciu scenariuszowym – obecność strefy oraz jej brak – i wynikające z tego profity.

płace, środki na inwestycje, czy wartość udzielonej pomocy publicznej, wielkość inwestycji infrastrukturalnych.

Zakres danych makro- i mikroekonomicznych wykorzystanych do wyliczeń modelu uwzględniają 21 lat działania przedsiębiorstw strefowych (19 lat danych empirycznych: okres 2006-2019 oraz 7 lat danych prognostycznych: 2020-2026). Rok 2026 jest ostatnim rokiem badania jako graniczny czas funkcjonowania SSE w Polsce w ramach przyjętych i obowiązujących norm prawnych.

W modelu starano się odzwierciedlić warunki gospodarcze Polski, przyszłą sytuację gospodarki oraz sytuację finansową przedsiębiorstw. Dlatego przyjęto jako podstawowy wariant scenariusz zrównoważonego wzrostu, uwzględniający wahania koniunkturalne dla gospodarki Polski¹⁴⁵.

W celu dostosowania modelu enklaw do warunków gospodarki Polski należało przyjąć następujące założenia (modyfikacje), mianowicie przyjęto takie kategorie jak¹⁴⁶:

- liczbę przedsiębiorstw działających na terenie SSE;
- nakłady inwestycyjne ponoszone w SSE;
- przychody ze sprzedaży przedsiębiorstw strefowych;
- eksport i import;
- sprzedaż krajową środków produkcji do strefy;
- zatrudnienie w SSE i średni roczny koszt pracownika;
- roczne koszty wynagrodzeń;
- pomoc publiczną (zwolnienia z podatków);
- wartość CIT;
- wyniki finansowe spółek zarządzających specjalnymi strefami ekonomicznymi;
- wartość generowanego podatku VAT przez przedsiębiorstwa strefowe;
- stopę i okres dyskonta;

¹⁴⁵ R. Pastusiak i inni, *Wpływ... op. cit.*, s. 99.

¹⁴⁶ *Ibidem*, s. 102-105

- wartość *shadow costs*.

Część kategorii została przedstawiona przez Ministerstwo Rozwoju w *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych*, stąd ich pozyskanie nie było problemem (dotyczy to np. liczby przedsiębiorstw działających na terenie SSE, nakładów inwestycyjnych, zatrudnienia w SSE, czy wyników finansowych spółek zarządzających). Natomiast do późniejszej analizy, czyli okresu prognozy założono uśrednione wartości w tym zakresie.

Kalkulacje dotyczące podatku VAT jako podatku pośredniego obciążającego końcowego nabywcę. Przedsiębiorstwa zobowiązane są do odprowadzania podatku VAT należnego (jej nadwyżki), wynikającego z różnicy pomiędzy podatkiem VAT naliczonym a należnym. Przepisy podatkowe regulujące podatek od towarów i usług są zarówno bardzo złożone, jak i często podlegają zmianom. Powoduje to pewne komplikacje w szczegółowym dokonaniu oszacowania agregatowych wartości podatku VAT jaki jest odprowadzany przez przedsiębiorstwa strefowe. W związku z tym dokonano pewnych uproszczeń przy szacowaniu wartości podatku VAT, przede wszystkim ze względu na korzystanie z agregatowych wielkości związanych z kosztami wytworzenia wyrobów produkowanych przez przedsiębiorstwa z SSE, założono, że wszystkie grupy kosztowe wpływające na finalny koszt wytworzenia produktu są objęte jedną stawką VAT. Dokonano uproszczenia przyjmując założenie o braku zwolnień i ulg z tytułu podatku VAT. Przyjęto także uproszczony model w zakresie ujednoliconych przepisów podatkowych dotyczących podatku VAT w całej UE. Kolejnym założeniem było przyjęcie, że w produktach i usługach wytwarzanych przez przedsiębiorstwa strefowe dominują produkty objęte podstawową stawką VAT. Założenie oparte zostało na podstawie struktury branżowej poszczególnych przedsiębiorstw działających w SSE¹⁴⁷. Ostatecznie określono formułę według, której możliwe było ustalenie wartości opodatkowania z tytułu podatku VAT:

Wartość podatku VAT = $S_{kr} * (1 - \%exportSSE * \%exportSSE_{pUE}) - (K_t + K_m) * (1 - \%importSSE * \%importSSE_{pUE})$,

gdzie:

S_{kr} – sprzedaż krajowa do strefy,

K_m – koszty materiałów,

¹⁴⁷ P. G. Warr, *Jakarta Export Processing Zone: Benefits and Costs*, „Bulletin of Indonesian Economic Studies” 1983, vol 19, no. 3, s. 28-49; R. Pastusiak i inni, *Wpływ... op. cit.*, s. 107.

K_t -koszty towarów sprzedanych,

%exportSSE – procentowy udział wartości eksportu w całości sprzedaży przez przedsiębiorstwa z SSE,

%exportSSE_{pUE} – procentowy udział wartości eksportu poza UE w eksporcie ogółem przedsiębiorstw z SSE,

%importSSE – procentowy udział wartości w przyjętej strukturze kosztów w przedsiębiorstwach z SSE,

%importSSE_{pUE} – procentowy udział wartości importu spoza UE w imporcie ogółem do przedsiębiorstw z SSE.

Dane na temat wartości importu i eksportu zostały wyliczone na podstawie danych mikro- i makroekonomicznych, zagregowanych przez Główny Urząd Statystyczny oraz danych pochodzących z przedsiębiorstw strefowych. Dane z bazy GUS charakteryzujące wielkości dla przedsiębiorstw ogółem w gospodarce oraz globalne wielkości ich przychodów ze sprzedaży. Na ich podstawie uzyskano zależność wartości importu i eksportu w relacji do przychodów. Kolejnym krokiem było dokonanie porównania wielkości przychodów ogółem dla przedsiębiorstw strefowych oraz udziału wartości eksportu i importu jednostek działających w całej gospodarce. W taki sposób uzyskano dane empiryczne do roku 2019. Dane w okresie prognostycznym zostały oszacowane przy wykorzystaniu regresji prostej liniowej¹⁴⁸.

Na efektywność polskich enklaw ekonomicznych wpływa wiele parametrów, wśród których jest m.in. zakup lokalnych surowców i półproduktów. Tak zwane *utilites* stanowią istotną część kosztów wytworzenia. Wskazuje ona na użycie krajowych zasobów kapitałowych i surowcowych do produkcji na rynku lokalnym¹⁴⁹.

Wielkość sprzedaży do roku 2019 stanowi agregatowe wartości pochodzące z danych sprawozdawczych poszczególnych przedsiębiorstw strefowych. Dane w okresie prognostycznym zostały oszacowane przy uwzględnieniu dynamiki liczby przedsiębiorstw działających w SSE.

Wielkość zatrudnienia w modelu została przedstawiona dwójako: jako realne zatrudnienie oraz modelowe. Realne zatrudnienie stanowią wszystkie stanowiska pracy, które

¹⁴⁸ R. Pastusiak i inni, *Wpływ... op. cit.*, s. 107.

¹⁴⁹ R. W. Jones, *Comparative and Absolute Advantage*, „Swiss Journal of Economics and Statistic”, 1980, Vol. 3, s. 235-260.

powstały w przedsiębiorstwach działających na terenach specjalnych stref ekonomicznych. Natomiast zatrudnienie modelowe to miejsca pracy stworzone przez przedsiębiorstwa działające w strefie zgodnie z ich zezwoleniami. W ujęciu zatrudnienia modelowego oraz realnego powstaje zatem różnica pomiędzy zadeklarowanym zatrudnieniem we wniosku o zezwolenie na prowadzenie działalności w SSE a stanem faktycznym. Różnica może wynikać m.in. z faktu, że przedsiębiorstwa mogą zatrudniać więcej osób niż deklarowana we wniosku, nie wszystkie miejsca pracy powstają na terenie strefy, część osób zatrudniona jest przy działalności nieobjętej zezwoleniem w SSE¹⁵⁰.

Roczne koszty wynagrodzeń oszacowano na podstawie danych pochodzących ze sprawozdań finansowych przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych.

Wielkość pomocy publicznej została oparta na danych liczbowych UOKiK. Natomiast dane prognozowane zostały oszacowane na podstawie zestawienia nakładów inwestycyjnych do wielkości udzielonej pomocy publicznej. Następnie dokonano prognozy na podstawie sześcioletniej średniej ruchomej ważonej.

Wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych zostały wyliczone na podstawie danych pochodzących ze sprawozdań finansowych przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenach SSE. Mimo, iż przedsiębiorstwa strefowe mogą być zwolnione z płacenia podatku dochodowego, to w praktyce wpływy z tego tytułu występują także przy przedsiębiorstwach działających w SSE. Wiązać się to może z wykorzystaniem w całości przyznanej im ulgi. Może to być także skutkiem prowadzenia działalności przez przedsiębiorstwa strefowe poza obszarem strefy, a także prowadzenia działalności w strefie, która nie jest objęta ulgą¹⁵¹.

Wyniki finansowe spółek zarządzających SSE są istotnym czynnikiem w ocenie ich gospodarności oraz efektywności działania. Stąd też założenie, że wyniki spółek zarządzających powinny zostać uwzględnione w modelu. Wyniki finansowe spółek zarządzających zostały wykorzystane z *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych*.

¹⁵⁰ R. Pastusiak i inni, *Wpływ... op. cit.*, s. 99.; R. Trzcíński i inni, *Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na zatrudnienie. Ocena Skutków Regulacji ex post ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych z dnia 20 października 1994 roku (Dz.U. 1994 Nr 123 poz. 600 z późn. zm.)*, Raport końcowy projektu badawczego, Warszawa 2016.

¹⁵¹ R. Pastusiak, J. Keller, *Wpływ... op. cit.*

Stopa dyskontowa wykorzystana do analizy efektywności przepływów związanych z działaniem specjalnych stref ekonomicznych w Polsce – to stopa wolna od ryzyka. W tym zakresie wykorzystano dane historyczne (średnia rentowność 10 letnich obligacji skarbowych). Dla danych prognostycznych wykorzystano regresję prostą.

Koszty alternatywne uogólniając pojawiają się w sytuacji dostosowania gospodarki, w której funkcjonują obszary typu SSE do takiej, w której takich obszarów nie ma. Bardzo często utożsamia się *shadow costs* jako konieczność utworzenia nowych miejsc pracy, co może być zdecydowanie większym kosztem niż udzielana pomoc publiczna dla inwestorów strefowych. Jednak ustalenie wielkości takich kosztów jest w praktyce trudne do oszacowania. W rzeczywistości sprowadza się to do uwzględnienia o wiele większej ilości czynników, aby uzyskane rezultaty były miarodajne. W Polsce pojęcie *shadow costs* ma zarówno ograniczone zastosowanie, jak i krótką historię w odniesieniu do działalności SSE. Podkreśla się, że jest to rezultat relatywnie wysokiego poziomu rozwoju gospodarczego państwa. Przyjmując powyższe założenie określono poziom kosztów alternatywnych na poziomie od 60% do 85%¹⁵².

Współczynnik kosztów alternatywnych przyjęto z przeprowadzonych w tym zakresie badań R. Pastusiaka, który określił warunki polskiej gospodarki bez obecności SSE osiągającą korzyści skorygowane o współczynnik. Tabela 14 prezentuje wartości współczynnika dla poszczególnych okresów.

Tabela 14 Współczynnik kosztów alternatywnych w latach 2000-2026

Wartość współczynnika	Okres
0,40	2000-2003
0,50	2007-2009
0,45	2004-2006
0,60	2010-2012
0,65	2013-2026

Źródło: Opracowanie własne na podstawie R. Pastusiak i inni, *Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na gospodarkę i społeczeństwo. Doświadczenia Polski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, s. 101-112.

Rozpiętość współczynnika kosztów alternatywnych została wytłumaczona podwyższeniem pozycji gospodarki polskiej na rynku kapitału inwestycyjnego.

Zmodyfikowany model enklaw do polskich warunków gospodarczych charakteryzuje działania przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych.

¹⁵² P. G. Warr, *Jakarta... op. cit.*, s. 28-49; R. W. Jones, *Comparative... op. cit.*, s. 235-260; R. Pastusiak i inni, *Wpływ... op. cit.*, s. 99.

Zmodyfikowany model enklaw w możliwie maksymalnie dokładny sposób charakteryzuje warunki gospodarcze Polski, a także przedstawia przyszłą sytuację gospodarczą przedsiębiorstw strefowych.

2.3 Założenia metod badawczych do oceny efektywności finansowej badanych podmiotów

Dokonując oceny sytuacji finansowej jednostki gospodarczej do dyspozycji jest wiele różnego rodzaju narzędzi. Można w tym celu wykorzystać najprostsze mierniki, jak chociażby analizę sprawozdania finansowego – jego poszczególnych elementów według struktury oraz dynamiki zmian poszczególnych pozycji. Kolejnym krokiem w badaniu będzie przeprowadzenie analizy wskaźnikowej w ocenie poziomu płynności finansowej, osiąganey rentowności, sprawności działania oraz struktury finansowej przedsiębiorstwa. Dla przedsiębiorstw notowanych na rynku giełdowym dodatkowo można wykorzystać ocenę wskaźników rynku kapitałowego, które ukazują nie tyle sytuację finansową, co pozycję na rynku kapitałowym w odniesieniu do konkurentów.

Kolejne narzędzia badawcze, jakie mogą być pomocne w próbie oceny sytuacji finansowej to modele syntetyczne. Ich rola w tym zakresie jest bardzo szeroka – w zależności od rodzaju takiego narzędzia można dzięki ich wykorzystaniu otrzymać informację o kondycji finansowej jednostki, zagrożeniu upadłością, pozycji rynkowej przedsiębiorstwa na tle branży.

Do miana najczęściej wykorzystywanych, a tym samym najpopularniejszych metod służących do oceny kondycji finansowej przedsiębiorstw należy zaliczyć – prócz wyżej wymienionych:¹⁵³

- jednowymiarową analizę dyskryminacyjną (*univariate discriminant analysis*);
- liniową i kwadratową wielowymiarową analizę dyskryminacyjną (*multiple discriminant analysis*);
- index ryzyka (*risk index models*);
- metody logitowe i probitowe (*logit and probit analysis*);
- drzewa klasyfikacyjne (*decision trees*);
- model liniowego prawdopodobieństwa (*linear probability model – LPM*);
- sztuczne sieci neuronowe i algorytmy genetyczne (*artificial neural networks, genetic algorithms*);

¹⁵³ B. Prusak, *Nowoczesne metody prognozowania zagrożenia finansowego przedsiębiorstw*, Difin, Warszawa 2005; D. Hadasik, *Upadłość przedsiębiorstw w Polsce i metody jej prognozowania*, AE w Poznaniu, Poznań 1998, s. 80-91.

- metodę DEA (*Data Envelopment Analysis*);
- technikę sum skumulowanych (*cumulative sums – CUSUM*);
- model Wilcoxa wyznaczony na podstawie teorii „ruiny gracza” (*gamblers ruin model*)¹⁵⁴;
- metody bazujące na teorii zbiorów przybliżonych (*rough set*);
- techniki opracowane na podstawie teorii katastrof (*catastrophe theory*);
- metody w zakresie zarządzania zapasem gotówki (głównie modele statystyczne);
- metodę wektorów wspierających (*support vector machine*);
- analizę przetrwania (*survival analysis*);
- model wyceny opcji (*option pricing model*);
- wielokryterialne systemy wspierania decyzji (*multicriteria decision aid methodology – MCDA*);
- metodę wnioskowania na bazie przykładów (*Case-Based Reasoning- CBR*);
- teorię liczb Fibonacciego;
- generowanie reguł rozmytych (*fuzzy rules*);
- metody skalowania wielowymiarowego (*multidimensional scaling – MDS*);
- dynamiczną analizę zdarzeń historycznych (*dynamic event history analysis – DEHA*);
- metody, które są połączeniem kilku technik, np. sztucznych sieci neuronowych z algorytmami genetycznymi, określane mianem metod hybrydowych.

W dalszej części opisane zostały narzędzia wykorzystane w celu dokonania oceny sytuacji finansowej badanej próby przedsiębiorstw.

2.3.1 Kryteria doboru metod oceny kondycji finansowej przedsiębiorstw

Szereg dostępnych metod i narzędzi możliwych do wykorzystania w procesie określenia sytuacji finansowej przedsiębiorstwa implikuje do wybrania optymalnie niewielkiej ich liczby. Zastosowanie zbyt wielu metod badawczych przyniesie szerokie spectrum otrzymanych wyników. Możemy zwiększyć ryzyko otrzymania wielu różnych informacji, często sprzecznych ze sobą. W wyniku takiej sytuacji powstaje problem wyboru najważniejszych wartości oraz sprecyzowania, które z nich są obarczone największym błędem, a które niosą odpowiednio poprawne wyniki. Sytuację taką określa się syndromem lasu i drzew¹⁵⁵.

¹⁵⁴ J.G. Siegel, J.K. Shim, S.W. Hartman, *Przewodnik po finansach*, PWN, Warszawa 1995, s. 470-471.

¹⁵⁵ E. Mączyńska, *Ocena kondycji przedsiębiorstwa. (Uprozczone metody)*. „Życie Gospodarcze” 1994, nr 38, s. 42-45.

Dlatego dobierając narzędzia do badania kierowano się kilkoma determinantami. Po pierwsze ich różnorodnością, po drugie możliwością zastosowania do poszczególnych podmiotów. W wyborze narzędzi kierowano się wiarygodnością prognostyczną otrzymywanych wyników. W tym przypadku sugerowano się wynikami badań autorów poszczególnych modeli, ale także badaniami przeprowadzonymi przez osoby zajmujące się daną problematyką.

Badania jakie warto w tym miejscu wymienić dotyczą weryfikacji skuteczności poszczególnych modeli. Należy wymienić m. in. badanie P. Antonowicza który badał 52 modele dyskryminacyjne¹⁵⁶. Kolejne przeprowadził M. Hamrol wraz z J. Chodakowskim, którzy oceniali wartości prognostyczne na podstawie 36 spółek notowanych na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych wobec których złożono wnioski o upadłość lub postępowanie układowe w latach 2002-2004¹⁵⁷. R. Balina oceniał wiarygodność modeli dyskryminacyjnych na próbie podmiotów zaliczanych do sektora robót budowlanych¹⁵⁸. Natomiast L. Czapiewski badał 94 spółki giełdowe, spośród których 48 było zagrożonych upadłością w okresie 2000-2004, a 46 charakteryzowało się dobrym poziomem kondycji finansowej¹⁵⁹. W. Lichota z kolei podjął próbę oceny modeli dyskryminacyjnych na próbie 8 przedsiębiorstw z województwa podkarpackiego, które w latach 2003 – 2014 złożyły wniosek o ogłoszenie upadłości likwidacyjnej¹⁶⁰. Ocenę wiarygodności prognostycznej podjął także D. Zarzecki, który na próbie 21 spółek (9 spółek o słabej kondycji finansowej oraz 12 zdrowych odpowiedników), oceniał przydatność modeli dyskryminacyjnych w ocenie kondycji finansowej poprzez pryzmat ich prawidłowej klasyfikacji poszczególnych przedsiębiorstw¹⁶¹. J. Wojnar podjęła próbę oceny skuteczności modeli dyskryminacyjnych. W tym celu

¹⁵⁶ P. Antonowicz, *Zastosowanie macierzy klasyfikacji przedsiębiorstw do oceny zdolności predykcyjnych 52 modeli z-score*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej”, nr 272/1, Zarządzanie i Marketing z. 17, 2010, s. 19.

¹⁵⁷ M. Hamrol, J. Chodakowski, *Prognozowanie zagrożenia finansowego przedsiębiorstwa. Wartość predykcyjna polskich modeli analizy dyskryminacyjnej*, „Badania Operacyjne i Decyzje” 2008, s. 29.

¹⁵⁸ R. Balina, *Skuteczność wybranych modeli dyskryminacyjnych na przykładzie branży robót budowlanych*, [w:] *Czas na pieniądź. Zarządzanie finansami. Upowszechnienie i transfer wyników badań*, (pod red. D. Zarzeckiego), „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Nr 689, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, 2012, nr 50, s. 233-234.

¹⁵⁹ L. Czapiewski, *Efektywność wybranych modeli dyskryminacyjnych w przewidywaniu trudności finansowych polskich spółek giełdowych* [w:] *Zarządzanie finansami – teoria i praktyka* B. Bernas (red.), „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 2009, nr 48, s. 123.

¹⁶⁰ W. Lichota, *Weryfikacja skuteczności diagnostycznej wybranych modeli analizy dyskryminacyjnej na przykładzie próby przedsiębiorstw z województwa podkarpackiego*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 2017, nr 472, s. 212-213.

¹⁶¹ D. Zarzecki, *Analiza dyskryminacyjna jako metoda oceny zagrożenia bankructwem* [w:] *Czas na pieniądź. Zarządzanie finansami. Mierzenie wyników i ocena przedsiębiorstw*, tom 1, D. Zarzecki (red.), Szczecin 2003, s. 179.

przeprowadziła badanie na próbie 50 spółek giełdowych¹⁶². Badanie weryfikacji modeli wczesnego ostrzegania na próbie 50 przedsiębiorstw (25 upadłych oraz 25 o dobrej kondycji finansowej), przeprowadził również autor rozprawy¹⁶³.

Zagadnienie wiarygodności modeli wczesnego ostrzegania jest o tyle ważne, iż niektóre z metod powstały nawet kilkadziesiąt lat temu. W związku z tym nasuwa się pytanie, czy po tak długim okresie wciąż są one optymalnym narzędziem. Odpowiadając na to niewielu autorów przeprowadzało badania nakierowane na skuteczność modeli. Wysłunięto wnioski potwierdzające, że nie ma znaczącej różnicy pomiędzy modelami powstałymi obecnie, a tymi kilka lub nawet kilkadziesiąt lat temu. Niektórzy autorzy wysunęli twierdzenie, iż to starsze modele są bardziej skuteczne niż te najnowsze. Konkludując autor stwierdza, iż w doborze modeli do badania fakt daty powstania modelu nie jest najistotniejszym czynnikiem decydującym o jego wyborze.

2.3.2 Metody dyskryminacyjne oceny predykcji zagrożenia upadłością przedsiębiorstwa

Pierwszym z narzędzi wykorzystanym do oceny kondycji finansowej analizowanych podmiotów były modele oparte na funkcji dyskryminacyjnej. Na potrzeby badania zostały wykorzystane następujące metody:

- model A. Hołdy;
- model poznański;
- model D. Appenzeller i K. Szarzec (model II);
- model T. Maślanki;

¹⁶² Wojnar J., *Ocena skuteczności modeli analizy dyskryminacyjnej do prognozowania zagrożenia finansowego spółek giełdowych*, „Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie”, Tarnów.2014, s. 219-231.

¹⁶³ M.in. R. Pitera, *Ocena wiarygodności wybranych modeli wczesnego ostrzegania w badaniu kondycji finansowej przedsiębiorstwa*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 2018, nr 514, s. 342-354; R. Pitera, *Weryfikacja metod oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa wykorzystywanych w badaniu sprawozdań finansowych* [w:] *Kierunki rozwoju współczesnej sprawozdawczości finansowej* Z. Głodek, M. Trocka (red.), Gorzów Wielkopolski 2019, s. 193-204; R. Pitera, *Verification of selected methods of assessing the financial situation of a company*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 2019, vol. 63, nr 4, s. 41-51; R. Pitera, *Credibility of foreign discriminatory models in relation to the assessment of the financial condition of polish enterprises. Case study of E. Altman's method*. Financial Internet Quarterly „e-Finanse” 2019, vol. 15, no. 3, s. 21-28; R. Pitera, *Evaluation of the credibility of selected discriminant methods in assessing the financial condition of an enterprise*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H – Oeconomia”, 2018, vol 52, no 5, s. 57-65.

- model M. Potocznej i O. Wiśniewskiej;
- model S. Hermana;
- model A. Waszkowskiego.

Modele zostały scharakteryzowane na podstawie tekstów źródłowych, w których to zostały opublikowane pierwotne wersje poszczególnych metod. Zabieg taki miał na celu zachowanie oryginalności każdej z metod zgodnie z założeniami poszczególnych autorów. Modele omówione zostały zgodnie z ich czasem powstawania – chronologicznie.

Model A. Hołdy opublikowany został w 2001 roku. Zawierał 5 wskaźników połączonych ze sobą funkcją dyskryminacyjną:¹⁶⁴

$$W_1 = \frac{\text{Aktywa Obrótowe}}{\text{Zobowiązania Krótkoterminowe}}$$

$$W_2 = \frac{\text{Zobowiązania i Rezerwy na Zobowiązania}}{\text{Aktywa}} * 100$$

$$W_3 = \frac{\text{Zysk Netto}}{\text{Aktywa średnioroczne}} * 100$$

$$W_4 = \frac{\text{Średnioroczne Zobowiązania Krótkoterminowe} * 360}{\text{Koszty Sprzedanych Produktów, Towarów i Materiałów}}$$

$$W_5 = \frac{\text{Przychody ze Sprzedaży ogółem}}{\text{Aktywa średnioroczne}}$$

$$Z_{AH} = 0,605 + 0,681W_1 - 0,0196W_2 + 0,00969W_3 + 0,000672W_4 + 0,157W_5$$

$Z_{AH} > 0$ dobra kondycja finansowa,

$Z_{AH} < 0$ bankructwo.

$-0,3 = < Z_{AH} = < 0,1$ „obszar niepewności”, brak określenia sytuacji finansowej.

Model poznański (zwany również w literaturze jako metoda M. Hamrola), to 4 wyselekcjonowane wskaźniki połączone przy użyciu funkcji dyskryminacyjnej:¹⁶⁵

$$W_1 = \frac{\text{Zysk Netto}}{\text{Aktywa}}$$

$$W_2 = \frac{\text{Aktywa obrotowe} - \text{Zapasy} - \text{Krótkoterminowe Rozliczenia Międzyokresowe}}{\text{Zobowiązania Krótkoterminowe}}$$

$$W_3 = \frac{\text{Kapitał Stały}}{\text{Aktywa}}$$

¹⁶⁴ A. Hołda, *Prognozowanie bankructwa jednostki w warunkach gospodarki polskiej z wykorzystaniem funkcji dyskryminacyjnej* Z_H , „Rachunkowość”, 2001, nr 5, s. 308.

¹⁶⁵ M. Hamrol, B. Czajka, M. Piechocki, *Upadłość przedsiębiorstwa – model analizy dyskryminacyjnej*, „Przegląd Organizacji”, 2004, nr 6, s. 35-39.

$$W_4 = \frac{\text{Zysk ze Sprzedaży}}{\text{Przychody Netto ze Sprzedaży i Zrównane z Nimi}}$$

$$Z_{MH} = 3,562W_1 + 1,588W_2 + 4,288W_3 + 6,719W_4 - 2,368$$

$Z_{MH} > 0$ dobra kondycja finansowa,

$Z_{MH} < 0$ bankructwo.

Model D. Appenzeller i K. Szarzec pochodzi również z 2004 roku. Postać modelu sprowadza się do 4 wskaźników finansowych połączonych funkcją:¹⁶⁶

$$W_1 = \frac{\text{Aktywa obrotowe}}{\text{Zobowiązania Krótkoterminowe}}$$

$$W_2 = \frac{\text{EBIT}}{\text{Przychody ze Sprzedaży ogółem}}$$

$$W_3 = \frac{\text{Zapasy średnioroczne} \cdot \text{liczba dni}}{\text{Przychody ze Sprzedaży ogółem}}$$

$$W_4 = \text{Rotacja należności} + \text{Rotacja zapasów}$$

$$W_5 = \frac{\text{Zobowiązania i Rezerwy na Zobowiązania}}{\text{EBITDA}} * \frac{12}{\text{Okres Obrachunkowy}}$$

$$Z_{DA} = 0,819W_1 + 2,567W_2 - 0,005W_3 + 0,0006W_4 - 0,0095W_5 - 0,556$$

$Z_{DA} > 0$ dobra kondycja finansowa,

$Z_{DA} < 0$ bankructwo.

Model T. Maślanki powstał w 2008 roku. Są to 3 wskaźniki połączone ze sobą liniową funkcją dyskryminacyjną:¹⁶⁷

$$W_1 = \frac{\text{Kapitał Obrotowy}}{\text{Aktywa}}$$

$$W_2 = \frac{\text{Środki Pieniężne z Działalności Operacyjnej [segment A z cash flow]}}{\text{Aktywa}}$$

$$W_3 = \frac{\text{Zysk z Działalności Operacyjnej} + \text{Amortyzacja}}{\text{Zobowiązania i Rezerwy na Zobowiązania}}$$

$$Z_{TM} = -0,41052 + 1,59208W_1 + 4,35604W_2 + 5,92212W_3$$

$Z_{TM} > 0$ dobra kondycja finansowa,

$Z_{TM} < 0$ bankructwo.

¹⁶⁶ D. Appenzeller, K. Szarzec, *Prognozowanie zagrożenia upadłością polskich spółek publicznych*, „Rynek Terminowy”, 2004, nr 1, s. 120-128.

¹⁶⁷ T. Maślanka, *Przepływy pieniężne w zarządzaniu finansami przedsiębiorstw*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2008, s. 193-254.

Model A. Waszkowskiego powstały w roku 2011 w swej konstrukcji wykorzystuje 5 wskaźników finansowych¹⁶⁸.

$$W_1 = \frac{\text{Przychody ze Sprzedaży}}{\text{Zobowiązania i Rezerwy na Zobowiązania}}$$

$$W_2 = \frac{\text{Aktywa Trwałe}}{\text{Aktywa Obrotowe}}$$

$$W_3 = \frac{\text{Zysk Netto} + \text{Amortyzacja}}{\text{Zobowiązania i Rezerwy na Zobowiązania}}$$

$$W_4 = \frac{\text{Przychody ze Sprzedaży ogółem}}{\text{Kapitał Obrotowy}}$$

$$W_5 = \frac{\text{Zysk Netto}}{\text{Przychody ze Sprzedaży ogółem}}$$

$$Z_{AW} = 0,821W_1 + 0,769W_2 + 0,349W_3 - 0,284W_4 + 0,23 \cdot 8W_5$$

$Z_{AW} > 0$ dobra kondycja finansowa,

$Z_{AW} < 0$ zagrożenie upadłością.

Model M. Potocznej i O. Wiśniewskiej został opracowany w roku 2013, przyjmuje następującą postać¹⁶⁹.

$$W_1 = \frac{\text{Zysk Netto}}{\text{Aktywa}}$$

$$W_2 = \text{Przychody Operacyjne} - \text{Koszty Operacyjne} + \text{Pozostałe Przychody Operacyjne}$$

$$W_3 = \frac{\text{Zobowiązania Długoterminowe} + \text{Zobowiązania Krótkoterminowe}}{\text{Aktywa}}$$

$$W_4 = \text{Sprzedaż netto w bieżącym roku} - \text{Sprzedaż netto w roku poprzednim}$$

$$Z_{MP} = -0,5390W_1 - 0,1581W_2 + 0,0633W_3 - 0,1529W_4$$

$Z_{MP} = 0$ firma o stabilnej sytuacji finansowej,

$Z_{MP} = 1$ firma w upadłości.

Model S. Hermana został opracowany w roku 2017. Autor wyselekcjonował 5 wskaźników, które zostały połączone funkcją dyskryminacyjną. Model przyjmuje następującą postać¹⁷⁰.

¹⁶⁸ A. Waszkowski, *Methods of classification models for enterprises insolvency prediction*, „Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia”, 2011, nr 2, s. 95-106.

¹⁶⁹ M. Potoczna, O. Wiśniewska, *Zastosowanie analizy dyskryminacyjnej oraz modelu logitowego do prognozowania upadłości polskich przedsiębiorstw [w:] Metody i techniki diagnostyczne w doskonaleniu organizacji*, S. Wawak (red.), Mfiles.pl, Kraków 2013, s. 39-47.

¹⁷⁰ S. Herman, *Specyfika branżowa spółek akcyjnych w Polsce a prognozowanie ich upadłości*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie”, 2017, nr 11, s. 41-59.

$$W_1 = \frac{\text{Zysk Brutto}}{\text{Aktywa}}$$

$$W_2 = \frac{\text{Zysk ze Sprzedaży}}{\text{Przychody ze Sprzedaży ogółem}}$$

$$W_3 = \frac{\text{Zobowiązania i Rezerwy na Zobowiązania}}{\text{Aktywa}}$$

$$W_4 = \frac{\text{Zysk Operacyjny}}{\text{Przychody ze Sprzedaży ogółem}}$$

$$W_5 = \frac{\text{Kapitał Własny}}{\text{Zobowiązania i Rezerwy na Zobowiązania}}$$

$$Z_{SH} = 1,293W_1 + 4,169W_2 - 0,432W_3 + 0,696W_4 + 0,322W_5 + 0,342$$

$Z_{SH} > 0$ dobra kondycja finansowa,

$Z_{SH} < 0$ zagrożenie upadłością.

2.3.3 Metody logitowe oceny zagrożenia upadłością przedsiębiorstwa

Poza wymienioną liniową wielowymiarową analizą dyskryminacyjną dużą popularnością cieszy się analiza logistyczna, zwana logitową. Modele regresji logistycznej mogą przybierać formę modeli dwumianowych – wówczas zmienna objaśniana jest zmienną dychotomiczną. W takim przypadku mamy do czynienia np. z następującymi ocenami: przedsiębiorstwo zagrożone upadłością oraz przedsiębiorstwo charakteryzujące się dobrą sytuacją (kondycją) finansową. Można również oszacować modele logitowe wielomianowe uporządkowane. Zmienna objaśniana może przyjmować więcej niż dwa stany, które dają się uszeregować według rosnącej, albo malejącej kolejności. Dla przykładu: przedsiębiorstwo o bardzo dobrej sytuacji finansowej, przedsiębiorstwo o dobrej sytuacji finansowej, przedsiębiorstwo posiadające przeciętną (zadowalającą) kondycję finansową oraz przedsiębiorstwo zagrożone upadłością¹⁷¹.

Do modeli logitowych wybranych do weryfikacji oraz oceny sytuacji finansowej zostały wybrane następujące modele:

- T. Korola;
- M. Gruszczyńskiego;
- P. Stępnia i T. Strąka;

¹⁷¹ M. Gruszczyński, *Modele mikroekonometrii w analizie i prognozowaniu zagrożenia finansowego przedsiębiorstw*, Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, nr 34, Warszawa 2003, s. 5.

- M. Potocznej i O. Wiśniewskiej;

- model krakowski.

Model logitowy P. Stępnia i T. Strąka opublikowany został w 1999 roku. Autorzy wykorzystali regresję logistyczną, tworząc model wykorzystujący 4 wskaźniki finansowe¹⁷².

$$W_1 = \frac{\text{Kapitał Obcy}}{\text{Aktywa}}$$

$$W_2 = \frac{\text{Aktywa Obrotowe (Bieżące)} - \text{Zapasy}}{\text{Zobowiązania Krótkoterminowe (Bieżące)}}$$

$$W_3 = \frac{\text{Wynik Netto}}{\text{Aktywa}}$$

$$W_4 = \frac{\text{Przychody ze Sprzedaży ogółem}}{\text{Koszty Działalności Operacyjnej}}$$

$$Z_{SS} = -19 - 11W_1 + 6W_2 + 40W_3 + 19W_4$$

gdzie: $Z_{SS} > 0$, badany podmiot charakteryzuje się dobrą sytuacją finansową

$Z_{SS} < 0$ bankructwo.

Model logitowy M. Gruszczyńskiego powstał w roku 2003. Przyjmuje postać 3 wskaźników połączonych funkcją regresji logistycznej:¹⁷³

$$W_1 = \frac{\text{Zysk Brutto}}{\text{Przychody ze Sprzedaży Netto}}$$

$$W_2 = \frac{\text{Zobowiązania i Rezerwy na Zobowiązania}}{\text{Aktywa}}$$

$$W_3 = \frac{\text{Zapasy}}{\text{Przychody ze Sprzedaży Netto}}$$

$$Z_{MG} = 4,3515 + 22,8748W_1 - 5,5926W_2 - 26,1083W_3$$

$Z_{MG} > 0$, badany podmiot charakteryzuje się dobrą sytuacją finansową

$Z_{MG} < 0$ przedsiębiorstwo zagrożone upadłością.

¹⁷² P. Stępień, T. Strąk, *Wielowymiarowe modele logitowe oceny zagrożenia bankructwem polskich przedsiębiorstw*, [w:] *Czas na pieniądź. Zarządzanie finansami, Finansowanie przedsiębiorstw w Unii Europejskiej*, D. Zarzecki (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2004, s. 443-452.

¹⁷³ M. Gruszczyński, *Modele mikroekonometrii w analizie i prognozowaniu zagrożenia finansowego przedsiębiorstw*, Zeszyty PAN, nr 34, Warszawa, 2003, s. 18.

Model T. Korola powstały w 2010 roku przyjmuje następującą postać:¹⁷⁴

$$W_1 = \frac{\text{Zysk ze Sprzedaży}}{\text{Aktywa}}$$

$$W_2 = \frac{\text{Zysk Netto+Amortyzacja}}{\text{Zobowiązania i Rezerwy na Zobowiązania}}$$

$$W_3 = \frac{\text{Koszty Operacyjne}}{\text{Zobowiązania Krótkoterminowe}}$$

$$Z_{TK} = 2,0 - 10,19W_1 - 4,58W_2 - 0,57W_3$$

$Z_{TK} \leq 0,5$ dobra kondycja finansowa,

$Z_{TK} > 0,5$ bankructwo.

Jest to umowne określenie wartości granicznej, gdyż sam autor nie określił takiego poziomu. Przyjęcie wartości 0,5 wynikało z faktu, iż próba ucząca się w przybliżeniu zawierała proporcję bankrut / niebankrut 50%/50%. Stąd tak przyjęta wartość graniczna dla modelu.

Model logitowy M. Potocznej i O. Wiśniewskiej skonstruowany został w 2013 roku. Przyjmuje następującą postać¹⁷⁵.

$$W_1 = \text{Przychody Operacyjne} - \text{Koszty Operacyjne} + \text{Pozostałe Przychody Operacyjne}$$

$$W_2 = \frac{\text{Środki Pieniężne}}{\text{Zobowiązania Krótkoterminowe}}$$

$$W_3 = \text{Sprzedaż netto w bieżącym roku} - \text{Sprzedaż netto w roku poprzednim}$$

$$Z_{MP} = -0,0001W_1 - 0,65W_2 - 1,025W_3$$

$Z_{MP} = 0$ firma o stabilnej sytuacji finansowej,

$Z_{MP} = 1$ firma w upadłości.

Model logitowy krakowski został skonstruowany w 2014 roku. Jego postać jest następująca¹⁷⁶.

$$W_1 = \frac{\text{Zysk Netto+Amortyzacja}}{\text{Zobowiązania Długoterminowe+ Zobowiązania Krótkoterminowe}}$$

$$W_2 = \frac{\text{Aktywa Obrótowe-Zapasy}}{\text{Zobowiązania Krótkoterminowe}}$$

¹⁷⁴ T. Korol, *Systemy wczesnego ostrzegania przedsiębiorstw przed ryzykiem upadłości*, Oficyna Wydawnicza Wolters Kluwer, Warszawa, 2010, s. 110, 139-158 oraz 199.

¹⁷⁵ M. Potoczna, O. Wiśniewska, *Zastosowanie... op. cit.*, s. 39-47.

¹⁷⁶ M. Baryła, *Analiza porównawcza podstawowych modeli prognozowania bankructwa na przykładzie przedsiębiorstw przemysłowego w Polsce* [w:] Pocięcha J. i inni, *Statystyczne metody prognozowania bankructwa w zmieniającej się koniunkturze gospodarczej*, J. Pocięcha (red.), Wyd. Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2014, s. 101-134.

$$W_3 = \frac{\text{Zysk Brutto}}{\text{Zobowiązania Krótkoterminowe}}$$

$$W_4 = \frac{\text{Zysk na Działalności Operacyjnej} + \text{Amortyzacja}}{\text{Aktywa}}$$

$$Z_{\text{krakowski}} = 1,8252 - 5,0364W_1 - 0,8671W_2 + 2,9880W_3 - 5,4101W_4$$

$Z_{\text{krakowski}} > 0$ dobra kondycja finansowa,

$Z_{\text{krakowski}} < 0$ zagrożenie upadłością.

2.3.4 Bankowe metody scoringowe oceny zdolności kredytowej przedsiębiorstwa

Poszerzenie analizy kondycji finansowej o modele scoringowe przynosi wiele korzyści. Przede wszystkim wykorzystane w badaniu oba modele oceniające zdolność kredytową uwzględniają w swoich ocenach wyniki sektorowe. Istotne są analizy przedsiębiorstw działających w specyficznych, czy trudnych warunkach gospodarczych, podlegających dużym i częstym zmianom. W badaniu wykorzystane zostały dwa modele zdolności kredytowej oparte na ocenie punktowej – stąd często określane są mianem modeli scoringowych (punktowych). Obie metody wykorzystywane są obecnie przez banki w Polsce do oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstw ubiegających się o kredyt. Nazwy metod zostały zmienione odpowiednio na metoda „Banku B” oraz „Banku C”. Ich charakterystyki dokonano na podstawie Instrukcji Bankowej obu banków. Stąd też konieczna była zmiana prawdziwych nazw metod bankowych na umowne¹⁷⁷.

Metoda Banku B¹⁷⁸

Pierwsza metoda w swych założeniach dokonuje oceny przedsiębiorstwa pod kątem czynników ilościowych (obiektywnych, mierzalnych) oraz jakościowych (subiektywnych). W ocenie czynników ilościowych wykorzystuje mierniki z czterech grup, tj. rentowności, płynności finansowej, sprawności działania, zadłużenia.

¹⁷⁷ Zabieg taki był konieczny przede wszystkim żeby zachować tajemnicę bankową oraz nie przyczynić się do nadużyć ze strony potencjalnych podmiotów zainteresowanych wykorzystaniem informacji o ocenie zdolności kredytowej w celach uzyskania środków finansowych w postaci kredytu bankowego dostosowując sprawozdania finansowe do metodyki oceny w celu uzyskania wyższej oceny.

¹⁷⁸ Opracowanie na podstawie Instrukcji Banku „B”. Nazwa „Bank B” została przyjęta umownie, jako zastąpienie nazwy właściwej Banku, z którego pozyskano procedurę oceny zdolności kredytowej.

Tabela 15 Matryce punktowe dla wskaźników wykorzystanych w metodzie Banku B

Kryterium oceny	Wartość	Pkt	Wartość	Pkt	Wartość	Pkt	Wartość	Pkt
Rentowność¹								
ROS	$\geq 2S$	3	$2S > ROS \geq 0,5S$	2	$0,5S > ROS > 0$	1	≤ 0	0
ROI	$\geq 2A$	3	$2A > ROI \geq 0,5A$	2	$0,5A > ROI > 0$	1	≤ 0	0
ROE	$\geq 2E$	3	$2E > ROE \geq 0,5E$	2	$0,5E > ROE > 0$	1	≤ 0	0
Płynność finansowa								
CR	$\geq 2,0$	3	$2,0 > CR \geq 1,3$	2	$1,3 > CR \geq 1,0$	1	$< 1,0$	0
QR	$\geq 1,2$	3	$1,2 > QRI \geq 0,8$	2	$0,8 > QR \geq 0,5$	1	$< 0,5$	0
Sprawność gospodarowania (aktywność)²								
Cykl realizacji należności w dniach	≤ 30	3	$30 < CRN \leq 60$	2	$60 < CRN \leq 90$	1	> 90	0
Rotacja zapasów w dniach	≤ 30	3	$30 < WRZ \leq 60$	2	$60 < WRZ \leq 90$	1	> 90	0
Wskaźnik spłaty zobowiązań w dniach	$WSZ \leq 30$	3	$30 < WSZ \leq 60$	2	$60 < WSZ \leq 90$	1	> 90	0
Zadłużenie³								
Wskaźnik ogólnego zadłużenia	$\leq 0,3$	3	$0,3 < WOZ \leq 0,6$	2	$0,6 < WOZ \leq 0,8$	1	$> 0,8$	0
Wskaźnik sfinansowania aktywów trwałych kapitałem stałym	$\geq 2,0$	3	$2,0 > W \geq 1,2$	2	$1,2 > W \geq 1,0$	1	$< 1,0$	0
Wskaźnik pokrycia odsetek	$\geq 6,0$	3	$6,0 > WPO \geq 4,0$	2	$4,0 > WPO \geq 2,0$	1	$< 2,0$	0

¹ Wielkości S, A i E oznaczają okresowo aktualizowane normy rentowności ustalane przez Centralę Banku B na podstawie bazy danych branżowych.

² Jeżeli przedsiębiorstwo nie posiada należności z tytułu dostaw i usług, zapasów lub zobowiązań z tytułu dostaw specyfikę branżową, wówczas za wskaźniki CRN, WRZ oraz WSZ należy przyznać po 1,5 pkt.

³ Jeżeli w okresie poprzedzającym lub w okresie bieżącym badana firma nie korzysta z kredytów i pożyczek, zatem nie występują odsetki, a równocześnie wykazuje zysk netto, wówczas za WPO należy przyznać maksymalną liczbę pkt. Natomiast jeżeli w omawianej sytuacji nie występuje zysk netto, to za WPO należy przyznać 0 pkt.

Źródło: Opracowanie na podstawie Instrukcji Banku B.

Należy podkreślić, iż Bank B dopuszcza korekty ocen punktowych w poszczególnych grupach. Rentowność – ocena może być skorygowana *in plus* lub *in minus* o maksymalnie 0,4 punktu w odniesieniu do każdego ze wskaźników, w szczególności gdy:

- wskaźniki kształtują się na poziomie wyższym (korekta *in plus*) lub niższym (korekta *in minus*) od średniej dla branży;
- wskaźniki wykazują tendencję rosnącą (*in plus*) lub malejącą (*in minus*) w badanym okresie;
- występuje zysk z działalności operacyjnej i stanowi on główny składnik zysku brutto (*in plus*) lub strata z działalności operacyjnej (*in minus*);
- poziom wskaźników rentowności w danym okresie jest ściśle związany z sezonowością działania (*in plus* lub *in minus*).

Płynność finansowa – ocena może być skorygowana *in plus* lub *in minus* o maksymalnie 0,4 punktu w odniesieniu do każdego ze wskaźników, w szczególności gdy:

- wskaźniki kształtują się na poziomie wyższym (korekta *in plus*) lub niższym (korekta *in minus*) od średniej dla branży;
- wskaźniki wykazują tendencję rosnącą, ale nie są nadmiernie wysokie (*in plus*) lub malejącą (*in minus*) w badanym okresie;
- przepływy pieniężne uwzględniające obsługę kredytu są dodatnie (*in plus* lub odpowiednio *in minus*);
- ściągальność należności oraz rotacja poszczególnych rodzajów zapasów nie budzą zastrzeżeń (*in plus*);
- udział należności trudno ściągalnych przekracza 25% (*in minus*);
- występują przeterminowane zobowiązania, zwłaszcza z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń (*in minus*);
- poziom wskaźników płynności finansowej w danym okresie jest ściśle związany z sezonowością działania (odpowiednio *in plus* lub *in minus*).

Sprawność działania – ocena może być skorygowana *in plus* lub *in minus* o maksymalnie 0,2 punktu w odniesieniu do każdego ze wskaźników, w szczególności gdy:

- wskaźniki kształtują się na poziomie wyższym (*in plus*) lub niższym (*in minus*) od średniej dla branży;
- poziom wskaźników w danym okresie jest ściśle związany z sezonowością działania (odpowiednio *in plus* lub *in minus*);
- wyższy poziom wskaźnika spłaty zobowiązań (WSZ) wynika z dobrej pozycji negocjacyjnej przedsiębiorcy wobec dostawców, a nie występujących u niego zatorów płatniczych (*in plus*);

- poziom wskaźnika spłaty zobowiązań (WSZ) jest wyższy od cyklu realizacji należności (CRN), co oznacza, że badana firma w większym stopniu korzysta z kredytu kupieckiego, niż sama kredytuje swoich odbiorców (*in plus*), a w sytuacji odwrotnej – *in minus*.

Zadłużenie – ocena może być skorygowana *in plus* lub *in minus* o maksymalnie 0,3 punktu w odniesieniu do każdego ze wskaźników, w szczególności gdy:

- wskaźniki sfinansowania aktywów trwałych kapitałem stałym (WSATKS) oraz pokrycia odsetek (WPO) kształtują się na poziomie wyższym (*in plus*) lub niższym (*in minus*) od średniej dla branży, natomiast wskaźnik ogólnego zadłużenia (WOZ) kształtuje się na poziomie niższym (*in plus*) lub wyższym (*in minus*) od średniej dla branży;
- składniki aktywów trwałych są dobrej jakości, a ich wartość wielokrotnie przewyższa kwotę kredytu (*in plus*).

Konstrukcja poszczególnych wskaźników jest następująca:

$$\text{Wskaźnik rentowności sprzedaży (ROS)} = \frac{\text{Wynik Finansowy Netto}}{\text{Przychody ze Sprzedaży i Zrównane z Nimi}}$$

$$\text{Stopa zwrotu inwestycji (ROI)} = \frac{\text{Wynik Finansowy Netto}}{\text{Aktywa}}$$

$$\text{Stopa zwrotu kapitału (ROE)} = \frac{\text{Wynik Finansowy Netto}}{\text{Kapitał Własny}}$$

$$\text{Wskaźnik bieżącej płynności (CR)} = \frac{\text{Aktywa Obrotowe}}{\text{Zobowiązania Krótkoterminowe}}$$

$$\text{Wskaźnik wysokiej płynności (QR)} = \frac{\text{Aktywa Obrotowe} - \text{Zapasy}}{\text{Zobowiązania Krótkoterminowe}}$$

$$\text{Wskaźnik ogólnego zadłużenia} = \frac{\text{Zobowiązania i Rezerwy na Zobowiązania}}{\text{Aktywa}}$$

$$\text{Wskaźnik sfinansowania aktywów trwałych kapitałem stałym} = \frac{\text{Kapitał Stały}}{\text{Aktywa Trwałe}}$$

$$\text{Wskaźnik pokrycia odsetek} = \frac{\text{EBIT} + \text{Amortyzacja}}{\text{Odsetki}}$$

W procedurze oceny poszczególnych wskaźników obiektywnych oraz kryteriów subiektywnych Bank B uwzględnia następujące wagi w strukturze każdej z rozpatrywanych grup kryteriów oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej firmy (tab. 16). Na przykład w badanej firmie cykl realizacji należności wynosi 20 dni, to wskaźnik ten potencjalnie zapewni 3 punkty

(CRN $\leq$ 30 dni). Jednakże waga dla tego wskaźnika wynosi 0,4, zatem realnie cykl realizacji należności uzyskał ocenę 1,2 punktu ($3 \text{ pkt} \times 0,4$).

Tabela 16 Struktura oceny syntetycznej według Banku B

Kryterium oceny	Liczba Punktów	Waga	Wynik oceny
OCENA CZYNNIKÓW OBIEKTYWNYCH			
I. Rentowność		1,0	
1. ROS		0,4	
2. ROI		0,3	
3. ROE		0,3	
II. Płynność finansowa		1,0	
1. CR		0,5	
2. QR		0,5	
III. Sprawność działania		1,0	
1. CRN w dniach		0,4	
2. WRZ w dniach		0,3	
3. WSZ w dniach		0,3	
IV. Zadłużenie		1,0	
1. WOZ		0,4	
2. WSATKS		0,3	
3. WPO		0,3	
V. Suma punktów za czynniki obiektywne			
OCENA CZYNNIKÓW SUBIEKTYWNYCH			
I. Pozycja przedsiębiorcy na rynku		1,0	
1. Możliwości zbytu		0,2	
2. Produkt (usługa) konkurencja		0,3	
3. Uzależnienie od dostawców (odbiorców) oraz powiązania kapitałowe i organizacyjne		0,1	
4. Poziom nowoczesności wyposażenia technicznego i technologii		0,2	
5. Charakter branży		0,2	
II. Zarządzanie i wiarygodność przedsiębiorcy		1,0	
1. Styl zarządzania i kwalifikacje kierownictwa		0,4	
2. Historia funkcjonowania przedsiębiorcy		0,3	
3. Stosunki z bankami		0,3	
III. Suma punktów za czynniki subiektywne			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Instrukcji Banku B.

Kolejnym krokiem umownego algorytmu oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej firmy jest skorygowanie dotychczas uzyskanych wyników oceny – mnożnikiem (tab. 17). W przypadku rozpatrywanego wskaźnika cyklu realizacji należności otrzymamy iloczyn $1,2 \text{ pkt} \times 2,0$ (mnożnik dla wskaźników sprawności działania) = 2,4 pkt.

Tabela 17 Syntetyczna ocena punktowa według Banku B

Kryterium oceny	Wyniki oceny ^a	Mnożnik	Ocena pkt
OCENA CZYNNIKÓW OBIEKTYWNYCH		10	
I. Rentowność		2	
II. Płynność finansowa		3	
III. Sprawność działania		2	
IV. Zadłużenie		3	
OCENA CZYNNIKÓW SUBIEKTYWNYCH		5	
I. Pozycja przedsiębiorcy na rynku		3	
II. Zarządzanie i wiarygodność przedsiębiorcy		2	
Razem		15	

a) W kolumnie drugiej zamieszczono wyniki oceny z kolumny czwartej tabeli 16.

Źródło: Opracowanie na podstawie Instrukcji Banku B.

W tabeli 18 przedstawiono kategorie oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej jakie może otrzymać badane przedsiębiorstwo przy wykorzystaniu założeń metody Banku B.

Tabela 18 Kategorie sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstwa według Banku B

Kategoria	Poziom sytuacji ekonomiczno-finansowej	Liczba punktów
A	Pierwszorzędna	41,5 – 45,0
B	Bardzo dobra	38,0 – 41,4
C	Dobra	34,5 – 37,9
D	Zadowalająca	31,0 – 34,4
E	Przeciętna	27,5 – 30,9
F	Akceptowalna	24,0 – 27,4
G	Słaba	20,5 – 23,9
H	Zła	< 20,5

Źródło: Opracowanie na podstawie Instrukcji Banku B.

Firma może uzyskać maksymalnie 45 pkt, w tym 30 pkt w wyniku oceny czynników obiektywnych oraz 15 pkt w wyniku oceny czynników subiektywnych. Bank B przyjmuje, że firma posiada bieżącą zdolność kredytową, jeżeli zostanie sklasyfikowane w skali od kategorii A (pierwszorzędnej) do kategorii F (akceptowalnej), czyli uzyska co najmniej 24 pkt. Walorem omawianej metody jest wprowadzenie przez Bank B dodatkowego rygoru, mianowicie oczekiwanej struktury zdobytych punktów, bowiem badana firma musi zdobyć:

- dla czynników obiektywnych – nie mniej niż 16 pkt;
- dla czynników subiektywnych – nie mniej niż 8 pkt.

Podsumowując, firma uzyska w sumie na przykład 26 pkt, w tym za ocenę czynników obiektywnych odpowiednio 15 pkt, to zostanie zakwalifikowana nie do grupy F (24,0 – 27,4 pkt), lecz do grupy G (słaba kondycja finansowa). Ze względu na ograniczenia związane z optymalnym przypisaniem punktów dla czynników subiektywnych przyjęto założenie, że każde przedsiębiorstwo uzyskało co najmniej 8 punktów z oceny jakościowej.

Metoda Banku C¹⁷⁹

Ze względu na różne warianty – dla firm produkcyjnych, handlowych, produkcyjnych oraz usługowych – w tabeli 19 zaprezentowane zostaną odpowiednie matryce punktowe, dzięki któremu można określić sytuację finansową przedsiębiorstw z uwzględnieniem branży, w której działają.

Tabela 19 Klasyfikacja ilościowa – warianty dla poszczególnych branż

Lp.		Wskaźniki	Liczba punktów					
			1 ^a	2	3	4	5	6 ^b
Wariant dla firmy produkcyjnej								
1.	Stopa zwrotu ze sprzedaży (ROS) w %	pow. 5,0	1,6 – 5,0	0,6 – 1,5	(-0,3)–0,5	(-7,0) – (-0,4)	pon. (- 7,0)	
2.	Stopa zwrotu kapitału (ROE) w %	pow. 19,0	4,6 - 19,0	0,9 – 4,5	(-2,9) – 0,8	(-3,0) – (-47,0)	pon. (-47,0)	
3.	Sfinansowania odsetek	pow. 15,0	5,1 – 15,0	3,1 – 5,0	1,6 – 3,0	0,0 – 1,5	pon. 0,0	
4.	Kapitał własny/aktywa w %	pow. 70	54 - 70	45 - 53	36 – 44	14 – 35	pon. 14	
5.	Bieżącej płynności	pow. 2,5	1,6 – 2,5	1,4 – 1,5	1,1 – 1,3	0,8 – 1,0	pon. 0,8	
6.	Wysokiej płynności	pow. 1,7	1,1 – 1,7	0,9 – 1,0	0,7 – 0,8	0,5 – 0,6	pon. 0,5	
7.	Rotacja zapasów w dniach	pon. 10	10 – 22	23 – 31	32 – 39	40 – 66	pow. 66	
8.	Cykl realizacji należności w dniach	pon. 35	35 - 51	52 -58	59 - 68	69 – 95	pow. 95	
9.	Splaty zobowiązań w dniach	pon. 38	38 – 61	62 – 76	77 – 93	94 – 151	Pow. 151	
10	Ryzyka branżowego							
Wariant dla firmy budowlanej								
1.	Stopa zwrotu ze sprzedaży (ROS) w %	Pow. 2,9	0,6 – 2,9	0,1 – 0,5	0,0 – (-1,0)	(-1,1) – (-8,8)	pon. (- 8,8)	
2.	Stopa zwrotu kapitału (ROE) w %	pow. 15,5	2,3 - 15,5	(-0,3) – 2,2	(-0,4) – (-11,4)	(-11,5) – (-110)	Pon. (-110)	
3.	Sfinansowania odsetek	pow. 15,0	5,1 – 15,0	3,1 – 5,0	1,6 – 3,0	0,0 – 1,5	pon. 0,0	
4.	Kapitał własny/aktywa w %	Pow. 52	37 - 52	30 - 36	23 - 29	6 – 22	Pon. 6	
5.	Bieżącej płynności	Pow. 1,9	1,4 – 1,9	1,3	1,2	0,9 – 1,1	pon. 0,9	
6.	Wysokiej płynności	Pow. 1,5	1,1 – 1,5	1,0	0,9	0,6 – 0,8	pon. 0,6	
7.	Rotacja zapasów w dniach	pon. 3	3 – 12	13 – 18	19 – 26	27 – 54	pow. 54	
8.	Cykl realizacji należności w dniach	Pon. 54	54 - 74	75 -86	87 - 96	97 – 128	pow. 128	
9.	Splaty zobowiązań w dniach	Pon. 59	59 – 85	86 – 98	99 – 113	114 – 171	pow. 171	
10	Ryzyka branżowego							
Wariant dla firmy handlowej								
1.	Stopa zwrotu ze sprzedaży (ROS) w %	Pow. 2,1	0,7 – 2,1	0,3 – 0,6	0,0 – 0,2	(-2,1)–(-0,1)	pon. (- 2,1)	

¹⁷⁹ Opracowanie na podstawie Instrukcji Banku C. Nazwa „Bank C” została przyjęta umownie, jako zastąpienie nazwy właściwej Banku, z którego pozyskano procedurę oceny zdolności kredytowej.

2.	Stopa zwrotu kapitału (ROE) w %	pow. 21,9	5,2 – 21,9	1,5 – 5,1	(-1,0) – 1,4	(-21,5) – (-4,1)	pon. (-21,5)
3.	Sfinansowania odsetek	pow. 15,0	5,1 – 15,0	3,1 – 5,0	1,6 – 3,0	0,0 – 1,5	pon. 0,0
4.	Kapitał własny/aktywa w %	Pow. 62	45 - 62	36 - 44	28 - 35	11 – 27	pon. 11
5.	Bieżącej płynności	Pow. 1,7	1,3 – 1,7	1,2	1,1	0,8 – 1,0	pon. 0,8
6.	Wysokiej płynności	Pow. 1,0	0,7 – 1,0	0,6	0,5	0,3 – 0,4	pon. 0,3
7.	Rotacja zapasów w dniach	Pon. 14	14 – 22	23 – 26	27 – 32	33 – 50	pow. 50
8.	Cykl realizacji należności w dniach	Pon. 9	9 - 19	20 - 28	29 - 38	39 – 67	pow. 67
9.	Splaty zobowiązań w dniach	Pon. 32	32 – 46	47 – 56	57 – 68	69 – 107	pow. 107
10	Ryzyka branżowego						
Wariant dla firmy usługowej							
1.	Stopa zwrotu ze sprzedaży (ROS) w %	Pow. 6,5	2,1 – 6,5	0,7 – 2,0	0,0 – 0,6	(-2,3) – (-0,1)	pon. (-2,3)
2.	Stopa zwrotu kapitału (ROE) w %	pow. 23,5	4,2 - 23,5	0,9 – 4,1	(-0,7) – 0,8	(-16,4) – (-0,6)	pon. (-0,6)
3.	Sfinansowania odsetek	pow. 15,0	5,1 – 15,0	3,1 – 5,0	1,6 – 3,0	0,0 – 1,5	pon. 0,0
4.	Kapitał własny/aktywa w %	Pow. 84	68 - 84	59 - 67	47 - 58	21 – 46	pon. 21
5.	Bieżącej płynności	Pow. 3,8	2,3 – 3,8	1,8 – 2,2	1,5 – 1,7	1,0 – 1,4	pon. 1,0
6.	Wysokiej płynności	Pow. 3,5	2,1 – 3,5	1,7 – 2,0	1,4 – 1,6	0,9 – 1,3	pon. 0,9
7.	Rotacja zapasów w dniach	Pon. 0,5	0,5 – 2,3	2,4 – 3,5	3,6 – 4,7	4,8 – 11	pow. 11
8.	Cykl realizacji należności w dniach	Pon. 32	32 – 45	46 - 52	53 - 60	61 – 85	pow. 85
9.	Splaty zobowiązań w dniach	Pon. 27	27 – 39	40 – 46	47 – 56	57 – 95	Pow. 95
10	Ryzyka branżowego						

a) Ocena najwyższa.

b) Ocena najgorsza.

Źródło: Opracowanie na podstawie Instrukcji Banku C.

W metodzie Banku C, podobnie jak w metodzie Banku B, dokonuje się oceny czynników obiektywnych i subiektywnych. Ocena ta jest taka sama dla wszystkich czterech wariantów.

Modele oceniające zdolność kredytową przedsiębiorstwa posiadają atut w postaci uwzględniania specyfiki branżowej, w której prowadzi działalność oceniany podmiot. Uwzględnienie różnych uwarunkowań często charakterystycznych dla danej branży z całą pewnością podnosi skuteczność w ocenie sytuacji finansowej badanej jednostki.

2.4 Charakterystyka oraz kryteria doboru przedsiębiorstw do próby badawczej

Do oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej wybrana została próba licząca 50 przedsiębiorstw funkcjonujących w obszarach specjalnych stref ekonomicznych, z zastrzeżeniem posiadania ważnego zezwolenia ministra właściwego do spraw gospodarki na

działalność w SSE. Przedsiębiorstwa wchodzące w skład próby badawczej pochodziły z dwóch podkarpackich specjalnych stref ekonomicznych, tj. SSE Mielec oraz SSE Tarnobrzeg. Liczba przedsiębiorstw pochodząca z mieleckiej specjalnej strefy ekonomicznej to 30 podmiotów gospodarczych. Natomiast w skład próby przedsiębiorstw pochodzących z tarnobrzezkiej specjalnej strefy ekonomicznej stanowiło 20 podmiotów gospodarczych. Wybrane podmioty stanowiły odpowiednio **21,1%** wszystkich przedsiębiorstw działających w mieleckiej strefie oraz **35,7%** przedsiębiorstw funkcjonujących w strefie tarnobrzezkiej. Taki dobór – odpowiednio 30 przedsiębiorstw ze strefy mieleckiej oraz 20 przedsiębiorstw z tarnobrzezkiej strefy – gwarantuje rzetelny oraz reprezentatywny obraz sytuacji finansowej badanych przedsiębiorstw.

Dobór przedsiębiorstw do badania podyktowany został takim czynnikiem jak kompletność oraz dostępność danych finansowych poszczególnych przedsiębiorstw. W pierwszym etapie selekcji zostały przeprowadzone analizy przez autora rozprawy mające na celu próbę pozyskania danych finansowych z przedsiębiorstw. Ostatecznie do próby weszły przedsiębiorstwa mające formę organizacyjno-prawną spółek kapitałowych. Natomiast żadne przedsiębiorstwo, które nie ma obowiązku podawania do wiadomości publicznej swoich danych finansowych nie zgodziło się na udostępnienie swoich sprawozdań finansowych. Dlatego zdecydowano się sięgnąć po dane pochodzące ze sprawozdań finansowych spółek akcyjnych oraz z ograniczoną odpowiedzialnością, które mają obowiązek przedkładania takich informacji do Krajowego Rejestru Sądowego. KRS udostępnia takie dane osobom zainteresowanym, dzięki czemu możliwe było pozyskanie informacji finansowych przy wcześniejszym umówieniu wizyty w sądach rejonowych, a także poprzez elektroniczny dostęp do dokumentów i informacji (eKRS) oraz serwis finansowy EMIS (emis.com). Kolejnym krokiem wyboru przedsiębiorstw zaliczonych do badania była kompletność danych finansowych oraz poziom ich szczegółowości. Wyeliminowano podmioty, które nie miały ciągłości w przedkładaniu sprawozdań do KRS, czy też ich sprawozdania finansowe nie były gwarantem na wyliczenie co najmniej połowy modeli oceny kondycji finansowej. Tak uwzględnione czynniki pozwoliły ostatecznie wyselekcjonować próbę składającą się z 50 spółek, które pozwoliły na przedstawienie ich sytuacji finansowej na przestrzeni kilkunastu lat działalności.

Do analizy kondycji finansowej przyjęto **horyzont czasowy 2006 – 2019**. Czternaście okresów sprawozdawczych, w opinii autora, pozwala na przedstawienie rzetelnych wyników poszczególnych przedsiębiorstw. Analiza ta gwarantuje uniknięcie oceny na podstawie na

przykład pewnych wahań sezonowych, czy przejściowych problemów – dzięki czemu można otrzymać bardziej realistyczną i rzetelną ocenę sytuacji finansowej.

Przedsiębiorstwa wchodzące w skład próby badawczej reprezentują łącznie kilkadziesiąt branż działalności. Przyjęte zróżnicowanie ma na celu przedstawienie sytuacji nie tylko jednej konkretnej branży, lecz sytuację przedsiębiorstw z wielu obszarów działalności. Szersze spojrzenie pozwolić powinno na bardziej syntetyczną ocenę w jaki sposób obszary strefowe mają wpływ na działalność w różnych obszarach gospodarki i czy jest tu pewnego rodzaju zróżnicowanie.

ROZDZIAŁ III

Analiza korzyści związanych z funkcjonowaniem specjalnych stref ekonomicznych i ich wpływ na rozwój województwa podkarpackiego

Specjalne strefy ekonomiczne będące jednym z głównych instrumentów realizacji polityki regionalnej w Polsce powołane zostały do pobudzenia rozwoju regionalnego kraju. Był to sposób na zwiększenie, czy też pobudzenie aktywności gospodarczej wybranych obszarów. Mowa oczywiście o takich terenach, na których wspomniana aktywność nie odznaczała się wysokim poziomem – a różnego rodzaju wskaźniki makroekonomiczne odbiegały znacząco od średnich wartości dla kraju. Tworzenie specjalnych stref ekonomicznych służyć miało pobudzaniu rozwoju regionalnego kraju, co przyczyni się w dłuższej perspektywie na otoczenie poprzez powiązania kooperacyjne zawiązywane z lokalną społecznością oraz firmami spoza stref¹⁸⁰.

Planując ustanowienie specjalnych stref ekonomicznych w Polsce przyjęto stanowisko, że są to instrumenty, które w stosunkowo krótkim okresie czasu pozwolą na aktywizację obszarów słabiej rozwiniętych, ale przyniosą dodatkowo określone korzyści. Korzystając z doświadczeń zagranicznych państw, które tego rodzaju narzędzia (lub podobne) zastosowały oszacowano, iż poniesione nakłady na ustanowienie oraz rozwój takich obszarów powinien być w okresie kilkuletniej perspektywy znacząco mniejszy od osiągniętych w związku z tym korzyściami.

Oceniając korzyści związane z występowaniem specjalnych stref ekonomicznych na danym obszarze można mieć na uwadze przede wszystkim cztery główne czynniki. Mianowicie, są to:

- wpływy do budżetu Państwa – tutaj można rozróżnić zarówno wpływy z tytułu podatku VAT, jak również podatków dochodowych – od osób fizycznych oraz prawnych;
- wpływy do Narodowego Funduszu Zdrowia związane z odprowadzanymi składkami przez przedsiębiorstwa strefowe od wynagrodzeń pracowników zatrudnionych;

¹⁸⁰ J. Kudelko, *Efekty funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce jako instrumentu polityki regionalnej*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie”, 2006, nr 709, s. 39-57.

- wpływy do budżetów jednostek samorządu terytorialnego – można tutaj wyróżnić zarówno wpływy z tytułu podatku dochodowego (od osób fizycznych oraz osób prawnych), ale również podatku od nieruchomości;

- szacowane oszczędności, które wiążą się ze zmniejszeniem wypłat dla bezrobotnych, w tym oszczędności związane z niewypłacaniem zasiłków dla bezrobotnych oraz oszczędności związanych z brakiem konieczności opłacania składek na ubezpieczenia społeczne osób pozostających bez pracy.

3.1 Wpływy do budżetu państwa z tytułu podatków

Pierwszą z wymienionych korzyści płynących z występowania (funkcjonowania) specjalnych stref ekonomicznych zostały wymienione wpływy do budżetu państwa z tytułu podatków. Podatki stanowią główne źródło dochodów państwa oraz umożliwiają finansowanie jego działalności. Najczęstszy ich podział to wyróżnienie podatków pośrednich i bezpośrednich.

Aktualnie w Polsce odnaleźć można kilkanaście rodzajów podatków. Większość spośród nich to podatki bezpośrednie, takie jak:¹⁸¹

- podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT);
- podatek dochodowy od osób prawnych (CIT);
- podatek od spadków i darowizn;
- podatek od czynności cywilnoprawnych;
- podatek rolny;
- podatek leśny;
- podatek od posiadania psów;
- podatek od nieruchomości;
- podatek od środków transportowych;
- podatek tonażowy;
- podatek od wydobywania niektórych kopalin;
- zryczałtowany podatek od wartości sprzedanej produkcji (tzw. podatek od produkcji okrętowej).

¹⁸¹ Informacja pochodzi ze strony: <https://www.podatki.gov.pl/abc-podatkow/podatki-w-polsce/> – dostęp: 27-02-2019; oraz <https://www.paih.gov.pl/prawo#> – dostęp: 27-02-2019

Natomiast niewymienione powyżej podatki zostały zaklasyfikowane jako pośrednie. Wśród tej grupy możemy wymienić:¹⁸²

- podatek od towarów i usług (VAT);
- podatek akcyzowy;
- podatek od gier.

Poszczególne rodzaje danin odnoszące się do instytucji specjalnych stref ekonomicznych wskazują określone rodzaje podatków (a właściwie wpływy z ich tytułu). Wyszczególnić należy podatek od towarów i usług (VAT), podatki dochodowe – od osób prawnych (CIT) oraz osób fizycznych (PIT). Poniżej zostały zebrane informacje na temat wpływu stref ekonomicznych na poszczególne rodzaje dochodów budżetowych.

3.1.1 Wpływy z tytułu podatku VAT

Podatek od towarów i usług (VAT) w Polsce obowiązuje od 1993 roku.¹⁸³ Konieczność harmonizacji polskiego prawa podatkowego do wymogów Unii Europejskiej zmusiła ustawodawcę do wprowadzenia zmian w celu ujednolicenia najważniejszych aspektów. Nastąpiło to na mocy nowej ustawy o podatku od towarów i usług z dnia 11 marca 2004¹⁸⁴. Podatek od towarów i usług powszechnie – nie tylko w Polsce – przyjęło się nazywać podatkiem od wartości dodanej (z angielskiego *Value Added Tax*), skąd pochodzi jego nazwa skrócona VAT. Podatek VAT należy do grupy podatków pośrednich i stanowi jeden z ważniejszych źródeł dochodowych do budżetu państwa w Polsce.

Prowadzenie działalności gospodarczej przez przedsiębiorców w zdecydowanej większości wiąże się z obowiązkiem naliczania podatku Vat. Przedsiębiorca będący płatnikiem VAT dokonuje odpowiednich działań sprawozdawczych w Jednolitym Pliku Kontrolnym JPK-VAT. Podatek VAT jako podatek centralny ma duże znaczenie dla budżetu Państwa. Jednakże sprawia także pewne trudności w oszacowaniu wielkości jego wpływów – uwzględniając poszczególne regiony. Odmienne jak w przypadku wpływów z tytułu podatków dochodowych – nie zasila on budżetów JST. Dlatego w celu oszacowania potencjalnych wpływów do budżetu państwa wykorzystano dane publikowane w rozporządzeniach Rady Ministrów zmieniających rozporządzenia w sprawie specjalnych stref ekonomicznych.

¹⁸² Informacja pochodzi ze strony: <https://www.podatki.gov.pl/abc-podatkow/podatki-w-polsce/> – dostęp: 27-02-2019; oraz <https://www.paih.gov.pl/prawo#> - dostęp: 27-02-2019.

¹⁸³ Ustawa z dnia 8 stycznia 1993 o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. z 1993 r. nr 11, poz. 50).

¹⁸⁴ Ustawa o podatku od towarów i usług z dnia 11 marca 2004 (Dz.U. z 2018 r. poz. 2174).

Tabela 20 Szacunkowe wpływy do budżetu państwa z podatku VAT płaconego przez przedsiębiorców strefowych (w mln zł) – wybrane lata

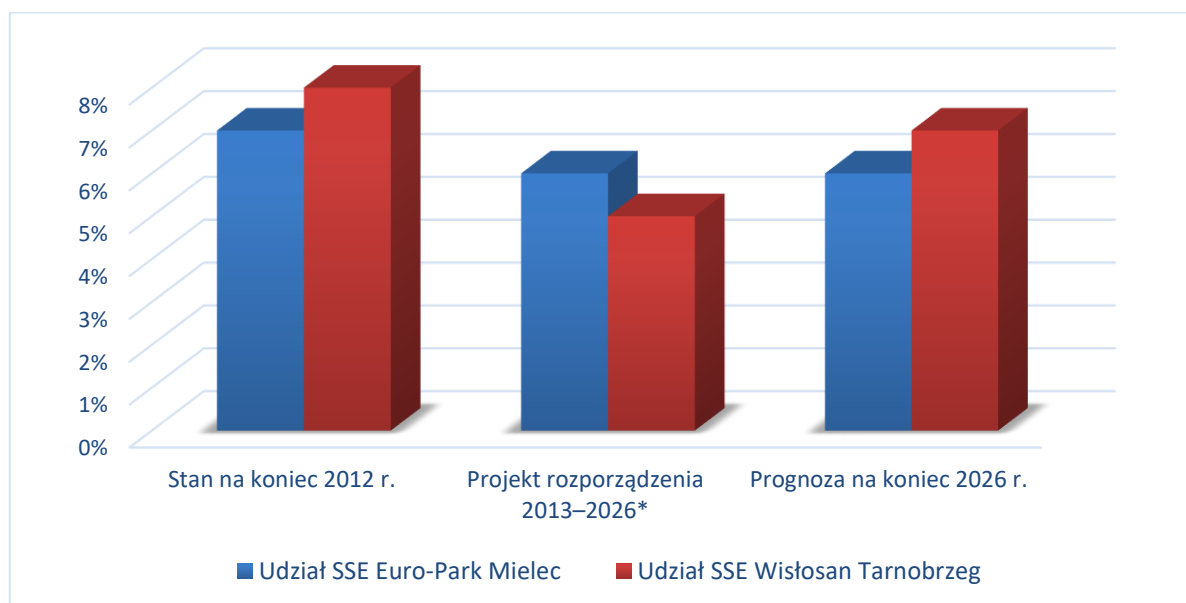
Strefa	VAT		
	stan na koniec 2012 r.	projekt rozporządzenia 2013–2026*	prognoza na koniec 2026 r.
SSE Euro-Park Mielec	4 026	5 100	17 440
SSE Wisłosan Tarnobrzeg	4 958	4 286	20 907
Razem (Mielec + Tarnobrzeg)	8 984	9 386	38 347
Razem (14 SSE)	61 161	80 607	280 548
Udział SSE Euro-Park	7%	6%	6%
Udział SSE Wisłosan	8%	5%	7%

*, „Projekt rozporządzenia 2013–2026” – informacje pozyskane z uzasadnień do projektów rozporządzeń Rady Ministrów z dnia 21 marca 2012 r. zmieniających rozporządzenia w sprawie poszczególnych specjalnych stref ekonomicznych. Dane powiązane są wyłącznie z zagospodarowaniem nowych terenów w strefach. Dlatego też nie można przyjąć, że prognoza na koniec 2026 r. obejmuje sumę wpływów na koniec 2012 r. i wpływów w okresie 2013–2026 (określonych w projektach rozporządzeń), bowiem obejmuje ona łączne wpływy finansowe z całego obszaru strefy.

Źródło: Opracowanie własne.

Planowane wpływy z tytułu podatku VAT do budżetu państwa, jakie generują strefy tarnobrzeska oraz mielecka, oszacowane zostały na podstawie rozporządzeń. Jako podstawą do wyliczeń było przyjęcie kilku założeń. Do najważniejszych należy zaliczyć: liczbę inwestycji oraz ich wielkość, stopień zagospodarowania terenów, dynamikę rozwoju poszczególnych obszarów, wielkość produkcji pochodzącej z przedsiębiorstw działających na terenach strefy. Ponadto brano pod uwagę informacje Głównego Urzędu Statystycznego dla województwa w zakresie przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, przeliczone na 1 zatrudnionego. Zakładając, że eksport stanowi 30% globalnej wartości, a wpływy pojawiają się w piątym roku od objęcia terenów strefą. Tego typu wyliczenia dokonywane są dla każdego terenów wnioskowanych o włączenie do specjalnej strefy ekonomicznej.

Rysunek 10 Szacowane wpływy do budżetu Państwa z tytułu podatku VAT – wybrane lata

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Projekt rozporządzenia 2013–2026” – informacje pozyskane z uzasadnień do projektów rozporządzeń Rady Ministrów z dnia 21 marca 2012 r. zmieniających rozporządzenia w sprawie poszczególnych specjalnych stref ekonomicznych.

Wpływy z tytułu podatku VAT ze strefy mieleckiej oraz tarnobrzeskiej są na porównywalnym poziomie. Na koniec 2012 roku strefa mielecka generowała 7% ogółu wpływów z tytułu podatku od towarów i usług. Z kolei strefa tarnobrzeska dla analogicznego okresu wygenerowała 8% wpływów ogółem wszystkich 14 stref w Polsce. Według prognoz w okresie 2013-2026, udział obu stref zmniejszy się do poziomu 6% SSE Mielec oraz 5% SSE Tarnobrzeg. Natomiast na koniec roku 2026 wyniesie odpowiednio 6% dla strefy mieleckiej oraz 7% dla strefy tarnobrzeskiej.

Wpływy uzyskane z tytułu podatku od towarów i usług w całości zasilają budżet Państwa. W odróżnieniu od podatku dochodowego (PIT oraz CIT), podatek ten nie jest redystrybuowany według odpowiedniej proporcji do budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Całość uzyskanych w ten sposób należności stanowi przychód budżetu. Wpływy z tytułu podatku VAT od kilkunastu lat są na pierwszym miejscu wśród dochodów podatkowych budżetu Państwa. Wartość podatku VAT generowana przez przedsiębiorstwa działające na terenach specjalnych stref ekonomicznych stanowiąc w całości dochód budżetu Państwa stanowią zatem czynnik, który zachęca Państwo do tworzenia tego typu obszarów. Jest to istotny czynnik zwłaszcza w sytuacji, gdy wartość tych wpływów systematycznie wzrasta.

3.1.2 Wpływy z tytułu podatku CIT

Podatek dochodowy od osób prawnych (ang. CIT – *Corporate Income Tax*), zaliczany jest do podatków bezpośrednich, obciążający dochody uzyskiwane przez osoby prawne. W Polsce po raz pierwszy został wprowadzony na mocy ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. Nowa ustawa dotycząca tego podatku została uchwalona 15 lutego 1992 roku (Dz.U. z 2019 r. poz. 865).¹⁸⁵ Akt prawny wprowadzony w latach 90. XX wieku obowiązuje do dnia dzisiejszego. Prócz wspomnianej ustawy można odnaleźć szereg rozporządzeń normujących kwestie związane z pobieraniem, odprowadzaniem oraz zakresem podatkowym osób podlegających opodatkowaniu CIT. Regulacje wydawane są przez Ministra Finansów.

Ustalając obowiązek podatkowy, a także jego zakres istotne znaczenie ma, czy podlegający obciążeniu CIT-em podatnik lub zarząd mają swoją siedzibę na terytorium RP – tak zwana rezydencja podatkowa. Jeśli podatnicy mają siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wówczas podlegają oni obowiązkowi podatkowemu od całości swoich osiągniętych dochodów. Bez znaczenia ma miejsce osiągnięcia dochodów. Jest to określane w literaturze jako tzw. nieograniczony obowiązek podatkowy. Natomiast gdy podatnik nie ma siedziby lub zarządu na terytorium RP wówczas podlegać on będzie obowiązkowi podatkowemu, ale tylko od dochodów, które zostały osiągnięte na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Jest to tak zwany ograniczony obowiązek podatkowy¹⁸⁶.

Zgodnie z obowiązującą ustawą wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych podlegają podziałowi zasilając według ustalonych proporcji budżety województw, powiatów oraz gmin.

- Dla województw wynosi 14,75%;
- Dla powiatów wynosi 1,40%;
- Dla gmin wynosi 6,71%¹⁸⁷.

Duża liczba przedsiębiorstw działających na terenach specjalnych stref ekonomicznych to przedsiębiorstwa będące płatnikami podatku dochodowego od osób prawnych – CIT.

¹⁸⁵ U S Ustawa z dnia 15 lutego 1992r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 865).

¹⁸⁶ *Prawo finansów publicznych*, B. Brzeziński (red.), Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, Toruń 2012, s. 246.

¹⁸⁷ Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1530).

Jednakże przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenach SSE mogą skorzystać z ulgi w podatku dochodowym.

Możliwość skorzystania z ulgi w podatku dochodowym jest w sytuacji, gdy podatnik mając stosowne zezwolenie prowadzi działalność na terenie podstrefy i osiąga z tej działalności dochód podlegający opodatkowaniu. Wysokość przysługującego zwolnienia z podatku wynika z wartości pomocy publicznej. Przysługuje ona danemu przedsiębiorcy w związku z realizowanym projektem inwestycyjnym, a co za tym idzie zwolnienie z podatku może niekiedy dotyczyć tylko jego części – niekoniecznie zaś całości działalności podmiotu. Zwolnienie jakie przysługuje przedsiębiorstwu jest niewątpliwie korzyścią będącą pochodną funkcjonowania w strefie. Jednak w przypadku, gdy ten podmiot generuje dochód¹⁸⁸.

W przypadku ponoszenia strat, **inwestorowi przepada strata podatkowa**, która nie może być rozliczana w przyszłości¹⁸⁹.

Do skorzystania z pomocy wymagane jest prowadzenie na podstawie uzyskanego zezwolenia działalności gospodarczej na terenie SSE i utrzymanie środków trwałych (nie przenoszenie własności) przez okres 5 lat w przypadku dużych przedsiębiorstw lub przez okres 3 lat w przypadku przedsiębiorstw małych i średnich. Ponadto aby mieć prawo do uzyskania korzyści podatkowych przedsiębiorstwo musi ponieść nakłady nie mniejsze niż 100 tys. euro oraz posiadać udział własny na poziomie co najmniej 25%. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego dochody z podatku dochodowego od osób prawnych zapłaconego przez podmioty zlokalizowane na terytorium jednostki samorządu terytorialnego są dzielone między tę jednostkę oraz Skarb Państwa.

Kluczową zachętą do przenoszenia (utworzenia) działalności na terenach specjalnej strefy ekonomicznej jest ulga w podatku dochodowym. W niektórych przypadkach część firm w ramach jednej marki prowadzi zakłady umiejscowione w SSE oraz poza nią. W takiej sytuacji dochód uzyskiwany z zakładów poza strefą jest opodatkowany na zasadach ogólnych, a zatem przedsiębiorstwo płaci podatek dochodowy¹⁹⁰. W takim przypadku część dochodów z CIT trafi do tych jednostek, na których obszarze znajdują się oddziały, proporcjonalnie do

¹⁸⁸ T. Żminda i inni, *Funkcjonowanie podstrefy Lublin Specjalnej Strefy Ekonomicznej Europark Mielec w latach 2007-2014*, Politechnika Lubelska, Lublin 2016, s. 115; J. Kitowski, *Uwarunkowania i bariery rozwoju przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych*, [w:] *Restrukturyzacja. Teoria i praktyka w obliczu nowych wyzwań*, A. Jaki, J. Kaczmarek, T. Rojek (red.), Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw, Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, s. 760-762.

¹⁸⁹ J. Kitowski, *Uwarunkowania...* op. cit., s. 760-762.

¹⁹⁰ R. Pastusiak, J. Keller, *Wpływ...* op. cit., s. 174.

liczby zatrudnionych w nich osób na podstawie umowy o pracę¹⁹¹. Twierdzenie, iż przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenach SSE nie płacą podatku dochodowego, a co za tym idzie wpływy z tego tytułu nie zasilają, ani budżetu Państwa, ani budżetów JST nie jest do końca prawdziwe. Oczywiście może mieć miejsce taka sytuacja, jednak jak pokazuje praktyka gospodarcza – równie często mamy do czynienia z sytuacją, w której przedsiębiorstwo korzysta z ulgi i jednocześnie odprowadza podatek dochodowy od osób prawnych.

Bazując na danych finansowych pochodzących ze sprawozdań finansowych, które zostały objęte badaniem (50 podmiotów funkcjonujących w dwóch podkarpackich specjalnych strefach ekonomicznych), oszacowano przybliżone wpływy jakie zasilają budżet Państwa. Ich wartość do końca roku 2019 wyniosła około **2 532,808 mln zł** (ze strefy mieleckiej i tarnobrzeskiej). Z wszystkich czternastu SSE w Polsce budżet zostanie zasilony kwotą **17 729,66 mln zł** na koniec 2019 roku. Prognozowane wpływy do budżetu Państwa ze strefy tarnobrzeskiej oraz mieleckiej na koniec 2026 roku wyniosą **3 799,213 mln zł**, a z wszystkich czternastu SSE **33 686,35 mln złotych**.

Szczegóły dotyczące wpływów z tytułu podatku CIT do jednostek samorządu terytorialnego zostały przedstawione w podrozdziale 3.2.2.

3.1.3 Wpływy z tytułu podatku PIT

Podatek dochodowy od osób fizycznych (ang. PIT – *Personal Income Tax*), również zaliczany jest do podatków bezpośrednich.

- Dla województw wynosi 1,60%;
- Dla powiatów wynosi 10,25%;
- Dla gmin wynosi 39,34%¹⁹².

Duża liczba przedsiębiorstw działających na terenach specjalnych stref ekonomicznych to przedsiębiorstwa będące płatnikami podatku dochodowego od osób prawnych – CIT. Analizując poszczególne formy organizacyjno-prawne można z łatwością odnaleźć przedsiębiorstwa podlegające opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Warto nadmienić, iż tak, jak w przypadku przedsiębiorstw korzystających z ulgi w CIT,

¹⁹¹ Art. 4 ust. 2 i 3. Ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, (Dz. U. z 2003 nr 203 poz. 1966).

¹⁹² Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1530).

również przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenach SSE mogą skorzystać z ulgi w podatku dochodowym od osób fizycznych.

Wysokość przysługującego zwolnienia z podatku wynika z wartości pomocy publicznej. Przysługuje ona danemu przedsiębiorcy w związku z realizowanym projektem inwestycyjnym, a co za tym idzie zwolnienie z podatku może niekiedy dotyczyć tylko jego części – niekoniecznie zaś całości działalności podmiotu. Zwolnienie jakie przysługuje przedsiębiorstwu jest niewątpliwie korzyścią będącą pochodną funkcjonowania w strefie. Jednak w przypadku, gdy ten podmiot generuje dochód¹⁹³.

Tabela 21 Szacunkowe wpływy do budżetu Państwa z tytułu PIT (w mln zł) – wybrane lata

Strefa	PIT		
	stan na koniec 2012 r.	projekt rozporządzenia 2013–2026*	Prognoza na koniec 2026 r.
SSE Euro-Park Mielec	168	178	471
SSE Wiśłosan Tarnobrzeg	211	149	543
Razem (Mielec + Tarnobrzeg)	379	327	1 014
Razem (14 SSE)	2 135	2 146	5 984
Udział SSE Euro-Park	7,87%	8,29%	7,87%
Udział SSE Wiśłosan	9,88%	6,94%	9,07%

*, „Projekt rozporządzenia 2013–2026” – informacje pozyskane z uzasadnień do projektów rozporządzeń Rady Ministrów z dnia 21 marca 2012 r. zmieniających rozporządzenia w sprawie poszczególnych specjalnych stref ekonomicznych. Dane powiązane są wyłącznie z zagospodarowaniem nowych terenów w strefach. Dlatego też nie można przyjąć, że prognoza na koniec 2026 r. obejmuje sumę wpływów na koniec 2012 r. i wpływów w okresie 2013–2026 (określonych w projektach rozporządzeń), bowiem obejmuje ona łączne wpływy finansowe z całego obszaru strefy.

Źródło: opracowanie własne.

Łącznie strefa mielecka oraz tarnobrzewska na koniec 2026 roku wygenerują – według oszacowań – **1 014 mln zł**. Udział w przychodach do budżetu z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych strefy mieleckiej w odniesieniu do łącznych przychodów wygenerowanych przez wszystkie 14 SSE wynosi w zakładanych planach około 8% w każdym z przedziałów czasowych. W przypadku strefy Wiśłosan Tarnobrzeg udział przychodów z PIT do budżetu w odniesieniu do łącznych przychodów z wszystkich stref wynosi odpowiedni 9,88% niecałe 7% oraz 9%.

Natomiast szczegółowe wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych do JST zostały przedstawione w podrozdziale 3.2.1.

¹⁹³ T. Żminda i inni, *Funkcjonowanie... op. cit.*, s. 115; J. Kitowski, *Uwarunkowania... op. cit.*, s. 760-762.

3.2 Wpływy z tytułu podatków do budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Celem niniejszego podrozdziału jest próba odpowiedzi na pytanie, czy i w jaki sposób specjalne strefy ekonomiczne wpływają na dochody podatkowe zasilające budżety jednostek samorządu terytorialnego. Specjalne strefy ekonomiczne, jak były opisane w początkowej części dysertacji stanowią narzędzie polityki gospodarczej mające na celu pobudzenie biedniejszych regionów do zwiększania swej aktywności gospodarczej. Służyć to ma w dłuższej perspektywie między innymi zwiększeniu wpływom z tytułu podatków do budżetów lokalnych jednostek. Dlatego w dalszej części zostały po krótkce scharakteryzowane wielkości z tytułu podatków dochodowych zasilające budżety JST.

3.2.1 Wpływy z tytułu podatku PIT

W strukturze wielu budżetów jednostek samorządów terytorialnych dominujący udział we wpływach posiadają wpływy z tytułu podatku dochodowego. Oceniając wpływy z tego tytułu warto wziąć pod uwagę generowane wielkości przez podmioty funkcjonujące w danym regionie. Udział podatku dochodowego od osób fizycznych w budżetach JST – szacunkowe wpływy z podstrefy mieleckiej oraz tarnobrzesckiej zostały przedstawione w tabeli 22.

Tabela 22 Szacunkowe wpływy do JST z tytułu PIT (w mln zł) – wybrane lata

Strefa	PIT		
	Stan na koniec 2012 r.	projekt rozporządzenia 2013–2026*	prognoza na koniec 2026 r.
SSE Euro-Park Mielec	162	172	454
SSE Wisłosan Tarnobrzeg	204	144	524
Razem (Mielec + Tarnobrzeg)	366	316	978
Razem (14 SSE)	2 060	2 071	5 774
Udział SSE Euro-Park	7,86%	8,31%	7,86%
Udział SSE Wisłosan	9,90%	6,95%	9,08%

*, „Projekt rozporządzenia 2013–2026” – informacje pozyskane z uzasadnień do projektów rozporządzeń Rady Ministrów z dnia 21 marca 2012 r. zmieniających rozporządzenia w sprawie poszczególnych specjalnych stref ekonomicznych. Dane powiązane są wyłącznie z zagospodarowaniem nowych terenów w strefach. Dlatego też nie można przyjąć, że prognoza na koniec 2026 r. obejmuje sumę wpływów na koniec 2012 r. i wpływów w okresie 2013–2026 (określonych w projektach rozporządzeń), bowiem obejmuje ona łączne wpływy finansowe z całego obszaru strefy.

Źródło: opracowanie własne.

Według danych Rady Ministrów na koniec 2012 roku wszystkie strefy wygenerowały 2 060 mln zł przychodu do budżetów jednostek samorządów terytorialnych z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych. Strefa Euro-Park Mielec wygenerowała 162 mln zł do końca 2012 roku, zaś Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg 204 mln zł. Według projektu rozporządzenia w okresie 2013 do ko 2026 roku wszystkie 14 stref wygeneruje 2 071 mln zł przychodu z PIT.

W tym czasie strefa Euro-Park Mielec powinna wygenerować wartość przychodu z tytułu PIT 172 mln zł, zaś Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg 144 mln zł.

Według założeń ministerialnych (rządowych) prognozowana wielkość dochodów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych na koniec 2026 roku odprowadzona przez przedsiębiorstwa strefowe wyniesie 5 774 mln zł – łącznie dla wszystkich 14 stref. W przypadku strefy mieleckiej szacuje się łączne wpływy w wysokości 454 mln zł. Natomiast wpływy strefy Wisłosan Tarnobrzeg wyniosą 524 mln zł. Obie podkarpackie strefy wygenerują zatem wpływy do budżetów JST z tytułu podatku od osób fizycznych na kwotę 978 mln zł. W omawianym okresie udział w generowaniu przychodów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych strefy mieleckiej wyniesie niespełna 8%. Natomiast udział strefy tarnobrzesckiej w generowaniu tegoż przychodu będzie na poziomie nieco ponad 9%.

Wartym zauważenia jest fakt, iż prognozowane wartości stanowią często istotną część budżetów jednostek samorządów lokalnych. Nie jest możliwe dokładne wyodrębnienie jaka wartość zasila budżety poszczególnych jednostek, co z pewnością zamazuje obraz dotyczący znaczenia wpływów z tytułu PIT do budżetów lokalnych. Patrząc na strukturę poszczególnych stref – wielkość i liczbę przedsiębiorstw, a także na wartości budżetów poszczególnych jednostek i ich poziom na przestrzeni omawianego okresu można wysnuć stwierdzenie o dużym znaczeniu wpływów z tytułu PIT generowanych przez przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenach specjalnych stref ekonomicznych. Duży w tym udział mają dwie podkarpackie specjalne strefy ekonomiczne, których łącznych udział w generowaniu wpływów ma wynieść 16,94% (7,86% udziału SSE Mielec oraz 9,08% udziału SSE Tarnobrzeg).

3.2.2 Wpływy z tytułu podatku CIT

Udział podatku dochodowego od osób prawnych, podobnie jak podatku od osób fizycznych, może stanowić bardzo ważne źródło dochodów dla jednostek samorządowych. Jeżeli w danym regionie działa duża liczba przedsiębiorstw odprowadzających CIT, kwoty te – zwłaszcza dla mniejszych jst – są znaczące i mogą stanowić jedno z głównych źródeł przychodów do budżetu.

Jak wspomniano w podrozdziale 3.1.2, przedsiębiorcy funkcjonujący w strefach co do zasady zwolnieni są z płacenia podatku dochodowego. W rozporządzeniu oraz innych dokumentach sporządzanych przez odpowiednie ministerstwa brak jest szczegółowych kalkulacji związanych opodatkowaniem osób prawnych. Dotyczy to zarówno szacunkowych wpływów z CIT dla wszystkich 14 stref, a także bardziej szczegółowych kalkulacji. Nie sposób

jest oszacować wpływy z CIT, czy to do budżetu Państwa, czy też w odniesieniu na poszczególne jednostki samorządu terytorialnego.

Dlatego w dalszej części zostaną przedstawione wyliczenia własne na podstawie próby 50 przedsiębiorstw, które zostały wyselekcjonowane do badania ich sytuacji finansowej (rozdział V rozprawy). Mimo stosunkowo dużej próby przedsiębiorstw, należy zachować pewien dystans do otrzymanych wyliczeń. Nie można ich traktować jako wyliczeń dla całej strefy, czy regionu. Przedstawione obliczenia mają za zadanie ukazać znaczenie CIT we wpływach do budżetu JST.

Analizowany okres to lata 2006 – 2019. 30 przedsiębiorstw, z których przedstawiono dane dotyczące CIT zlokalizowane są w strefie mieleckiej, 20 przedsiębiorstw prowadzi działalność w strefie Wisłosan Tarnobrzeg.

Łączne wpływy z tytułu CIT w okresie 14 lat wynoszą 2 532,815 mln zł. Wpływy ze strefy mieleckiej wyniosły 2 165,975 mln zł łącznie z 30 przedsiębiorstw. Natomiast wpływy ze strefy tarnobrzeskiej to wartość 366,84 mln zł łącznie z 20 przedsiębiorstw. Średnio w analizowanym okresie przychód z CIT generowany przez jedno przedsiębiorstwo wyniósł odpowiednio 72,20 mln zł dla strefy mieleckiej oraz 18,34 mln zł dla strefy tarnobrzeskiej.

Średnio w jednym roku, przychód z tytułu podatku od osób prawnych wynosi 154,71 mln zł dla strefy mieleckiej, a dla strefy tarnobrzeskiej 26,203 mln zł. Przeciętny przychód roczny generowany przez przedsiębiorstwo działające w strefie Euro-Park Mielec wynosi 5,157 mln zł, a w strefie Wisłosan Tarnobrzeg 1,310 mln zł.

Omawiając poszczególne wpływy z podziałem na wartość przypadającą dla budżetu województwa, powiatu oraz gminy przedstawia tabela 23.

Tabela 23 Łączne wpływy z tytułu CIT do budżetów JST (w mln zł) za lata 2006-2019

Kategoria	SSE Mielec	SSE Tarnobrzeg
Gmina		
Suma wpływów	145,34	24,61
Średnie łączne wpływy przypadające na 1 przedsiębiorstwo	4,84	1,23
Średnie roczne wpływy	10,38	1,76
Średnie roczne wpływy przypadające na 1 przedsiębiorstwo	0,35	0,09
Powiat		
Suma wpływów	30,32	5,14
Średnie łączne wpływy przypadające na 1 przedsiębiorstwo	1,01	0,26
Średnie roczne wpływy	2,17	0,37
Średnie roczne wpływy przypadające na 1 przedsiębiorstwo	0,07	0,02
Województwo		
Suma wpływów	319,48	54,11
Średnie łączne wpływy przypadające na 1 przedsiębiorstwo	10,65	2,71
Średnie roczne wpływy	22,82	3,86
Średnie roczne wpływy przypadające na 1 przedsiębiorstwo	0,76	0,19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych spółek strefowych.

Łączne wpływy do budżetów gmin z tytułu CIT odprowadzone przez przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenach strefy Euro-Park Mielec wyniosły 145,34 mln zł za okres 14 lat. Natomiast ze strefy Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg w analogicznym okresie odprowadzono do budżetów gmin 24,61 mln zł. Budżety powiatów zasilone zostały odpowiednio kwotą 30,32mln zł (spółki z SSE Mielec) oraz 5,14 mln zł (spółki z SSE Tarnobrzeg). Budżety województw z kolei zostały zasilone kwotami 319,48 mln zł (przedsiębiorstwa ze strefy mieleckiej) oraz 54,11 mln zł (przedsiębiorstwa działające na terenie strefy Wisłosan Tarnobrzeg). Średnio w ciągu jednego roku (w analizowanym okresie 2006-2019), przedsiębiorstwo działające w strefie mieleckiej odprowadziło odpowiednio do budżetu gminy 0,35 mln zł, do budżetu powiatu 0,07 mln zł oraz do budżetu województwa 0,76 mln zł. Natomiast spółka działająca w strefie tarnobrzeskiej średnio za jeden rok odprowadziło 0,09 mln zł, budżet powiatu został zasilony kwotą 0,02 mln zł, a budżet województwa kwotą 0,19 mln zł.

Przedstawiając korzyści podatkowe jakie niesie ze sobą obecność specjalnych stref ekonomicznych na danym terenie można wskazać na jeszcze inną korzyść – **wpływy z tytułu podatku od nieruchomości**. Dlatego w podrozdziale tym wykazano również szacowane wpływy z tego podatku, który jest podatkiem lokalnym i w całości zasila budżet gminy.

Tabela 24 Szacunkowe wpływy do budżetów JST z tytułu podatku od nieruchomości (w mln zł) – wybrane lata

Strefa	Podatek od nieruchomości		
	Stan na koniec 2012 r.	Projekt rozporządzenia 2013–2026*	Prognoza na koniec 2026 r.
SSE Euro-Park Mielec	585	325	1 857
SSE Wisłosan Tarnobrzeg	734	459	2 357
Razem (Mielec + Tarnobrzeg)	1 359	784	4 214
Razem (14 SSE)	6 214	5 248	22 208
Udział SSE Euro-Park	9,41%	6,19%	8,36%
Udział SSE Wisłosan	11,81%	8,75%	10,61%

*, „Projekt rozporządzenia 2013–2026” – informacje pozyskane z uzasadnień do projektów rozporządzeń Rady Ministrów z dnia 21 marca 2012 r. zmieniających rozporządzenia w sprawie poszczególnych specjalnych stref ekonomicznych. Dane powiązane są wyłącznie z zagospodarowaniem nowych terenów w strefach. Dlatego też nie można przyjąć, że prognoza na koniec 2026 r. obejmuje sumę wpływów na koniec 2012 r. i wpływów w okresie 2013–2026 (określonych w projektach rozporządzeń), bowiem obejmuje ona łączne wpływy finansowe z całego obszaru strefy.

Źródło: opracowanie własne.

Na koniec 2026 roku budżety gmin z tytułu wpływów z podatków od nieruchomości zostaną zasilone kwotą 22,208 mln zł. Z samej tylko strefy mieleckiej gminy uzyskają kwotę **1,857 mln zł**. Natomiast strefa tarnobrzeska wygeneruje wpływy o wartości **2,357 mln zł**.

Warto zwrócić uwagę, że mimo wielu ulg oraz zwolnień, z których mogą skorzystać przedsiębiorstwa działające na terenach specjalnych stref ekonomicznych, to zauważalne są także wpływy z różnego rodzaju podatków. Wpływy z PIT, CIT, podatku od nieruchomości dla budżetów wielu samorządów często stanowią najważniejsze źródło dochodów. Gminy dzięki obecności SSE oraz przedsiębiorstw w nich działających mogą dzięki takim wpływom zrealizować zdecydowanie więcej zadań na swoim terenie. Realizacja większej ilości inwestycji z kolei przyczynia się m.in. do poprawy jakości życia mieszkańców.

3.3 Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na lokalny i regionalny rynek pracy

W roku 2019 przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenie wszystkich 14 SSE w Polsce dawały zatrudnienie 388 014 osobom. Dla przykładu w roku 2016 zatrudnionych było 332 114 osób, a w roku 2014 ponad 295 500 osób. W 2008 roku zatrudnienie w badanych przedsiębiorstwach było na poziomie 210,5 tys. osób. W okresie od 2008 roku do 2014 można zaobserwować coroczny wzrost zatrudnienia – poza rokiem 2009, w którym ogólnoswiatowy kryzys finansowy doprowadził do spowolnienia tempa wzrostu gospodarczego¹⁹⁴.

¹⁹⁴ Dane na podstawie: *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych* – za lata 2014-2019.

W tabeli 25 zostały przedstawione informacje dotyczące liczby miejsc pracy w dwóch strefach ekonomicznych na Podkarpaciu w latach 2006–2019, które zostały utworzone przez przedsiębiorców na koniec danego roku, a także informacje dotyczące dynamiki zatrudnienia w strefach.

Tabela 25 Liczba miejsc pracy ogółem oraz dynamika miejsc pracy (w %) w podkarpackich SSE w latach 2006-2019

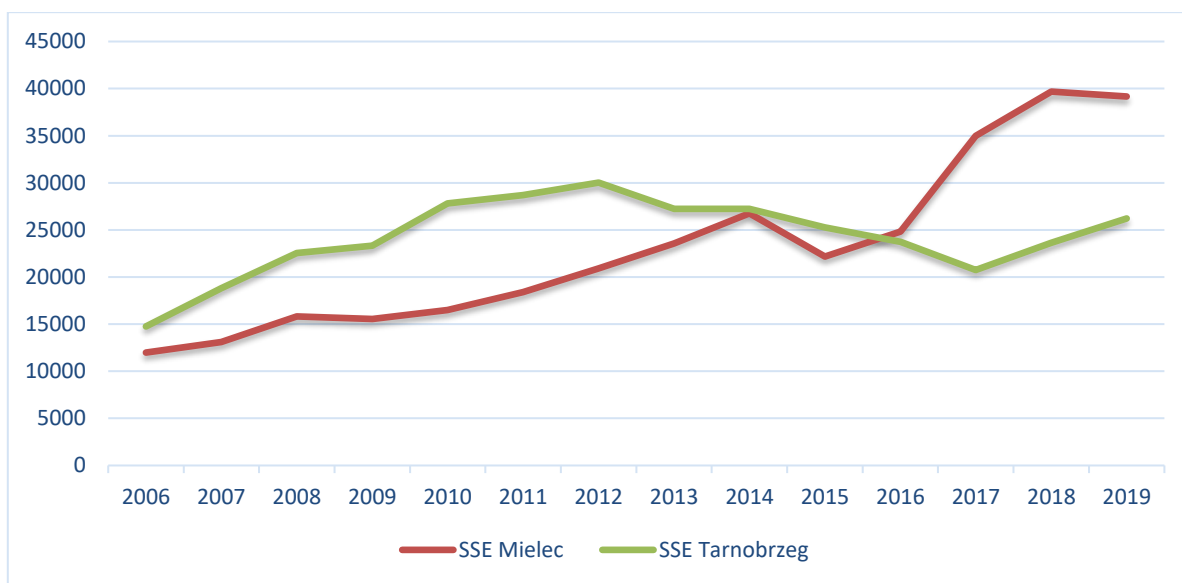
Liczba miejsc pracy ogółem	SSE Mielec	SSE Tarnobrzeg	Ogółem	Dynamika miejsc pracy SSE Mielec	Dynamika miejsc pracy SSE Tarnobrzeg	Dynamika miejsc pracy ogółem
2006	11 983	14 755	146 417	108,9	143,2	130,5
2007	13 104	18 799	182 365	109,4	127,4	124,6
2008	15 824	22 538	210 542	120,8	119,9	115,5
2009	15 558	23 335	208 028	98,3	103,5	98,8
2010	16 516	27 832	225 289	106,2	119,3	108,3
2011	18 387	28 710	241 594	111,3	103,2	107,5
2012	20 934	30 023	247 451	113,9	104,6	102,8
2013	23 562	27 230	266 700	112,6	90,7	107,8
2014	26 763	27 225	295 569	113,6	100,0	110,8
2015	22 182	25 270	312 022	82,9	92,8	105,6
2016	24 815	23 734	332 114	111,9	93,9	106,4
2017	34 992	20 740	353 000	141,0	87,4	106,3
2018	39 685	23 640	379 070	113,4	114,0	107,4
2019	39 157	26 206	388 014	98,7	110,9	102,4

Źródło: Opracowanie własne.

Na koniec 2019 roku w strefie Euro-Park Mielec zatrudnionych było łącznie 39 157 osób. W strefie Wisłosan Tarnobrzeg zatrudnionych było 26 206 osób. Łącznie w 14 SSE w Polsce zatrudnienie znalazło 388 014 osób. Udział mieleckiej strefy w zatrudnieniu w odniesieniu do zatrudnienia ogółem dla wszystkich stref wyniósł w roku 2019 10,09%. Natomiast dla strefy Wisłosan Tarnobrzeg udział w zatrudnieniu we wszystkich strefach wynosił 6,75%.

Na rysunku 11 przedstawione zostały liczby odnoszące się do zatrudnienia ogółem w podkarpackich specjalnych strefach ekonomicznych – Wisłosan Tarnobrzeg oraz Euro-Park Mielec.

Rysunek 11 Zatrudnienie ogółem w SSE Euro-Park Mielec oraz SSE Wisłosan Tarnobrzeg w latach 2006-2019

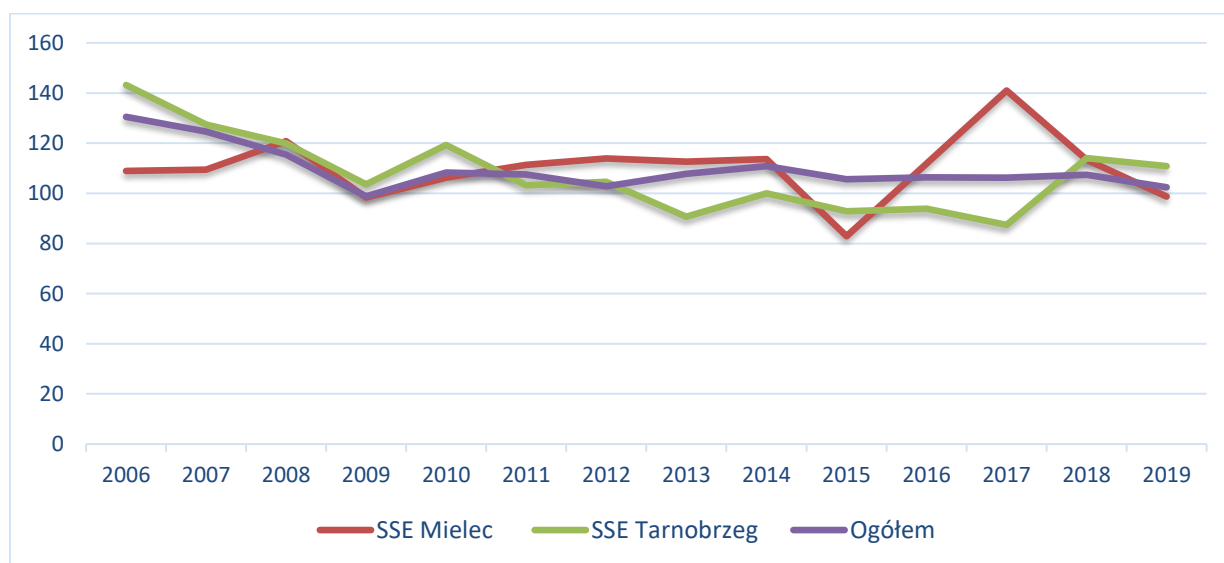

Źródło: Opracowanie własne.

W początkowych okresach więcej osób ogółem zatrudnionych było w strefie tarnobrzeszkiej. Jednak w roku 2014 nastąpiło zbliżenie w poziomie zatrudnienia obu stref. Z kolei od 2016 roku więcej osób zatrudnionych było w strefie Euro-Park Mielec.

Natomiast rysunek 12 przedstawia dynamikę miejsc pracy w obu podkarpackich strefach oraz ogółem.

Rysunek 12 Dynamika miejsc pracy w SSE Euro-Park Mielec, SSE Wisłosan Tarnobrzeg oraz 14 SSE w latach 2006-2019

Źródło: Opracowanie własne.

W początkowym okresie (lata 2006 – 2008) dynamika kształtowała się na poziomie powyżej 10% przyrostu. W roku 2009 nastąpił spadek – głównie spowodowany kryzysem gospodarczym. Następne lata – za wyjątkiem roku 2015 i 2019 – są dla strefy mieleckiej czasem dodatniej dynamiki miejsc pracy. W przypadku strefy tarnobrzesckiej dodatnia dynamika odnotowana była w latach 2006 – 2012 oraz 2018 – 2019. W przypadku dynamiki miejsc pracy we wszystkich 14 SSE jedynie w 2009 roku była ona ujemna, co było następstwem kryzysu. Łącznie w 2019 roku 65 363 osób znalazło zatrudnienie w dwóch podkarpackich strefach ekonomicznych.

SSE Wisłosan Tarnobrzeg zlokalizowana jest na Podkarpaciu w następujących powiatach: tarnobrzesckim, łańcuckim, krośnieńskim, niżańskim, przemyskim, powiat miasto Przemyśl, powiat miasto Tarnobrzeg. Natomiast SSE Euro-Park Mielec posiada podstrefy na terenie następujących powiatów: brzozowski, dębicki, rzeszowski, krośnieński, kolbuszowski, leżajski, łańcucki, ropczycko-sędziszowski, mielecki, strzyżowski, sanocki, powiat miasto Rzeszów, powiat miasto Krosno. We wszystkich powiatach zauważalny jest spadek bezrobocia. Podobnie jak w regionie Podkarpackim. Sytuacja ta wynika z wielu czynników makroekonomicznych. Jednym z nich jest zlokalizowanie na wymienionych powiatach obszarów SSE. Obecność przedsiębiorstw ma wpływ na spadek bezrobocia na terenie gdzie są zlokalizowane. W 2006 roku w strefie mieleckiej zatrudnionych było 11 983 osób, a w tarnobrzesckiej 14 755 osób. Poziom bezrobocia wynosił – dla województwa 16,4%. W poszczególnych powiatach stopa bezrobocia kształtowała się od 6,7% (miasto Krosno) do 25,4% (powiat brzozowski). W roku 2007 nastąpił niewielki wzrost zatrudnienia w obu strefach na Podkarpaciu – odpowiednio do 13 104 osób w strefie Euro-Park Mielec oraz 18 799 osób w strefie Wisłosan Tarnobrzeg. Poziom bezrobocia dla województwa obniżył się o 2,2 p. p. W przypadku poziomu stóp bezrobocia dla poszczególnych powiatów w każdym z nich był niższy niż rok wcześniej. Najniższy poziom odnotował powiat miasto Krosno 4,8% oraz miasto Rzeszów 7,3%. W kolejnych okresach objętych analizą dla przykładu w roku 2012 strefa mielecka osiągnęła poziom zatrudnienia ogółem 20 934 osób, a strefa tarnobrzescka 30 023 osób. Stopa bezrobocia dla województwa podkarpackiego wyniosła 16,4%. Był to najwyższy poziom w analizowanym okresie (zrównanie z stopą procentową dla 2006 roku). Jednak kolejne lata przynosiły odpowiednio spadki poziomu stóp bezrobocia. Od 2017 roku stopa bezrobocia dla województwa jest poniżej 10%. W 2017 roku strefa mielecka zatrudniała łącznie 34 992 osób, a Wisłosan Tarnobrzeg 20 740 osób. Rok później zatrudnienie w strefie Euro-Park Mielec wynosiło 39 685 osób, a w strefie tarnobrzesckiej 23 640. W ostatnim

analizowanym okresie (2019 r.), wyniosło odpowiednio dla SSE Mielec 39 157 osób, a dla SSE Tarnobrzeg 26 206 osób. W analizowanych okresach, oprócz spadku stopy bezrobocia w województwie podkarpackim również dla poszczególnych powiatów poziom stóp miał tendencję spadkową. Ostatecznie tylko w 7 powiatach poziom bezrobocia był dwucyfrowy. Pozostałe powiaty notowały poziom stopy poniżej 10%. Powiaty, które odnotowały w 2019 roku dwucyfrową stopę bezrobocia to, powiat: brzozowski, leżajski, niżański, przemyski, ropczycko-sędziszowski, strzyżowski oraz miasto Przemyśl. Jednak w każdym z tych powiatów stopa bezrobocia na przestrzeni analizowanego okresu (2006 – 2019) zmniejszyła się o kilka punktów procentowych. W pozostałych powiatach z reguły tendencja spadkowa była bardziej dynamiczna¹⁹⁵.

Powiaty, w których podstrefy posiadają więcej inwestorów nie tylko charakteryzują się niższym poziomem bezrobocia, ale przede wszystkim dynamika zmiany poziomu bezrobocia ma silniejszą tendencję. Dzieje się tak z kilku powodów. Jednym z nich jest napływ nowych inwestycji spowodowany lepszą, bardziej rozbudowaną infrastrukturą. Kolejnym czynnikiem jest to, iż w sytuacji pogorszenia na rynku pracy, czy wystąpienia recesji większe i lepiej rozwinięte podstrefy w mniejszym stopniu są narażone na wahania koniunkturalne, które mogą przełożyć się na słabszą redukcję zatrudnienia niż w przypadku regionów, na których działa jeden duży inwestor.

Powyższe rozważania warto odnieść do wszystkich 14 specjalnych stref ekonomicznych. Stwierdzić należy, iż dynamika zatrudnienia ogółem jest silnie skorelowana z dynamiką w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy. Strefy, które były liderami pod względem dynamiki zatrudnienia, osiągnęły także najwyższą dynamikę biorąc pod uwagę liczbę utworzonych nowych miejsc pracy. Wysłany wniosek potwierdza, że duże i średnie strefy w aspekcie tworzenia miejsc pracy radzą sobie lepiej niż te najmniejsze, które uzależnione są od jednego lub kilku największych inwestorów. Także ogólnoświatowe spowolnienie gospodarcze wywołane kryzysem finansowym, a następnie kryzysem na rynku pracy i surowców 2008–2009 miało przełożenie na zatrudnienie w strefach ekonomicznych.¹⁹⁶

Warto powyższe rozważania poszerzyć o przeprowadzone analizy przez Ministerstwo Gospodarki dla roku 2012 i związane z tym oszacowanie stopy bezrobocia bez uwzględniania zatrudnienia w przedsiębiorstwach działających na terenach SSE.

¹⁹⁵ Dane GUS za okres 2006-2019.

¹⁹⁶ T. Żminda i inni, *Funkcjonowanie... op. cit.*, s. 65-69.

Tabela 26 Wpływ miejsc pracy w specjalnych strefach ekonomicznych na stopę bezrobocia w powiatach województwa podkarpackiego – stan na koniec 2012 r.

Lp.	Powiat	Nowe miejsca pracy w strefach	Utrzymane miejsca pracy w strefach	Stopa bezrobocia w powiecie wg danych GUS	Stopa bezrobocia bez nowych miejsc pracy w sse	Stopa bezrobocia bez nowych miejsc pracy i 30% miejsc utrzymanych w sse	Wzrost stopy bezrobocia (w pkt. Proc.)	
1	2	3	4	5	6	7	[6-5]	[7-5]
1.	dębicki	395	2 732	13,5	14,2	15,5	0,7	2,0
2.	jasielski	432	1 031	18,6	19,4	19,9	0,8	1,3
3.	Krosno	22	253	8,3	8,4	8,6	0,1	0,3
4.	leżajski	28	8	19,2	19,3	19,3	0,1	0,1
5.	lubaczowski	33	125	17,6	17,7	17,9	0,1	0,3
6.	mielecki	12 568	360	15,1	35,3	35,5	20,2	20,4
7.	niżański	452	0	24,7	26,6	26,6	1,9	1,9
8.	przemyski	10	0	20,2	20,2	20,2	0,0	0,0
9.	rzeszowski	2 887	0	14,6	19,0	19,0	4,4	4,4
10.	Rzeszów	142	0	8,2	8,3	8,3	0,1	0,1
11.	sanocki	266	0	13	13,6	13,6	0,6	0,6
12.	stalowowolski	3 378	2 437	14,8	22,2	23,7	7,4	8,9
13.	Tarnobrzeg	619	169	15,2	18,2	18,5	3,0	3,3
14.	tarnobrzeski	1 404	1 682	15,5	21,7	24,0	6,2	8,5
15.	Polska	186 287	61 164	13,4	14,6	14,7	1,2	1,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. stan na 31 grudnia 2012 r.*, Ministerstwo Gospodarki Warszawa 2013 r.

Stopa bezrobocia bez miejsc pracy, które zostały wygenerowane przez przedsiębiorstwa działające w SSE dla całego kraju byłaby wyższa o ponad 1 punkt procentowy. W przypadku poszczególnych powiatów na terenie województwa podkarpackiego różnice w kilku przypadkach są większe. Odejmując nowe miejsca pracy jakie generują przedsięwzięcia na terenach SSE największy wzrost stopy bezrobocia byłby w powiecie mieleckim. Stopa ta wyniosłaby aż 35,3% bez nowych miejsc pracy, a pomniejszając jeszcze zatrudnienie o 30% miejsca utrzymane stopa bezrobocia dla powiatu mieleckiego wzrosłaby do 35,5%. Kolejne powiaty, gdzie liczba nowych i utrzymanych miejsc pracy ma duże znaczenie na poziom bezrobocia to odpowiednio powiat stalowowolski oraz rzeszowski. Pierwszy z wspomnianych w 2012 roku charakteryzował się stopą bezrobocia na poziomie 14,8%. Odejmując nowe miejsca pracy z SSE stopa bezrobocia wyniosłaby 22,2%, a odejmując dodatkowo 30% utrzymanych miejsc pracy stopa ta wzrasta do poziomu 23,7%. W przypadku powiatu rzeszowskiego w 2012 roku stopa bezrobocia wyniosła 14,6%. Bez nowych miejsc pracy utworzonych przez przedsiębiorstwa strefowe poziom bezrobocia wzrósłby do poziomu 19,0%. Podobna kalkulacja została przeprowadzona dla ostatniego roku badania – tabela 27.

Tabela 27 Wpływ miejsc pracy w specjalnych strefach ekonomicznych na stopę bezrobocia w powiatach województwa podkarpackiego – stan na koniec 2019 r.

Lp.	Powiat	Nowe miejsca pracy w strefach	Utrzymane miejsca pracy w strefach	Stopa bezrobocia w powiecie wg danych GUS	Stopa bezrobocia bez nowych miejsc pracy w sse	Stopa bezrobocia bez nowych miejsc pracy i 30% miejsc utrzymanych w sse	Wzrost stopy bezrobocia (w pkt. Proc.)	
1	2	3	4	5	6	7	[6-5]	[7-5]
1	Podkarpacie	30 614	17 487	7,9	8,6	9,2	0,7	1,3
2	Brzozowski	39	25	15,1	15,2	15,3	0,1	0,2
3	Dębicki	531	4 231	4,4	5,3	7,3	0,9	2,9
4	Jarosławski	47	17	10	10,1	10,1	0,1	0,1
5	Jasielski	579	1 789	9,4	10,5	11,5	1,1	2,1
6	kolbuszowski	68	45	7,5	7,8	7,8	0,3	0,3
7	Krośnieński	71	32	5,1	5,3	5,3	0,2	0,2
8	Leżajski	37	15	12,4	12,5	12,6	0,1	0,2
9	Lubaczowski	44	221	8,4	8,6	8,9	0,2	0,5
10	Łańcucki	1 126	25	9,6	13,1	13,2	3,5	3,6
11	Mielecki	10 405	557	4,3	20,3	20,5	16,0	16,2
12	Niżański	611	12	15,8	18,5	18,5	2,7	2,7
13	Przemyski	13	5	12,5	12,6	12,6	0,1	0,1
14	ropczycko-sędziszowski	103	63	10,2	10,6	10,7	0,4	0,5
15	Rzeszowski	5 891	105	7,7	15,7	15,9	8,0	8,2
16	Sanocki	359	51	6,6	7,5	7,5	0,9	0,9
17	stalowowolski	4 565	3 897	4,7	14,9	17,5	10,2	12,8
18	Strzyżowski	69	2 879	13	13,3	16,6	0,3	3,6
19	Tarnobrzegi	1 789	3 002	6,3	13,8	17,6	7,5	11,3
20	m. Krosno	29	53	2,3	2,4	2,4	0,1	0,1
21	m. Przemyśl	200	39	10,4	11,1	11,2	0,7	0,8
22	m. Rzeszów	3 201	89	4,8	7,3	7,5	2,5	2,7
23	m. Tarnobrzeg	837	335	7,5	12,3	12,9	4,8	5,4
24	Polska	247 672	140 343	5,2	6,1	6,3	0,9	1,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz Ministerstwa Rozwoju Warszawa 2020 r.

W 2019 roku stopa bezrobocia w województwie podkarpackim wyniosła 7,9%. Stopa ta byłaby wyższa o 0,7 p. p. gdyby nie nowe miejsca pracy wygenerowane przez przedsiębiorstwa działające w specjalnych strefach ekonomicznych. Odejmując dodatkowo 30% utrzymanych miejsc pracy, wówczas stopa bezrobocia wzrasta do poziomu 9,2% - wzrost o 1,3 p. p. Największe wzrosty poziomu bezrobocia odejmując miejsca pracy wygenerowane przez przedsiębiorstwa strefowe odnotowują w 2019 roku powiat mielecki – wzrost do poziomu 20,3% (bez nowych miejsc pracy) oraz 20,5% (bez nowych miejsc pracy i 30% miejsc utrzymanych), powiat rzeszowski odpowiednio wzrost do poziomu 15,7% oraz 15,9%, a także powiat stalowowolski 14,9% oraz 17,5% i powiat tarnobrzegi 13,8% oraz 17,6%.

Przytoczone dwie symulacje – dla roku 2012 oraz roku 2019, a także przedstawienie stóp bezrobocia dla poszczególnych powiatów **potwierdzają hipotezę na temat pozytywnego oddziaływania specjalnych stref ekonomicznych na sytuację na rynku pracy na obszarach, w których zostały ulokowane.** Przytoczone analizy zarówno dla 2012 roku oraz 2019 roku w każdym z powiatów wykazały, iż **obecność SSE wiąże się ze zwiększeniem miejsc pracy.** Oczywiście można odnaleźć różnice w poszczególnych powiatach. Jednak w każdym z powiatów był obserwowany pozytywny wpływ na rynek pracy poprzez niższą stopę bezrobocia.

Odniesienia dotyczą także danych liczbowych na temat zatrudnienia w poszczególnych podstrefach. Szczegółowy wykaz dla wszystkich przedsiębiorstw strefowych został zamieszczony w aneksie rozprawy (Załącznik 7 dla strefy tarnobrzeskiej oraz Załącznik 8 dla strefy mieleckiej), gdzie przedstawione zostały wszystkie przedsiębiorstwa z obu stref z wykazem zatrudnienia oraz wartości aktywów. Natomiast w tabeli 28 przedstawiono podział przedsiębiorstw w przedziałach uwzględniający liczbę osób zatrudnionych na koniec 2019 roku. Dane o liczbie zatrudnionych pochodzą ze sprawozdań finansowych. Co za tym idzie, uwzględniają one wszystkich pracowników w danym przedsiębiorstwie, a nie tylko osoby związane z działalnością objętą zezwoleniem strefowym.

Tabela 28 Liczba spółek działających w specjalnych strefach ekonomicznych w województwie podkarpackim według wielkości zatrudnienia (stan na koniec 2019 r.)

Liczba zatrudnionych w osobach	Razem	W tym Specjalna Strefa Ekonomiczna	
		Mielecka	Tarnobrzeska
Pow. 5 000	2	1	1
2 000 – 4 999	8	3	5
1 000 – 1 999	9	5	4
250 – 999	52	39	13
50 – 249	66	46	20
0 – 49	56	48	8
Ogółem	193	142	51

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pochodzących ze stron internetowych: GUS <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/jednostka#>; ARP O/Tarnobrzeg <https://tsse.arp.pl/inwestorzy-tsse/inwestorzy-i-podstrefy-tsse> – dostęp 01-09-2021; ARP O/Mielec <https://europark.arp.pl/inwestorzy-w-sse/inwestorzy> – dostęp 01-09-2021; danych pochodzących z serwisu Emis.com: <https://www.emis.com/php/companies/overview> – dostęp 01-09-2021.

Liczba przedsiębiorstw zatrudniająca powyżej 5 000 pracowników jest taka sama w obu strefach – po jednym podmiocie. Przedsiębiorstw, które zatrudniają od 2 do 5 tysięcy pracowników w obu strefach jest 8, z czego 5 w strefie mieleckiej, a 3 w tarnobrzeskiej. Biorąc pod uwagę obie strefy podkarpackie najwięcej przedsiębiorstw zaliczonych zostało do przedziału między 50 a 249 pracowników. Generalnie struktura zatrudnienia przedsiębiorstw działających na terenach SSE jest rozkładem normalnym – to znaczy – najwięcej przedsiębiorstw zaliczonych jest do trzech pierwszych przedziałów zatrudniających do 999 osób. Co jest obrazem odzwierciedlającym obraz i strukturę przedsiębiorstw w całej gospodarce.

Tabela 29 Liczba spółek działających w specjalnych strefach ekonomicznych w województwie podkarpackim według wartości aktywów (stan na koniec 2019 r.)

Wartość aktywów (w tys. zł)	Razem	W tym Specjalna Strefa Ekonomiczna	
		Mielecka	Tarnobrzeska
Pow. 1 000 000	16	10	6
500 000 – 1 000 000	6	2	4
300 000 – 499 000	14	9	5
100 000 – 299 000	18	14	4
75 000 – 100 000	17	12	5
50 000 – 74 999	15	10	5
30 000 – 49 999	15	11	4
20 000 – 29 999	14	10	4
10 000 – 19 999	17	15	2
1 000 – 9 999	27	22	5
0 – 999	34	27	7
Ogółem	193	142	51

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pochodzących ze stron internetowych: GUS <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/jednostka#>; ARP O/Tarnobrzeg <https://tsse.arp.pl/inwestorzy-tsse/inwestorzy-i-podstrefy-tsse> – dostęp 01-09-2021; ARP O/Mielec <https://europark.arp.pl/inwestorzy-w-sse/inwestorzy> – dostęp 01-09-2021; danych pochodzących z serwisu Emis.com: <https://www.emis.com/php/companies/overview> – dostęp 01-09-2021.

Oceniając przedsiębiorstwa pod kątem wartości posiadanego majątku należy zwrócić uwagę na 16 spółek, których wartość aktywów była powyżej 1 000 000 tys. zł. (10 ze strefy mieleckiej i 6 z tarnobrzeskiej). 20 przedsiębiorstw znalazło się w przedziale pomiędzy 300 000 a 1 000 000 tys. zł (11 ze strefy mieleckiej i 9 z tarnobrzeskiej). 61 przedsiębiorstw posiadało aktywa o wartości do 9 999 tys. złotych (49 ze strefy mieleckiej i 12 ze strefy tarnobrzeskiej).

Generalnie w każdym z przedziałów można zaobserwować po kilka, kilkanaście przedsiębiorstw z obu stref. Zarówno mielecka, jak i tarnobrzeska strefa posiada spółki charakteryzujące się niższą wartością aktywów, jak i kilka podmiotów, których łączna wartość majątku jest wyceniana bardzo wysoko. Obie strefy nie mają dużych dysproporcji w poszczególnych przedziałach, co może świadczyć, iż obie strefy posiadają zarówno małych inwestorów, jak i przedsięwzięcia charakteryzujące się wielomilionowymi nakładami finansowymi.

Tabela 30 Rola specjalnych stref ekonomicznych w lokalnych rynkach pracy wybranych miast województwa podkarpackiego (stan na koniec 2019 r.)

Wyszczególnienie	Liczba zatrudnionych (w osobach)		Udział zatrudnionych w podstrefie w łącznej liczbie zatrudnionych (w %)
	w mieście	w podstrefie	
Mielec	31 821	28 880	90,8
Stalowa Wola	25 381	23 498	92,6
Dębica	25 789	22 783	88,3
Jarosław	16 823	8 387	49,9
Tarnobrzeg ^{a)}	10 383	7 523	72,5
Przemyśl ^{b)}	17 051	2 147	12,6
Głogów Małopolski	6 719	1 756	26,1
Nowa Dęba	5 531	1 423	25,7
Łańcut	8 754	836	9,5
Radomyśl Wielki	1 944	450	23,1
Zagórz	2 013	445	22,1
Ropczyce	6 254	400	6,4

a) wraz z rejonem inwestycyjnym w Gorzycach.

b) wraz z rejonem inwestycyjnym w Orlach.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pochodzących ze stron internetowych: GUS <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/jednostka#>; ARP O/Tarnobrzeg <https://tsse.arp.pl/inwestorzy-tsse/inwestorzy-i-podstrefy-tsse> – dostęp 01-09-2021; ARP O/Mielec <https://europark.arp.pl/inwestorzy-wsse/inwestorzy> – dostęp 01-09-2021; danych pochodzących z serwisu Emis.com: <https://www.emis.com/php/companies/overview> – dostęp 01-09-2021.

Przedstawione dane w wybranych miastach, na terenach których działają specjalne strefy ekonomiczne potwierdzają w zdecydowanej większości duże ich znaczenie na płaszczyźnie zatrudniania lokalnej społeczności. W trzech miastach – Dębica, Stalowa Wola oraz Mielec – zatrudnienie, które jest efektem przedsiębiorstw strefowych stanowi niemal 90% zatrudnienia w danym mieście. W Tarnobrzegu zatrudnienie jakie generują podmioty strefowe

to niemal $\frac{3}{4}$ zatrudnienia ogółem. W Jarosławiu prawie połowa etatów jest efektem podstrefy ekonomicznej. Natomiast w czterech miastach zatrudnienie jakie generują przedsiębiorstwa działające w SSE to nieco ponad 20%. Oczywiście odnaleźć można miasta, gdzie zatrudnienie przedsiębiorstw strefowych stanowi tylko kilka procent zatrudnienia ogółem z danego miasta – np. Ropczyce, Rzeszów. Jednak taki stan wydaje się być czymś normalnym. Nie sposób zgromadzić w każdej podstrefie takiej liczby podmiotów, aby stanowiły one większość pracodawców danego obszaru. W tabeli 31 przedstawione zostały dane na temat zatrudnienia na płaszczyźnie powiatu.

Tabela 31 Rola specjalnych stref ekonomicznych w lokalnych rynkach pracy wybranych powiatów województwa podkarpackiego (stan na koniec 2019 r.)

Wyszczególnienie	Liczba zatrudnionych (w osobach)		Udział zatrudnionych w podstrefie w łącznej liczbie zatrudnionych (w %)
	w powiecie	w podstrefie	
Mielecki	38 802	37 258	96,0
Stalowowolski	28 510	26 458	92,8
Dębicki	32 314	22 783	70,5
Rzeszowski	31 572	9 616	30,5
Tarnobrzeski	11 211	8 946	79,8
Jarosławski	22 965	8 387	36,5
Przemyski	6 768	2 147	31,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pochodzących ze stron internetowych: GUS <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/jednostka#>; ARP O/Tarnobrzeg <https://tsse.arp.pl/inwestorzy-tsse/inwestorzy-i-podstrefy-tsse> – dostęp 01-09-2021; ARP O/Mielec <https://europark.arp.pl/inwestorzy-w-sse/inwestorzy> – dostęp 01-09-2021; danych pochodzących z serwisu Emis.com: <https://www.emis.com/php/companies/overview> – dostęp 01-09-2021.

W przypadku zatrudnienia przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenach SSE oraz odniesienia tej wielkości do łącznej liczby zatrudnionych pracowników w powiatach, na terenach gdzie działają strefy ekonomiczne warto wyróżnić powiat mielecki i stalowowolski, gdzie ponad 90% zatrudnienia jest efektem działalności przedsiębiorstw strefowych. Niemal 80% zatrudnienia w powiecie tarnobrzeskim jest dziełem SSE Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg. Z kolei 70,5% zatrudnienia w powiecie dębickim jest skutkiem SSE Euro-Park Mielec. Natomiast w powiecie rzeszowskim, przemyskim i jarosławskim 1/3 zatrudnienia jest skutkiem działalności SSE. Z całą pewnością są to dane świadczące o znaczącym udziale poszczególnych podstref na rynek pracy w powiatach województwa podkarpackiego.

Dane dotyczące wielkości zatrudnienia w poszczególnych podstrefach – zarówno z tarnobrzeskiej, jak i mieleckiej SSE – świadczą o dużym znaczeniu ulokowanych przedsięwzięć inwestycyjnych dla lokalnych rynków pracy. Przedsiębiorstwa działające w strefach ekonomicznych na Podkarpaciu w bardzo dużej liczbie przypadków są jednymi z większych, a w kilku największymi pracodawcami w powiatach, na których prowadzą swoją działalność. Przykładowo w Mielcu można wskazać trzech przedsiębiorców zatrudniających powyżej tysiąca osób. Z kolei przedsiębiorstw zatrudniających kilkaset osób jest już znacznie więcej, bo kilkanaście. W powiecie lubaczowskim największym pracodawcą jest przedsiębiorstwo Daal Sp. z o.o. W gminie Łańcut największym inwestorem jest spółka Bispol. W miejscowości Radomyśl Wielki co trzeci pracujący mieszkaniec jest zatrudniony przez Geyer & Hosaya. W podrzeszowskiej miejscowości Trzebownisko działa kilkanaście przedsiębiorstw, w których zatrudnienie znalazły nie tylko osoby z tej miejscowości, ale również z okolicznych terenów. Natomiast w Przemyśle oraz położonej niedaleko miejscowości Orły pracuje blisko dwa tysiące osób w dwóch przedsiębiorstwach strefowych (Hensfort i Wipasz). Spółka Wipasz jest nie tylko największym pracodawcą we wsi Orły, ale w całym powiecie przemyskim. Biorąc pod uwagę trzy największe inwestycje w Tarnobrzegu działające w strefie ekonomicznej – ich zatrudnienie łącznie stanowi ponad sześć tysięcy etatów. W Stalowej Woli zatrudnienie samej tylko Ikea Industry Poland sięga ponad dziesięciu tysięcy zatrudnionych. Jest to nie tylko największy pracodawca w strefie tarnobrzeskiej, ale także w całym powiecie stalowowolskim. Innym przykładem jest miejscowość Jasło, na terenie którego działa największe przedsiębiorstwo w powiecie jasielskim – Nowy Styl Sp. z o. o., które zatrudnia blisko trzy tysiące osób. Zatrudnienie w spółce znalazły nie tylko osoby z Jasła, ale także z okolicznych wsi charakteryzujących się wysokim poziomem bezrobocia.

W tym miejscu należy odnieść się do postawionej hipotezy pomocniczej, iż **SSE są głównym podmiotem tworzącym miejsca pracy na terenach, których zostały zlokalizowane**. Przedstawione powyżej dane na temat przedsiębiorstw w poszczególnych podstrefach **pozytywnie weryfikują** postawioną hipotezę.

Odnosząc oddziaływanie SSE na rynek pracy przywoływane są dane Urzędu Statystycznego w Rzeszowie, według których miejsca pracy na Podkarpaciu w 2019 roku to około 470 tysięcy, zaś miejsca pracy w przedsiębiorstwach strefowych to około 55 tysięcy. Miejsca pracy wygenerowane przez przedsiębiorstwa strefowe stanowią zatem **12% udziału w ogólnym zatrudnieniu przedsiębiorstw z Podkarpacia**. Kolejnym dowodem potwierdzającym pozytywne skutki obecności SSE na lokalne rynki pracy są dane na temat

liczby pracujących w województwie. W porównaniu z poprzednim rokiem, **liczba osób pracujących zwiększyła się o 6,3 tys. osób, tj. o 1,4%** (w kraju wzrosła o 1,5%). Liczba pracujących, w stosunku do 2018 r., zwiększyła się w osiemnastu z dwudziestu pięciu powiatów, w tym najbardziej w powiatach rzeszowskim (o 5,4%) oraz dębickim (o 3,2%). Natomiast **przeciętne zatrudnienie** wyniosło 385,2 tys. osób, co w odniesieniu do roku 2018 stanowiło **wzrost o 1,5%**. Wzrost odnotowano w 19 powiatach, z czego największy wzrost przeciętnego zatrudnienia odnotowały powiaty: rzeszowski (5,1%), strzyżowski (4,9%), przemyski (4,1%) oraz dębicki (3,3%)¹⁹⁷. Zatem największe tendencje do poprawy sytuacji związanej z zatrudnieniem oraz poziomem wynagrodzeń mają przede wszystkim obszary, na których obecne są SSE. Natomiast liczba przedsiębiorstw strefowych odgrywa na danym terenie istotną rolę w kształtowaniu się sytuacji na rynku pracy. Dodatkowo, co podkreślają inni autorzy zajmujący się zagadnieniem związanym z SSE, dwa miejsca pracy w przedsiębiorstwach działających w takich obszarach generuje jedno nowe miejsce zatrudnienia w przedsiębiorstwach działających poza specjalnymi strefami ekonomicznymi.¹⁹⁸ Jest to o tyle istotne, iż zarówno dane liczbowe GUS, jak i opracowywane dokumenty rządowe (*Informacje o realizacji ustawy o SSE*), nie uwzględniają tego wpływu w swych statystykach, a jedynie przedstawiają liczbę miejsc pracy w SSE oraz zatrudnienie poza strefami.

Potwierdzeniem powyższych rozważań oraz dokonanych analiz mogą być również wnioski z przeprowadzonych badań innych autorów. M. Cicha-Nazarczuk i J. Nazarczuk wykazali w swojej pracy, że SSE odgrywają w zdecydowanej większości terenów, gdzie zostały zlokalizowane kluczowe znaczenie z punktu widzenia lokalnego rynku pracy. Brak takich terenów dla większości obszarów spowodowałby zwiększenie się stopy bezrobocia o kilka punktów procentowych. Natomiast dla ośmiu takich obszarów wzrost aż o kilkanaście punktów procentowych¹⁹⁹.

Przywołani autorzy podobne wnioski uzyskali we wcześniejszych badaniach, w których udowodnili, iż wzrost udziału SSE o punkt procentowy w lokalnym rynku pracy powodował ograniczenie stopy bezrobocia rejestrowanego w powiatach od 0,1 do 0,2 punktów

¹⁹⁷ Źródło danych GUS: *Rynek pracy w województwie podkarpackim w 2019 roku*. Urząd Statystyczny w Rzeszowie, s. 1–3.

¹⁹⁸ Por. m. in.: P. Krzemiński, *Specjalne strefy ekonomiczne jako stymulator przedsiębiorczości*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, 2009, nr 5, s. 218–227; K. Mazur, *Specjalne strefy ekonomiczne jako nowe obszary przemysłowe*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2004; I. Pelc, *Specjalna strefa ekonomiczna Euro-Park Mielec – jej efekty i funkcjonowanie w opinii społecznej*, Wydawnictwo Biuro Projektu Internetowa Promocja Nauki, Rzeszów 2021.

¹⁹⁹ M. Cicha-Nazarczuk, J. M. Nazarczuk, *Oddziaływanie specjalnych stref ekonomicznych na sytuację na rynku pracy*, „Studia Prawno-Ekonomiczne”, 2017, t. CII, s. 173–185.

procentowych.²⁰⁰ Innym przykładem badań, które pokazują pozytywny wpływ SSE na rynek pracy są wyniki uzyskane przez P. Ciżkowicza, A. Rzońcę, M. Ciżkowicz-Pękałę i P. Pękałę. Autorzy przeprowadzili analizę *difference-in-difference*, dzięki której otrzymali wyniki wskazujące, iż działanie SSE przyczynia się do poprawy warunków gospodarczych powiatów, a przede wszystkim, warunków na rynku pracy powiatów, na terenie których funkcjonują strefy²⁰¹.

Podobnie uważa M. Typa, której wyniki badań także świadczą o pozytywnym oraz znaczącym wpływie SSE na sytuację obszarów, na których zostały one powołane do funkcjonowania²⁰². Przywołać można także wyniki badań M. Wysockiej²⁰³ oraz M. Wysockiej przeprowadzonej wspólnie z R. Walkowiakiem²⁰⁴. W obu przypadkach otrzymane wyniki potwierdzają pozytywne oddziaływanie SSE na sytuację na lokalnych rynkach pracy.

Przedstawione przez autora rozprawy, wyniki oraz badania innych autorów pozwalają na **pozytywne zweryfikowanie hipotezy** mówiącej, iż SSE pozytywnie oddziałuje na lokalne oraz regionalny rynek pracy. Ulokowanie podstref w powiatach województwa podkarpackiego w zdecydowanej większości wpływa na zmniejszenie poziomu bezrobocia. Przedsiębiorstwa działające na terenach strefy ekonomicznej w wielu przypadkach są głównym pracodawcą dla społeczności lokalnej. Często inwestycje strefowe stanowią możliwość rozpoczęcia działalności gospodarczej polegającej na kooperacji z przedsiębiorstwami strefowymi jako podwykonawca, czy dostarczyciel usług dla tych podmiotów. Dodatkowo lokalizacja podstref generuje dojazdy do pracy (w tym także kolej). PKP Polskie Linie Kolejowe wybudowały (lub są w trakcie realizacji) 14 nowych przystanków dla Podmiejskiej Kolei Aglomeracyjnej. Projekt za blisko 300 mln zł jest współfinansowany z unijnego programu Infrastruktura i Środowisko. Unia Europejska przekaże na ten cel 209 mln zł: (między innymi) Rzeszów Dworzysko, Rzeszów Zachodni, Rzeszów Miłocin, Rogoźnica k. Rzeszowa, Głogów Małopolski Niwa. Ponadto PLK wybudują blisko 5-kilometrowe połączenie Rzeszowa z nową

²⁰⁰ J. M. Nazarczuk, M. Cicha-Nazarczuk, *Wpływ SSE na sytuację na powiatowych rynkach pracy – wnioski z modeli panelowych*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, 2016, nr 292, s. 116-132.

²⁰¹ P. Ciżkowicz i inni, *Efektywność specjalnych stref ekonomicznych w Polsce jako narzędzia polityki gospodarczej: Analiza empiryczna z wykorzystaniem modeli panelowych*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Oeconomica, 2014, nr 6 (308), s. 17-29.

²⁰² M. Typa, *Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce jako stymulator konkurencyjności regionów*, „Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie”, 2013, nr 2, s. 16-25.

²⁰³ M. Wysocka, *Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na poziom zatrudnienia w Polsce*, „Studia Prawno-Ekonomiczne”, 2018, t. CVII, nr 107, s. 373-388.

²⁰⁴ M. Wysocka, R. Walkowiak, *The Warmia-Mazury special economic zone as a reason for a revival of the local labour market*, „Olsztyn Economic Journal”, 2018, nr 13 (3), s. 297-308.

stacją Port Lotniczy Jasionka-Rzeszów. Na trasie będzie nowy przystanek Park Technologiczny. Zatem oprócz oddziaływania na rynek pracy poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, powstają także innego rodzaju skutki obecności SSE dla lokalnych społeczności. Powstaje lub rozbudowuje się infrastruktura, rozwija się rynek nieruchomości, czy też powstaje więcej inwestycji skierowanych dla ludności – żłobki, przedszkola, hale sportowe itp.

3.4 Korzyści dla środowiska lokalnego związanego z występowaniem specjalnych stref ekonomicznych

W podrozdziale przedstawione zostały najważniejsze korzyści związane z występowaniem specjalnych stref ekonomicznych na terenie, na którym zostały one zlokalizowane. Pominięte zostały koszty generowane przez strefy oraz ponoszone negatywne konsekwencje dla środowiska lokalnego oraz ludności. Temat ten stanowi odrębny podrozdział.

Specjalne strefy ekonomiczne przyczyniają się do rozwoju regionalnego oraz lokalnego na różnych płaszczyznach. Główne obszary, w których widoczny jest wpływ obszarów uprzywilejowanych odzwierciedla się w zapewnieniu dodatkowych miejsc pracy w regionie, gdzie dana strefa funkcjonuje. Często widoczny jest wpływ strefy na bardziej efektywne zagospodarowanie terenów, które wcześniej stanowiły nieużytki. Na takich obszarach najczęściej pojawiają się inwestycje infrastrukturalne – związane z uzbrojeniem terenów, budową sieci dróg, a na pojawieniu się nowych przedsiębiorstw kończąc. Odnotować można poprawę wizerunkową takiego regionu związaną z postrzeganiem przez potencjalnych inwestorów. Często region taki staje się także pewnego rodzaju obszarem „kojarzonym” właśnie z działalnością przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie danej strefy. Tego typu zjawiska mają najczęściej miejsce w sytuacjach, gdy następuje silna koncentracja jednorodnych lub blisko związanych ze sobą przedsiębiorstw prowadzących działalność z tej samej lub podobnej branży. Przykładem może być krakowska strefa biznesowa, czy Dolina Lotnicza.

Innym efektem możliwym do zaobserwowania jest pobudzenie i wzrost przedsiębiorczości na poziomie regionalnym. To ściśle związane jest z dostarczeniem firmom funkcjonującym na terenie specjalnych stref ekonomicznych różnego rodzaju usług komplementarnych – często uzupełniających.

3.4.1 Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na lokalne przedsiębiorstwa

Omawiając efekty funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych bardzo często podkreśla się ich wpływ na otoczenie. Wpływ ten najczęściej w literaturze przedmiotu przedstawia się w postaci efektów bezpośrednich, które wyrażają się w postaci stworzenia

nowych miejsc pracy, zagospodarowania terenów inwestycyjnych, czy zainwestowanego kapitału. Jednak wpływ SSE na otoczenie nie ogranicza się tylko i wyłącznie do efektów bezpośrednich. W przypadku funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych można także mówić o tak zwanych efektach pośrednich. Oczywiście są one trudne do wyrażenia w wartościach liczbowych, jednak można zaobserwować ich występowanie i w niektórych przypadkach próbować uchwycić je w pewne mierzalne efekty. *Można stwierdzić, że zaspokojenie potrzeb związanych z budową i funkcjonowaniem nowego zakładu przemysłowego stymuluje rozwój wszystkich dziedzin życia gospodarczego regionu. Nowe inwestycje kreują dodatkowy popyt na różne towary i usługi, które z powodzeniem starają się zaspokoić małe firmy, funkcjonujące w charakterze poddostawców dla firm większych. Wzrasta zatrudnienie w firmach budowlanych, rozwijają się przedsiębiorstwa transportowe, wzrasta popyt na usługi finansowe i powstają nowe miejsca pracy w firmach kooperujących. Są to tzw. zaopatrzeniowe efekty mnożnikowe. Innymi korzyściami pobudzającymi lokalne gospodarki są tzw. dochodowe efekty mnożnikowe. Objawiają się one zwiększeniem popytu na dobra konsumpcyjne wywołane wzrostem siły nabywczej ludności. Powstają niewielkie rodzinne przedsiębiorstwa handlowe, rozwija się cała gama usług bytowych, wzrasta popyt na usługi edukacyjne oraz kulturalne*²⁰⁵.

Oddziaływanie obszarów strefowych na poszczególne dziedziny gospodarki jest zauważalny właściwie od momentu podjęcia decyzji o utworzeniu takiego preferencyjnego obszaru. Przejawia się to przede wszystkim w początkowej fazie większym zapotrzebowaniem na usługi geodezyjne oraz projektowe – związane z pracami przygotowawczymi danej inwestycji. Kolejnym oddziaływaniem jest rozwój infrastruktury hotelarskiej oraz gastronomicznej. Powodem takiego stanu jest wiele przedsięwzięć spoza regionu, czy też z obcego kraju. Nieuniknione są różnego rodzaju delegacje oraz spotkania – do czego potrzebne są właśnie restauracje, hotele, czy przedsiębiorstwa świadczące usługi przewozu osób. Z czasem może to też być czynnik pobudzający lokalny rynek nieruchomości – co widoczne jest między innymi w Mielcu, gdzie napływ dużej liczby przedsiębiorstw spowodował wzrost liczby osób poszukujących na terenie Mielca mieszkania. Ponadto wraz z obecnością SSE na danym obszarze zauważalny jest rozwój usług telekomunikacyjnych (telefonii stacjonarnej, komórkowej i Internetu). Często obserwowane jest, iż po ulokowaniu inwestycji związanych z eksportem powstają nowe agencje celne, a także usługi transportowe i spedycyjne. W takich sytuacjach to właśnie lokalne firmy transportowe są jednym z największych beneficjentów

²⁰⁵ P. Krzemiński, *Specjalne... op. cit.*, s. 222.

obecności SSE.²⁰⁶ W przypadku sektora transportowego wpływ SSE na rozwój jest widoczny nie tylko w przypadku przewozów kolejowych, ale również, a może przede wszystkim w przypadku małych lokalnych przewoźników. W literaturze przedmiotu badacze zajmujący się sektorem transportu opracowali specjalny miernik, zwany wskaźnikiem przedsiębiorczości w zakresie usług transportowych. Liczony jest on jako liczba przedsiębiorstw sekcji I w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców²⁰⁷.

W przypadku obecności SSE na danym terenie często takie obszary są impulsem do rozwoju firm świadczących usług z zakresu bankowości, ubezpieczeń, leasingu, księgowości, czy doradztwa zawodowego oraz usług informatycznych, firm dostarczających sprzęt komputerowy, czy niezbędne narzędzia biurowe. Często powstają nowe firmy lub ich oddziały (jak najczęściej w przypadku oddziałów banków, czy instytucji ubezpieczeniowych), aby były bliżej zlokalizowane i przez to łatwiej dostępne dla firm strefowych oraz ich pracowników. Potwierdzeniem powyższego są badania jakie przeprowadził K. Domański wraz z K. Gwosdzem. Wyniki badań potwierdziły, że w ciągu kilku lat liczba przedsiębiorstw oferujących sprzęt komputerowy i oprogramowanie, a także sprzęt kserograficzny, faksy, centrale telefoniczne oraz kasy fiskalne wzrosło pięciokrotnie²⁰⁸.

Dodatkowo niezależnie od powstawania nowych miejsc pracy na terenie specjalnych stref ekonomicznych zauważalny jest rozwój przedsiębiorczości wokół strefy. Jest to często związane z powstawaniem nowych przedsiębiorstw, które pełnią funkcje usługowe dla przedsiębiorstw strefowych. Jako przykłady można podać powstawanie nowych oddziałów banków lub zwiększenie ich liczby, otwieranie składów celnych, powstawanie oddziałów firm ubezpieczeniowych oraz spedycyjnych, ale przede wszystkim przedsiębiorstw świadczących usługi w zakresie ochrony mienia i osób, sprzątania, transportu, noclegów oraz cateringu, pralni odzieży roboczej, usług ochrony mienia, usług sprzątających zarówno w obiektach oraz na terenach składowych i w magazynach, czy usług komunalnych. Ożywienie jest widoczne również na rynku nieruchomości (zarówno zakup, jak i najem) oraz na rynku budowlanym. Powstawanie nowych przedsiębiorstw, w tym niezbędnej infrastruktury, to szansa dla lokalnych przedsiębiorstw budowlanych, inżynierskich oraz montażowych. Zarówno jako wykonawców, jak i podwykonawców. W sytuacji powstawania nowych przedsiębiorstw

²⁰⁶ P. Krzeziński, *Specjalne... op. cit.*, s. 218-227.

²⁰⁷ *Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej, Mielec 1995–2005*, B. Domański, K. Gwosdz (red.), IGiGP UJ, Kraków 2005, s. 89-93; P. Krzeziński, *Specjalne... op. cit.*, s. 224.

²⁰⁸ *Dziesięć... op. cit.*, s. 93-94.

zauważalne jest również zwiększenie popytu na materiały budowlane, które z wiadomych powodów często zamawiane są w lokalnych składach budowlanych²⁰⁹.

Oczywiście, należy mieć świadomość, że część z tego wzrostu przypada na ogólny rozwój rynku i jest też wynikiem innych oddziaływań niż sama strefa ekonomiczna. Jednak rola popytu ze strony przedsiębiorstw działających na terenach strefy jest w nim z całą pewnością znacząca. Popyt ze strony przedsiębiorstw strefowych już działających oraz nowych inwestorów przekłada się na zwiększone zapotrzebowanie na usługi często wcześniej słabo, a nawet w ogóle niewykorzystywane. Specjalne strefy ekonomiczne implikują zmiany w szeroko pojętej edukacji. Zarówno szkoły zawodowe dostosowują profil do zapotrzebowania inwestorów. Równocześnie uczelnie wyższe otwierają nowe kierunki studiów zbieżne z działalnością dużych inwestorów²¹⁰.

P. Krzemiński wymienia ponadto długofalowe korzyści płynące dla społeczności lokalnej związane z obecnością SSE na ich terenie. Są to m.in.:²¹¹

- przełamanie tradycji monokultury przemysłowej na rzecz dywersyfikacji branżowej;
- wprowadzenie nowych technologii oraz know-how;
- wzrost kwalifikacji pracowników lokalnych firm;
- powstanie więzi kooperacyjnych między producentami działającymi w SSE a firmami ulokowanymi w jej sąsiedztwie;
- poprawa jakości towarów i usług;
- udoskonalenie form zarządzania i organizacji pracy;
- umożliwienie lokalnym przedsiębiorcom dostępu do kapitału i nowych rynków zbytu;
- rozbudowa infrastruktury technicznej, służącej nie tylko inwestorom w strefach, ale również społeczności lokalnej, wywołanie potrzeby rozbudowy i modernizacji infrastruktury drogowej w mieście;
- rozbudowa infrastruktury społecznej, czyli placówek służby zdrowia, szkół, centrów kulturalnych i sportowych.

²⁰⁹ K. Leśniak-Moczuk, *Przemiany wiejskich społeczności lokalnych w odniesieniu do miasta. Studium zmiany systemowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2008, s.203-204.

²¹⁰ P. Krzemiński, *Specjalne... op. cit.*, s. 218-227.

²¹¹ *Ibidem*, s. 224.

Ponadto wpływ specjalnych stref ekonomicznych jest widoczny dla budżetu miast i gmin gdzie są zlokalizowane, ale także sąsiednich samorządów. Często pracownicy zatrudnieni w przedsiębiorstwach działających w strefie mieszkają w sąsiednich miejscowościach, do budżetów których wpływają m.in. podatki dochodowe. Dodatkowo obecność strefy przyczynia się do zwiększenia wpływów z podatków od nieruchomości, czy podatków dochodowych jakie płacą przedsiębiorstwa. Mimo zwolnień i ulg występujących na terenach SSE wpływy z ich tytułów zwiększają się niż w sytuacji gdyby takich stref nie było.

Wymienić możemy kilka efektów negatywnych. Jak zwracają uwagę K. Gwosdz oraz K. Kwiecińska funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych może negatywnie wpłynąć na lokalny rynek pracy w następujący sposób:²¹²

- małe i średnie przedsiębiorstwa mogą nie wytrzymać konkurencji z firmami działającymi na warunkach preferencyjnych;
- powstanie SSE spowoduje drenaż rynku pracy (zatrudnianie fachowców z lokalnych firm, zamiast bezrobotnych i absolwentów);
- strefa przyciągnie rzesze ludzi z zewnątrz, przyczyniając się do powstania silnej konkurencji na rynku pracy.

Należy w tym miejscu przywołać wyniki badań R. Guzik oraz G. Micek, którzy badając SSE Mielec stwierdzili, iż **strefa Euro-Park Mielec nie przyczyniła się do upadku firm spoza obszaru specjalnej strefy ekonomicznej**. Autorzy zauważyli wpływ obecności przedsiębiorstw w strefie na wzrost płac, a także większe wymagania pracowników wobec pracodawców. Z badań ankietowych, które zostały przeprowadzone na mieszkańcach miasta Mielec uzyskano wyniki mówiące, iż 89% ankietowanych dobrze wyraża się na temat zlokalizowania strefy. Respondenci dostrzegają także korzyści w postaci lepiej dostępnego rynku prac oraz spadku bezrobocia, które w 2008 roku przekraczało 20%, spadło poniżej 10%²¹³.

Mimo, iż najważniejszym oddziaływaniem specjalnych stref ekonomicznych na otoczenie lokalne jest zmniejszanie poziomu bezrobocia, to zaobserwować można inne

²¹² K. Gwosdz, K. Kwiecińska, *Wpływ specjalnej strefy ekonomicznej Euro-Park Mielec na rynek pracy [w:] Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej. Mielec 1995–2005* B. Domański, K. Gwosdz (red.), IGiGP UJ, Kraków 2005, s. 70.

²¹³ R. Guzik, G. Micek, *SSE Euro-Park Mielec w opinii mieszkańców, [w:] Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej. Mielec 1995–2005* B. Domański, K. Gwosdz (red.), IGiGP UJ, Kraków 2005, s. 185.

korzyści. Otóż zmniejszenie poziomu bezrobocia często „wychodzi” poza obszar regionu, w którym jest zlokalizowana SSE. Jak podkreślają eksperci *dwa nowe miejsca pracy w strefie generują co najmniej jedno poza nią*²¹⁴.

Powstawanie nowych przedsiębiorstw poza obszarem strefy jest charakterystyczne dla każdej z 14 SSE w Polsce. Wiąże się to z potrzebą zapewnienia pewnych koniecznych usług oraz produktów przedsiębiorstwom działającym w SSE. Obecność takich obszarów pozytywnie wpływa na rozwój przedsiębiorczości w regionie, w którym funkcjonuje. Specyfika poszczególnych stref ma istotny wpływ na rozwój przedsiębiorczości w danym regionie. W zależności od tego jakiego rodzaju działalność jest wykonywana na terenie strefy inne mogą być bodźce na rozwój przedsiębiorczości – mogą dotyczyć innych firm. Mimo zróżnicowania specjalnych stref ekonomicznych jest też pewien element charakterystyczny dla wszystkich obszarów, pewne usługi (wymienione powyżej), są potrzebne dla zdecydowanej większości przedsiębiorstw. Dlatego sformułowanie, iż SSE zmniejszają poziom bezrobocia jest prawdziwe. Należy zaznaczyć, iż spadek poziomu osób pozostających bez pracy jest spowodowane nie tylko obecnością inwestorów na terenach SSE, ale również rozwijającym się wokół stref poziomem przedsiębiorczości (jego wyższym poziomem).

3.4.2 Rozwój infrastruktury towarzyszącej

Główne działania spółek zarządzających specjalnymi strefami ekonomicznymi to budowanie infrastruktury i promocja stref. Spółki zarządzające podejmują wiele działań mających wpływ na poprawę oraz rozwój infrastruktury. Część z tych przedsięwzięć podejmowana jest we współpracy z samorządami i gestorami mediów. Należy zdać sobie sprawę, że wiele inwestycji w infrastrukturę jest dokonywana przez przedsiębiorstwa strefowe. Najczęściej są to inwestycje, które w bezpośredni sposób wiążą się z ich działalnością gospodarczą. Jednak wśród tych inwestycji można wymienić także takie, które służą innym podmiotom. Przykładem jest budowa nowej fabryki przedsiębiorstwa, gdzie podmiot z własnych środków buduje drogę dojazdową i jest ona wykorzystywana także przez inne podmioty. Obecność specjalnych stref ekonomicznych wiąże się z tak zwanym efektem pośrednim. Wraz z rozbudową terenów inwestycyjnych i powstawaniem coraz większych skupisk przedsiębiorstw na danym terenie zauważalne są następujące sytuacje:

- zwiększa się ilość kilometrów dróg w regionie;

²¹⁴ I. Pelc, *Specjalna... op. cit.*, s. 77.

- wzrasta liczba nowopowstałych przedsiębiorstw świadczących usługi typowo dla przedsiębiorstw strefowych;
- wzrasta liczba przedsiębiorstw niepowiązanych z przedsiębiorstwami strefowymi, jednak duża liczba mieszkańców powoduje, że mogą powstawać nowe przedsięwzięcia;
- wzrasta zainteresowanie zakupem gruntów na terenach gminy, gdzie liczba przedsiębiorstw strefowych jest duża;
- często liczba nowych mieszkańców jest zdecydowanie większa niż w gminach odległych od obszarów strefowych.

Inny przykład to mielecka specjalna strefa ekonomiczna. Mielecka strefa wpłynęła na rozwój rynku nieruchomości w mieście, szczególnie ze względu na podwyższony popyt na wynajem mieszkań. Zaobserwowano trend, iż wraz z przyrostem nowych przedsiębiorstw w strefie zlokalizowanej w Mielcu ceny nieruchomości wzrosły. Dodatkowo coraz więcej osób było zainteresowanych zakupem mieszkań w Mielcu.

Pozytywne oddziaływania SSE Euro-Park Mielec na otoczenie lokalne widoczne są w inwestycjach takich jak:²¹⁵ budowa infrastruktury elektroenergetycznej sieci Smart Grid i rozbudowa sieci ciepłowniczej w Mielcu, budowa drogi wewnętrznej, oświetlenia ulicznego, kanalizacji deszczowej i sanitarnej, sieci wodociągowej, kanalizacji teletechnicznej w podstrefie Strzyżów, a także odwodnienie terenu i budowa sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej w podstrefie Rzeszów. W roku 2018 inwestycje warte uwagi to m.in.:²¹⁶ budowa kanalizacji deszczowej w podstrefie Mielec, budowa sieci elektroenergetycznej w Mielcu oraz w podstrefach Trzebownik, Głogów Małopolski i Rzeszów. Natomiast w 2019 roku dzięki obecności SSE nastąpiła rozbudowa sieci elektroenergetycznej i ciepłowniczej w Mielcu²¹⁷.

Z kolei SSE Wisłosan Tarnobrzeg realizowała inwestycje, które są wykorzystywane nie tylko przez przedsiębiorstwa działające na terenach stref:²¹⁸ budowa w Stalowej Woli bezkolizyjnego dojazdu do dworca kolejowego, przebudowa układu komunikacyjnego

²¹⁵ Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2017r., Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2018, s. 39-41.

²¹⁶ Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2018r., Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2019, s. 40-42.

²¹⁷ Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019r., Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020, s. 36-38.

²¹⁸ Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2017r., Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2018, s. 39-41.

w rejonie ulic: Kwiatkowskiego, Ofiar Katynia i Solidarności w Stalowej Woli. W 2018 roku inwestycje warte przywołania to m.in.:²¹⁹ przebudowa drogi łączącej ul. COP z ul. Solidarności w Stalowej Woli, makroniwelacja terenu, budowa kanalizacji sanitarnej i przebudowa ul. Cukierniczej w gminie Łapy, budowa drogi na terenie strefy w Jaśle, budowa sieci kanalizacji deszczowej i sanitarnej oraz rozbudowa drogi w strefie w gminie Węgrów. W 2019 roku inwestycje związane ze strefą tarnobrzeską to m.in.:²²⁰ budowa chodnika i parkingu w Biskupicach Podgórnych, budowa drogi w Stalowej Woli, rozbudowa układu komunikacyjnego w Nowej Dębie.

Przytoczonych kilka przykładów inwestycji na terenach gdzie są obecne SSE potwierdza, iż strefa to nie tylko miejsce gdzie realizowane są inwestycje. Obecność SSE oddziałuje na lokalne przedsiębiorstwa, mieszkańców oraz infrastrukturę, z której korzystają wszyscy – nie tylko przedsiębiorstwa strefowe, czy pracownicy tych firm. Tego typu proces z całą pewnością ma charakter pozytywnych skutków dla społeczności lokalnej.

3.4.3 Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na rozbudowę komunikacji miejskiej

Obecność specjalnych stref ekonomicznych wiąże się z ich oddziaływaniem. Poprawia się konkurencyjność regionu poprzez lepszą infrastrukturę drogową oraz techniczną. Zmniejsza się poziom bezrobocia. Zwiększa się liczba osób zakładających własną działalność gospodarczą. Poprawie ulega dostępność do różnego rodzaju usług. Innym obserwowanym czynnikiem związanym z obecnością SSE są efekty infrastruktury drogowej, a w dalszej kolejności infrastruktury komunikacyjnej. Zarządcy SSE ponoszą wysokie nakłady związane z budową infrastruktury dróg dojazdowych, czy uzbrojeń terenów. W momencie gdy uda pozyskać się inwestorów na dany teren i rozpoczną swoją działalność kolejnym etapem funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych jest zarówno obsługa strefy, w tym przedsiębiorstw, ale także poprawa i stworzenie warunków do lepszego funkcjonowania pracowników zatrudnionych przez przedsiębiorstwa strefowe. Jednym z ważniejszych elementów, które w tym względzie są efektem obecności SSE jest poprawa linii komunikacyjnych na terenach gdzie zlokalizowane są strefy.

²¹⁹ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2018r.*, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2019, s. 40-42.

²²⁰ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019r.*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020, s. 41-42.

Warto przytoczyć krótko przykład podstrefy mieleckiej – 1 stycznia 2001 roku została przeprowadzona modernizacja sieci komunikacyjnej Smoczki oraz Dziubkowa, a także terenów byłej WSK, czyli obecnie terenów specjalnej strefy ekonomicznej. Dodano nową linię prowadzącą do strefy ekonomicznej.

W ciągu dwóch lat linia obsługująca SSE zyskała kilkanaście nowych kursów w ciągu dnia. W 2011 roku dołożono kolejną linię autobusową przejeżdżającą przez ulice w lokalizacji strefy. W międzyczasie dwukrotnie został przeprowadzony przetarg na modernizację taboru samochodowego (w roku 2010 oraz 2011)²²¹.

Kolejna linia (numer 103), Mielec – Dulcza, której trasa prowadzi przez tereny SSE została uruchomiona od 1 lutego 2021. Jest to obecnie najnowsza linia autobusowa. Jako ciekawostkę warto dodać, iż już po dwóch miesiącach użytkowania zostały zwiększone kursy na tej linii²²².

W przypadku strefy Wisłosan Tarnobrzeg zaobserwowano poprawę skomunikowania terenów, na których funkcjonuje SSE. Obecnie w Tarnobrzegu jest 12 linii autobusowych obsługiwanych przez przewoźnika miejskiego. Z czego aż 5 z nich: linia A (ul. Fabryczna), a także linie 9 oraz 9bis oraz 12 i 14 przejeżdżają przez ulice, które znajdują się na terenach strefy ekonomicznej lub w bliskim sąsiedztwie²²³.

Kolejnym dobrym przykładem jest Rzeszów na terenie którego znajduje się podstrefa mielecka. W przypadku Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego w Rzeszowie w ciągu ostatnich kilku lat uruchomiono trzy regularne linie autobusowe przejeżdżające przez ulice SSE. Są to linie 51, 53 oraz 55. Linie 51, 52 oraz 53 i 54 łączą centrum miasta z terenami strefy ekonomicznej zarówno w Rogoźnicy, Trzebownisku, Zaczerniu i Jasionce. Linia 55 jest skierowana do terenów Rzeszów-Dworzysko²²⁴.

W przypadku Rzeszowa stworzono Podkarpacką Kolej Aglomeracyjną. Aktualnie trwają prace projektowe związane z budową nowych przystanków zwłaszcza na terenie miasta Rzeszowa, w kilku lokalizacjach, m.in. Politechnika Rzeszowska, Galeria Rzeszów, Specjalna Strefa Ekonomiczna Dworzysko, osiedle Baranówka. Działania te zwiększą dostępność kolei na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonowania (ROF), niemalże w trybie tramwaju.

²²¹ Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Miejska_Komunikacja_Samochodowa_w_Mielcu – dostęp 09-07-2021.

²²² Źródło: <https://powiat-mielecki.pl/aktualnosci/nowe-linie-autobusowe--sprawdz-rozklady-jazdy-1518.html> – dostęp 09-07-2021.

²²³ Źródło: <https://mpk.tarnobrzeg.pl/rozklady-jazdy/linia-14/> – dostęp 09-07-2021.

²²⁴ Źródło: <https://mpk.rzeszow.pl> – dostęp 09-07-2021.

Podjęte działania przełożą się w naturalny sposób na zmniejszenie ruchu samochodowego w mieście. Kolejnym elementem, który warto podać to wprowadzanie w ramach PKA biletu zintegrowanego – co również można określić jako kolejny element związany z obecnością SSE (może nie w sposób bezpośredni, ale pośrednio SSE przyspiesza wprowadzanie nowych rozwiązań technologicznych)²²⁵.

Kolejnym komponentem związanym z budową Podkarpackiej Kolei Aglomeracyjnej jest budowa i modernizacja linii kolejowych oraz infrastruktury przystankowej. Projekt za blisko 300 mln zł jest współfinansowany z unijnego programu Infrastruktura i Środowisko. Unia Europejska przekaże na ten cel 209 mln zł. Obejmuje on budowę linii kolejowej do Portu Lotniczego Rzeszów – Jasionka (blisko 5 km odcinek), ale również budowę dodatkowych przystanków kolejowych na trasie z Rzeszowa (centrum) poprzez tereny na których zlokalizowane są przedsiębiorstwa działające w ramach specjalnej strefy ekonomicznej – między innymi: Rzeszów Dworzysko, Rzeszów Zachodni, Rzeszów Miłocin, Rogoźnica k. Rzeszowa, Głogów Małopolski Niwa. Na trasie będzie nowy przystanek Park Technologiczny. Dodatkowo budowa nowego połączenia spowoduje wybudowanie kilku mijanek, obiektów inżynierskich oraz parkingów w systemie *park and drive*²²⁶.

Przytoczone przykłady potwierdzają zasadność tezy, iż obszary na których zlokalizowane są przedsiębiorstwa (szczególnie w większej ich liczbie) przyczyniają się do rozwoju sieci komunikacyjnej. Na terenach działalności SSE w miarę rozrostu inwestycji można obserwować nie tylko połączenia autobusowe, ale także poprawę infrastruktury drogowej, modernizację sieci torów, czy wymianę taboru autobusowego oraz kolejowego.

3.4.4 Rozwój usług bankowych jako efekt funkcjonowania stref

Obecnie trudno sobie wyobrazić sprawnie funkcjonujące przedsiębiorstwo, które pozbawione jest możliwości korzystania z usług bankowych, ubezpieczeniowych, konsultingowych, obsługi prawnej itp. Systematycznie zwiększa się znaczenie wyżej wymienionych instytucji, zwłaszcza w zakresie szeroko rozumianego doradztwa, a także wsparcia finansowego. Duża liczba instytucji konsultingowych rozwija ogólny poziom przedsiębiorczości, wspierając osoby pragnące otworzyć własną firmę. Jest także jednym

²²⁵ Źródło: <https://rzeszow.uw.gov.pl/aktualnosci/kolej-aglomeracyjna-integruje-podkarpacie/> - dostęp 09-07-2021.

²²⁶ Źródło: <https://www.gov.pl/web/uw-podkarpacki/podkarpacka-kolej-aglomeracyjna-nie-zwalnia-tempa>

z ważniejszych czynników do rozwoju poszczególnych przedsięwzięć, zwłaszcza tych na dużą skalę.

Odnosząc się do wpływu specjalnych stref ekonomicznych na rozwój usług bankowych należy zauważyć, iż obecność takich obszarów sprzyja rozwojowi sektora bankowego. Jednym z głównych powodów to wzrost liczby osób pracujących na danym terenie, którzy potencjalnie mogą być zainteresowani skorzystaniem właśnie z tego typu usług. Większa popularność produktów bankowości elektronicznej nie zmniejsza popytu na usługi w tradycyjnej postaci niezależnie od wieku klientów. Można jako przykład takich usług podać zaciąganie kredytów, w tym w szczególności kredytów hipotecznych. Kolejny czynnik przyciągający banki oraz usługi finansowe do obszarów SSE lub terenów zlokalizowanych blisko nich to wzrost liczby przedsiębiorstw – a zatem potencjalnych klientów biznesowych. Oprócz *stricte* usług bankowych warto zauważyć, iż obecność przedsiębiorstw strefowych wpływa na wzrost popytu na takie usługi jak: leasing, ubezpieczenia, factoring, czy usługi doradcze (np. księgowe, prawne, agencje pracy).

Potwierdzenie powyższych stwierdzeń uwzględnią dane z roku 2021r. Obecnie na terenie Mielca działa 30 banków oraz 1 Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa (SKOK Stefczyka). Wśród wymienionych podmiotów 3 z nich zlokalizowanych jest w sąsiedztwie specjalnej strefy ekonomicznej, a jedna placówka zlokalizowana jest na tej samej ulicy co SSE (Oddział Banku Millennium S.A.). Najwięcej, bo aż 5 placówek w Mielcu mają banki spółdzielcze – Bank Spółdzielczy w Mielcu (1 oddział), PBS (2 oddziały) oraz Bank BPS (2 oddziały). Kolejne pod względem liczby placówek są Bank Millennium, Bank Pekao S.A., PKO Bank Polski S.A. oraz Bank Poczty – wszystkie po 3 oddziały. Po 2 oddziały posiadają banki: Alior Bank S.A., BNP Paribas Bank Polska S.A., mBank S.A. oraz Santander Bank Polska (wraz z Santander Consumer Bank). Na terenie Mielca w okresie 2011-2021 zaobserwowano wzrost nowych placówek o 5 oddziałów banków²²⁷.

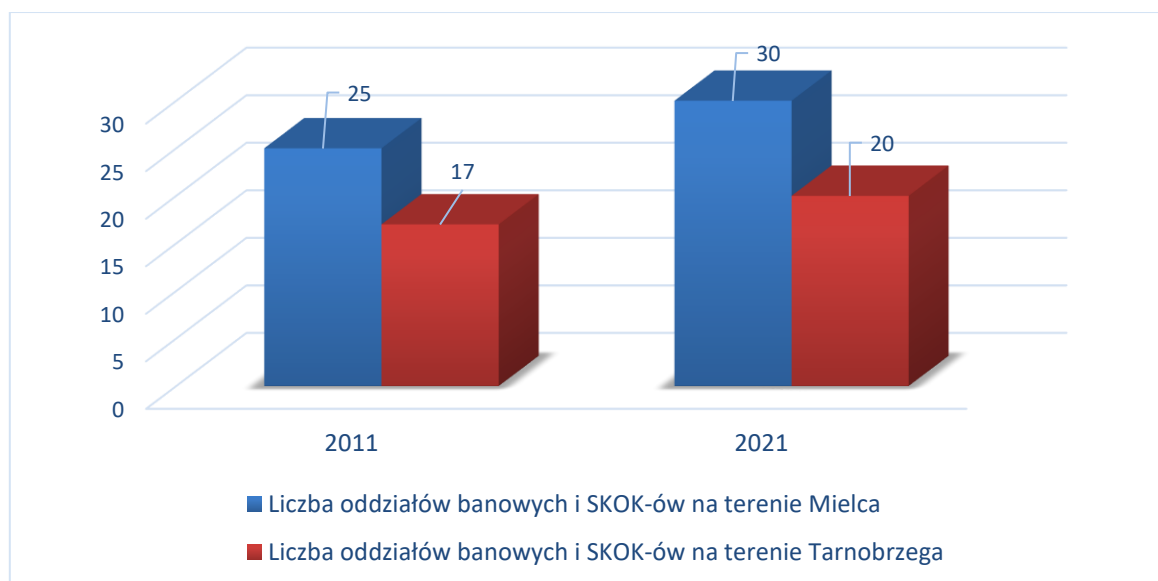
Innym przykładem jest liczba banków i filii w Mielcu z początków działalności strefy Euro-Park Mielec – w 1995 roku, których było 6. Natomiast w 2010 roku liczba ta zwiększyła się do 10 placówek²²⁸.

²²⁷ Źródło: <https://obanku.pl> – dostęp 09-07-2021 r.

²²⁸ G. Holik, Z. Nowak, *Analiza rozwoju Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie”, 2004, nr 651, s. 178.

W przypadku SSE Wisłosan Tarnobrzeg na terenie miasta zlokalizowanych jest 20 oddziałów banków. Dwa z nich znajdują się w odległości około 5-6 km od strefy ekonomicznej. Pozostałe placówki głównie zlokalizowane są w centrum miasta. Najwięcej placówek posiada BPS – 4 oddziały. Następnie 3 oddziały posiada Santander Consumer Bank S.A. Po 2 oddziały w Tarnobrzegu mają banki BNP Paribas S.A. oraz PKO Bank Polski. Pozostałe banki mają po 1 placówce w Tarnobrzegu. W przypadku miasta Tarnobrzeg w okresie 2011 -2021 liczba placówek bankowych zwiększyła się o 3 przedstawicieli²²⁹.

Rysunek 13 Liczba dostępnych placówek bankowych i SKOK-ów na terenie Mielca i Tarnobrzega w latach 2011-2021

Źródło: Opracowanie własne.

Oczywiście SSE Mielec oraz SSE Tarnobrzeg posiadają podstrefy także w innych lokalizacjach. Jednak analiza liczby placówek bankowych nie wydaje się konieczna. Przytoczone dwa przykłady z całą pewnością pokazują duże znaczenie dla przedstawicieli banków, czy na danym terenie jest zlokalizowane duże przedsiębiorstwo, a najlepiej jak jest ich kilka. Obszary takie stają się bardziej atrakcyjne dla kolejnych inwestorów, ale także dla dostawców usług – w tym również usług bankowych, czy finansowych (mówiąc szerzej).

Oceniając liczbę placówek bankowych w miejscowościach gdzie zlokalizowane są SSE należy zauważyć, iż napływ nowych inwestorów nie tylko wpływa na wzrost liczby nowych oddziałów bankowych. Jest też doskonałym czynnikiem hamującym likwidację niektórych

²²⁹ Źródło: <https://obanku.pl> – dostęp 09-07-2021 r.

oddziałów – obecnie taki trend jest w przypadku polityki większości banków.²³⁰ Większa liczba firm oraz osób w nich pracujących może powstrzymać podjęcie decyzji o likwidacji oddziału operacyjnego na danym terenie. Co jest niewątpliwie pozytywnym efektem dla społeczności zamieszkującej w danej miejscowości.

3.5 Dobre praktyki przedsiębiorstw strefowych jako przykład funkcjonowania zgodnie z regułami Społecznej Odpowiedzialności Biznesu (CSR)

Początki koncepcji **społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw** – w literaturze często są określane jako **społeczna odpowiedzialność biznesu** – z angielskiego *Corporate Social Responsibility* sięgają lat dziewięćdziesiątych XX wieku. W tamtym okresie została zainicjowana dyskusja nad etyką prowadzenia biznesu, zwłaszcza problem odpowiedzialności biznesu. Główną ideą dyskusji była próba określenia za co podmioty gospodarcze są odpowiedzialne i przed kim odpowiadają za swoją działalność²³¹.

Społeczną odpowiedzialność przedsiębiorstw (społeczną odpowiedzialność biznesu, ang. *Corporate Social Responsibility – CSR*), można zdefiniować jako dobrowolne, wykraczające poza minimalne wymogi prawne, uwzględniane przez przedsiębiorstwa problematyki społecznej i środowiskowej w swojej działalności komercyjnej i stosunkach z zainteresowanymi stronami²³².

CSR zakłada powiązanie relacji biznesu z organizacjami społecznymi, a ich działania mogą obejmować zarówno inwestycje w kapitał ludzki, kształtowanie relacji z pracownikami, współpracę ze społecznością lokalną, ochronę środowiska. Jako cel główny CSR przyjmuje założenie odpowiedzialnego i etycznego prowadzenia biznesu względem grup społecznych, na które oddziałuje, z poszanowaniem środowiska naturalnego w możliwie największym stopniu. Właśnie na tym aspekcie skoncentrowana jest definicja **Corporate Social Responsibility według Komisji Europejskiej** – według której CSR jest koncepcją, zakładającą, że przedsiębiorstwa decydują się pomagać w kreacji lepszego społeczeństwa i czystszej środowiska naturalnego.²³³ Definicja CSR według Komisji Europejskiej została „zaktualizowana” w związku z odnowieniem strategii unijnej. Aktualnie CSR Komisja

²³⁰ Źródło: <https://prnews.pl/raport-prnews-pl-liczba-placowek-bankowych-iii-kw-2020-455192> – dostęp 09-07-2021 r.

²³¹ E. Jastrzębska, *CSR a kryzys*, [w:] Z. Pisz, M. Rojek-Nowosielska (red.), *Społeczna odpowiedzialność organizacji. Metodyka, narzędzia, ocena*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 2011, nr 156, s. 106.

²³² Definicja na podstawie wytycznych Ministerstwa Gospodarki.

²³³ *Green Paper. Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility*, COM (2001) 366 final, Bruksela 18.07.2001, http://ec.europa.eu/green-papers/index_pl.htm#2001, s. 6-8 – dostęp: 20-06-2019.

definiuje jako *odpowiedzialność przedsiębiorstw za ich wpływ na społeczeństwo*. Przedsiębiorstwa powinny działać zgodnie z obowiązującym prawodawstwem, ale dodatkowo powinni przestrzegać kwestii społecznych, środowiskowych, etycznych oraz praw człowieka²³⁴.

Wdrażanie koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw nie wynika z obowiązku ustawowego. Wdrożenie koncepcji CSR w przedsiębiorstwach wynika z relacji z różnego rodzaju interesariuszami. Podkreśla się natomiast, że wdrożenie tego typu strategii (koncepcji) może przynieść szereg długofalowych korzyści. W literaturze najczęściej przedstawia się następujące z nich:²³⁵

- wzrost zainteresowania inwestorów;
- większa lojalność klientów;
- poprawa relacji ze społecznością lokalną oraz władzami samorządowymi;
- wzrost konkurencyjności;
- pozytywne postrzeganie przedsiębiorstwa wśród pracowników i kooperantów;
- utrzymanie oraz pozyskanie najlepszych specjalistów.

W świetle badań empirycznych natomiast można przytoczyć następujące korzyści związane z CSR:²³⁶

- przedsiębiorstwa charakteryzują się lepszą płynnością finansową;
- posiadają wyższy poziom rentowności majątku;
- mają większą wydajność kadry;
- charakteryzują się nieco wyższym poziomem rentowności sprzedaży – przy przeciętnie niższych przychodach ze sprzedaży;

²³⁴ *Odnowiona strategia UE na lata 2011 – 2014 dotycząca społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, COM (2011) 681, Bruksela, 25.10.2011 r., s. 7.

²³⁵ R. Pastusiak, M. Jasiniak, *Spółeczna odpowiedzialność biznesu w Polsce na przykładzie aktywności specjalnych stref ekonomicznych*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H – Oeconomia”, 2014, vol 48, no 3, s. 252-254.

²³⁶ P. Kulawczuk i inni, *Analiza korzyści ekonomicznych ze stosowania zasad społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) w polskich przedsiębiorstwach*, [w:] P. Kulawczuk, A. Poszewicki (red.), *Wpływ społecznej odpowiedzialności biznesu i etyki biznesu na zarządzanie przedsiębiorstwami*, IBnDiPP, EQUAL, Warszawa 2007, s. 72-81.

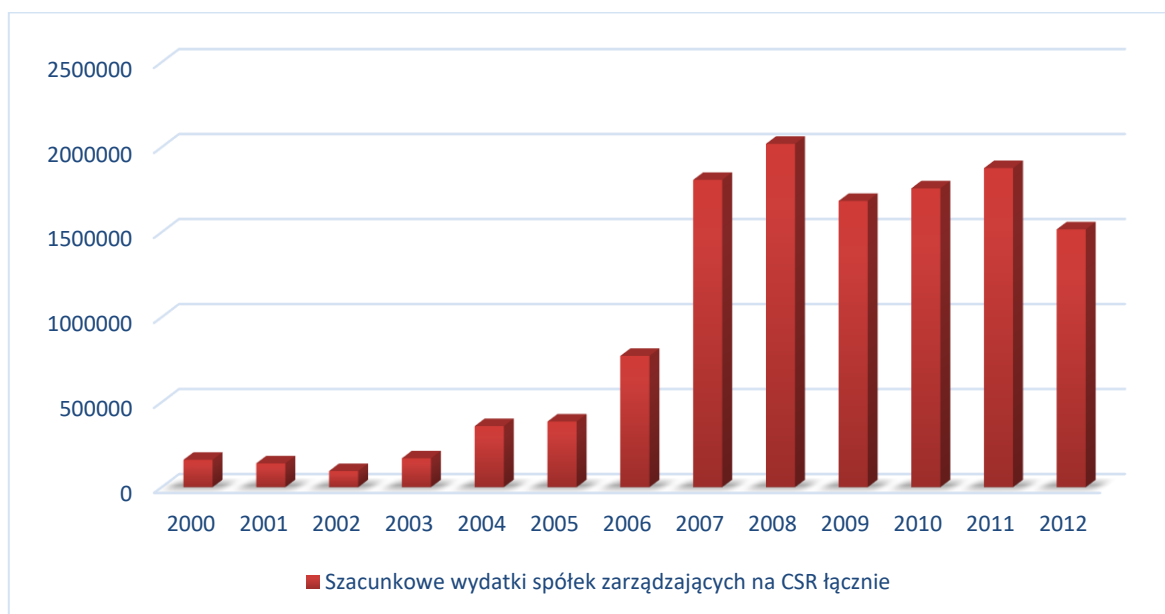
- przedsiębiorstwa zapewniają dużo więcej korzyści dla swoich pracowników takie jak – wyższe o 39% wynagrodzenia brutto, wyższe o 37% świadczenia społeczne, czy wypłacanie terminowo wynagrodzeń.

Odnosząc koncepcję CSR do przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenach specjalnych stref ekonomicznych można stwierdzić, iż coraz więcej tego typu działań jest podejmowanych przez te przedsiębiorstwa. Pierwszym etapem jest oddziaływanie na otoczenie społeczno-gospodarcze. Przedsiębiorstwa strefowe tworzą nowe miejsca pracy, które zapewniają pracownikom dochód, a także zwiększają ich konkurencyjność na rynku pracy. Innym przykładem jaki można uznać za realizację polityki związanej z CSR, to program tak zwanych dobrych praktyk. Dzieje się tak głównie za sprawą innowacyjnych projektów. W większości przypadków projekty inicjowane są przez SSE (spółki zarządzające), a dotyczą konkretnych problemów, z którymi borykają się gminy, społeczność lokalna lub, a może przede wszystkim przedsiębiorstwa działające na terenie stref²³⁷.

Dodatkowo działania zarządzających SSE pomagają przedsiębiorcom wdrożyć do swoich biznesów CSR, czy też promowanie współpracy pomiędzy takimi inwestorami. Kolejny przykład to tworzenie federacji przedsiębiorstw społecznie odpowiedzialnych, które skupiają inwestorów funkcjonujących na terenach stref ekonomicznych i w praktyce stosujących ideę CSR. Warto w tym miejscu przytoczyć wyniki badań R. Pastusiaka, który wraz z M. Jasiniak oszacował wydatki spółek zarządzających na działania związane z ideą społecznej odpowiedzialności biznesu – rysunek 14.

²³⁷ R. Pastusiak, M. Jasiniak, *Společna... op. cit.*, s. 255.

Rysunek 14 Średnie wydatki na CSR spółek zarządzających SSE w latach 2000-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: R. Pastusiak, M. Jasiniak, *Spoleczna odpowiedzialność biznesu w Polsce na przykładzie aktywności specjalnych stref ekonomicznych*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H – Oeconomia”, 2014, vol 48, no 3, s. 256.

Działania opisane powyżej mają potwierdzenie w ponoszonych wydatkach spółek zarządzających, które od 2005 roku systematycznie wzrastały. Spółki w sposób ciągły angażowały się w projekty związane z realizacją idei CSR. Świadczy to z pewnością o ich dużej świadomości oraz zaangażowaniu w rozwój oraz propagowanie CSR wśród przedsiębiorstw strefowych oraz regionu, w którym funkcjonują.

Przedsiębiorstwa strefowe są zaangażowane w rozwój idei społecznej odpowiedzialności biznesu. Aktywność przedsiębiorstw strefowych sprowadza się zarówno do współpracy z samorządami, społecznością lokalną, a także różnego rodzaju instytucjami. Można wymienić na przykład współpracę z uczelniami wyższymi, czy szkołami średnimi – efektem takiej współpracy są klasy patronackie, czy sprofilowane kierunki na studiach wyższych.

W przypadku przedsiębiorstw działających w strefie mieleckiej jest to m.in. wsparcie finansowe Międzynarodowego Festiwalu Muzycznego w Mielcu (organizator Mieleskie Samorządowe Centrum Kultury), wsparcie finansowe aktywności sportowej oraz organizacja wydarzeń sportowych i kulturalnych. Współpraca m.in. Kronospan Mielec czy BRW z samorządami lokalnymi. Z kolei przedsiębiorstwa zlokalizowane w strefie tarnobrzeskiej włączają się aktywnie w działalność instytucji samorządowych promujących działalność kulturalną, sportową. Współpracują także przy wielu projektach razem z samorządami

mającymi na celu poprawę wizerunku gmin, czy ich promocję wśród środowiska biznesowego. Przedsiębiorstwa ze strefy Wisłosan często również angażują się w akcje charytatywne będąc sponsorami takich *eventów*.

ROZDZIAŁ IV

Ocena kosztów związanych z powstaniem oraz działalnością specjalnych stref ekonomicznych w województwie podkarpackim

W rozdziale trzecim zaprezentowane zostały korzyści związane z powstaniem oraz funkcjonowaniem specjalnych stref ekonomicznych dla obszarów, na których zostały zlokalizowane. Niniejszy rozdział przybliży główne koszty jakie wiążą się z obecnością takich obszarów. Prócz pozytywnych skutków SSE można wymienić także negatywne zjawiska jak: efekt biegu jałowego, substytucji i wypierania w stosunku do podmiotów inwestujących na terenach strefy²³⁸. Efekt biegu jałowego najprościej jest określić jako sytuację, w której przedsiębiorstwo przestaje lub ogranicza działalność w dotychczasowej lokalizacji, na rzecz prowadzenia działalności na terenie SSE. Z jednej strony zwiększa się aktywność regionu, gdzie zlokalizowana jest strefa. Z drugiej skutkuje to obniżeniem poziomu aktywności gospodarczej i zmniejszeniem popytu na pracę w regionie, gdzie ta działalność została ograniczona / zamknięta²³⁹. Efekt biegu jałowego to sytuacja, w której pewne inwestycje powstałyby w danym regionie nawet w sytuacji gdyby specjalnej strefy ekonomicznej nie było. Zaś obecność takiego obszaru daje możliwość sięgnięcia po ulgi, które w takiej sytuacji stanowią dodatkowy profit dla inwestora²⁴⁰. W przypadku efektu wypierania mamy na myśli sytuację gdzie koszty funkcjonowania przedsiębiorstwa na terenie SSE są zdecydowanie mniejsze niż na terenach sąsiadujących ze strefą. Powoduje to znaczącą dysproporcję w kosztach prowadzonej działalności, a co za tym idzie skutki takiej sytuacji prowadzą do nierównowagi konkurencyjnej. Przedsiębiorstwa strefowe są wówczas uprzywilejowane w stosunku do przedsiębiorstw działających poza strefą. Sytuacja ta przyczynia się do wypierania z rynku podmiotów nieobjętych pomocą²⁴¹.

Podobnie, jak w przypadku funkcjonowania przedsiębiorstwa, także specjalne strefy ekonomiczne – generują nakłady, które musi ponosić czy to samorząd lokalny, czy podmiot zarządzający daną strefą. Obecność specjalnych stref ekonomicznych, to także obciążenie dla

²³⁸ E. Kryńska, *Polskie specjalne strefy ekonomiczne – zamierzenia i efekty*, Warszawa, 2000.

²³⁹ L. Piersiala, *Skuteczność specjalnych stref ekonomicznych w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej. Organizacja i Zarządzanie”, 2018, nr 76, s. 217-228.

²⁴⁰ M. Typa, *Specjalna strefa ekonomiczna jako biegun wzrostu (ujęcie teoretyczne)*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 2016, nr 30(2), s. 23-37.

²⁴¹ L. Piersiala, *Skuteczność... op. cit.*, 217-228.

budżetu państwa – mimo, iż często ich obecność odnosi się do konkretnego regionu, na którym są zlokalizowane.

4.1 Wysokość poniesionych nakładów z tytułu udzielonej pomocy publicznej przedsiębiorcom działającym w specjalnych strefach ekonomicznych

Według obowiązujących przepisów 14 istniejących specjalnych stref ekonomicznych w Polsce będzie funkcjonować do końca 2026 r. Wynegocjowane zasady z Komisją Europejską zostały odpowiednio określone w ustawie z dnia 2 października 2003 roku o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw (Dz. U. poz. 1840, z późn. zm.). Przedsiębiorcy posiadający zezwolenia udzielone po 1 stycznia 2001 r. korzystają z pomocy publicznej w formie zwolnień podatkowych na zasadach całkowicie zgodnych z prawem UE obowiązującym w dniu wydania zezwolenia. Należy także zaznaczyć, iż w przekroju kilkudziesięciu lat funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych, zasady udzielania pomocy w strefach ulegały zmianom. Zdecydowana większość zmian i najistotniejsze modyfikacje wynikały z unijnych regulacji dotyczących udzielania pomocy publicznej, w szczególności regionalnej pomocy inwestycyjnej. Znalazło to odzwierciedlenie w funkcjonowaniu w przeszłości kilku programów pomocowych dotyczących stref. Pierwotnie specjalne strefy ekonomiczne miały być objęte programem pomocowym o numerze SA.40523(2015/X) do końca 2020 r. Na program składały się akty prawne regulujące zasady udzielania pomocy w strefach, a więc ustawa o specjalnych strefach ekonomicznych, rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2008 r. w sprawie pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom działającym na podstawie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenach specjalnych stref ekonomicznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 81), a także 14 rozporządzeń ministra właściwego do spraw gospodarki (odrębnych dla każdej strefy) wydanych w oparciu o art. 17 ust. 1a ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych²⁴². Ostatecznie wprowadzenie w dniu 10 maja 2018 roku ustawy o wspieraniu nowych inwestycji uchyliło ww. przepis ustawy o sse, a obowiązywać zaczęły instrumenty zapisane we wprowadzonej ustawie²⁴³.

W 2018 r. spółki zarządzające specjalnymi strefami ekonomicznymi przeznaczyły na ich promocję 6,97 mln zł. Z kolei na budowę infrastruktury na obszarze stref wydatkowano 302,4 mln zł, w tym nakłady spółek zarządzających stanowiły 28,1%. Pozostała część

²⁴² Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2018 roku, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2019, s. 4.

²⁴³ Ustawa z dnia 10 maja 2018 roku o wspieraniu nowych inwestycji (Dz. U. z 2020 r. poz. 1752).

wydatków została sfinansowana przez gminy, gestorów mediów oraz Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA)²⁴⁴. Natomiast w 2019 roku zarządcy strefami wydatkowali 8,78 mln zł na promowanie SSE. Na budowę infrastruktury przeznaczono kolejne 325,7 mln zł, z czego nakłady spółek zarządzających stanowiły 34,3% udziału w wydatkach. Pozostałą część sfinansowano ze środków gmin, gestorów mediów oraz GDDKiA²⁴⁵. Dużą wartość stanowią nakłady związane z pomocą publiczną kierowaną do przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenach strefy i posiadających ważne zezwolenie.

Przedsiębiorstwa działające w specjalnych strefach ekonomicznych mogą korzystać z pomocy publicznej, która polega na zwolnieniu od podatku dochodowego (CIT lub PIT), z tytułu kosztów nowej inwestycji lub tworzenia nowych miejsc pracy. Przedsiębiorcy mogą również osiągać dodatkowe ulgi w postaci zwolnień z tytułu podatku od nieruchomości czy środków transportu.

Wartość pomocy publicznej skierowanej do przedsiębiorstw strefowych została obliczona na podstawie danych Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów za lata 2005-2018. Wysokość nakładów została przedstawiona z podziałem na dwie strefy – mielecką oraz tarnobrzeską. Dane dotyczące obu stref pochodzą z podstref zlokalizowanych na terenach województwa podkarpackiego. Dodatkowo został wprowadzony podział środków według wielkości przedsiębiorstw.

Łącznie za lata 2005 – 2018 wartość pomocy brutto dla przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie województwa podkarpackiego wyniosła 528,45 mln zł. Według wielkości przedsiębiorstw: mikroprzedsiębiorstwa w tym okresie otrzymały łącznie 0,16 mln zł, małe przedsiębiorstwa 22,95 mln zł, średnie 143,00 mln zł, zaś duże firmy 362,34 mln zł. Poszczególne wielkości można rozdzielić według następującego podziału: przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenach specjalnej strefy ekonomicznej Euro-Park Mielec, Wisłosan Tarnobrzeg oraz przedsiębiorstwa działające poza strefami ekonomicznymi.

²⁴⁴ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2018 roku*, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2019, s. 6.

²⁴⁵ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 roku*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2019, s. 3.

Tabela 32 Wartość brutto udzielonej pomocy publicznej skierowanej do przedsiębiorstw zlokalizowanych w województwie podkarpackim w latach 2005-2018

Lata 2005-2018	Wartość pomocy brutto w mln zł
Duże przedsiębiorstwa	362,34 zł
Duże przedsiębiorstwa w SSE	340,53 zł
Suma SSE MIELEC	242,14 zł
Suma SSE TARNOBRZEG	98,39 zł
Przedsiębiorstwa spoza SSE	21,81 zł
Średnie przedsiębiorstwa	143,00 zł
Średnie przedsiębiorstwa w SSE	119,05 zł
Suma SSE MIELEC	68,94 zł
Suma SSE TARNOBRZEG	50,11 zł
Przedsiębiorstwa spoza SSE	23,95 zł
Małe przedsiębiorstwa	22,95 zł
Małe przedsiębiorstwa w SSE	20,58 zł
Suma SSE MIELEC	2,41 zł
Suma SSE TARNOBRZEG	18,17 zł
Przedsiębiorstwa spoza SSE	2,38 zł
Mikroprzedsiębiorstwa	0,16 zł
Mikroprzedsiębiorstwa w SSE	0,02 zł
Suma SSE MIELEC	0,02 zł
Suma SSE TARNOBRZEG	0,00 zł
Przedsiębiorstwa spoza SSE	0,13 zł
Łączna wartość udzielonej pomocy	528,45 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z UOKiK za lata 2005-2018.

W rozróżnieniu na wielkość przedsiębiorstw, najwięcej bo 68,57% wszystkich środków zostało skierowanych do przedsiębiorstw dużych. 27,06% wszystkich środków w omawianym okresie przeznaczonych było przedsiębiorstw średnich. Małe przedsiębiorstwa w tym okresie otrzymały 4,34% środków. Same mikroprzedsiębiorstwa zasilone zostały środkami stanowiącymi 0,03%. Różnicując przyznawanie środków według przedsiębiorstw zlokalizowanych w specjalnych strefach ekonomicznych większe przedsiębiorstwa otrzymały 64,44% wszystkich przyznanych środków. Średnie przedsiębiorstwa otrzymały pomoc stanowiącą 22,53%, a małe przedsiębiorstwa 3,89%. Natomiast wartość skierowanej pomocy publicznej do mikroprzedsiębiorstw zlokalizowanych na terenach stref stanowiła 0,004%.

Odnosząc środki jakie zostały przyznane poszczególnym grupom przedsiębiorstw (według ich wielkości):

– spośród dużych przedsiębiorstw 93,98% przyznanych środków dla przedsiębiorstw dużych w latach 2005-2018 zostało skierowanych do przedsiębiorstw będących w strefie mieleckiej oraz tarnobrzесkiej;

- środki przyznane przedsiębiorstwom średniej wielkości: nieco ponad 80%, a dokładnie 83,25% środków zostało skierowanych do przedsiębiorstw strefowych;

- środki skierowane do małych przedsiębiorstw – 89,65% wartości pomocy było przeznaczone dla przedsiębiorstw działających w strefach ekonomicznych;

- spośród środków przyznanych mikroprzedsiębiorstwom 14,14% zostało przeznaczonych dla przedsiębiorstw strefowych (w całości w strefie mieleckiej).

Warto także spojrzeć na wartość skierowanej pomocy publicznej w aspekcie obu stref – mieleckiej oraz tarnobrzесkiej. W analizowanym okresie łączne nakłady z tytułu pomocy publicznej jakie otrzymały przedsiębiorstwa ze strefy Euro-Park Mielec wyniosły 313,51 mln zł. Przedsiębiorstwa ze strefy Wisłosan otrzymały pomoc w kwocie 166,67 mln zł. Łącznie do obu stref zostało skierowanych 480,18 mln zł. W tabeli 33 przedstawiono wartość pomocy brutto w latach 2005-2018.

Tabela 33 Wartość udzielonej pomocy publicznej w latach 2005-2018 z podziałem na specjalne strefy ekonomiczne w województwie podkarpackim

Lata	Wartość pomocy brutto (w mln zł)
2005	5,78
Mielec	2,32
Tarnobrzeg	3,05
Pomoc poza SSE	0,40
2006	66,99
Mielec	36,14
Tarnobrzeg	23,64
Pomoc poza SSE	7,21
2007	190,03
Mielec	147,56
Tarnobrzeg	35,13
Pomoc poza SSE	7,34
2008	107,47
Mielec	50,83
Tarnobrzeg	40,49
Pomoc poza SSE	16,14
2009	104,20
Mielec	45,45

Tarnobrzeg	45,58
Pomoc poza SSE	13,17
2010	23,88
Mielec	16,63
Tarnobrzeg	6,94
Pomoc poza SSE	0,31
2011	5,07
Mielec	1,81
Tarnobrzeg	3,09
Pomoc poza SSE	0,18
2012	4,39
Mielec	1,78
Tarnobrzeg	2,29
Pomoc poza SSE	0,32
2013	5,39
Mielec	1,78
Tarnobrzeg	2,29
Pomoc poza SSE	1,32
2014	4,05
Mielec	1,78
Tarnobrzeg	1,66
Pomoc poza SSE	0,61
2015	4,24
Mielec	1,76
Tarnobrzeg	1,66
Pomoc poza SSE	0,81
2016	5,81
Mielec	5,52
Tarnobrzeg	0,10
Pomoc poza SSE	0,19
2017	0,80
Mielec	0,17
Tarnobrzeg	0,54
Pomoc poza SSE	0,08
2018	0,37
Mielec	0,00
Tarnobrzeg	0,19
Pomoc poza SSE	0,18
Suma końcowa	528,45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z UOKiK.

Uwagę przyciąga rok 2007, w którym to zostały skierowane maksymalne środki pomocowe do województwa podkarpackiego o łącznej wartości 190,03 mln zł. Dwa kolejne

okresy – 2008 oraz 2009 rok również odznaczają się wysokimi kwotami udzielonej pomocy. W kolejnych latach systematycznie zmniejszała się wartość udzielanej pomocy publicznej. Mowa tu oczywiście o pomocy publicznej z jakiej mogły skorzystać przedsiębiorstwa działające w specjalnych strefach ekonomicznych – czyli zwolnień podatkowych.

Oprócz przedsiębiorców działających w specjalnych strefach ekonomicznych także spółki zarządzające strefami korzystają ze zwolnienia podatkowego. Te możliwości uzyskane zostały na podstawie przepisu §2 rozporządzeń Rady Ministrów. Obejmowały one m.in. podatek dochodowy od osób prawnych oraz dochody zarządzającego strefą w części wydatkowanej w roku podatkowym lub w roku po nim następującym na cele rozwoju strefy. Dodatkowo nabycie przez zarządzającego nieruchomości lub innych rzeczy służących do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie strefy uprawniały do ulgi. Podobnie jak i modernizacja i rozbudowa infrastruktury gospodarczej i technicznej na jej obszarze.

Dochody zwolnione od podatku dochodowego podatników prowadzących działalność na terenie specjalnych stref ekonomicznych i spółek zarządzających strefami w latach 1998–2018 przedstawione zostały w podrozdziale 4.3.

4.2 Wielkość nakładów inwestycyjnych związanych z budową i modernizacją infrastruktury na terenie stref

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych do głównych zadań zarządzającego należy m.in. prowadzenie działań zmierzających do rozwoju działalności gospodarczej na terenie strefy.²⁴⁶ Uznając wagę tego zadania, ustawodawca w art. 25 ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych uwzględnił możliwość zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych dochodów zarządzającego w części wydatkowanej na cele rozwoju strefy. Rada Ministrów w rozporządzeniach ustanawiających strefy zgodnie z przytoczonym artykułem ustawy umożliwiła wszystkim spółkom zarządzającym skorzystanie z tego przywileju²⁴⁷.

4.2.1 Koszty budowy oraz modernizacji infrastruktury

Główne działania zarządzających to budowa infrastruktury i promowanie stref. Znaczące przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury z reguły podejmowane są wspólnie z samorządami lokalnymi i gestorami mediów. Mimo wielu wspólnych przedsięwzięć

²⁴⁶ Art. 8.1. Ustawy z dnia 20 października 1994 roku o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. 1994 Nr 123 poz. 600).

²⁴⁷ Art. 25. Ustawy z dnia 20 października 1994 roku o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. 1994 Nr 123 poz. 600).

inwestycyjnych, to zarządca danej strefy bardzo często ponosi największe nakłady. Niektóre z inwestycji realizowane są wyłącznie przez spółki zarządzające bez uczestnictwa w przedsięwzięciach innych podmiotów. Dlatego wartość nakładów jakie z tego tytułu ponoszą zarządzający strefami stanowią jedne z ważniejszych pozycji wydatkowych, mówiąc o nakładach związanych z tworzeniem oraz funkcjonowaniem specjalnej strefy ekonomicznej.

Na koniec 2017 roku łączne nakłady (narastająco), wszystkich spółek zarządzających 14 specjalnymi strefami ekonomicznymi wyniosły 1 587,7 mln zł. Nakłady innych podmiotów z kolei to wartość 3 050,4 mln zł. Zatem łączne nakłady narastająco na budowę infrastruktury wyniosły 4 638,1 mln zł. Mówiąc o innych podmiotach należy wymienić przede wszystkim: gminy, gestorów mediów, Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad. Natomiast nakłady narastająco na koniec 2018 roku wyniosły odpowiednio: spółki zarządzające 1 672,7mln zł, pozostałe podmioty 3 267,8 mln zł. Razem wartość nakładów 4 940,5 mln zł. Łączne nakłady na budowę infrastruktury na terenie specjalnych stref ekonomicznych, które zostały poniesione od początku ich funkcjonowania do końca 2018 r. wyniosły ponad 4,9 mld zł. Udział finansowy spółek zarządzających w inwestycjach w zakresie infrastruktury stanowił niespełna 33,9%. Pozostała część wydatków finansowana była przez gminy, gestorów mediów oraz Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad²⁴⁸.

Wśród spółek zarządzających strefami największe nakłady poniosła Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna sp. z o.o. o wartości 487,6 mln zł, co stanowi ok. 29,2% wydatków wszystkich stref. Kolejna pod tym względem była Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna INVEST-PARK sp. z o.o., wydając na ten cel około 278,6 mln zł co stanowiło 16,7%. Na trzeciej pozycji uplasowała się **Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział w Tarnobrzegu** z wydatkami rzędu 207,6 mln zł, co stanowiło 12,4% łącznych wydatków zarządzających strefami na infrastrukturę. Natomiast odnosząc wysokość nakładów do skumulowanej wartości kapitału zainwestowanego w strefach do końca 2018 r. przez inne podmioty, w tym m.in. samorządy lokalne i gestorów mediów, wyróżniały się strefy: katowicka (733,7 mln zł), wałbrzyska (567,9 mln zł) i **mielecka** (489,9 mln zł). Na te trzy strefy przypadło prawie 55% wszystkich wydatków podmiotów innych niż zarządzający strefami na infrastrukturę²⁴⁹.

²⁴⁸ Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2018 roku, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2019, s. 39-42.

²⁴⁹ Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2018 roku, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2019, s. 42.

W tabeli 34 zostały przedstawione nakłady spółek zarządzających strefami narastająco w mln zł.

Tabela 34 Nakłady spółek zarządzających strefami mielecką i tarnobrzeską narastająco (w mln zł) w latach 2005-2019

Lp.	Rok	SSE Euro-Park Mielec		SSE Wisłosan Tarnobrzeg	
		Zarząd	Inni	Zarząd	Inni
1.	2005	82,3	3,8	33,7	0,0
2.	2006	87,4	3,8	84,9	5,0
3.	2007	95,0	36,5	109,6	23,0
4.	2008	102,9	104,0	126,0	42,2
5.	2009	104,7	124,6	129,4	51,6
6.	2010	109,4	158,4	142,9	71,4
7.	2011	118,5	183,5	145,1	104,6
8.	2012	120,6	264,9	145,6	127,2
9.	2013	122,4	309,6	146,3	132,1
10.	2014	122,5	369,5	157,9	187,8
11.	2015	123,5	438,9	184,3	200,3
12.	2016	131,7	458,4	193,0	206,2
13.	2017	140,5	467,8	197,0	224,3
14.	2018	146,0	489,9	207,6	244,0
15.	2019	149,4	499,6	266,9	274,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych w *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych – stan za lata 2006 – 2019*. Ministerstwo Gospodarki, Rozwoju, Przedsiębiorczości i Technologii.

Do 2016 roku Zarząd SSE Euro-Park Mielec przeznaczył 131,7 mln zł na rozbudowę i ulepszenie infrastruktury. W roku kolejnym wydatkowano już 140,5 mln zł. Natomiast w roku 2018 łącznie przeznaczonych zostało 146 mln zł. Jako najważniejsze działania omawianym okresie należy wymienić:²⁵⁰

- budowę kanalizacji deszczowej w podstrefie Mielec;
- budowę drogi wewnętrznej w podstrefie Częstochowa;
- budowę kanalizacji deszczowej w podstrefie Szczecin;
- budowę sieci elektroenergetycznej w Mielcu oraz w podstrefach Trzebownik, Głogów Małopolski i Rzeszów;
- budowę sieci ciepłowniczej i kanalizacji sanitarnej tłocznej w podstrefie Rzeszów;

²⁵⁰ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2018 roku*, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2019, s. 41; *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2017 roku*, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2018, s. 40; *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2016 roku*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2017, s. 37.

- budowę 2 hal produkcyjnych oraz kanalizacji deszczowej ze zbiornikiem retencyjnym w podstrefie Mielec;
- budowę drogi wewnętrznej w podstrefie Częstochowa;
- budowę infrastruktury elektroenergetycznej sieci Smart Grid i rozbudowa sieci ciepłowniczej w Mielcu;
- budowę drogi wewnętrznej, oświetlenia ulicznego, kanalizacji deszczowej i sanitarnej, sieci wodociągowej, kanalizacji teletechnicznej w podstrefie Strzyżów;
- odwodnienie terenu i budowa sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej w podstrefie Rzeszów;
- budowę dwóch hal produkcyjnych wraz z infrastrukturą techniczną w Mielcu;
- budowę sieci gazociągowej, i wodociągowej w podstrefie Dębica;
- budowę kanalizacji deszczowej w podstrefie Ropczyce;
- budowę sieci ciepłowniczej oraz sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przepompownią ścieków w podstrefie Rzeszów;
- budowę sieci elektroenergetycznej w podstrefach: Rzeszów, Trzebownisko, Głogów Małopolski, Mielec;
- budowę sieci wodno-kanalizacyjnej w podstrefie Rejowiec Fabryczny.

Zarząd SSE Wisłosan Tarnobrzeg do końca 2016 roku przeznaczył 193 mln zł. W kolejnym roku nakłady na infrastrukturę spółki zarządzającej wyniosły łącznie 197 mln zł. Natomiast na koniec 2018 roku kwota wydatków na infrastrukturę wynosiła już 207,6 mln zł. Do najważniejszych zadań, które w tym okresie zostały zrealizowane należy zaliczyć przede wszystkim:²⁵¹

- przebudowa drogi łączącej ul. COP z ul. Solidarności w Stalowej Woli;

²⁵¹ Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2018 roku, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2019, s. 41-42; Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2017 roku, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2018, s. 41; Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2016 roku, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2017, s. 38.

- makroniwelacja terenu, budowa kanalizacji sanitarnej i przebudowa ul. Cukierniczej w gminie Łapy;
- budowa drogi na terenie strefy w Jaśle;
- budowa sieci kanalizacji deszczowej i sanitarnej oraz rozbudowa drogi w strefie w gminie Węgrów;
- zakup terenów i budowa hali w Stalowej Woli pod nowe inwestycje, budowa w Stalowej Woli bezkolizyjnego dojazdu do dworca kolejowego i poprawa dostępności transportowej terenów strefy;
- przebudowa układu komunikacyjnego w rejonie ul: Kwiatkowskiego, Ofiar Katynia i Solidarności w Stalowej Woli;
- budowa dróg łączących sieć drogową z obszarami strefy w gminie Gorzyce;
- zakup terenów w Tarnobrzegu i Stalowej Woli pod nowe inwestycje;
- budowa hali w Stalowej Woli i Radomiu;
- budowa parkingów w podstrefie Wrocław;
- budowa skrzyżowania, przebudowa układu komunikacyjnego i ronda w podstrefie Stalowa Wola.

Do końca 2018 roku zarządzający mielecką oraz tarnobrzecką strefą ekonomiczną łącznie przeznaczyły na rozbudowę infrastruktury 353,6 mln zł. Z czego 146 mln zł wydatkowanych zostało na strefę mielecką, a 207,6 mln zł na tarnobrzecką. Jednak należy dodać do tej kwoty wartość poniesionych nakładów przez pozostałe podmioty – głównie gminy, gestorów mediów, Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad. Ich nakłady wyniosły odpowiednio na koniec 2018 roku: 489,9 mln zł w strefie Euro-Park Mielec i 244,0 mln zł dla strefy Wisłosan. Łączne nakłady spółek zarządzających strefami wraz z wydatkami pozostałych podmiotów 1 087,5 mln zł.

Do końca 2019 roku wydatki poniesione w obu podkarpackich strefach zwiększyły się o ponad 50 mln zł i wyniosły 416,3 mln zł. Zarząd Euro-Park Mielec przeznaczył na inwestycje 149,4 mln zł (więcej o 3,4 mln zł rok do roku), a Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg kwotę 266,9 mln zł (wzrost o 59,3 mln zł). Przyrost łącznych nakładów inwestycyjnych w infrastrukturę świadczy o wysokich kosztach związanych z funkcjonowaniem obszarów

strefowych. Z drugiej strony nie można zapominać, iż brak tego typu działań skutkowałby małą skutecznością przyciągania inwestorów do SSE.

4.2.2 Zagospodarowanie obszaru specjalnych stref ekonomicznych

Stopień zagospodarowania obszaru stref przedstawiony został na dzień 31 grudnia 2019 roku. Analizując powierzchnię gruntów zagospodarowanych została wliczona powierzchnia zajęta przez przedsiębiorców posiadających zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie strefy. Do tej powierzchni zaliczono także grunty wykorzystywane przez przedsiębiorców działających bez zezwolenia (gdyż je wcześniej utracili, nie mogli go uzyskać np. z uwagi na przedmiot działalności lub nie byli zainteresowani korzystaniem z pomocy publicznej, do której ono uprawnia), a także grunty zajęte pod infrastrukturę. Informacje o stopniu wykorzystania obszarów specjalnych stref ekonomicznych strefy Euro-Park Mielec oraz Wisłosan Tarnobrzeg zostały zaczerpnięte z danych Ministerstwa Gospodarki i Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii. W tabeli 35 przedstawiono stopień zagospodarowania odpowiednio strefy mieleckiej oraz tarnobrzesckiej.

Tabela 35 Zagospodarowanie obszaru strefy Euro-Park Mielec w latach 2006 – 2019

Lp.	Rok	Obszar strefy (w ha)	Grunty zagospodarowane (w ha)	Grunty niezagospodarowane (w ha)	Stopień zagospodarowania gruntów (w%)	Stopień zagospodarowania gruntów 14 SSE (w%)
1.	2006	707,12	548,18	158,94	77,52	73,77
2.	2007	925,67	633,90	291,77	68,48	68,45
3.	2008	925,67	718,05	207,62	77,57	68,84
4.	2009	76,72	76,72	76,72	76,72	67,48
5.	2010	1 134,96	797,96	337,00	70,30	62,30
6.	2011	1 246,00	847,64	398,36	68,03	61,04
7.	2012	1 246,00	861,77	384,23	69,16	59,94
8.	2013	1 299,3920	942,1942	357,1978	72,51	60,93
9.	2014	1 362,9864	967,0348	395,9516	70,95	61,63
10.	2015	1 495,6519	1 039,3994	456,2525	69,49	59,47
11.	2016	1 643,1187	1 148,6667	494,4520	69,91	59,61
12.	2017	1 723,9743	1 307,7793	416,1950	75,86	60,39
13.	2018	1 723,9743	1 356,1315	367,8428	78,66	63,04
14.	2019	1 723,9743	1 387,0901	336,8842	80,46	64,75

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych w *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych za lata 2006 – 2019*. Ministerstwo Gospodarki, Rozwoju, Przedsiębiorczości i Technologii.

Jeśli chodzi o stopień zagospodarowania wszystkich 14 SSE to w analizowanym okresie nie przekroczono zagospodarowania $\frac{3}{4}$ posiadanych terenów inwestycyjnych. Najwyższy stopień zagospodarowania to 2006 rok, gdzie osiągnięto poziom nieco ponad 73%. W kolejnych

okresach stopień zagospodarowania kształtował się w przedziałach między 68% a 59%. Niższy stopień wynikał głównie z dołączeń nowych terenów inwestycyjnych.

Odnosząc się do zagospodarowania terenów wchodzących w skład SSE Mielec wartym podkreślenia jest fakt, iż w każdym z analizowanych okresów stopień zagospodarowania był wyższy niż dla wszystkich 14 specjalnych stref ekonomicznych. Najwyższy poziom zagospodarowania był dla roku 2019.

Tabela 36 Zagospodarowanie obszaru strefy Wisłosan Tarnobrzeg w latach 2006 – 2019

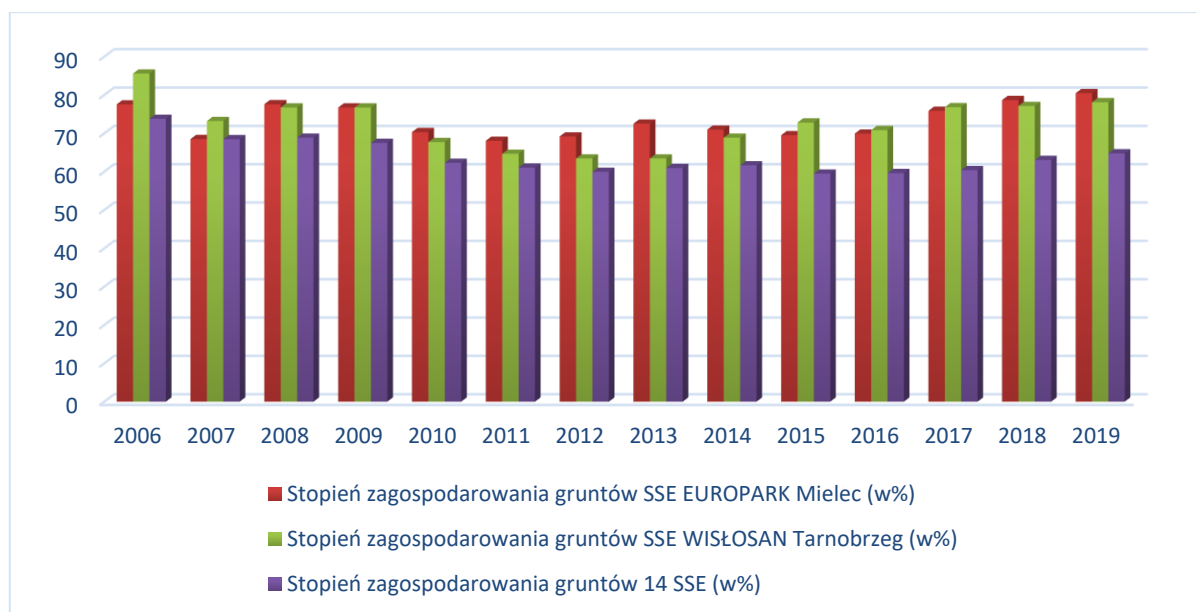
Lp.	Rok	Obszar strefy (w ha)	Grunty zagospodarowane (w ha)	Grunty niezagospodarowane (w ha)	Stopień zagospodarowania gruntów (w%)	Stopień zagospodarowania gruntów 14 SSE (w%)
1.	2006	1 049,19	897,85	151,33	85,58	73,77
2.	2007	1 335,61	977,50	358,11	73,19	68,45
3.	2008	1 336,44	1 025,37	311,07	76,72	68,84
4.	2009	76,72	76,72	76,72	76,72	67,48
5.	2010	1 551,91	1 050,59	501,32	67,70	62,30
6.	2011	1 587,78	1 026,28	561,5	64,64	61,04
7.	2012	1 632,31	1 035,32	596,99	63,43	59,94
8.	2013	1 632,3147	1 035,3173	596,9974	63,43	60,93
9.	2014	1 677,1664	1 154,5404	522,6260	68,84	61,63
10.	2015	1 743,3045	1 269,1575	474,1470	72,80	59,47
11.	2016	1 868,2066	1 323,2192	544,9874	70,83	59,61
12.	2017	1 868,2066	1 434,8697	433,3369	76,80	60,39
13.	2018	1 877,9531	1 448,0017	429,9514	77,11	63,04
14.	2019	1 877,9531	1 466,6938	411,2593	78,10	64,75

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych w *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych za lata 2006 – 2019*. Ministerstwo Gospodarki, Rozwoju, Przedsiębiorczości i Technologii.

W przypadku poziomu zagospodarowania terenów przez SSE Tarnobrzeg, stopień zagospodarowania był wyższy z każdym z analizowanych okresów niż stopień zagospodarowania dla wszystkich 14 SSE. Najwyższy poziom zagospodarowanych terenów strefa Wisłosan osiągnęła w roku 2006 – było to 85,58%. Następny pod względem efektywności zajętych terenów inwestycyjnych to rok 2019 oraz 2018, gdzie osiągnięto poziom odpowiednio: 78,10% i 77,11%.

Na rysunku 15 zestawiono stopnie zagospodarowanych terenów dla strefy mieleckiej oraz tarnobrzesckiej w odniesieniu do poziomu zagospodarowania wszystkich 14 specjalnych stref ekonomicznych.

Rysunek 15 Poziom zagospodarowania terenów inwestycyjnych SSE Mielec, SSE Tarnobrzeg oraz wszystkich 14 SSE w latach 2006-2019

Źródło: Opracowanie własne.

Poziom zagospodarowania obu podkarpackich specjalnych stref ekonomicznych jest wyższy w każdym analizowanym okresie niż poziom zagospodarowania 14 SSE. W pierwszych dwóch analizowanych okresach (2006 i 2007), nieco wyższy poziom zagospodarowania terenów wykazywała strefa tarnobrzeska. W roku 2008 to strefa mielecka o niespełna jeden punkt procentowy posiadała wyższy stopień zagospodarowania. W 2009 roku obie strefy charakteryzowały się zagospodarowaniem terenów w takim samym stopniu (76,72%). Okres 2010-2014 to czas, w którym stopień zagospodarowania terenów był wyższy w strefie Euro-Park Mielec. Następnie w okresie 2015-2017 wyższy był stopień zagospodarowania na terenie strefy Wisłosan Tarnobrzeg. Ostatnie dwa analizowane lata: 2018 i 2019 to znów wyższy poziom zagospodarowania terenów w strefie mieleckiej.

Wysnuć można stwierdzenie, że w przypadku podkarpackich specjalnych stref ekonomicznych poziom zagospodarowania terenów inwestycyjnych jest na stosunkowo wysokim poziomie. W odniesieniu do wszystkich 14 SSE w 2019 roku strefa mielecka zajęła pierwsze miejsce, a strefa tarnobrzeska była druga w tym zestawieniu.

Martwić może jednak pewna dysproporcja w poziomie zagospodarowania. Najczęściej zasiedlane są tereny, na których już zlokalizowanych jest kilka innych inwestycji i tereny charakteryzujące się wysoko rozwiniętą infrastrukturą. Gorzej sytuacja wygląda na terenach gdzie jest mała liczba inwestorów lub dostęp do infrastruktury jest gorszy niż w przytoczonych przykładach.

Oceniając stopień zagospodarowania wszystkich 14 specjalnych stref ekonomicznych, stwierdzono, iż poziom zagospodarowania nie przekracza $\frac{3}{4}$ posiadanych terenów. Właściwie jedynie rok 2006 charakteryzował się poziomem zagospodarowania powyżej 70%. W kolejnych okresach poziom ten spadł do przedziału 60-68%. Można zatem sformułować wniosek, iż nie do końca posiadane tereny inwestycyjne zostały efektywnie zagospodarowane. Pojawia się problem – podobnie jak w przypadku stref podkarpackich – pomijania przez inwestorów mniej atrakcyjnych terenów.

4.3 Utracone korzyści związane z zaniechaniem poboru podatków od przedsiębiorstw

Utracone korzyści w ujęciu finansowym związane z funkcjonowaniem specjalnych stref ekonomicznych to przede wszystkim wielkość pomocy publicznej udzielonej inwestorom, koszty budowy oraz modernizacji infrastruktury oraz utracone wpływy z tytułu podatku dochodowego.

Dochody zwolnione od podatku dochodowego podatników prowadzących działalność na terenie specjalnych stref ekonomicznych i spółek zarządzających strefami w latach 1998–2018 przedstawiono w tabeli 37 – według danych przekazanych przez Ministra Finansów (najnowsze dostępne dane były na koniec 2018 roku).

Tabela 37 Zwolnienia podatkowe przedsiębiorców i spółek zarządzających strefami (w mln zł) w latach 1998-2018

Rok	Podatek dochodowy od osób fizycznych			Podatek dochodowy od osób prawnych			Łączna wartość zwolnienia podatkowego
	Liczba podatników	Dochód zwolniony	Zwolnienie podatkowe	Liczba podatników	Dochód zwolniony	Zwolnienie podatkowe	
1998	17	8,93	3,43	24	75,17	27,13	30,56
1999	18	31,20	12,31	59	326,17	111,16	123,47
2000	18	66,49	26,40	91	715,17	215,12	241,53
2001	60	55,68	21,55	224	2 126,83	574,24	407,91
2002	77	70,77	27,38	191	2 810,97	546,73	496,95
2003	90	95,65	37,18	654	2 822,60	536,86	611,42
2004	95	136,48	53,45	272	4 300,64	817,12	600,19
2005	74	129,62	50,96	289	5 276,96	1 002,62	587,82
2006	71	129,74	51,04	346	4 300,64	817,12	868,16
2007	78	206,99	81,71	618	5 276,96	1 002,62	1 084,33
2008	94	226,75	89,38	442	5 263,46	1 000,06	1 089,44
2009	90	158,70	49,66	431	6 167,91	1 171,90	1 221,56
2010	115	223,86	70,20	511	7 619,87	1 447,78	1 517,97
2011	105	150,18	46,94	535	9 383,22	1 782,81	1 829,75
2012	107	119,55	36,92	538	8 402,47	1 596,47	1 633,38
2013	164	212,50	38,85	603	11 843,65	2 250,29	2 289,14
2014	182	134,55	39,68	687	13 220,31	2 511,86	2 551,54
2015	173	151,57	46,36	763	13 237,18	2 515,07	2 561,42
2016	136	160,52	49,42	775	14 102,22	2 679,42	2 728,84
2017	147	185,52	57,70	785	13 707,13	2 603,54	2 661,24
2018	145	184,73	57,40	823	14 312,70	2 718,59	2 775,98
Razem	-	2 839,98	947,91	-	138 765,14	26 964,70	27 912,61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 roku*. Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020.

Łączna kwota zwolnienia podatkowego spółek zarządzających strefami od początku funkcjonowania stref do końca 2018 r. wyniosła 271,77 mln zł. Do największych beneficjentów należą spółki zarządzające następującymi strefami: wałbrzyską, mielecką, kostrzyńsko-słubicką, katowicką oraz łódzką. Łączna wartość zwolnień dla wymienionych powyżej zarządców wyniosła 177,59 mln zł, co stanowiło 65,3% całkowitej kwoty zwolnienia podatkowego w strefach. W samym tylko 2018 roku kwota zwolnienia podatkowego wyniosła 13,33 mln zł i była większa aż o 2,51 mln zł w porównaniu z rokiem poprzednim (2017).

Do końca 2018 r. spółki zarządzające strefami otrzymały wsparcie w postaci zwolnień podatkowych w wysokości 271,77 mln zł. W tym samym okresie na promocję stref wydatkowały 98 mln zł oraz na budowę niezbędnej infrastruktury blisko 1,67 mld zł. W sumie

na wspomniane cele przeznaczyły blisko 1,77 mld zł, a więc kwotę ponad sześciokrotnie przekraczającą wielkość uzyskanych zwolnień podatkowych²⁵².

Odnosząc ulgi związane z zaniechaniem poboru podatku dochodowego do przedsiębiorstw działających w strefie mieleckiej oraz tarnobrzeskiej bezpośrednio nie ma publikowanych danych na takim poziomie szczegółowości. Na podstawie danych pochodzących z *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2018 roku*, danych z „Projektu rozporządzenia 2013-2026” oraz informacji z UOKiK dokonano własnych szacunkowych wyliczeń wartości udzielonych zwolnień dla przedsiębiorstw strefowych.

W latach 2013-2016 ulgi z tytułu podatku dochodowego dla przedsiębiorstw działających w mieleckiej strefie wyniosły 2 450,00 mln zł. Natomiast ulgi podatkowe dla przedsiębiorstw ze strefy tarnobrzeskiej wyniosły 1 787,00 mln zł. Łączne ulgi w tym okresie dla przedsiębiorstw ze wszystkich SSE wyniosły 31 548,00 mln zł. Prognozowana wartość ulg na koniec 2026 roku z tytułu podatku dochodowego dla inwestorów ze strefy mieleckiej to 10 525,00 mln zł, a przedsiębiorstw ze strefy tarnobrzeskiej to 7 64,00 mln zł. Łączna wartość udzielonej pomocy wyniesie 103 874,00 mln zł.

4.4 Wpływ przedsiębiorstw strefowych na środowisko naturalne

W literaturze przedmiotu, raportach branżowych oraz opracowaniach instytucji rządowych najczęściej przedstawiane są wartości nominalne jakie dana strefa lub wszystkie strefy generują. Publikacje naukowe uwzględniają korzyści i koszty związane z funkcjonowaniem specjalnych stref ekonomicznych sprowadzając ocenę takich obszarów do zestawienia ze sobą wartości nominalnych. Bardzo rzadko natomiast analizy i opracowania skupiają się na takich aspektach jak znaczenie ulokowania działalności SSE na terenie danego regionu. Podrozdział 4.4 próbuje przedstawić najważniejsze aspekty związane z wpływem obecności specjalnej strefy ekonomicznej na środowisko naturalne.

4.4.1 Rodzaje prowadzonej działalności w strefach na terenie województwa podkarpackiego

W strukturze inwestycji występujących na terenach wszystkich 14 SSE dominuje działalność motoryzacyjna (25,58%). Kolejne miejsca zajmują przedsiębiorstwa zajmujące się wyrobami z gumy i tworzyw sztucznych (9,67%), wyrobów metalowych gotowych

²⁵² *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2018 roku*, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2019, s. 44.

z wyłączeniem maszyn i urządzeń (7,54%), produkcją papieru i wyrobów z papieru (7,24%), artykułów spożywczych (7,07%) oraz wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (6,89%) oraz produkcja drewna i wyrobów z drewna i korka z wyłączeniem mebli; wyroby ze słomy i materiałów w rodzaju stosowanych do wyplatania (6,34%). Pozostałe rodzaje działalności według struktury branżowej stanowiły udział w strukturze wszystkich inwestycji od 4,82% do 0,22%²⁵³.

Odnosząc się do podkarpackich specjalnych stref ekonomicznych należy wymienić największych inwestorów, a także dominujące działalności gospodarcze według branż.

Najwięksi inwestorzy produkcyjni **według nakładów inwestycyjnych** w SSE Mielec to: Kronospan Mielec, KIRCHHOFF Polska, Polskie Zakłady Lotnicze, Bilfinger Mars Offshore, MTU Aero Engines Polska, BorgWarner Poland, KRONOSPAN HPL, Firma Oponiarska Dębica, SPlast, Fibrain, ML System oraz Wipasz.

Według liczby zatrudnionych dominujący inwestorzy w strefie mieleckiej to:

Lear Corporation Poland II, Polskie Zakłady Lotnicze, Firma Oponiarska Dębica, BRW, BURY, KIRCHHOFF Polska.

Najwięksi inwestorzy produkcyjni **według nakładów inwestycyjnych** w SSE Tarnobrzeg to: LG Display Poland, Heesung Electronics Poland, Federal Mogul Gorzyce Sp. z o. o., Alumetal Gorzyce Sp. z o.o., Piklington Automotive, Superior Industries Production Poland Sp. z o. o., oraz QFG Food Sp. z o. o.

Natomiast w SSE Wisłosan Tarnobrzeg **pod względem liczby zatrudnionych** pracowników należy przede wszystkim wymienić następujące przedsiębiorstwa: LG Display, UPM Raflatrac, Piklington Automotive, LG Electronics, QuadWinkowski, Federal-Mogul, Thoni Alutec, Techmatik S.A.

Dominujące branże w strefie mieleckiej to: Lotnictwo, Motoryzacja, Przetwórstwo Tworzyw Sztucznych, Chemia, Wyroby metalowe, IT.

Łączna wartość poniesionych nakładów inwestycyjnych przez wszystkie przedsiębiorstwa działające na terenach mieleckiej strefy od początku istnienia to **około 11,8 mld zł**²⁵⁴.

²⁵³ Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2018 roku, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2019, s. 28.

²⁵⁴ Źródło: https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/mielec# - dostęp: 21-07-2021.

Natomiast **dominujące branże w strefie tarnobrzесkiej to:** Motoryzacja, Wroby metalowe, Chemia, RTV i AGD, Szkło, Obróbka Metali, Aluminium.

Mówiąc o prowadzonych rodzajach działalności, to w **strefie mieleckiej** wymienić należy branżę lotniczą, która na Podkarpaciu tworzy klaster tzw. **Dolinę Lotniczą**, gdzie skupionych jest kilkadziesiąt firm prowadzących działalność związaną z tą branżą. Warto także podkreślić dużą ilość firm z branży drzewnej oraz przetwórstwa tworzyw sztucznych i wyrobów metalowych. **W strefie tarnobrzесkiej** należy przede wszystkim wspomnieć o **branży motoryzacyjnej**, obróbki metali, chemicznej czy wyrobów aluminiowych.

Łączna wartość poniesionych nakładów inwestycyjnych przez wszystkie przedsiębiorstwa działające na terenach strefy tarnobrzесkiej od początku jej powstania to **około 9 mld zł**²⁵⁵.

Podsumowując w obu branżach dość istotne znaczenie odgrywają branże motoryzacyjne, wyrobów metalowych oraz z branży chemicznej. Przedsiębiorstwa z tych branż są obecne w obu strefach, a ich nakłady inwestycyjne są wysokie. Nasuwa się wniosek, iż obie strefy – tak mielecka, jak i tarnobrzесka – przyciągają głównie przedsiębiorstwa przemysłowe. Mimo działalności kilku bardzo rozwojowych projektów inwestycyjnych oraz wykorzystania jednych z najnowszych technologii (głównie przez przedsiębiorstwa z Doliny Lotniczej w strefie mieleckiej oraz przedsiębiorstw *automotive* ze strefy tarnobrzесkiej), **podkarpackie strefy nie są obszarami, na których znajdziemy dużo inwestycji mogących określić jako innowacyjne, a także z obszaru BPO** (ang. *Business Process Outsourcing*). To z całą pewnością obszar, na który powinno poświęcić się więcej uwagi w celu przyciągnięcia inwestorów, którzy zwiększą zarówno napływ innowacyjnych technologii, a także świadczących usługi outsourcingowe. Tabela 38 przedstawia przedsiębiorstwa zaliczone do sektora nowoczesności pod kątem wielkości zatrudnienia oraz wartości aktywów.

²⁵⁵ Źródło: https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/tarnobrzeg# - dostęp: 21-07-2021.

Tabela 38 Największe spółki według zatrudnienia i wielkości aktywów z sektora nowoczesności – stan na koniec 2019 r.

Przedsiębiorstwo	Podstrefa	Rodzaj działalności	Zatrudnienie	Wartość aktywów (w tys. zł)
Lear Corporation Poland II Sp. z o.o.	Jarosław	motoryzacja	8 387	1 300 402,00
Pratt & Whitney Rzeszów S.A.	Rzeszów	przemysł lotniczy	3 500	1 741 249,45
Superior Industries Production Poland Sp. z o.o. (Uniwheels Production Poland Sp. z o.o.)	Stalowa Wola	producent felg aluminiowych	2 901	1 616 290,72
Firma Oponiarska Dębica S.A.	Dębica	motoryzacja, producent opon	2 713	1 751 030,00
BSH Sprzęt Gospodarstwa Domowego Sp. z o.o.	Głogów Małopolski	przemysł elektromaszynowy	2 600	3 313 295,00
Pilkington Automotive Poland Sp. z o.o.	Tarnobrzeg	branża motoryzacyjna	2 160	920 025,31
Zakłady Farmaceutyczne Polpharma S.A.(Sanfarm Sp. z o.o.)	Nowa Dęba	produkcja środków farmaceutycznych	2 146	4 093 191,00
Federal-Mogul Gorzyce S.A.	Tarnobrzeg – Rejon inwestycyjny Gorzyce	producent tłoków dla przemysłu samochodowego	1 646	1 020 296,00
Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o.	Mielec	lotnictwo, producent statków powietrznych	1 616	1 451 535,33
Thoni Alutec Sp. z o.o.	Stalowa Wola	producent odlewów aluminiowych	1 500	484 316,44
KIRCHHOFF POLSKA Sp. z o.o.	Mielec	motoryzacja, opracowywanie i produkcja dla przemysłu samochodowego struktury metalowe oraz hybrydowe	1 480	1 003 222,63
BURY Sp. z o.o.	Mielec	przemysł elektroniczny	1 421	486 189,94
BORGWARNER POLAND Sp. z o.o.	Trzebownik	motoryzacja, technologie dla pojazdów spalinowych, hybrydowych i elektrycznych	1 309	1 364 584,00
Liugong Machinery (Poland) Sp. z o.o.	Stalowa Wola	produkcja ładowarek i kopiarek	1 250	582 054,00
Goodrich Aerospace Poland Sp. z o.o.	Trzebownik	przemysł lotniczy	1 206	850 548,61
MTU Aero Engines Polska Sp. z o.o.	Trzebownik	lotnictwo, produkcja i montaż niskociśnieniowych komponentów turbin i płatów, naprawa części silnika	600	3 533 200,75
Alumetal Poland Sp. z o.o.	Tarnobrzeg – Rejon	produkcja aluminium	486	579 251,94

	inwestycyjny Gorzyce			
FIBRAIN Sp. z o.o.	Głogów Małopolski	sektor IT	345	465 254,00
Hamilton Sundstrand Poland Sp. z o.o.	Rzeszów	lotnictwo, projektowanie, produkcja oraz naprawa pomocniczych jednostek zasilających APU	270	880 368,00

Źródło: Opracowanie własne.

Zaprezentowane przedsiębiorstwa pod względem zatrudnienia nie są podmiotami będącymi liderami pod względem przedstawionych wielkości. Dla przykładu spółka Gumotiv zatrudnia 43 983 pracowników, IKEA Industry 10 183 osób, a Lear Corporation Poland II 8 387 pracowników. Jeśli chodzi o wartość aktywów, to przytoczone trzy spółki także plasują się na pierwszych miejscach obu stref. Potwierdza to fakt, iż zarówno w strefie mieleckiej, jak i tarnobrzeskiej największymi przedsiębiorstwami są jednostki produkcyjne niebędące tzw. przedsiębiorstwami innowacyjnymi.

Potwierdzeniem powyższego jest zestawienie przedsiębiorstw pod kątem współczynnika majątkochłonności – tabela 39 (obliczanego jako iloraz liczby osób zatrudnionych do wartości posiadanego majątku).

Tabela 39 Współczynnik majątkochłonności jednego zatrudnionego w spółkach działających w specjalnych strefach ekonomicznych w województwie podkarpackim – stan na koniec 2019 r.

Współczynnik majątkochłonności	Razem	W tym Specjalna Strefa Ekonomiczna:	
		Mielecka	Tarnobrzeska
Pow. 5 001	3	2	1
3 001 – 5 000	1	1	-
2 001 – 3 000	4	2	2
1 001 – 2000	21	16	5
501 – 1 000	34	22	12
301 – 500	35	24	11
201 – 300	17	11	6
100 – 200	21	17	4
Poniżej 100	57	47	10
Ogółem	193	142	51

Źródło: opracowanie własne.

Przytaczając ponadto listę przedsiębiorstw, w których wykorzystywane są nowoczesne technologie oraz nakłady na B+R stanowią znaczącą część budżetów, okazuje się, że takich

przedsiębiorstw nie ma nawet połowy wśród wszystkich firm działających w strefach ekonomicznych na Podkarpaciu. Spośród 193 przedsiębiorstw będących w obu strefach 57 charakteryzuje się współczynnikiem majątkochłonności poniżej wartości stu. Kolejne 73 jednostki posiada współczynnik pomiędzy wartością sto a pięćset. Tylko kilka przedsiębiorstw można wyróżnić jako te o współczynniku powyżej dwóch tysięcy i więcej. Liczby te stanowią kolejny dowód na dużą liczbę przedsiębiorstw, które charakteryzują się nieskomplikowaną technologią, a także takich, które wykorzystują popularne (typowe) linie produkcyjne zatrudniając pracowników tzw. produkcyjnych.

Mimo obecności, jak i napływu nowych inwestycji do obu podkarpackich stref ekonomicznych, zdecydowaną większość projektów inwestycyjnych nie należy traktować jako innowacyjne, które mogą stanowić istotny udział w transferze nowych technologii. W związku z powyższym w tym obszarze SSE nie w pełni spełniają swoją rolę. Jest to z całą pewnością obszar, który powinien zostać w sposób bardziej efektywny wykorzystany.

4.4.2 Stopień uciążliwości przedsiębiorstw na środowisko naturalne oraz związane z tym konsekwencje

Wiele pozytywnych aspektów związanych z obecnością specjalnych stref ekonomicznych wiąże się także z negatywnym wpływem na środowisko. *Ryzyko ekologiczne, spowodowane wprowadzaniem gazów i pyłów do powietrza, wytwarzaniem odpadów i ścieków, znaczącym korzystaniem z zasobów środowiska, emitowaniem hałasu czy zagrożeniem w postaci awarii jest tym większe, im więcej tworzy się stref i im większy areal one zajmują. Szczególne znaczenie w kształtowaniu się relacji tych obszarów z otaczającym środowiskiem może mieć fakt koncentracji wielu zakładów produkcyjnych na stosunkowo niewielkim obszarze. Do tej pory brak jednak kompleksowych badań na ten temat. Warto podkreślić, że szczegółowe, kwantyfikowalne i kwalifikowalne poznanie „skutków ekologicznych” funkcjonowania tych obszarów wymagałoby pogłębionych analiz poszczególnych podmiotów gospodarczych je tworzących²⁵⁶.*

W podrozdziale dotyczącym struktury branżowej przedsiębiorstw strefowych (podrozdział 4.4.1), pokazano główne obszary działalności przedsiębiorstw działających w strefach mieleckiej oraz tarnobrzeskiej. Jak wynika z analizowanych danych główne branże w jakich działają przedsiębiorstwa strefowe w województwie podkarpackim dotyczą szeroko

²⁵⁶ L. Kaźmierczak-Piwko, *Ekologiczne koszty rozwoju specjalnych stref ekonomicznych i stref aktywności gospodarczej w Polsce*, „Systemy wspomagania w inżynierii produkcji. Problemy w zarządzaniu środowiskiem”, Vol. 6 Issue 1, 2017, s. 134-135.

rozumianego przemysłu. Rzadziej można odnaleźć przedsiębiorstwa z sektora usług finansowych, IT, czy handlu. Działalność przemysłowa często wiąże się z negatywnym oddziaływaniem na środowisko naturalne, a także jest elementem uciążliwym dla społeczności lokalnej zamieszkującej w pobliżu przedsiębiorstw.

Mówiąc o uciążliwości przedsiębiorstw związanej z prowadzoną działalnością gospodarczą warto przytoczyć jeden z bardziej znanych przypadków jakim jest działalność przedsiębiorstwa Kronospan na terenie Mielca. Przez długi okres lokalna społeczność Mielca nie zdawała sobie sprawy z zagrożenia związanego z prowadzoną przez spółkę działalnością. Kronospan działa w branży produkującej płyty drewnopodobne. Wraz z rozwojem wiedzy mieszkańcy Mielca uświadomili sobie jakie zagrożenia wiążą się z emisją „zawiesiny pyłowo-gazowej”. Przyczyniła się do tego przede wszystkim kontrola z kwietnia 2016 roku kiedy to Inspekcja Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska przeprowadziła (na wniosek mieszkańców) kontrolę w Kronospan Mielec. Przeprowadzone badania sensoryczne wykazały znaczne zadymienie okolicy, wyczuwalne odory o dużej intensywności, które powodują łzawienie oraz podrażnienie dróg oddechowych objawiające się pieczeniem i drapaniem w gardle. Dodatkowo badania Lotnych Związków Organicznych wykazały coś czego nie ma w pozwoleniu lub jest ujęte ogólnikowo.²⁵⁷ Nie była to pierwsza kontrola w spółce Kronospan – dwie wcześniejsze kontrole dla przykładu przeprowadzono w roku 2015 – jednak właśnie po opublikowaniu wyników kontroli z kwietnia 2016 mieszkańcy uświadomili sobie, że emisja zanieczyszczeń to nie tylko wpływ na komfort życia, ale również poważne zagrożenie zdrowia.

Można podać kilka innych przykładów jak obecność spółki Kronospan oddziałuje na otoczenie lokalne.

W Mielcu odbywały się protesty przeciwko zanieczyszczaniu powietrza przez Kronospan. W dniu 11.12.2015r. odbyła się blokada ronda w niedalekiej odległości od zakładu – pikietą pod hasłem „Stop trucicielom! Wszyscy mówimy NIE dla zatruwania powietrza, którym oddychamy my i nasze dzieci.” (działania Stowarzyszenia AERIS i Odrodzonego Mielca).

W dniu 25 marca 2018 odbył się w Mielcu protest pod hasłem „Ku wolności od Kronobyła”, w którym uczestniczyło około 15 tys. osób (co stanowi ok. ¼ populacji miasta). W tym masowym proteście brali udział mieszkańcy, przedstawiciele władz samorządowych

²⁵⁷ Źródło: <https://wcj24.pl/problem-wysokiego-poziomu-emisji-zanieczyszczen-powietrza-z-zakladow-produkujacych-plyty-drewnopodobne-na-przykladzie-fabryki-kronospan-w-mielcu/> - dostęp: 08-07-2020.

i stowarzyszeń (gościnnie także przedstawiciele stowarzyszenia SIS Terra ze Szczecinka). Kolejny protest odbył się 10-czerwca 2018 (ok. 3 tys. uczestników) – główne przesłanie protestu: sprzeciw niewystarczającym działaniom władz w odniesieniu do problemu. Działaniom Kronospanu uważnie przygląda się Stowarzyszenie „Specjalna Strefa Ekologiczna”, które działa na rzecz czystego środowiska i budowy świadomości ekologicznej lokalnej społeczności. W dniu 12 maja 2018 roku w Mielcu odbyło się również spotkanie aktywistów związane z działalnością spółki Kronospan z wicepremier Beatą Szydło. Warto podkreślić także, iż w ramach Mieleckiego Budżetu Obywatelskiego na rok 2016 (projekt „Czyste powietrze w bezpiecznym mieście”) zakupiono mobilną stację monitoringu powietrza, która w 2017 roku rozpoczęła pomiary jakości powietrza nad Mielcem. Za jej pomocą można wykonywać pomiary zawartości w powietrzu pyłów PM 2,5 i PM 10, LZO (lotnych związków organicznych) oraz benzo(a)pirenu, a także pomiary natężenia hałasu i badania meteorologiczne. Wyniki przeprowadzanych badań są dostępne online. Jednak mieszkańcy Mielca mają zastrzeżenia, co do przerw w pracy stacji oraz jej lokalizacji (mobilności uwzględniającej kierunek wiatru)²⁵⁸.

Problem z funkcjonowaniem na terenie Mielca spółki Kronospan nadal budzi wiele emocji wśród mieszkańców miasta. Warto dodać, że są to głównie negatywne odczucia związane z uciążliwą działalnością Kronospanu. Spółka próbuje przedstawiać różnego rodzaju wyniki kontroli Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, a także informuje o instalacji różnego rodzaju filtrów i czujników kontrolujących emisję spalin. Jako przykład można podać wykonywanie na emitorze E-5 – suszarni wiórów, ciągłych pomiarów emisji pyłu ogółem, w terminie od dnia 30 czerwca 2017 roku²⁵⁹. Spółka stara się przedstawiać raporty pokontrolne tak, aby pokazać, że prowadzona działalność nie jest szkodliwa dla mieszkańców. Działania spółki nie są satysfakcjonujące dla mieszkańców. Według ich opinii prowadzenie takiej działalności powinno być bardziej restrykcyjnie kontrolowane, a przede wszystkim umiejscowienie takiego zakładu produkcyjnego powinno być w lokalizacji daleko od miejsc zaludnionych.

²⁵⁸ Źródła: <https://wcj24.pl/problem-wysokiego-poziomu-emisji-zanieczyszczen-powietrza-z-zakladow-produkujacych-plyty-drewnopodobne-na-przykladzie-fabryki-kronospan-w-mielcu/> - dostęp: 08-07-2020; <https://korso.pl/wiadomosci/wszystkie-sily-na-kronospan-interwencja/m0NuNeKFNgVWYb9XJpn5-> dostęp: 08-07-2020; https://hej.mielec.pl/pl/11_wiadomosci/52166_kronospan-mielec-wnioskuje-o-dopuszczenie-emisji-metali-ciezkich-do-powietrza.html – dostęp: 08-07-2020; <https://natemat.pl/233875,mielec-tysiace-ludzi-protestowalo-przeciwko-firmie-kronospan#> - dostęp: 08-07-2020.

²⁵⁹ Kontrole IOŚ w Rzeszowie – źródło: https://wios.rzeszow.pl/wp-content/uploads/2016/11/Mielec_kontrola_prezentacja_listopad-2016.pdf - dostęp: 08-07-2020.

Dodatkowo warto w tym miejscu przytoczyć wnioski z badań W. Biernackiego oraz R. Guzika, którzy stwierdzili, iż *zagrożenia środowiskowe są najczęściej wyrażaną obawą odnoszącą się do strefy ekonomicznej, zaburzającą jej generalnie pozytywny wizerunek w oczach Mielczan*²⁶⁰. Oprócz spółki Kronospan na terenie Mielca działa także kilka innych przedsiębiorstw, których działalność również jest wysoce uciążliwa dla środowiska naturalnego. Do takich emitatorów zanieczyszczeń należy wymienić: Krono-Wood, Onduline, Geyer & Hosaja, a także PZL, czy Elektrociepłownię Mielec. W przypadku wymienionych przedsiębiorstw nie stwierdzono przekroczonych stężeń zanieczyszczeń ponad normy (oprócz ozonu i formaldehydu), to istotnym problemem jest chociażby nadmierna emisja hałasów. Spowodowana jest ona dużym natężeniem transportu. Inny problem to emisja uciążliwych i nieprzyjemnych zapachów. Warto także wskazać na problem rozmnażających się szkodników drzew, które są przywożone z innych terenów Polski wraz z surowcem drzewnym dostarczonym do przedsiębiorstw przetwórstwa drzewnego i wyrobów drewnopodobnych²⁶¹.

Przytoczony przykład uciążliwej działalności w sposób jasny przedstawia, że obecność przedsiębiorstw strefowych nie tylko generuje różnego rodzaju korzyści dla społeczności lokalnej. Oprócz istotnych czynników finansowych, czy ekonomicznych należy także szerzej dostrzec wpływ SSE na środowisko naturalne. Podkreślano w strefie Euro-Park Mielec oraz Wisłosan Tarnobrzeg dużą grupę przedsiębiorstw reprezentujących przedsiębiorstwa produkcyjne. Działalność ta często wiąże się z emisją różnego rodzaju zanieczyszczeń, spalin, pyłu węglowego, odpadów toksycznych, ścieków, czy hałasu. Oczywistym jest, że nie powinno się zakazywać prowadzenia działalności. Jednak należy podkreślić, iż taka działalność powinna być umiejscawiana w miejscach mniej zaludnionych. Dodatkowo wartym podkreślenia jest fakt o małej istotności organów środowiskowych kontrolujących takie przedsiębiorstwa. Z biegiem czasu nastąpiła poprawa jednak nadal nie jest ona optymalna. Kontrole powinny być zarówno częstsze, a restrykcje bardziej surowe.

W celu zwiększenia ekologiczności przedsięwzięć, przedsiębiorstwa powinny wprowadzać rozwiązania proekologiczne w obszarach specjalnych stref ekonomicznych m.in.

²⁶⁰ W. Biernacki, R. Guzik, *Wpływ specjalnej strefy ekonomicznej w Mielcu na środowisko przyrodnicze*, [w:] *Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej. Mielec 1995-2005* B. Domański, K. Gwosdz (red.), Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków 2005, s. 161-166.

²⁶¹ I. Pelc, *Specjalna... op. cit.*, s. 80.

poprzez tworzenie obiektów ochrony środowiska takich jak: zakłady unieszkodliwiania odpadów, oczyszczalnie ścieków, czy niskoemisyjną energetykę²⁶².

Działalność specjalnych stref ekonomicznych niezaprzeczalnie wiąże się z zanieczyszczaniem środowiska. Ważnym elementem jest kontrolowanie tego w jakim stopniu niosą one zagrożenie dla przyrody i podejmowanie działań mających na celu zmniejszenie ich negatywnych skutków. Z analizy zapisów umieszczonych na stronach internetowych poszczególnych SSE wynika, iż ich „globalne oddziaływanie na środowisko” jako całości nie stanowi przedmiotu przygotowywanych przez nie raportów i jest trudne do ustalenia. Wymagałoby zatem podjąć starania w celu pozyskania materiału empirycznego od firm funkcjonujących w poszczególnych strefach oraz ich podstrefach. Wskazuje to na istnienie pewnej znaczącej luki badawczej w tym zakresie, która z uwagi na intensywność rozwoju tych obszarów oraz strukturę firm, stanowić może istotną przesłankę do podjęcia poszerzonych badań w tym zakresie²⁶³.

4.5 Bariery rozwoju specjalnych stref ekonomicznych

Przedsiębiorstwa działające w specjalnych strefach ekonomicznych oddziałują na całą gospodarkę w podobnym zakresie i o podobnej sile jak pozostałe przedsiębiorstwa na terenie kraju.

Jednak z racji pewnych specyficznych cech jakimi charakteryzują się powstałe uprzywilejowane obszary należy przytoczyć przede wszystkim te efekty oraz czynniki, które charakterystyczne są zwłaszcza dla przedsiębiorstw działających na wymienionych terenach. Do najważniejszych efektów, które związane są z ich działalnością można wymienić zatem: próbę niwelowania dysproporcji w rozwoju poszczególnych regionów, konkurencyjność sektorów występujących na terenach strefowych, oddziaływanie na rynek pracy, wpływ na wysokość dochodów budżetowych, przyciąganie inwestycji zagranicznych. Część z wymienionych elementów wynika wprost z ustawy oraz innych aktów prawnych dotyczących powstawania oraz działalności specjalnych stref ekonomicznych. Wymienione powyżej czynniki nie zawsze w pełni funkcjonują optymalnie.

Oddziaływanie na wielkość wpływów do budżetu – specjalne strefy ekonomiczne poprzez oferowanie różnego rodzaju ulg i przywilejów powodują między innymi zwolnienia

²⁶² Zarządzanie Strefami Aktywności Gospodarczej. Podręcznik dobrych praktyk, Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, Kraków, 2015.

²⁶³ L. Kaźmierczak-Piwko, *Ekologiczne... op. cit.*, s. 133-135.

z podatku dochodowego, co przekłada się na mniejsze wpływy do budżetu z tytułu tego podatku. Dopłaty do wynagrodzeń pracowników powodują mniejsze wpływy budżetowe. Środki przeznaczone na pomoc dla firm, a także zwolnienia podatkowe wpływają na mniejsze dochody budżetowe lub też są wydatkiem dla budżetu państwa (w przypadku dopłat).

Oddziaływanie na rynek pracy – kolejna z podstawowych cech przedsiębiorstw strefowych, przez nich jest realizowana – nie zawsze w pełni spełnia swoją rolę. O ile przedsiębiorstwa strefowe często oferują wysokie i atrakcyjne wynagrodzenie dla pracowników fizycznych, to jednak kadra zarządzająca, czy wykształceni specjaliści nie zawsze mogą liczyć na wysokie wynagrodzenie – konkurencyjne do przedsiębiorstw z innych regionów działających poza obszarami strefy. Taka sytuacja jest spowodowana faktem, że przedsiębiorcy spoza stref ekonomicznych chcąc zwiększyć zatrudnienie pracowników produkcyjnych często mają trudności z pozyskaniem pracowników fizycznych. Zmuszeni są wówczas do podwyższania wynagrodzeń, aby ich warunki były atrakcyjne i konkurencyjne w stosunku do firm strefowych.

Przedsiębiorstwa działające w specjalnych strefach ekonomicznych często zarządzane są przez zagraniczny kapitał. Analizując sektory poszczególnych stref można wymienić kilkanaście sektorów, z których pochodzą firmy działające na terenach SSE. Jednak wśród nich można wskazać kilka branż, które są reprezentowane bardziej licznie od pozostałych. Największe nakłady posiada branża motoryzacyjna, która stanowi ponad 25% wszystkich nakładów w strefach. Analizując kapitał, czy poszczególne rodzaje działalności przedsiębiorstw strefowych należy wskazać, iż taki, a nie inny wybór regionu, a także kraju na terenie, którego ulokowane są inwestycje bardzo często spowodowany jest faktem atrakcyjności przywilejów jakie oferują poszczególne strefy ekonomiczne.

Specjalne strefy ekonomiczne według ich pierwotnej funkcji powołane zostały w celu likwidacji dysproporcji w rozwoju poszczególnych regionów. W praktyce strefy zajęły tereny silnie zurbanizowane, które w momencie ich tworzenia charakteryzowały się wysokim poziomem bezrobocia. Mimo ulokowania w różnych częściach Polski poszczególnych stref nie nastąpiło systematyczne zmniejszanie różnic w rozwoju poszczególnych regionów. Nastąpiło pogłębienie różnic w poziomie życia oraz wysokości wynagrodzeń. Najbardziej są one widoczne pomiędzy Polską wschodnią, a Polską południowo-zachodnią i Śląskiem. Mimo wielu inwestycji na terenach SSE zlokalizowanych we wschodnich regionach Polski, przeciętne wynagrodzenie w dalszym ciągu jest najniższe w skali kraju. Dodatkowo lokując strefy

ekonomiczne na terenach silnie uprzemysłowionych różnice w rozwoju poszczególnych regionów nie zostały zmniejszone, lecz pogłębione jeszcze mocniej.

Mówiąc o barierach oraz problemach w funkcjonowaniu oraz rozwoju specjalnych stref ekonomicznych w Polsce należy przytoczyć kilka kontrowersji, które od kilku (często kilkunastu) lat występują i nie są (nie potrafią być) usunięte.

Przykładem tego typu problemów są wnioski zawarte w *Raporcie* Najwyższej Izby Kontroli. Według oceny końcowej zawartej w sporządzonym dokumencie specjalne strefy ekonomiczne ze swej natury prawnej tworzone były jako stymulanta rozwoju regionów słabo rozwiniętych. Tymczasem według informacji raportu NIK: *brak jest w Ministerstwie Gospodarki pogłębionych analiz i ocen efektywności funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych, mimo upływu ponad dziesięciu lat od czasu ich utworzenia, jak również brak jest długofalowej szczegółowej koncepcji działania tych stref*²⁶⁴.

Dalej można odnaleźć również wniosek, iż: w *Ministerstwie Gospodarki nie zbilansowano osiągniętych przez państwo korzyści z poniesionymi kosztami, które w dodatku w całości nie są w znane*²⁶⁵.

Dodatkowo jak wskazano w *Raporcie* NIK decyzja o wydłużeniu działalności specjalnych stref ekonomicznych podjęta przez Radę Ministrów nie została poprzedzoną oceną potencjalnych korzyści oraz ponoszonych nakładów. Nie podjęto również próby znalezienia ewentualnych modyfikacji tej formy pomocy udzielanej przedsiębiorstwom²⁶⁶.

Kolejną barierę, którą wskazano w dokumencie opracowanym przez Najwyższą Izbę Kontroli to brak opracowanych jednolitych zasad oraz procedur na podstawie, których kwalifikowane są obszary typowane przez zarządzających do włączenia ich w granice stref. Poszerzanie granic bardzo często następuje z inicjatywy samych inwestorów, nie zaś spółek zarządzających. Sytuacja taka bardzo często wiąże się z tym, iż powoływane są obszary niezwiązane z regionem, dla którego strefa została ustanowiona, albo na terenie regionu, nie słabo rozwiniętego, lecz takiego, który charakteryzuje się wysokim rozwojem²⁶⁷.

Kolejnym problemem jest brak procedur w zakresie planowania zmian oraz rozwoju poszczególnych specjalnych stref ekonomicznych. Nie został dla przykładu zaktualizowany

²⁶⁴ Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania i rozszerzenia obszaru działania specjalnych stref ekonomicznych w latach 2006-2008, Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2009, s. 3

²⁶⁵ Informacja o wynikach kontroli..., s. 3.

²⁶⁶ Informacja o wynikach kontroli..., s. 3.

²⁶⁷ J. Kitowski, *Uwarunkowania... op. cit.*, s. 760-762.

plan rozwoju strefy Wisłosan Tarnobrzeg po utworzeniu nowej podstrefy w Kobierzycach²⁶⁸. Zatem modernizacja oraz rozbudowa infrastruktury technicznej, której nakłady spółki zarządzającej strefą wyniosły 108,9 mld złotych oraz bywanie nieruchomości położonych na terenie tej podstrefy były nielegalne – opinia Najwyższej Izby Kontroli²⁶⁹ na podstawie obowiązujących na dany dzień przepisów – to jest art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych²⁷⁰.

Odnosząc powyższą sytuację do innych stref ekonomicznych, to również tego typu przypadki w działalności stref ekonomicznych miały miejsce. Zmiany rozwoju strefy łódzkiej, pomorskiej oraz wałbrzyskiej zostały przeprowadzone niezgodnie z art. 9 ust. 3 ustawy o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych²⁷¹. W przypadku tych trzech stref nie zostały uwzględnione postanowienia zawarte w planach zagospodarowania przestrzennego²⁷².

Ideą, dla których powołane do życia zostały w Polsce specjalne strefy ekonomiczne była próba pobudzenia rozwoju regionów słabo rozwiniętych o wysokiej stopie bezrobocia i niskim poziomie PKB, a także zdominowanych przez sektory przemysłu, które wymagają głębokiej restrukturyzacji. Dlatego też Najwyższa Izba Kontroli mając na uwadze wymieniony powyżej czynnik oceniła negatywnie utworzenie podstref w Warszawie (Łódzka SSE), Poznaniu (Kostrzyńsko-Słubicka SSE), Gdańsku (Pomorska SSE) oraz Wrocławiu i podwrocławskich Kobierzycach (dwie strefy – Tarnobrzaska oraz Wałbrzyska). Wszystkie wymienione podstrefy mimo, iż miały pozytywny wpływ na rozwój gospodarki, to jednak były sprzeczne z jedną z głównych idei tworzenia takich obszarów w regionach słabo rozwiniętych. NIK w swym raporcie wykazał, że powstanie wyżej podanych podstref nie było uwarunkowane pobudzeniem rozwoju regionów o wysokiej stopie bezrobocia i niskim PKB, czy chociażby zdominowanych przez sektory przemysłu, które wymagają głębokiej restrukturyzacji. Zatem cel ustanowienia takich obszarów we wskazanych regionach podyktowany został innymi uwarunkowaniami – niezgodnymi z ideą tworzenia SSE²⁷³.

²⁶⁸ Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 4 października 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustalenia planu rozwoju Tarnobrzskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN (Dz. U. z 2005 r. Nr 207, poz. 1732).

²⁶⁹ J. Kitowski, *Uwarunkowania... op. cit.*, s. 760-762.

²⁷⁰ Ustawa z dnia 23 czerwca 2006 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz niektórych ustaw (Dz.U. 2006 nr 141 poz. 997).

²⁷¹ Ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz.U. 2008 nr 118 poz. 746).

²⁷² J. Kitowski, *Uwarunkowania... op. cit.*, s. 760-762.

²⁷³ Informacja o wynikach kontroli..., s. 3-17.

Problem wskazywany przez Najwyższą Izbę Kontroli, mianowicie braku pogłębionych analiz oraz ocen związanych z funkcjonowaniem specjalnych stref ekonomicznych w Polsce oraz ich efektywnością można potwierdzić porównując szacunki efektów funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych, stanowiących uzasadnienie projektów: z 13 lutego 2012 roku ustawy o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych, a także rozporządzenia Rady Ministrów z 23 marca 2012 roku. Oba te projekty dzieli okres niespełna półtora miesięczny. Według Ministerstwa Gospodarki (jego szacunków), mniej korzystny dla przedsiębiorców wariant wydłużenia okresu funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych miał zagwarantować:

- wyższą pomoc publiczną o 16 mld zł (48,1 mld zł, zamiast 32 mld zł);
- wyższe nakłady inwestycyjne o 26 mld zł (87,5 mld zł zamiast 61,3 mld zł);
- zwiększenie wpływów budżetowych oraz do Narodowego Funduszu Zdrowia o blisko 130 mld zł (226,3 mld zł zamiast 96 mld zł), w tym wpływy z samego podatku VAT miały wynieść 202,8 mld zł, zamiast 81,6 mld zł;
- zwiększenie miejsc pracy o ponad 113 tysięcy (272 zamiast 159,2 tys.).

Na tematy związane z problemami oraz barierami utrudniającymi działalność przedsiębiorców w specjalnych strefach ekonomicznych skupił swoją uwagę zespół pracowników Deloitte. Specjalnie w tym celu powołany „Zespół” analityczny przeprowadził badanie ankietowe w okresie od 15 marca do 31 maja 2010 roku. Ankiety zawierały 27 pytań, zaś odpowiedzi uzyskano od 152 przedsiębiorstw, działających w każdej z 14 stref w Polsce. Według uzyskanych wyników 45% badanych przedsiębiorców zauważa ryzyko związane z niewypełnieniem warunków jakie zostały określone w wydanym zezwoleniu po 31 sierpnia 2008 roku. Dla porównania tylko 6,5% przedsiębiorców, którzy uzyskali takie zezwolenie do końca 2000 roku dostrzega podobne zagrożenie. Najtrudniejszy warunek do spełnienia to utrzymanie minimalnego stanu zatrudnienia, który wskazało 36% badanych. Tylko 7% respondentów wymieniło warunek nakładów inwestycyjnych. 40% badanych nie udzieliło odpowiedzi. 62% inwestorów rozważa dokonanie reinwestycji na obszarze specjalnych stref, a nieco ponad 32% planuje nową inwestycję, która zwiększy liczbę zatrudnionych pracowników. 2,6% badanych przedsiębiorców deklarowało możliwość zainwestowania ponad 100 mln zł. 41,5% nie udzieliło odpowiedzi. Ponad dwie trzecie przedsiębiorstw korzysta ze zwolnień podatkowych. Natomiast 27,7% badanych podmiotów nie uzyskało jeszcze żadnych korzyści podatkowych z tytułu prowadzenia działalności na terenie strefy. Co dziewiąty

przedsiębiorca deklarował wykorzystanie przysługującego limitu pomocy publicznej do końca zezwolenia. Z kolei trzy czwarte przedsiębiorstw nie ma szans na wykorzystanie ulgi strefowej, która przysługuje w wyniku poniesienia nakładów na inwestycje²⁷⁴.

Wspomniane wykorzystanie limitu pomocy publicznej, w rzeczywistości jest wyższe ze względu na brak, dla większości przedsiębiorców działających na terenach specjalnych stref ekonomicznych możliwości rozliczenia straty podatkowej. Możliwość rozliczenia straty ma znaczenie dla 55% badanych przedsiębiorstw²⁷⁵.

Przytaczając rozstrzygnięcie (wyrok) Izby Skarbowej w Bydgoszczy w interpretacji z 18 września 2009 roku, przedsiębiorstwa działające w specjalnych strefach ekonomicznych ustalając wartość zwolnienia podatkowego za rok bieżący oraz następujące po nim – nie mają prawa pomniejszać dochodu uzyskanego z działalności gospodarczej prowadzonej na podstawie zezwolenia o wysokość straty poniesionej z tytułu tej działalności, nie więcej niż o 50% kwoty tej straty²⁷⁶.

Z kolei na podstawie artykułu 7 ust. 3 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych²⁷⁷, podatnik może (ma do tego prawo), skorygować dochód o wysokość poniesionej w danym roku straty, w najbliższych kolejno po sobie następujących pięciu latach podatkowych, z tym zastrzeżeniem, że wysokość obniżenia w którymkolwiek z tych lat podatkowych nie może wynieść więcej niż 50% kwoty tej straty. Ponadto w przytaczanej interpretacji stwierdzono, iż **strata poniesiona przez spółkę w wyniku prowadzenia działalności na terenie specjalnej strefy ekonomicznej nie jest stratą podatkową w rozumieniu przepisu art. 7 ust. 2 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (pdop), lecz stanowi stratę ekonomiczną (bilansową)**. Potwierdzenie powyższej interpretacji zostało ogłoszone przez Naczelny Sąd Administracyjny – wyrok Sądu z dnia 8 października 2009 roku²⁷⁸.

Do chwili obecnej **specjalne strefy ekonomiczne** nie osiągnęły założeń oraz celów przed nimi stawianych – **nie są skutecznym narzędziem przyciągającym zagranicznych inwestorów do wybranych regionów kraju o niższym poziomie rozwoju**. Coraz częściej można zaobserwować zjawisko, w którym to strefy (a dokładnie podstrefy), zaczynają

²⁷⁴ *Polskie SSE – okiem przedsiębiorcy*, Deloitte, Warszawa 2010.

²⁷⁵ J. Kitowski, *Uwarunkowania.... op. cit.*, s. 760-762.

²⁷⁶ ITPB3/423-346/09/MK

²⁷⁷ *Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 marca 2011 roku w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych*, Dz. U. z 2011 r., Nr 74, poz. 397.

²⁷⁸ II PSK 621/08.

powstawać w miejscach nie o wysokim poziomie bezrobocia, czy niskim uprzemysłowieniu, lecz na wniosek inwestora – według jego wskazania²⁷⁹. Takie zjawisko jest potwierdzeniem w obserwowanym od kilku lat coraz częstszym powstawaniu podstref na obszarach o najniższej maksymalnej intensywności pomocy publicznej w Polsce. W związku z tym ich pierwotna funkcja – wspierania regionów najsłabszych charakteryzujących się największymi problemami społeczno-gospodarczymi została osłabiona, a w niektórych przypadkach całkowicie pomijana w trakcie spotkań i rozmów z przyszłymi inwestorami przez spółki zarządzające.²⁸⁰ Zatem w przypadku Polski specjalne strefy ekonomiczne coraz częściej obecnie pełnią rolę narzędzia do przeprowadzania restrukturyzacji przemysłu w regionach bezrobociem, aniżeli instrumentem polityki regionalnej²⁸¹.

Podobne wnioski w swym raporcie zawarł R. Warżęła, który stwierdza, że z punktu widzenia makroekonomii – *strefy nie zmniejszyły dysproporcji w rozwoju regionalnym kraju. Można nawet przyjąć, że je utrwały. Regiony o silnej pozycji w kraju przyciągają najwięcej inwestycji zagranicznych, które bardzo chętnie są lokowane w znajdujących się tam obszarach specjalnych stref ekonomicznych. W przypadku dużych inwestycji o konkretnej lokalizacji decyduje bowiem poziom infrastruktury, zaplecze naukowo-badawcze, kwalifikacje lokalnej siły roboczej, bliskość granic, skomunikowanie regionu, czy tradycje związane z produkcją w danym regionie*²⁸².

Warto przy tym zaznaczyć, iż podobne wnioski już wcześniej, bo w 1999 roku sformułował J. Brdulak. Na podstawie przeprowadzonych obserwacji stwierdził, iż specjalne strefy ekonomiczne poprzez swoje uprzywilejowanie podatkowe *stanowią jedynie argument przetargowy w walce o pozyskanie inwestorów lub nawet tylko w staraniach o wykazanie odruchów zainteresowania polską przestrzenią gospodarczą. O danej lokalizacji i przede wszystkim o skali zamierzenia inwestycyjnego przesądzają ostatecznie dziesiątki dodatkowych uwarunkowań – ekonomicznych, prawno-międzynarodowych, społecznych, środowiskowych, demograficznych, politycznych, czy kulturowych i historycznych. W efekcie czego **specjalne***

²⁷⁹ E. Wiszczun, *Oddziaływanie Specjalnych Stref Ekonomicznych (SSE) na rozwój społeczny i gospodarczy regionu*, [w:] *Innowacyjne i społeczne oddziaływanie specjalnych stref ekonomicznych i klastrów w Polsce*, M. Kolczyński i W. Wojtasik (red.), Towarzystwo Inicjatyw Naukowych, Katowice 2010, s. 57-58.

²⁸⁰ A. Ambroziak, *Efekty funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce*, „Zeszyty Naukowe Kolegium Gospodarki Światowej”, 2009, nr 24, s. 121.

²⁸¹ A. Cieślak, *Geografia inwestycji zagranicznych. Przyczyny i skutki lokalizacji spółek z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2005, s. 104.

²⁸² R. Warżęła, *Raport na temat kondycji przedsiębiorstw działających w ramach Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Podstref: Elk i Gołdap*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, zamieszczony na stronie www.olsztyn.uw.gov.pl

*strefy ekonomiczne nie odbiegają skalą, wartością, ani poziomem zaawansowania technologicznego, wymaganiami kwalifikacyjnymi wobec nowo zatrudnianej kadry od średnich charakteryzujących dany region*²⁸³.

Rada Ministrów, w celu tworzenia nowych miejsc pracy, podjęła decyzję, na mocy której poszerzony został katalog działalności, na które mogą zostać wydane zezwolenia na działalność w specjalnych strefach ekonomicznych. Decyzja ta poszerzała wydawanie zezwoleń dla sektora nowoczesnych usług *Business Process Offshoring* (BPO), do którego zalicza się usługi związane z finansami, rachunkowością, zarządzaniem zasobami ludzkimi, administracją, technologiami informatycznymi (*shared services centers*), a także związane bezpośrednio z obsługą klientów zewnętrznych – mianowicie *call centers* i *contact centers*²⁸⁴.

W związku z napływem do Polski inwestycji zagranicznych, pojawia się również wiele twierdzeń o pozytywnych skutkach związanych z działalnością stref ekonomicznych. Niezależnie od korzystnych dla gospodarki narodowej skutków związanych z napływem inwestycji spoza granic do Polski, należy dostrzec te negatywne skutki. Jednym z takich skutków jest między innymi wartość dywidend, które wypłacane są za granicę przez spółki zagraniczne zarejestrowane w Polsce. Kolejny negatywny efekt, to wypłacanie inwestorom bezpośrednim odsetek od kredytów udzielanych przez nich polskim spółkom córkom. To typowy sposób transferu pieniędzy za granicę, pozwalający na uniknięcie ich opodatkowania. O możliwościach transferu całego zysku (100%), za granicę wspominał w swej rozprawie doktorskiej M. Mrówka²⁸⁵.

Innymi przykładami błędów oraz utrudnień związanych z kształtowaniem specjalnych stref ekonomicznych są:²⁸⁶

- brak spójnej i konsekwentnej strategii realizowanej systematycznie przez spółki zarządzające;
- ich dynamiczny rozwój (a przede wszystkim częste dokonywanie korekt granic i powierzchni);

²⁸³ J. Brdulak, *Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE) i wolne obszary celne (WOZ) jako czynnik kształtowania konkurencyjności przedsiębiorstw*, Instytut Funkcjonowania Gospodarki Narodowej, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 1999, s. 62-65.

²⁸⁴ J. Kitowski, *Uwarunkowania.... op. cit.*, s. 767-770.

²⁸⁵ M. Mrówka, *Inwestycje bezpośrednie amerykańskich korporacji w polskich strefach ekonomicznych*, Praca doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 248-249.

²⁸⁶ J. Kitowski, *Uwarunkowania... op. cit.*, s. 767-773.

- zmienność regulacji prawnych – głównie zmiany systemu podatkowego oraz systemu ulg i preferencji dla inwestorów będących w SSE;
- brak ostatecznie jednolitego stanowiska (rozstrzygnięcia) w kwestii możliwości rozliczenia straty podatkowej;
- niejednorodną praktykę działania organów skarbowych wobec przedsiębiorców strefowych;
- nietrafne ustanowienie limitu powierzchni stref – w przeciągu 15 lat wzrósł on ponad trzykrotnie;
- nietrafne ustanawianie horyzontu działalności stref oraz jego zmiany;
- częste przypadki nietrafionych lokalizacji podstref, które wynikały często ze zbyt dużych przekonań i wiary w potencjalne walory atrakcyjności terenów, a nie zaś z przeprowadzonej analizy biznesowej;
- preferowanie rozwoju przemysłu samochodowego, który okazał się jednym z najbardziej wrażliwych na uwarunkowania kryzysowe gospodarki światowej;
- wielokrotnie dokonywane zmiany w przepisach prawnych dotyczących specjalnych stref ekonomicznych – od 1994 roku dokonano zmian w aktach prawnych kilkaset razy (blisko 500 zmian) – co jest jednym z elementów wyznaczających stabilność w działalności przedsiębiorstwa.

Istotną barierą w rozwoju specjalnych stref ekonomicznych bezpośrednio oddziałującą na przedsiębiorstwa strefowe są niespójne okresy prac legislacyjnych oraz ich długie okresy uchwalania zmian w tych aktach (czy też wprowadzanie nowych przepisów). Oceniając całościowo, należy stwierdzić, iż funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych mimo wielu korzyści, niesie ze sobą również bardzo wiele utrudnień. Problemy związane z działalnością takich obszarów niestety wpływają na funkcjonowanie samych przedsiębiorców, ale również regiony, w których takie obszary się znajdują, jak również na gospodarkę kraju. Problemy związane ze specjalnymi strefami ekonomicznymi również często oddziałują na spółki nimi zarządzającymi. Dlatego wartym przemyślenia jest fakt, aby wymienione w podrozdziale utrudnienia oraz bariery skutecznie ograniczać oraz eliminować w miarę możliwości stosownymi działaniami Państwa.

ROZDZIAŁ V

Ocena efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych

W niniejszym rozdziale zaprezentowana zostanie ocena pod kątem finansowym przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych na Podkarpaciu – to jest Euro-Park Mielec oraz Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg. Zostanie ona dokonana przy pomocy narzędzi analizy finansowej służącej zarówno do oceny bieżącej kondycji finansowej, jak i jej prognozy w przyszłości. Analiza sytuacji finansowej zostanie dokonana na próbie 50 przedsiębiorstw, z których 30 działa w strefie mieleckiej, natomiast 20 w tarnobrzezkiej strefie ekonomicznej. Wykorzystano modele oparte na analizie dyskryminacyjnej, modele logitowe oraz syntetyczne metody oceny ryzyka kredytowego. Materiałem wyjściowym do badania są dane finansowe pochodzące ze sprawozdań finansowych, które są sporządzane przez spółki.

To właśnie od wyników finansowych zależy sukces lub porażka w działalności gospodarczej. Sukces lub jego brak wpływa na osiąganie celów, które stawiane są przed specjalnymi strefami ekonomicznymi. Przedsiębiorstwa w nich działające, jeśli osiągają dobre wyniki finansowe, mogą myśleć o rozwoju swojego biznesu. Skutkować on będzie powstawaniem nowych miejsc pracy oraz zwiększaniem nakładów inwestycyjnych. Wskazane kategorie charakteryzują poszczególne strefy ekonomiczne i służą do oceny oraz porównań. Tylko takie przedsiębiorstwa, które dobrze funkcjonują są w stanie rozwijać się, ponosić duże nakłady inwestycyjne oraz zwiększać zatrudnienie. Tego typu działania wpływają zarówno na efektywność poszczególnych stref, ale także przekładają się na takie kategorie jak: wpływy do budżetu państwa (z tytułu podatku VAT, PIT oraz CIT) i budżetów jednostek samorządu terytorialnego (głównie PIT, ale także CIT i podatek od nieruchomości), wpływy do Narodowego Funduszu Zdrowia, czy wielkość oszczędności związanych z niewypłacaniem zasiłku dla bezrobotnych.

Jak wynika z rozdziału na temat korzyści oraz kosztów związanych z funkcjonowaniem specjalnych stref ekonomicznych bilans wymienionych kategorii wskazuje na efektywność stref – przewaga korzyści nad kosztami. W rozdziale niniejszym dokonano porównania, czy ten dodatni bilans wynika przede wszystkim z dobrej kondycji finansowej przedsiębiorstw strefowych.

Przeprowadzenie analizy i oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstw powinno być dokonywane przy użyciu kilku narzędzi diagnostycznych, a także w szerokim ujęciu czasowym. Tego typu podejście daje pewność poprawnej oceny sytuacji przedsiębiorstwa. Natomiast dłuższa perspektywa czasowa pozwoli dodatkowo na uniknięcie błędów diagnozy wynikającej między innymi ze zdarzeń incydentalnych, losowych, czy zaburzeń związanych na przykład z gorszą koniunkturą. Dłuższy okres analizy pozwala ponadto ocenić zmiany sytuacji finansowej spółki i stwarza podstawy prognozowania jej sytuacji.

5.1 Analiza przedsiębiorstw działających w strefach objętych badaniem

Do oceny sytuacji finansowej została dobrana **próba 50 przedsiębiorstw**, z czego **30** działa na terenie mieleckiej strefy ekonomicznej, zaś **20** na terenie tarnobrzesckiej. Na koniec sierpnia 2020 r. w mieleckiej SSE zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej posiadało 142 przedsiębiorstw. Z kolei w tarnobrzesckiej SSE takowe zezwolenie posiadało ogółem 51 przedsiębiorstw²⁸⁷. Próba przedsiębiorstw pochodzących z mieleckiej SSE w odniesieniu do łącznej liczby przedsiębiorstw posiadających zezwolenie wynosi **21,1%**, natomiast tarnobrzesckiej **39,2%**. Biorąc pod uwagę osobowość prawną analizowanych przedsiębiorstw w próbie badawczej znalazły się spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółki akcyjne. Kryterium wyboru poszczególnych spółek do badania oprócz dostępności danych była ich kompletność. Ponadto dla porównywalności danych uwzględniono jedynie przedsiębiorstwa, których rok obrotowy kończy się w grudniu. Przedsiębiorstwa wybierane do badania były proporcjonalnie do liczby podmiotów z danej branży. Próba 50 przedsiębiorstw, według autora rozprawy, jest wystarczająca do osiągnięcia wyników pozwalających na uogólnienie wniosków dla całej populacji.

Próba 21,1% przedsiębiorstw ze strefy mieleckiej oraz 39,2% przedsiębiorstw z tarnobrzesckiej SSE dotyczy łącznej liczby przedsiębiorstw posiadających zezwolenie. Nie oznacza to, że faktycznie taka liczba przedsiębiorstw prowadziła w danym okresie działalność w strefach. Istnieje grupa przedsiębiorstw, które mimo uzyskania zezwolenia nie rozpoczęła takowej działalności, bądź też zakończyła ją.

Odnosząc liczbę przedsiębiorstw do podmiotów posiadających osobowość prawną – próba przedsiębiorstw z SSE Mielec stanowiła udział wynoszący **25,6%** przedsiębiorstw posiadających osobowość prawną. Natomiast próba przedsiębiorstw z SSE Tarnobrzeg

²⁸⁷ Dane ze stron: <https://europark.arp.pl/inwestorzy-w-sse/inwestorzy> - dostęp 19-04-2021 r. oraz <https://tsse.arp.pl/inwestorzy-tsse/inwestorzy-i-podstrefy-tsse> - dostęp 19-04-2021 r.

wyniosła **44,4%** przedsiębiorstw posiadających osobowość prawną. Odnosząc próbę 50 przedsiębiorstw do łącznej liczby przedsiębiorstw z obu podkarpackich stref ekonomicznych, udział badanych przedsiębiorstw wyniósł **25,9%**. Zatem **poddanych analizie zostało nieco ponad ¼ wszystkich podmiotów** działających na obszarach SSE województwa podkarpackiego.

Poniżej zaprezentowane zostały przedsiębiorstwa, które zostały objęte badaniem. W przypadku SSE Mielec wyselekcjonowanych zostało 30 podmiotów. Strukturę prawną przedsiębiorstw stanowiły w 17% spółki akcyjne, zaś w 83% spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Przedsiębiorstwa zlokalizowane były na terenach 10 podstref ekonomicznych (tabela 40).

Tabela 40 Przedsiębiorstwa objęte badaniem zlokalizowane w SSE Euro-Park Mielec

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Sektor	Podstrefa
1.	Basco 2 Sp. z o.o. sp. k.	Metalowy	Mielec
2.	Bispol Sp. z o.o.	Przetwórstwo tworzyw sztucznych	Łańcut
3.	Bodycote Polska Sp. z o.o.	Metalowy	Trzebownisko
4.	Brw Sp. z o.o. (Mielec)	Przetwórstwo drewna	Mielec
5.	Bsh Sprzęt Gospodarstwa Domowego Sp. z o.o.	Elektromaszynowy	Głogów Małopolski
6.	Bury Sp. z o.o. (Mielec)	Elektroniczny	Mielec
7.	Cobi Factory S.A.	Przetwórstwo tworzyw sztucznych	Mielec
8.	Creo Sp. z o.o. (Rzeszów)	Elementy budowlane	Głogów Małopolski
9.	Creuzet Polska Sp. z o.o.	Lotnictwo	Rzeszów
10.	Firma Oponiarska Dębica S.A.	Motoryzacja	Dębica
11.	Zakład Produkcji Folii Efekt Plus Sp. z o.o.	Przetwórstwo tworzyw sztucznych	Głogów Małopolski
12.	Eurotech Sp. z o.o. (Mielec)	Lotnictwo	Mielec
13.	Fibrain Sp. z o.o.	IT	Trzebownisko, Głogów Małopolski
14.	Geyer & Hosaja Sp. z o.o.	Przetwórstwo tworzyw sztucznych	Radomyśl Wielki
15.	Husqvarna Poland Sp. z o.o.	Elektromaszynowy	Mielec
16.	Kirchhoff Polska Sp. z o.o.	Motoryzacja	Mielec
17.	Kronoflooring Sp. z o.o.	Przetwórstwo drewna	Jasło
18.	Kronospan Mielec Sp. z o.o.	Przetwórstwo drewna	Mielec
19.	Lear Corporation Poland II Sp. z o.o.	Motoryzacja	Jarosław
20.	Mb Aerospace Technologies (Poland) Sp. z o.o.,	Lotnictwo	Trzebownisko
21.	Melex Sp. z o.o.	Motoryzacja	Mielec
22.	Onduline Polska Sp. z o.o.	Elementy budowlane	Mielec
23.	OPTeam S.A.	IT	Trzebownisko

24.	Polkemic Sp. z o.o.	Przetwórstwo tworzyw sztucznych	Głogów Małopolski
25.	Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o.	Lotnictwo	Mielec
26.	Pratt & Whitney Rzeszów S.A.	Lotnictwo	Rzeszów
27.	Splast Sp. z o.o. (Krosno)	Przetwórstwo tworzyw sztucznych	Krosno
28.	Tw Metals Polska Sp. z o.o.	Lotnictwo	Rzeszów
29.	Zakłady Farmaceutyczne Colfarm S.A.	Farmaceutyczny	Mielec
30.	Zelnar Sp. z o.o.	Metalowy	Trzebownik

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku SSE Tarnobrzeg wyselekcjonowanych zostało 20 podmiotów. Strukturę prawną przedsiębiorstw stanowiły w 25% spółki akcyjne, zaś w 75% spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Przedsiębiorstwa zlokalizowane były na terenach 6 podstref ekonomicznych (tabela 41).

Tabela 41 Przedsiębiorstwa objęte badaniem zlokalizowane w SSE Wisłosan Tarnobrzeg

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Sektor	Podstrefa
1.	Ati Zkm Forging Sp. z o.o.	Metalowa, producent odkuwek dla przemysłu	Stalowa Wola
2.	Baltic Wood S.A.	Produkcja paneli podłogowych	Jasło
3.	Bester Medical System Sp. z o.o.	Produkcja urządzeń medycznych	Nowa Dęba
4.	Zakłady Metalowe Dezamet S.A.	Produkcja dla przemysłu maszynowego i zbrojnego	Nowa Dęba
5.	Eurometal S.A. (Stalowa Wola)	Przetwórstwo aluminium	Stalowa Wola
6.	Fenix Metals Sp. z o.o.	Recycling (odzysk cyny i ołowiu)	Tarnobrzeg
7.	Hensfort Sp. z o.o.	Producent stolarki okiennej	Przemysł
8.	Iwamet Sp. z o.o.	Obróbka metali, wyroby metalowe	Stalowa Wola
9.	McsMetal Cleaning Service Sp. z o.o.	Wyroby metalowe, obróbka metali	Stalowa Wola
10.	Pilkington Automotive Poland Sp. z o.o.	Motoryzacja	Tarnobrzeg
11.	PolPanel Sp. z o.o.	Produkcja mebli i wyrobów drewnianych	Jasło
12.	Rymatex Sp. z o.o.	Produkcja siatek do tarcz szlifierskich	Jasło
13.	Schollglas Polska Sp. z o.o.	Produkcja dotycząca obróbki szkła polegająca na szlifowaniu, wierceniu, gięciu, hartowaniu i nakładaniu powłok na szkło	Tarnobrzeg
14.	Superior Industries Production Poland Sp. z o.o.	Producent felg aluminiowych	Stalowa Wola
15.	Tarkon Sp. z o.o.	Konstrukcje metalowe, obróbka metali	Tarnobrzeg

16.	Thoni Alutec Sp. z o.o.	Producent odlewów aluminiowych	Stalowa Wola
17.	Wipasz S.A.	Skup, czyszczenie, suszenie surowca ziaren zbóż	Przemyśl (rejon Orły)
18.	WtórSteel Sp. z o.o.	Surowce wtórne – odzysk metali	Stalowa Wola
19.	Zakłady Farmaceutyczne Polpharma S.A.	Produkcja środków farmaceutycznych	Nowa Dęba
20.	Zakłady Przetwórcze Surowców Chemicznych i Mineralnych Piotrowice Sp. z o.o.	Producent surowców chemicznych i mineralnych dla budownictwa	Tarnobrzeg

Źródło: Opracowanie własne.

Przedsiębiorstwa, które zostały objęte badaniem funkcjonują łącznie w 39 branżach. Najliczniejszą grupę stanowią przedsiębiorstwa z branży przetwórstwo tworzyw sztucznych (łącznie 9 przedsiębiorstw). Następna w kolejności jest branża lotnicza (6 przedsiębiorstw) oraz motoryzacja (5 przedsiębiorstw).

Innym kryterium było położenie przedsiębiorstw – łącznie na terenie 16 podstref. W przypadku SSE Euro-Park Mielec w badaniu znalazło się 30 przedsiębiorstw zlokalizowanych w 10 podstrefach – najliczniej reprezentowana jest podstrefa Mielec (10 podmiotów), a następnie podstrefy Trzebownik oraz Głogów Małopolski – po 5 przedsiębiorstw. W przypadku SSE Wisłosan Tarnobrzeg przedsiębiorstwa wyselekcjonowane do badania pochodziły z 6 podstref. Najliczniejsza grupa przedsiębiorstw (7 podmiotów) pochodziła z podstrefy Stalowa Wola. Kolejne podstrefy to Tarnobrzeg (5 spółek) oraz Jasło (3 podmioty).

50 przedsiębiorstw działających w dwóch specjalnych strefach ekonomicznych – mieleckiej oraz tarnobrzeskiej, zostało przeanalizowanych pod kątem ich sytuacji finansowej. W tym celu wykorzystano modele dyskryminacyjne, logitowe oraz scoringowe. Obliczenia według poszczególnych metod w badanym okresie zostały załączone w aneksie rozprawy (załączniki 1-6).

Dokonując całościowej oceny należy podkreślić, iż do roku 2020 każde z analizowanych przedsiębiorstw nadal prowadzi działalność gospodarczą. Nie złożyło wniosku o upadłość, nie ogłosiło likwidacji działalności, ani nie jest w procesie restrukturyzacji. Oceny modeli wykorzystujących liniową funkcję dyskryminacyjną generalnie przynoszą pozytywne diagnozy mówiące o dobrej kondycji finansowej przedsiębiorstw. Najczęściej złe diagnozy alarmujące o zagrożeniu upadłością pojawiały się w okresie 2007-

2009. Niewątpliwie taka sytuacja **jest głównie wynikiem kryzysu gospodarczego**, który w 2008 roku spowodował problemy finansowe podmiotów gospodarczych na całym świecie. W przypadku modeli regresji logistycznej, można odnaleźć podobną zależność. Jednak w przypadku tych narzędzi widoczne jest większe zróżnicowanie wśród otrzymywanych wyników – to znaczy spośród wykorzystanych modeli logitowych najczęściej dwa wykazywały odmienną diagnozę od pozostałych. W przypadku oceny sytuacji finansowej badanych podmiotów przy wykorzystaniu modeli scoringowych otrzymywano informację o ich zdolności kredytowej. Diagnozy te w wielu przypadkach były nieco bardziej krytyczne niż w przypadku modeli logitowych i dyskryminacyjnych. Wynik ten jest spowodowany dwoma aspektami: po pierwsze uwzględnianiu specyfiki branżowej, w której działają przedsiębiorstwa, po drugie modele oceniające zdolność kredytową mają kilka poziomów ocen (większe rozwarstwienie), co skutkuje bardziej dokładną oceną. W przypadku modeli logitowych mamy do czynienia z diagnozą: dobra lub zła kondycja finansowa. Tak samo przy modelach dyskryminacyjnych. Modele scoringowe przedstawiają ocenę bardziej zróżnicowaną – typu: bardzo dobra, dobra, słaba i zła kondycja finansowa. Stąd otrzymane wyniki przedstawiają bardziej rzetelne oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej badanych jednostek. Dodatkowo w ich ocenie uwzględnia się kilka innych czynników, które nie są brane pod uwagę przy modelach logitowych i dyskryminacyjnych.

Uwzględniając powyższe wysunięto stwierdzenie, iż dokonując syntetycznej oceny kondycji finansowej przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych jest ona pozytywna. Częściowe „zachwiania” w ocenach **najczęściej występowały w okresie zbliżonym do początku kryzysu gospodarczego z roku 2008. Wraz z kolejnymi okresami sytuacja finansowa cechowała się poprawą (lepszymi wynikami). Najbardziej krytyczne oceny pochodziły z modeli scoringowych.** Jednak i one pozytywnie oceniły kondycję finansową badanych jednostek. Słabsze okresy jakie niewątpliwie większość przedsiębiorstw miało – czy to w okresie zbliżonym do kryzysu gospodarczego, czy to w okresie późniejszym – świadczy o fakcie, iż sama obecność w SSE nie jest gwarantem sukcesu w zarządzaniu finansami jednostki gospodarczej. Uzyskiwane korzyści z tytułu na przykład zwolnienia z podatku dochodowego jest pewnego rodzaju „profitem”. Jednak przedstawione badanie świadczy, że uzyskana korzyść nie jest gwarantem sukcesu w prowadzeniu działalności. Nie jest ona także czynnikiem zabezpieczającym przedsiębiorstwo przed utratą płynności, a nawet bankructwem. Dlatego system ulg należy traktować jako zachętę do napływu nowych inwestorów. Nie powinien być z kolei traktowany jako czynnik poprawiający kondycję

finansową przedsiębiorstw, czy ich sytuację na tle branży – zwłaszcza jeśli dokonujemy oceny przedsiębiorstw, które działają kilka, kilkanaście, czy kilkadziesiąt lat w branży. Im dłużej działa przedsiębiorstwo, tym korzyści płynące z ulg stają się mniej znaczące w ocenie sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Otrzymane wyniki są zbieżne z badaniami na ten temat prowadzonymi od lat. Odnosząc się do badań innych autorów można stwierdzić, iż przynoszą one bardzo podobne wnioski – działalność przedsiębiorstw na terenie specjalnych stref ekonomicznych nie generuje z tego tytułu „przewagi ekonomicznej” w porównaniu do przedsiębiorstw konkurencyjnych nie będących w strefie²⁸⁸.

5.2 Ocena kondycji finansowej spółek zarządzających specjalnymi strefami ekonomicznymi

W podrozdziale przedstawione zostaną wyniki finansowe osiągnęte przez spółki zarządzające podkarpackimi specjalnymi strefami ekonomicznymi – to jest Agencja Rozwoju Przemysłu S. A. w Warszawie Oddział w Mielcu oraz Agencja Rozwoju Przemysłu S. A. w Warszawie Oddział w Tarnobrzegu. Spółki zarządzające osiągają głównie dochód z uzyskanych ze sprzedaży gruntów oraz opłat za administrowanie i zarządzanie terenami strefy. Opłaty te są uiszczane przez przedsiębiorstwa działające na terenach specjalnych stref ekonomicznych. Zatem spółkom zarządzającym zależy na efektywnym przyciąganiu nowych inwestorów oraz ich utrzymywaniu oraz rozwoju ich działalności.

W pierwszej kolejności zostaną przedstawione wyniki finansowe osiągnęte przez wszystkie 14 spółki zarządzające tak, aby dokonać porównań pomiędzy dwoma spółkami zarządzającymi strefą mielecką oraz tarnobrzecką. Następnie zostanie przeanalizowana kondycja finansowa obu spółek wraz z oceną osiągniętych wyników. Podrozdział został przygotowany w oparciu o dane pochodzące z raportów Ministerstwa Gospodarki, w których zamieszczone zostały poszczególne wyniki finansowe spółek.

²⁸⁸ W. Lichota, *Polskie specjalne strefy ekonomiczne – efekty finansowe*, Wyd. Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Św., Ostrowiec Świętokrzyski 2019; W. Lichota, A. Kowal, M. Szufnarowska, *Przewaga konkurencyjna przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce* [w:] *Destrukcyjne kreatory wartości na poziomie sektora, przedsiębiorstwa, produktu i usługi*, P. Antonowicz i inni (red.), Naukowe Wydawnictwo IVG, Rzeszów-London-Szczecin 2020, s. 45-58.

Tabela 42 Wyniki finansowe spółek zarządzających specjalnymi strefami ekonomicznymi (w mln zł) w latach 2006-2019

Spółka zarządzająca	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
SSE Małej Przedsiębiorczości S.A. (strefa kamiennogórska)	3,14	0,23	0,02	0,15	0,30	0,49	0,41	0,35	2,40	-0,02	0,37	0,56	0,07	0,05
Katowicka SSE S. A.	2,22	3,75	8,82	4,04	5,26	6,02	7,30	7,62	9,89	17,23	21,17	16,56	5,36	19,90
Kostrzyńsko-Słubicka SSE S. A.	5,35	10,05	4,53	1,90	0,30	6,48	1,57	1,09	3,28	2,26	3,03	22,98	6,56	1,73
Krakowski Park Technologiczny Sp. z o. o.	1,95	0,15	0,70	0,18	0,45	0,49	0,29	0,99	0,38	-1,01	2,68	1,37	0,71	1,40
Legnicka SSE S. A.	1,84	8,16	6,59	1,37	1,42	2,90	3,25	3,91	7,11	0,94	1,46	7,61	-4,25	1,77
Łódzka SSE S. A.	2,30	6,65	7,29	7,39	6,41	6,23	5,83	5,79	8,65	5,21	5,91	7,40	7,44**)	7,53
Agencja Rozwoju Przemysłu S. A. w Warszawie Oddział w Mielcu	4,41	7,21	8,94	5,21	6,35	7,62	4,72	6,58	9,40	3,17	4,15	4,96	10,74	7,85
Pomorska SSE Sp. z o. o.	1,43	6,42	25,35	1,34	22,86	1,71	0,55	0,32	0,95	0,81	1,17	1,48	1,81	2,14
Pomorska Agencja Rozwoju Regionalnego S. A. (strefa słupska)	1,12	1,88	3,32	0,90	1,55	1,43	1,17	0,51	0,53	0,52	1,97	0,76	1,52	0,02
Specjalna Strefa Ekonomiczna "Starachowice" S.A.	0,15	0,18	0,28	0,25	0,13	0,44	0,41	0,62	1,18	-0,12 *)	0,18	0,61*)	1,51	0,97
Suwalska SSE S. A.	-2,10	-0,92	-0,29	-1,26	-1,85	-1,30	0,32	0,50	1,25	2,20	7,38	2,73	5,77	0,70
Agencja Rozwoju Przemysłu S. A. w Warszawie Oddział w Tarnobrzegu	4,41	4,03	5,61	4,90	4,80	8,85	10,82	7,24	7,97	10,18	8,74	18,22	14,62	12,88
Wałbrzyska SSE INVEST-PARK Sp. z o. o.	10,38	31,99	38,18	5,94	22,71	8,58	14,17	7,75	-5,53	0,60	3,28	11,85	17,42	16,78
Warmińsko-Mazurska SSE S. A.	-1,68	15,69	-1,84	2,64	0,25	0,22	0,80	0,08	0,15	0,13	0,07	1,65	1,25	1,52
SUMA	34,92	95,49	107,50	34,94	70,93	50,17	51,61	43,35	47,60	42,22	61,55	81,58	70,51	75,25

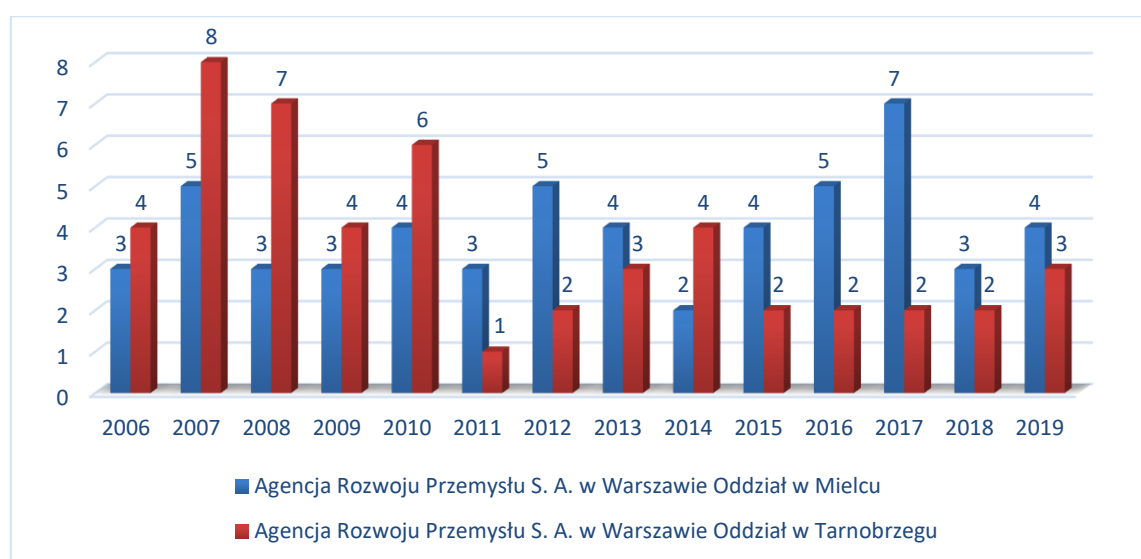
*) wprowadzono korektę wielkości przedstawionej w Informacji (...) za 2017 r.

**) wprowadzono korektę wielkości przedstawionej w Informacji (...) za 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z raportów Ministerstw Gospodarki, Ministerstwa Rozwoju i Finansów oraz Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii.

Przedstawienie wyników finansowych osiąganych przez poszczególne spółki zarządzające strefami ma na celu ukazać jak na tle podobnych podmiotów funkcjonują spółki zarządzające strefą mielecką oraz tarnobrzeską. Należy stwierdzić, iż w żadnym z analizowanych okresów ani spółka zarządzająca strefą mielecką, ani tarnobrzeską nie osiągała wyników plasujących ją na ostatnim miejscu. Tylko raz w analizowanym okresie spółka zarządzająca tarnobrzeską strefą notowała najlepszy wynik finansowy wśród wszystkich 14 zarządzających. Poniżej zaprezentowane zostały w ujęciu przekrojowym miejsca obu spółek w analizowanym okresie pod kątem osiąganych wyników finansowych.

Rysunek 16 Miejsca spółek zarządzających podkarpackimi strefami ekonomicznymi w latach 2006-2019

Źródło: Opracowanie własne.

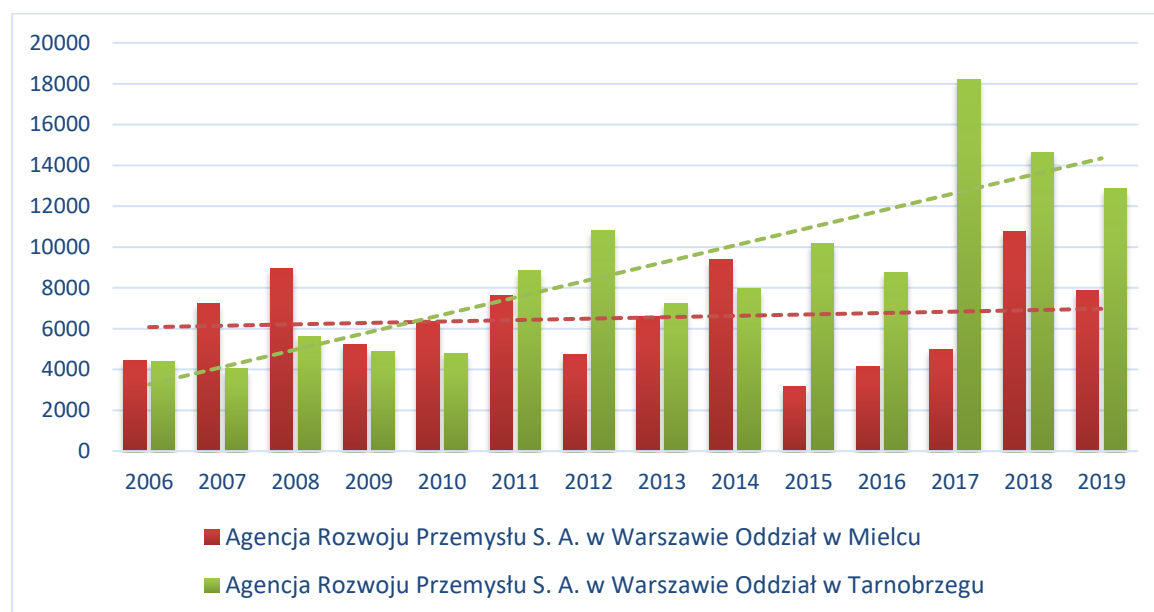
W początkowym okresie (lata 2006 – 2010), lepsze lokaty, a tym samym wyniki finansowe notowała Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. w Warszawie Oddział w Mielcu (spółka zarządzająca strefą Euro-Park Mielec). W latach 2011 – 2013 wyższe wyniki finansowe z kolei notowała Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. w Warszawie Oddział w Tarnobrzegu (spółka zarządzająca strefą Wisłosan Tarnobrzeg). W 2014 roku lepsze wyniki finansowe odnotowała spółka zarządzająca strefą mielecką. Od 2015 do 2018 roku wyższe wyniki finansowe notowała spółka zarządzająca strefą tarnobrzeską.

W 2011 roku spółka zarządzająca strefą Wisłosan Tarnobrzeg osiągnęła najlepsze wyniki finansowe spośród wszystkich 14 spółek zarządzających specjalnymi strefami ekonomicznymi. Od tego okresu tylko raz (w 2014 roku) znalazła się poza „podium”. Świadczy to o osiąganiu wysokich wyników finansowych i plasowaniu się w czołówce

pośród wszystkich spółek zarządzających. Spółka zarządzająca strefą mielecką w analizowanym okresie 6 razy znajdowała się wśród trzech spółek z najwyższymi wynikami finansowymi. W ostatnim roku (2018), odnotowała trzecie miejsce. Warty podkreślenia jest fakt, iż w żadnym z analizowanych okresów – ani spółka zarządzająca strefą Wisłosan Tarnobrzeg, ani Euro-Park Mielec nie odnotowały wyników dających miejsce poza pierwszą 10. Tylko raz (w 2007 roku), spółka zarządzająca strefą tarnobrzeską zajęła miejsce poniżej połowy rankingu – było to 8 miejsce. W pozostałych okresach obie spółki zarządzające notowane były w górnej części hierarchii wśród spółek zarządzających. W żadnym z analizowanych okresów ani spółka zarządzająca strefą mielecką, ani tarnobrzeską nie osiągnęły straty netto z prowadzonej działalności. W każdym z analizowanych okresów obie spółki osiągały dodatnie wyniki finansowe.

Warto także przytoczyć wyniki finansowe obu spółek zarządzających – rysunek 17.

Rysunek 17 Wyniki finansowe podkarpackich spółek zarządzających SSE w latach 2006 - 2019 (dane w tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Dodatnie wyniki finansowe oraz wysokie miejsca obu spółek zarządzających na tle swoich odpowiedników świadczą o dobrym oraz efektywnym zarządzaniu strefami. Prowadzona polityka właściwie generuje przychody operacyjne, a także prowadzi do przyciągania nowych inwestorów. W obu spółkach widoczne są również **gorsze wyniki finansowe w 2009 roku, a więc bezpośrednio po kryzysie finansowym**. Wpływ kryzysu przełożył się na mniejsze zainteresowanie inwestorów w tamtym okresie. Jednak

stosunkowo szybko obie spółki poradziły sobie z jego skutkami, czego efektem lepsze wyniki finansowe w kolejnym okresie. Spośród dwóch spółek, które zarządzają podkarpackimi specjalnymi strefami ekonomicznymi wyższe wyniki finansowe notuje spółka zarządzająca mielecką strefą. Od 2016 roku notuje prawie dwukrotnie wyższe zyski niż spółka zarządzająca strefą Wisłosan.

Warto odnieść się w tym miejscu do zależności specjalnych stref ekonomicznych od przedsiębiorstw w nich działających. W poprzednim podrozdziale dokonano oceny 50 przedsiębiorstw strefowych. Połowa z nich w okresie występowania kryzysu gospodarczego oraz w okresie po nim otrzymała ocenę kondycji finansowej na gorszym poziomie niż kilka lat później. Podobnie widoczna jest stagnacja w wynikach finansowych spółek zarządzających w tożsamym okresie (lata 2008-2009). Oprócz wpływu kryzysu ekonomicznego na wyniki finansowe zarządców SSE można stwierdzić, że **ich efektywność finansowa uzależniona jest od sytuacji finansowej przedsiębiorstw przynależących do SSE**. Zostało to także potwierdzone analizując wyniki finansowe badanych przedsiębiorstw. Poprawa (wzrost) osiąganych zysków jest dodatnio skorelowany z wynikami finansowymi jakie osiągają zarządcy SSE. Zatem w interesie spółek zarządzających jest jak najlepsza kondycja finansowa przedsiębiorstw działających na terenach specjalnych stref ekonomicznych.

5.3 Dynamika i uwarunkowania upadłości w specjalnych strefach ekonomicznych

Procesy związane z bankructwem oraz upadłością przedsiębiorstw stanowią nieodłączny element każdej gospodarki wolnorynkowej. Zagadnienia związane z upadłością dotyczą zarówno przedsiębiorstw małych, jak również globalnych korporacji. Problem upadłości jest powszechny również niezależnie od branży w jakiej działa przedsiębiorstwo. Można zaryzykować stwierdzenie, że praktycznie każdy sektor gospodarki jest narażony, w mniejszym lub większym stopniu, na ryzyko niepowodzenia. Podobnie w przypadku przedsiębiorstw działających na terenie specjalnych stref ekonomicznych. W związku z powyższym w podrozdziale przybliżone zostały najważniejsze elementy związane z upadłością w przypadku przedsiębiorstw działających w strefach ekonomicznych.

Do analizy upadłości przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych zlokalizowanych na terenie Podkarpacia wybrano następujące spółki:

- Krośnieńskie Huty Szkła „Krosno” S. A.;

- Maflow Polska Sp. z o. o.;

- Plastal Sp. z o. o.

Poza wymienionymi powyżej trzema przedsiębiorstwami, upadłość ogłosiły między innymi takie podmioty jak: Domex Sp. z o. o., Toora Poland S. A., RH Alurad Wheels Polska Sp. z o. o., Dakri Sp. z o. o., TB Opakowania S. A. Jednak ze względu niekompletne sprawozdania finansowe (braki w dokumentacji), pominięte zostały w dalszej analizie.

Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę sytuacji finansowej trzech wyżej wymienionych spółek.

Tabela 43 Wyniki badania spółek upadłych działających w SSE w latach 2004-2008

Model	2004	2005	2006	2007	2008
Krośnieńskie Huty Szkła „Krosno” S.A.					
A.Hołydy	0,957	0,833	0,701	0,683	-0,945
Poznański	2,855	2,303	1,676	1,893	-1,507
D. Appenzeller i K. Szarzec	0,744	0,375	0,319	0,257	-1,288
M. Potocznej i O. Wiśniewskiej	-0,941	-2,194	-1,928	3,468	7,359
S. Hermana	-0,240	-0,038	-0,206	-0,245	-1,153
A.Waszkowskiego	1,434	1,421	1,389	1,743	-1,476
T. Maślanki	1,453	0,227	0,244	0,293	-0,425
P. Stępnia i T. Strąka	5,683	0,192	-1,624	3,270	-24,386
M. Gruszczyńskiego	4,455	1,532	0,374	-0,282	-17,386
T. Korola	-2,714	-0,833	-0,334	-1,975	3,270
M. Potocznej i O. Wiśniewskiej	-0,187	-0,197	-0,079	-0,051	-0,085
Krakowski	1,415	1,302	1,463	1,551	2,235
Banku B	16,10	10,10	10,90	10,90	10,00
Banku C	37,00	45,00	47,00	47,00	45,00
Maflow Polska Sp. z o.o.					
A.Hołydy	-	-	-	-	-
Poznański	3,28	6,32	4,14	0,96	-2,337
D. Appenzeller i K. Szarzec	0,64	1,75	1,04	0,27	-0,650
T. Maślanki	2,70	6,73	2,88	0,12	0,419
M. Potocznej i O. Wiśniewskiej	0,077	3,748	-4,881	-4,324	-2,368
S. Hermana	0,387	-0,212	-2,611	-0,592	-0,650
A.Waszkowskiego	2,956	2,099	1,405	1,632	-1,940
P. Stępnia i T. Strąka	12,11	27,31	15,91	-0,49	-19,490
M. Gruszczyńskiego	0,736	-2,362	-3,910	-6,003	-8,274
T. Korola	-5,26	-10,78	-3,61	-0,33	3,101

M. Potocznej i O. Wiśniewskiej	-0,288	2,524	-2,477	0,084	-1,063
Krakowski	1,701	2,337	2,734	-1,008	-2,703
Banku B	17,00	27,70	22,50	14,90	12,80
Banku C	32,00	24,00	24,00	35,00	32,00
Plastal Sp. z o.o.					
A. Hołdy	1,33	0,58	0,69	0,36	-0,425
Poznański	3,24	1,30	1,73	0,80	-1,821
D. Appenzeller i K. Szarzec	0,49	0,19	0,14	-0,03	-0,560
M. Potocznej i O. Wiśniewskiej	-1,943	-2,198	-2,092	-2,866	-3,644
S. Hermana	1,130	0,771	-1,123	-0,901	-0,064
A. Waszkowskiego	1,297	7,923	7,174	4,266	2,478
T. Maślanki	2,07	1,29	0,99	0,05	1,606
P. Stępnia i T. Strąka	5,39	2,83	2,42	-0,55	-1,531
M. Gruszczyńskiego	1,810	1,893	-0,622	-0,148	-5,841
T. Korola	-5,44	-0,21	-1,49	-0,27	3,024
M. Potocznej i O. Wiśniewskiej	-4,112	-0,004	-3,088	0,196	-2,073
Krakowski	-1,123	3,730	1,464	1,009	2,685
Bank B	19,50	10,00	12,80	10,00	10,10
Bank C	32,00	37,00	34,00	40,10	42,00

Źródło: Opracowanie własne.

W tabeli 43 zostały zaprezentowane wyniki oceniające sytuację finansową trzech przedsiębiorstw – KHS, Maflow oraz Plastal. W przypadku przedsiębiorstwa Krośnieńskie Huty Szkła „Krosno” S.A. wyniki z lat 2004-2007 nie wskazywały na nadchodzące zagrożenie upadłości. Dopiero wyniki z roku 2008 jednoznacznie pokazują pogarszającą się kondycję finansową spółki, a co za tym idzie sygnalizują nadchodzące problemy z dalszą działalnością. W przypadku dwóch modeli takie ryzyko sygnalizowane było już w 2006 roku (model P. Stępnia i T. Strąka), a także w 2007 roku (model M. Gruszczyńskiego). Te dwa modele były najskuteczniejsze spośród wszystkich. Jako główną przyczynę problemów, a co za tym idzie, upadłością spółki była pogarszająca się sytuacja na rynku amerykańskim – jeden z głównych rynków zbytu dla KHS Krosno. Spółka miała zbyt krótki okres na odpowiednie i efektywne zareagowanie na tego rodzaju załamanie w spadku zamówień. KHS próbowało reagować ograniczając zatrudnienie w 2008 roku o połowę (z ponad 4 tysięcy pracowników do 2,1 tysiąca osób), a także zmniejszając produkcję szkła formowanego ręcznie, która przynosiła straty. W 2009 roku co prawda KHS Krosno osiągnęło dodatni wynik finansowy, jednak straty poniesione we

wcześniejszych latach były zbyt wysokie.²⁸⁹ Głównym powodem złożenia wniosku o upadłość przez spółkę była wycena umów walutowych, które zawarła spółka. Na koniec 2008 roku wycena opcji walutowych, które wygasły w 2009 roku wyniosła (-) 38,0 mln złotych, które spółka musiała zaewidencjonować jako stratę. Zawarte przez spółkę umowy na kwoty dużo większe niż wynikałoby to z prowadzonej działalności operacyjnej spowodowały, że spółka popadła w bardzo duże problemy finansowe w momencie odwrócenia trendu na polskim złotym. Problemy te w konsekwencji doprowadziły do ogłoszenia przez spółkę upadłości²⁹⁰.

W przypadku spółki Maflow wyniki poszczególnych modeli bardzo dobrze oceniły sytuację finansową przedsiębiorstwa. Zarówno modele scoringowe, logitowe oraz dyskryminacyjne w kolejnych latach pokazywały zagrożenie związane z upadłością. Świadczą o tym słabnące wyniki – tendencja spadkowa, również powinna być sygnałem ostrzegawczym dla zarządzających przedsiębiorstwem. Spółka Maflow ogłosiła upadłość ze względu na wysokie zadłużenie (przede wszystkim kredyty bankowe), które nie była w stanie spółka obsługiwać²⁹¹.

Odnosząc się do wyników metod wczesnego ostrzegania dla przedsiębiorstwa Plastal można stwierdzić, że tylko niektóre modele dopiero od 2007 wskazały pierwsze symptomy świadczące o nadchodzącym zagrożeniu. Natomiast rok przed ogłoszeniem upadłości, czyli rok 2008 przyniósł już niemal jednoznacznie negatywne oceny kondycji finansowej spółki. Rok 2007 – czyli pierwsze sygnały nadchodzącego kryzysu był dla spółki niewątpliwie trudnym okresem. To właśnie wtedy przedsiębiorstwo odczuło wyraźnie skutki kryzysu gospodarczego, który to spowodował spadek w wielkości zamówień związany ze zmniejszającą produkcją odbiorców spółki Plastal.²⁹² Spółka Plastal powstał jako szwedzki oddział grupy przemysłowej z branży motoryzacyjnej. Wiosną 2009 roku spółka matka ogłosiła upadłość, a wraz za nią oddziały zlokalizowane w Niemczech, Włoszech, Szwecji, Norwegii, Belgii oraz właśnie w Polsce²⁹³.

²⁸⁹ Informacje prasowe – źródło: www.biznes.newsweek.pl/dni-huty-w-krosnie-sa-juz-policzone,38745,1,1.html – dostęp: 21-04-2009 r.

²⁹⁰ Informacje prasowe – źródło: www.ekonomia.rp.pl/artykul/257084.html - dostęp: 02-02-2019 r.

²⁹¹ Informacje prasowe – źródło: www.rp.pl/artykul/504587.html?print=tak – dostęp: 07-07-2019 r.

²⁹² Informacje prasowe – źródło: www.motogazeta.mojeauto.pl/Mapa_Polskiej_Motoryzacji/Plastal_zlozylwniosek_o_upadlosc,a,13146.html – dostęp: 19-03-2019 r.

²⁹³ Informacje prasowe – źródło: www.dziennikzachodni.pl/artykul/462776,po-25-roku-gliwicki-plastal-wychodzi-z-upadlosci,id,t.html?cookie=1 – dostęp: 17-10-2019 r.

Oprócz dokonanej oceny trzech spółek, które ogłosiły upadłość (KHS, Maflow oraz Plastal), w stan upadłości postawiono znacznie więcej przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych. Jako przykład można podać między innymi takie podmioty jak:

- Domex Sp. z o.o.;
- RH Alurad Wheels Polska Sp. z o.o.;
- Toora Poland S.A.;
- Dakri Sp. z o.o.;
- TB Opakowania S.A.

Powyższe przykłady mimo, iż nie stanowią reprezentatywnej próby to z pewnością pozwalają na wysnucie pewnych wniosków oraz pozwalają na zaobserwowanie istniejących tendencji, które w okresie kryzysu gospodarczego miały miejsce.

Analiza upadłych przedsiębiorstw może skłonić do sformułowania następujących wniosków. Przede wszystkim sama obecność w specjalnej strefie ekonomicznej nie jest gwarantem ciągłości prowadzenia działalności gospodarczej. Po drugie osiąganie korzyści związane z różnego rodzaju ulgami nie zawsze przekłada się na dużo lepszą sytuację finansową niż w analogicznych przedsięwzięciach bez takich ulg. I wreszcie – sama sytuacja finansowa – zależy od tak wielu czynników, że trudno wyróżnić tylko jeden lub dwa najważniejsze. Można przytoczyć dla przykładu znaczenie takich impulsów jak np. problemy spółki matki, załamanie na rynku zbytu, na którym dane przedsiębiorstwo jest obecne, problemy finansowe związane ze złym zarządzaniem finansami m. in. przeinwestowanie na rynkach finansowych (nieodpowiednia alokacja środków finansowych), nadmierne zadłużanie się w stosunku do możliwości danego przedsiębiorstwa, czy trudności z uzyskaniem kredytu bankowego na czas. Dlatego należy sformułować wniosek, iż obecność przedsiębiorstwa w SSE nie jest gwarantem ochrony w czasie recesji, czy kryzysu gospodarczego. Mimo, iż w literaturze takie obszary określane są jako enklawy, to należy mieć na uwadze, że nie są to obszary zamknięte na bodźce z zewnątrz.

5.4 Wpływ kryzysu finansowego na efektywność gospodarczą specjalnych stref ekonomicznych oraz znaczenie dla rozwoju regionu

Podrozdział przybliży najważniejsze aspekty związane z globalnym kryzysem finansowym z 2008 roku, który znacząco wpłynął na funkcjonowanie większości gospodarek krajów na całym świecie. W dalszej części postanowiono przybliżyć, czy analizowany okres dekonunktury znacząco odbił się na wynikach przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych. Przedsiębiorstwa te, co podkreślane jest niejednokrotnie w literaturze przedmiotu, w związku z prowadzeniem działalności na obszarach specjalnych stref ekonomicznych posiadają pewne przywileje. Nie mają ich podmioty działające poza takimi obszarami. Zasadniczym pytaniem wydaje się więc, czy tego rodzaju przywileje w postaci różnego rodzaju ulg i zwolnień są na tyle istotnym elementem, aby wypracować przewagę konkurencyjną. Z kolei w czasach pogorszenia gospodarczego, czy są przywilejem pozwalającym na łagodniejsze odczucie skutków związanych z kryzysem. Poniżej krótko został scharakteryzowany wpływ (lub jego brak) na takie efekty jak napływ nowych inwestycji do specjalnych stref ekonomicznych, liczbę udzielonych zezwoleń na działalność w strefie, liczbę nowych miejsc pracy oraz kondycję finansową przedsiębiorstw strefowych.

5.4.1 Wpływ kryzysu na napływ nowych inwestycji do stref

W tabeli 44 przedstawione zostały nakłady inwestycyjne poniesione przez strefy mielecką oraz tarnobrzeską w latach 2005 – 2014, czyli na dwa lata przed globalnym kryzysem ekonomicznym oraz kilka lat po.

Tabela 44 Nakłady inwestycyjne poniesione przez strefy Euro-Park Mielec oraz Wisłosan Tarnobrzeg w latach 2005-2014

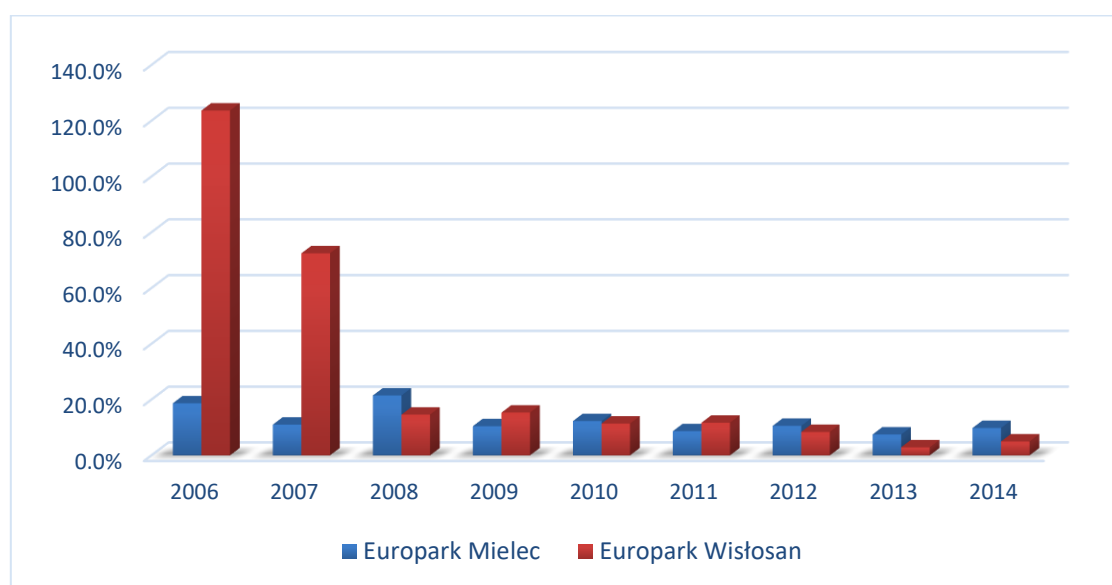
Strefa	Stan na 31 grudnia									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Euro-Park Mielec	2 363,2	2 804,3	3 113,6	3 781,9	4 177,1	4 690,3	5 097,0	5 636,5	6 059,0	6 652,8
Dynamika inwestycji (%)	-	18,7%	11,0%	21,5%	10,4%	12,3%	8,7%	10,6%	7,5%	9,8%
Euro-Park Wisłosan	1 070,5	2 394,2	4 129,4	4 733,0	5 459,4	6 081,4	6 792,9	7 363,0	7 575,5	7 952,4
Dynamika inwestycji (%)	-	123,7%	72,5%	14,6%	15,3%	11,4%	11,7%	8,4%	2,9%	5,0%

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku napływu inwestycji wpływ kryzysu nie jest widoczny. Z roku na rok poziom inwestycji wzrastał zarówno w strefie Euro-Park Mielec, jak również w strefie

Wisłosan Tarnobrzeg. W przypadku dynamiki inwestycji można zauważyć, mniejszą dynamikę w roku 2007 w odniesieniu do roku poprzedniego – w obu strefach ekonomicznych. Poziom dynamiki w poszczególnych okresach został przedstawiony na wykresie 18.

Rysunek 18 Dynamika nakładów inwestycyjnych w SSE Euro-Park Mielec i SSE Wisłosan Tarnobrzeg w latach 2006-2014

Źródło: Opracowanie własne.

Odnosząc się do wartości dynamiki w poszczególnych okresach trudno w tym przypadku doszukiwać się większych skutków kryzysu ekonomicznego. Napływ nowych inwestycji do strefy Euro-Park Mielec oraz Wisłosan Tarnobrzeg mimo pewnego wyhamowania nie został znacząco ograniczony przez kryzys finansowy. W aspekcie pozyskiwania nowych projektów inwestycyjnych w obu SSE większe znaczenie miały inne czynniki. Regres w dynamice nakładów inwestycyjnych od 2009 roku jest widoczny zarówno dla strefy mieleckiej, jak również tarnobrzeskiej i nie można go utożsamiać tylko i wyłącznie jako skutek kryzysu finansowego.

5.4.2. Wpływ kryzysu na liczbę udzielonych zezwoleń na działalność w strefie

W przypadku liczby udzielonych zezwoleń ogółem w 14 specjalnych strefach ekonomicznych odnotowano spadek w liczbie nowo udzielonych zezwoleń na przełomie 2008 i 2009 roku. Analizując wydane zezwolenia dla podkarpackich specjalnych stref ekonomicznych z Mielca oraz Tarnobrzega przeanalizowano okres od 2005 roku do 2014. Tabela 45 przedstawia liczbę wydanych zezwoleń w poszczególnych latach, a także ich liczbę ogółem.

Tabela 45 Liczba wydanych zezwoleń na prowadzenie działalności w SSE Mielec oraz SSE Tarnobrzeg w latach 2005-2014

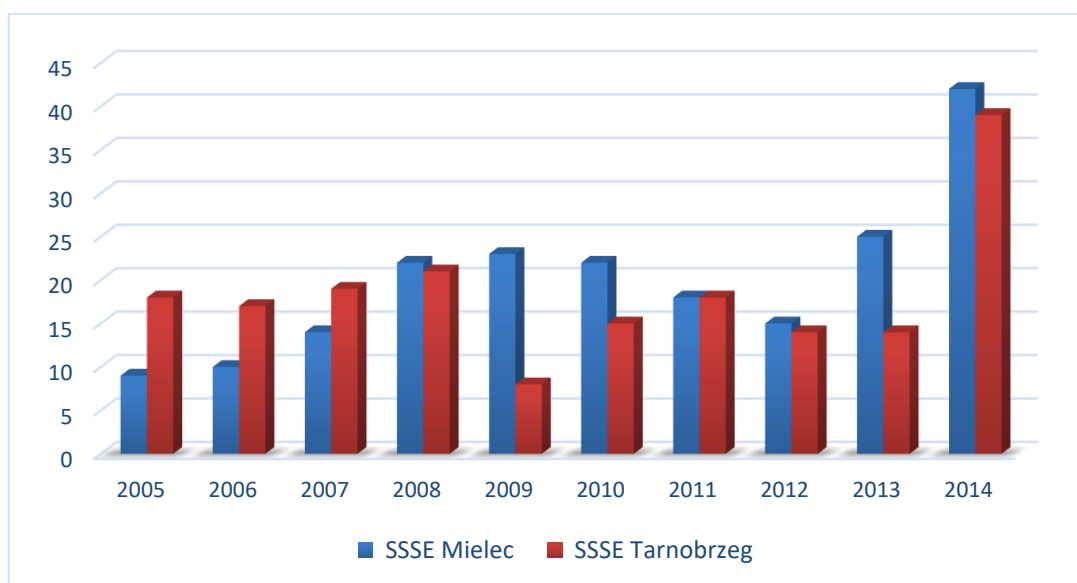
Zezwolenia	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SSE EURO-PARK MIELEC										
Nowe	9	10	14	22	23	22	18	15	25	42
Narastająco	73	78	88	106	128	150	162	168	183	207
SSE WISŁOSAN TARNOBZEG										
Nowe	18	17	19	21	8	15	18	14	14	39
Narastająco	81	88	102	112	115	121	135	144	151	184

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku SSE Euro-Park Mielec nie odnotowano spadku w wydawaniu nowych zezwoleń w latach 2007-2008. Jednak na przełomie 2008 i 2009 roku jest widoczny spadek dynamiki, a od 2009 roku do 2012 wydawano mniejszą liczbę nowych zezwoleń w odniesieniu rok do roku. Z kolei w SSE Wisłosan Tarnobrzeg spadek w wydawanych nowych zezwoleniach został zaobserwowany z roku 2008 na 2009.

Rysunek 19 przedstawia liczbę wydawanych nowych zezwoleń w obu podkarpackich specjalnych strefach ekonomicznych.

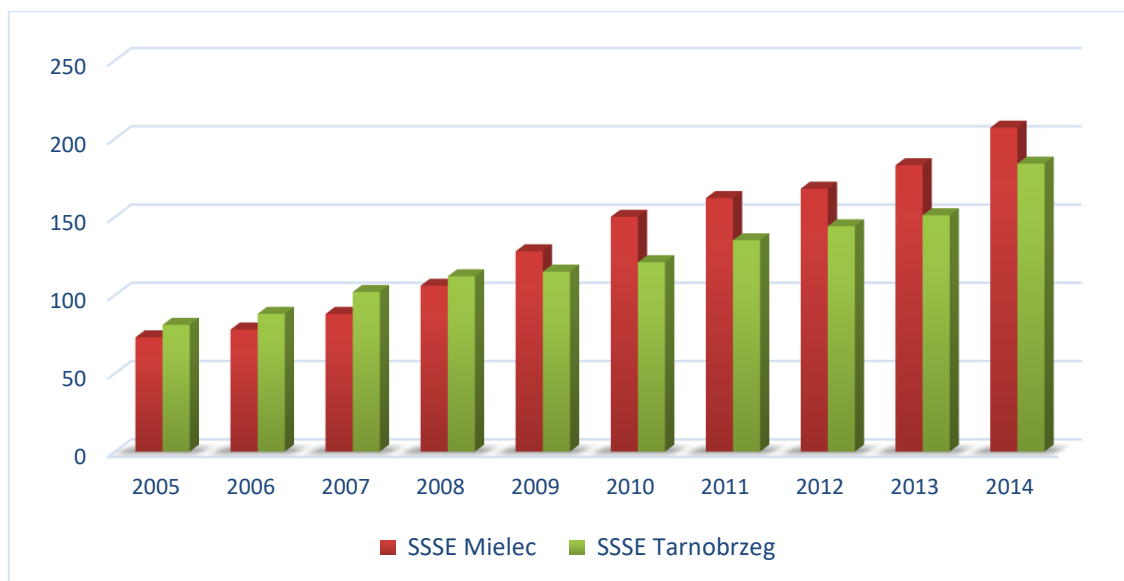
Rysunek 19 Liczba wydanych zezwoleń na prowadzenie działalności w SSE Mielec oraz SSE Tarnobrzeg w latach 2005-2014

Źródło: Opracowanie własne.

Natomiast na rysunku 20 przedstawiono łączną liczbę wydanych zezwoleń w obu strefach. Podobnie jak we wszystkich 14 strefach, tak i w strefie Euro-Park Mielec oraz Wisłosan Tarnobrzeg można zaobserwować coraz większą liczbę wydanych zezwoleń z roku na rok, mimo zaburzeń w niektórych okresach.

Rysunek 20 Łączna liczba zezwoleń na prowadzenie działalności w SSE Mielec oraz SSE Tarnobrzeg w latach 2005-2014

Źródło: Opracowanie własne.

W analizowanym okresie 2005-2014 łączna liczba wydanych zezwoleń początkowo wyższa była w strefie tarnobrzeskiej. Jednak od 2009 roku wyższą liczbę posiadanych zezwoleń na prowadzenie działalności w specjalnej strefie ekonomicznej posiadała strefa mielecka. Jest to efektem między innymi wpływu kryzysu ekonomicznego, który w znaczącym stopniu odznaczył się na liczbę nowo udzielanych zezwoleń w strefie Wisłosan Tarnobrzeg (zwłaszcza dla przedsiębiorstw z branży *automotive*).

W przypadku wydawanych zezwoleń na prowadzenie działalności przez przedsiębiorstwa na terenach strefowych można mówić o negatywnych skutkach kryzysu gospodarczego. Widoczne jest to zarówno w analizowanej strefie (Wisłosan Tarnobrzeg), a także w pozostałych strefach.

5.4.2 Wpływ kryzysu na liczbę miejsc pracy

W przypadku kryzysu gospodarczego i jego znaczenia na liczbę miejsc pracy można zaobserwować, że miał on ogólnie negatywny wpływ na specjalne strefy ekonomiczne w Polsce. Dla przykładu w 9 strefach ekonomicznych liczba utworzonych miejsc pracy zmalała w IV kwartale 2008 roku o 1 082. W I kwartale 2009 roku natomiast 12 specjalnych stref ekonomicznych zmniejszyło zatrudnienie aż o 10 662 stanowiska²⁹⁴.

²⁹⁴ W. Lichota, *Efektywność finansowa specjalnych stref ekonomicznych w Polsce*, „Gospodarka Narodowa”, 2016, nr 1, 2016, s. 122.

W tabeli 46 zostały przedstawione dane liczbowe dla strefy mieleckiej oraz tarnobrzeskiej odnośnie utworzonych miejsc pracy.

Tabela 46 Liczba utworzonych miejsc pracy w strefach Euro-Park Mielec oraz Wisłosan Tarnobrzeg w latach 2005 – 2014

Miejsca pracy	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SSE EUROPARK MIELEC										
Nowe	-	11 220	12 222	12 321	11 953	12 689	14 565	17 153	19 731	20 585
Utrzymane	-	763	882	3 503	3 605	3 827	3 822	3 781	3 831	6 178
Ogółem	11 003	11 983	13 104	15 824	15 558	16 516	18 387	20 934	23 562	26 763
SSE WISŁOSAN TARNOBRZEG										
Nowe	-	10 421	15 697	16 039	16 675	20 083	20 847	20 635	19 007	19 761
Utrzymane	-	4 334	3 102	6 499	6 660	7 749	7 863	9 388	8 223	7 464
Ogółem	10 306	14 755	18 799	22 538	23 335	27 832	28 710	30 023	27 230	27 225

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku mieleckiej strefy nastąpił spadek nowych miejsc pracy z roku 2007 na 2008, a także z roku 2008 na 2009. Czas kryzysu ekonomicznego miał wpływ na nowe miejsca pracy w strefie Euro-Park Mielec. W przypadku utrzymanych miejsc pracy z roku 2008 na 2009 nastąpiło zmniejszenie liczby stanowisk o 102 miejsca.

Wpływ kryzysu gospodarczego na miejsca pracy w tarnobrzeskiej strefie ekonomicznej wpłynął na spadek w liczbie utrzymanych miejsc pracy z roku 2006 na rok 2007. W kolejnych okresach następował już progres w kwestii nowych miejsc pracy, utrzymanych oraz miejsc pracy ogółem.

Analizując skutki kryzysu gospodarczego na liczbę miejsc pracy należy podkreślić negatywne skutki związane ze zmniejszeniem się liczby nowych miejsc pracy oraz utrzymanych w obu podkarpackich strefach ekonomicznych. Nieco większe w tym obszarze skutki wystąpiły w mieleckiej strefie ekonomicznej. Tarnobrzeska strefa ekonomiczna skutki kryzysu odczuła przede wszystkim na początku kryzysu. Sytuacja w obu strefach ekonomicznych zaczęła się poprawiać od 2009 roku.

5.4.3 Wpływ kryzysu na wyniki finansowe przedsiębiorstw strefowych oraz ich kondycję finansową

W podrozdziale 5.3 dokonano syntetycznej oceny kondycji finansowej 50 przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych. W tym podrozdziale dokonana została charakterystyka kondycji finansowej bezpośrednio tuż

przed wystąpieniem kryzysu gospodarczego, a także w trakcie oraz zaraz po jego zakończeniu. Dlatego okres analizy ograniczony został do lat 2006-2010. W przypadku podrozdziału 5.3 okres objęty analizą dotyczył lat 2006-2019, zaś ocena skupiała się na ocenie kondycji finansowej na przestrzeni badanego okresu.

Do analizy sytuacji finansowej wykorzystane zostały obliczenia z podrozdziału 5.3. Na ich podstawie dokonano oceny kondycji finansowej przedsiębiorstw oraz jej wahań w trakcie oraz tuż po kryzysie finansowym.

Odnosząc się do oceny sytuacji finansowej w okresie kryzysu gospodarczego należy stwierdzić, iż żadne z analizowanych przedsiębiorstw nie ogłosiło upadłości. Jednakże z próby 50 przedsiębiorstw aż w 20 z nich zaobserwowano pogorszenie się kondycji finansowej – co przełożyło się na gorsze osiągnięte wartości funkcji **modeli dyskryminacyjnych**. Wymieniając kolejno przedsiębiorstwa należy zacząć od spółek, których diagnoza nie wskazywała bezpośrednio na zagrożenie upadłością, jednak zaobserwowano spadek wartości funkcji dyskryminacyjnych. W spółce BSH w 2007 roku wszystkie modele dyskryminacyjne osiągnęły niższe wartości. Natomiast w spółkach Eurotech, Kirchoff, Kronospan, Lear oraz Melex spadek w wartościach nastąpił w roku 2008. W przypadku spółki Baltic Wood w 2007 roku dwa modele sygnalizowały zagrożenie upadłością, zaś w kolejnych latach tj. 2008 i 2009 roku już trzy diagnozy sygnalizowały możliwe problemy z kontynuowaniem dalszej działalności. Ponadto diagnozy w 2007 roku sygnalizowały problemy między innymi w takich spółkach jak: Wtór Steel, Basco 2, Bispol, Bodycote, PZL, Pratt & Whitney, Colfarm, Schollglas. Wartości funkcji dyskryminacyjnej wskazujące możliwe problemy finansowe w 2008 roku odnotowały m.in. MSC Metal (4 modele), POL-PANEL (5 modeli), Schollglas (2 modele), Bodycote (3 modele), Melex (1 model), PZL (2 modele), Pratt & Whitney (5 modeli) oraz TW Metals (6 modeli). Spółki, w których 1 model sygnalizował zagrożenie upadłością w 2008 roku to: Efekt Plus, Wipasz, Wtór Steel, ZSChiM Piotrowice, BSH, Efekt Plus, Fibrain, Geyer & Hosaya, Kronospan, Lear Corporation, OPTTEAM, Polkemic.

Odnosząc się do oceny przy wykorzystaniu **modeli logitowych** należy stwierdzić, iż wyniki 28 spółek w okresie kryzysu gospodarczego wskazały na pogorszenie się sytuacji finansowej badanych podmiotów, a co za tym idzie wystąpiło zagrożenie upadłością. W roku 2007 modele logitowe wskazały na nadchodzące zagrożenie związane z upadłością między innymi w następujących spółkach: Baltic Wood (1 model), Fenix Metals, Fibrain

(po 2 modele), Schollglas Polska (3 modele), Wipasz (3 modele), Wtór Steel (3 modele), Basco 2, Bispol oraz Bodycote (po 3 modele), Efekt Plus (2 modele), Polskie Zakłady Lotnicze (2 modele) oraz Colfarm (3 modele). We wszystkich wymienionych spółkach diagnoza w roku 2007 wskazywała na możliwe problemy z dalszą działalnością. Natomiast dla roku 2008 diagnozę związaną z zagrożeniem upadłością odnotowano dla następujących przedsiębiorstw: Bester, Dezamet (po 2 modele), Fenix Metals (1 model), MSC, Pol-Panel (po 3 modele), Wipasz (2 modele), Wtór Steel, Basco 2 oraz Bispol, SPlast, Creuzet, Pilkington, COBI i Dębica (po 2 modele), Bodycote, Eurotech Geyer & Hosaja, Lear Corporation, Melex, Onduline, Polcemic, a także Polskie Zakłady Lotnicze, Kronospan, Pratt & Whitney oraz Colfarm, Wipasz (po 3 modele), Efekt Plus i TW Metals (po 4 modele).

W przypadku ocen badanych przedsiębiorstw przy wykorzystaniu **modeli scoringowych** wskazano podobną tendencję, jak w przypadku modeli dyskryminacyjnych oraz modeli logitowych. Diagnozy w okresie 2007-2009 były na niższym poziomie niż w pozostałych latach badania – dotyczy to w większości tych samych spółek. W przypadku takich spółek jak ATI ZKM Forging, Baltic Wood, Bester Medical, Dezamet, Fenix Metals, Pol-Panel, Rymatex, Schollglas Polska, Tarkon, Thoni Alutec, Wipasz, Wtór Steel ze strefy Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg zauważalna jest tendencja występowania w okresie 2007 do nawet 2011 roku gorszych ocen zdolności kredytowej, niż w następnych latach. Dla wymienionych spółek ze strefy tarnobrzeskiej okres kryzysu gospodarczego oraz następujące po nim lata oznaczały pogorszenie się sytuacji finansowej. Zauważalna jest też tendencja w poprawie ocen w dalszych okresach badania. W przypadku spółek działających na terenie SSE Euro-Park Mielec gorsze oceny zdolności kredytowej w czasach kryzysu gospodarczego odnotowały następujące spółki: Basco 2, Bispol, Bodycote, Cobi Factory, Efekt Plus, Eurotech, Fibrain, Geyer & Hosaja, Husqvarna Poland, Kirchhoff Polska, Kronospan Mielec, Melex, Polkemic, Polskie Zakłady Lotnicze, Pratt & Whitney, TW Metals Polska. W przypadku tych spółek również okres kryzysu gospodarczego, ale często też rok poprzedzający oraz lata następujące po kryzysie, to okresy najłagodniejszych ocen zdolności kredytowej. Podobnie jak w przypadku spółek działających w tarnobrzeskiej SSE, tak i tutaj dalsze lata badania (2017, 2018 i 2019) najczęściej oznaczając dużo lepszą ocenę sytuacji finansowej w badanych podmiotach. Modele oceny zdolności kredytowej (scoringowe) zdecydowanie częściej też sygnalizowały pogorszającą się sytuację finansową w przedsiębiorstwie niż modele

dyskryminacyjne i logitowe. Można to próbować wytłumaczyć uwzględnianiem specyfiki branżowej, czy chociażby brania pod ocenę czynników tzw. jakościowych, których modele dyskryminacyjne i logistyczne nie oceniają.

Podsumowując, w przypadku niemal połowy przedsiębiorstw objętych badaniem nastąpiło pogorszenie się kondycji finansowej w okresie występowania kryzysu finansowego. Wyniki świadczące o gorszej kondycji finansowej dotyczyły odpowiednio 20 spółek (według modeli dyskryminacyjnych), 28 spółek (w przypadku oceny przez modele logitowe) oraz 28 przedsiębiorstw (w przypadku oceny przez modele scoringowe). Wpływ kryzysu ekonomicznego negatywnie wpłynął na wyniki finansowe badanych przedsiębiorstw oraz przyczynił się do zaburzeń w ich działalności.

Widoczna jest tendencja słabszych wyników w ocenach kondycji finansowej zarówno na rok przed kryzysem (koniec roku 2007), ale przede wszystkim obserwowane jest to w czasie trwania kryzysu (lata 2008-2009). Na diagnozy z pewnością miała wpływ w tym czasie pogorsząca się sytuacja makroekonomiczna gospodarki Polski spowodowana kryzysem finansowym. Co istotne, żadne z analizowanych przedsiębiorstw nie ogłosiło upadłości. Mimo pojawiających się pewnych trudności związanych z kryzysem ekonomicznym, każde z analizowanych przedsiębiorstw w sposób właściwy potrafiło ograniczyć jego negatywny wpływ. Efektem czego było osiągnięcie lepszych wyników dotyczących oceny kondycji finansowej w kolejnych latach.

Tylko niektóre przedsiębiorstwa negatywnie zareagowały na perturbacje związane z kryzysem finansowym. Analizując profile działalności poszczególnych przedsiębiorstw dostrzeżono, że bardziej „czułe” na skutki kryzysu są branże motoryzacyjna i lotnicza, a w nieco mniejszym stopniu branża producentów chemikaliów oraz meblarska i wyrobów drewnianych. Przedsiębiorstwa funkcjonujące na terenach specjalnych stref ekonomicznych nie osiągają w związku z tym większej przewagi na płaszczyźnie kondycji finansowej w odniesieniu do pozostałych przedsiębiorstw. Dotyczy to zarówno sytuacji funkcjonowania w okresie stabilnej koniunktury, ale również w czasie kryzysu ekonomicznego. Sama obecność w specjalnej strefie ekonomicznej nie jest czynnikiem gwarantującym uniknięcie negatywnych impulsów w przypadku recesji.

ROZDZIAŁ VI

Ocena oddziaływania specjalnych stref ekonomicznych na rozwój społeczno-gospodarczy regionu

Specjalne strefy ekonomiczne utworzone zostały w celu poprawy rozwoju regionów słabiej rozwiniętych poprzez zdynamizowanie na ich obszarach liczby nowych inwestycji – zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Jednocześnie założeniem w funkcjonowaniu takich obszarów było jak najmniejsze angażowanie środków z budżetu Państwa poprzez efektywne ich gospodarowanie. W rozdziale 6 dokonano pewnych szacunkowych analiz związanych z efektywnością tego typu terenów. Brak jest w literaturze oraz publikacjach ministerstwa nadzorującego SSE informacji na temat efektywności stref oraz bilansu korzyści i kosztów w ujęciu syntetycznym oraz analitycznym.

6.1 Rola specjalnych stref ekonomicznych w gospodarce województwa podkarpackiego. Bilans korzyści i kosztów funkcjonowania stref

Dokonując oceny specjalnych stref ekonomicznych uwzględniono korzyści jakie wiążą się z występowaniem tego typu obszarów. Jednocześnie nie wolno zapominać o kosztach, które są ich efektem. Aby dokonać całościowej oceny należy uwzględnić możliwie jak najszerszą grupę skutków, które są powiązane z SSE. Najistotniejsze efekty – jednocześnie najprościej mierzalne – to korzyści i koszty w ujęciu pieniężnym. Udowodnione zostało we wcześniejszych rozdziałach dysertacji, że specjalne strefy ekonomiczne mają wpływ także na aspekty środowiskowe i społeczne. Dlatego przy ocenie ich roli nie sposób pominąć tych elementów – oczywiście w miarę możliwości oceny.

Korzyści finansowe jakie wynikają z funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych to przede wszystkim wpływy do budżetu Państwa oraz do budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Wpływy budżetu Państwa wynikają przede wszystkim z następujących podatków:

- z podatku VAT płaconego przez przedsiębiorców;
- z podatku dochodowego od osób fizycznych;
- z podatku dochodowego od osób prawnych.

Budżety JST zasilane są przede wszystkim wpływami z następujących tytułów:

- z podatku dochodowego od osób fizycznych;
- z podatku dochodowego od osób prawnych;
- z podatku od nieruchomości.

Nie wolno pominąć pozostałych korzyści finansowych, które są efektem SSE. Należy w tym miejscu wskazać na takie wpływy jak zasilanie Narodowego Funduszu Zdrowia, czy generowanie oszczędności związanych ze zmniejszeniem wypłat zasiłków dla bezrobotnych.

We wcześniejszych rozdziałach rozprawy przytaczane były wielkości finansowe związane z wpływami z podatków. W tabeli 47 przedstawiono w ujęciu syntetycznym łączne korzyści oraz koszty jakie wiążą się z obszarami typu SSE.

Tabela 47 Szacowane łączne korzyści i koszty finansowe funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych (w mln zł) – stan na koniec 2019 i 2026 roku

Kategoria	Stan na koniec 2019 r.		Prognoza na 2026 r.	
	SSE Mielec + SSE Tarnobrzeg	14 SSE	SSE Mielec + SSE Tarnobrzeg	14 SSE
Szacunkowe wpływy do budżetu państwa z podatku VAT płaconego przez przedsiębiorców strefowych	9 386	80 607	38 347	280 548
Szacunkowe wpływy do budżetu Państwa z tytułu PIT	327	2 146	1 014	5 984
Szacunkowe wpływy do budżetu Państwa z tytułu CIT	2 532,808	17 729,66	3 799,213	33 686,35
Szacunkowe wpływy z tytułu PIT do budżetów JST	316	2 071	978	5 774
Szacunkowe wpływy z tytułu CIT do budżetów JST	579	4 053	868,5	7 700,7
Szacunkowe wpływy do budżetów JST z tytułu podatku od nieruchomości	784	5 248	4 214	22 208
Wpływy do NFZ	758	4 800	3 691	18 822
Oszczędności z tytułu niewypłacania zasiłków dla osób bezrobotnych	2 150	10 640	3 036	14 855
Oszczędności z tytułu nieopłacania składek na ubezpieczenia społeczne bezrobotnych	55	306	140	713
Korzyści finansowe ogółem	16 888	127 601	16 727	390 291
Wartość brutto udzielonej pomocy publicznej skierowanej do przedsiębiorstw zlokalizowanych	528,45	2 986,1	792,675	4 479,15
Nakłady na budowę i modernizację infrastruktury strefowej	1 190,3	5 266,2	1 785,45	7 899,3
Zwolnienia podatkowe spółek zarządzających strefami	56,26	281,81	84,39	422,715
Koszty finansowe ogółem	1 775,01	8 534,11	2 662,515	12 801,17
Bilans korzyści i kosztów (Wynik netto)	+ 15 113	+ 119 067	+ 14 064	+ 377 490

Źródło: Opracowanie własne.

Łączne korzyści finansowe dla województwa podkarpackiego wygenerowane przez dwie strefy ekonomiczne tj. Euro-Park Mielec i Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg na koniec 2019 roku wyniosły 16 888 mln zł. W przypadku wszystkich 14 SSE w Polsce ich działalność wygeneruje korzyści finansowe ogółem 127 601 mln zł dla całego kraju. Szacowane korzyści na rok zakończenia działalności stref (2026 r.), wyniosą odpowiednio 16 727 mln zł dla województwa podkarpackiego. Natomiast wszystkie 14 SSE wygenerują wartość 390 291 mln zł. Działalność specjalnych stref ekonomicznych wiąże się również z różnego rodzaju nakładami. I tak koszty działania strefy mieleckiej i tarnobrzesckiej do końca 2019 roku wyniosły 1 775,01 mln zł. Wszystkie 14 SSE na koniec 2019 roku

wygenerują koszty w kwocie 8 534,11 mln zł. Szacowane koszty na rok 2026, to 2 662,515 mln zł (SSE Euro-Park Mielec i SSE Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg) oraz 12 801,17 mln zł łącznie 14 SSE.

Mimo sporych nakładów finansowych związanych z funkcjonowaniem specjalnych stref ekonomicznych obszary tego typu w związku ze swoją działalnością generują dodatni bilans. Odpowiednio z działalności na terenie województwa podkarpackiego SSE Euro-Park Mielec oraz SSE Wisłosan Tarnobrzeg na koniec 2019 roku różnica między ponoszonymi kosztami, a osiąganymi korzyściami finansowymi wyniosła 15 113 mln zł *in plus*. Co oznacza dodatni wynik, a więc działalność specjalnych stref ekonomicznych przynosi wymierne korzyści w sferze gospodarczej. W przypadku szacowanego bilansu korzyści i kosztów na koniec 2026 roku obie strefy również powinny wygenerować dodatnią różnicę w kwocie 119 067 mln zł dla Podkarpacia. Podobna sytuacja występuje w przypadku wszystkich 14 specjalnych stref ekonomicznych w Polsce. Ich działalność na koniec 2019 roku przyniosła dodatnią różnicę w kwocie 119 067 mln zł. Natomiast na koniec roku 2026 bilans korzyści finansowych i kosztów wszystkich 14 SSE w Polsce przyniesie 377 490 mln zł dochodu dla gospodarki Polski.

6.2 Zastosowanie zmodyfikowanego modelu enklaw do analizy efektywności oddziaływania specjalnych stref ekonomicznych na otoczenie

W podrozdziale przedstawione zostały wyniki analizy efektywności specjalnych stref ekonomicznych na tereny, w których zostały ulokowane. Do oceny wykorzystano modyfikację *modelu enklaw* P. Warra. Ocena efektywności dokonana została dla trzech poziomów oddziaływania: województwa, powiatu oraz gminy. Ze względu na ulokowanie strefy mieleckiej oraz tarnobrzesckiej poza granicami województwa podkarpackiego dokonano odpowiedniego przeliczenia wyników przy wykorzystaniu współczynnika opartego o następujące kategorie:

- liczba przedsiębiorstw na terenie danej gminy;
- wielkość zatrudnionych pracowników;
- poniesione nakłady inwestycyjne przez przedsiębiorstwa;
- wartość osiąganych przychodów ze sprzedaży.

Na podstawie wyliczeń otrzymano przepływy finansowe generowane przez SSE odpowiednio dla województwa podkarpackiego. Następnie dokonano umownego podziału

otrzymanych wyników na poziom powiatu oraz gminy. Dokonanie takiego oszacowania było niezbędne ze względu, iż niektóre dane makroekonomiczne były dostępne na poziomie województwa (dane zagregowane). Lokalizację podstref Euro-Park Mielec oraz Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg oparto na podstawie danych o poszczególnych podstrefach z *Informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 r.*²⁹⁵

6.2.1 Ocena efektów oddziaływania stref na płaszczyźnie województwa

Określenie efektywności oddziaływania SSE w Polsce na regiony zostało przygotowane przy wykorzystaniu zmodyfikowanego *modelu enklaw*. Część agregatów, które były publikowane dla gospodarki całego kraju zostały rozdystrybuowane w oparciu o klucz podziałowy oparty głównie o nakłady inwestycyjne, które zostały poniesione w okresie 2006-2019. Przepływy oszacowane zostały do końca funkcjonowania stref, czyli do 2026 roku jako wartość przyszła na rok 2019 (*Future Value*).

W tabeli 48 przedstawiono otrzymane wyniki przy zastosowaniu modyfikacji *modelu enklaw* P. Warra. Wartość została obliczona dla dwóch stref – mieleckiej oraz tarnobrzeskiej z uwzględnieniem położenia poszczególnych podstref eliminując obszary położone na terenie innych województw niż podkarpackie.

²⁹⁵ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 r.*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020.

Tabela 48 Zdyskontowane przepływy netto dla województwa podkarpackiego wygenerowane przez SSE (w tys. zł) w okresie 2006-2026

Rok	SSE Euro-Park Mielec				SSE Wisłosan Tarnobrzeg			
	Suma nadwyżki	Koszty alternatywne	Różnica	Wartość zdyskontowana	Suma nadwyżki	Koszty alternatywne	Różnica	Wartość zdyskontowana
2006	992 102,30	488 570,39	503 531,91	673 770,44	839 906,62	413 620,20	426 286,42	570 409,14
2007	1 024 257,43	561 300,25	462 957,18	595 651,84	1 351 706,65	740 744,69	610 961,96	786 078,37
2008	1 048 891,41	572 561,78	476 329,63	583 673,51	1 297 423,75	708 228,92	589 194,83	721 973,56
2009	1 271 133,15	688 494,73	582 638,42	679 942,48	1 574 152,44	852 621,70	721 530,74	842 030,63
2010	1 480 757,25	968 039,52	512 717,73	578 110,75	1 911 383,04	1 249 559,50	661 823,54	746 233,81
2011	1 661 380,14	1 093 933,89	567 446,25	618 183,09	2 077 067,09	1 367 642,50	709 424,59	772 856,00
2012	1 867 769,40	1 208 973,92	658 795,48	686 794,29	2 374 776,04	1 537 150,30	837 625,74	873 224,87
2013	2 051 237,30	1 411 279,03	639 958,27	639 958,27	2 608 046,35	1 794 371,18	813 675,17	813 675,17
2014	2 239 568,52	1 553 017,27	686 551,25	666 231,23	2 847 500,18	1 974 584,36	872 915,82	847 079,94
2015	2 456 690,04	1 715 876,75	740 813,29	697 610,13	3 123 559,39	2 181 652,06	941 907,33	886 976,65
2016	2 706 495,54	1 899 668,89	806 826,65	737 286,48	3 441 174,73	2 415 334,67	1 025 840,06	937 423,13
2017	3 007 098,43	2101889,02	905 209,41	802 707,01	3 823 376,34	2 672 447,54	1 150 928,80	1 020 602,10
2018	3 335 911,67	2322143,39	1 013 768,3	872 365,97	4 241 446,02	2 952 490,03	1 288 955,99	1 109 170,02
2019	3 678 712,94	2552111,31	1 126 601,63	940 767,66	4 677 300,81	3 244 882,83	1 432 417,98	1 196 139,42
2020	4 044 529,02	2794182,09	1 250 346,93	1 012 510,52	5 142 417,84	3 552 663,80	1 589 754,04	1 287 356,91
2021	4 435 096,47	3050210,94	1 384 885,53	1 088 160,01	5 639 004,84	3 878 191,73	1 760 813,11	1 383 541,39
2022	4 782 911,91	3275799,24	1 507 112,67	1 149 038,24	6 081 234,95	4 165 016,03	1 916 218,92	1 460 944,80
2023	5 048 026,34	3449947,41	1 598 078,93	1 182 216,00	6 418 314,84	4 386 436,81	2 031 878,03	1 503 128,97
2024	5 302 757,32	3618857,69	1 683 899,63	1 208 717,16	6 742 192,73	4 601 197,86	2 140 994,87	1 536 823,89
2025	5 444 577,67	3711049,58	1 733 528,09	1 207 394,58	6 922 510,21	4 718 415,31	2 204 094,90	1 535 142,28
2026	5 547 156,30	3 776 080,14	1 771 076,16	1 196 920,83	7 052 933,79	4 801 098,40	2 251 835,39	1 521 825,48

*Shadow cost wynosiły: w 2006r.: 0,45; 2007-2009: 0,5; 2010-2012: 0,6; 2013-2026: 0,65.

Źródło: Opracowanie własne.

Obliczenia przy wykorzystaniu modyfikacji modelu enklaw należy zinterpretować jako sytuację wskutek, której ulokowane inwestycje strefowe przynoszą nadwyżkę finansową dla regionu. Dodatkowo przepływy pieniężne, a także nadwyżka korzyści nad oszacowanymi kosztami alternatywnymi świadczy o efektywności specjalnych stref ekonomicznych. Ulokowane podstrefy na terenie województwa podkarpackiego przynoszą

regionowi korzyści finansowe. Mimo stosowanych ulg na obszarach stref poczynione inwestycje oraz efekty, które są wynikiem funkcjonowania pozyskanych przedsięwzięć generują wyższe wartości aniżeli związane z tym koszty. Oznacza to, iż w sytuacji alternatywnej, gdyby na terenie województwa podkarpackiego nie ulokowano żadnej specjalnej strefy ekonomicznej, to w sytuacji takiej region nie osiągnąłby w żadnym z analizowanych okresów wyższych przepływów finansowych. Oznacza to, iż wydatkowane środki w postaci pomocy publicznej w sposób efektywny potrafią przyciągnąć inwestycje do regionu, które generują przepływy finansowe wyższe niż związane z ich funkcjonowaniem ponoszone koszty przez samorząd. Dzięki obecności specjalnych stref ekonomicznych województwo podkarpackie osiąga wyższe przepływy netto niż w sytuacji gdyby takich obszarów nie było.

6.2.2 Efektywność oddziaływania stref na poziomie powiatu

Oszacowane wartości przepływów pieniężnych potwierdzają efektywność SSE dla regionu Podkarpacia. W niniejszym podrozdziale dokonano obliczeń jak poszczególne podstrefy generują przepływy finansowe w powiatach na terenie województwa podkarpackiego. Ze względu na liczbę powiatów przedstawiono ostatecznie wartość otrzymanych przepływów netto dla wybranych okresów (tabela 49).

Tabela 49 Zdyskontowane przepływy netto dla powiatów podkarpackiego wygenerowane przez SSE – wybrane lata (w tys. zł)

Powiat / Rok	2006	2010	2015	2019	2026
Brzozowski	10 106,6	8 671,7	10 464,2	14 111,5	17 953,8
Dębicki	3 840,5	3 295,2	3 976,4	5 362,4	6 822,5
Jarosławski	2 223,4	1 907,8	2 302,1	3 104,5	3 949,8
jasielski*	119 701,6	128 387,7	153 575,4	207 105,3	263 496,2
krośnieński*	98 454,8	112 725,6	134 540,8	181 436,0	230 837,7
Leżajski	12 801,6	10 984,1	13 254,6	17 874,6	22 741,5
Lubaczowski	26 277,1	22 546,3	27 206,8	36 689,9	46 679,9
Łańcucki	31 667,2	27 171,2	32 787,7	44 216,1	56 255,3
Mielecki	70 745,9	60 701,6	73 249,1	98 780,6	125 676,7
Rzeszowski	66 703,3	57 233,0	69 063,4	93 136,0	118 495,2
Sanocki	1 010,7	867,2	1 046,4	1 411,2	1 795,4
Kolbuszowski	38 404,9	32 952,3	39 763,8	53 623,8	68 224,5
ropczycko-sędziszowski	53 227,9	45 670,8	55 111,2	74 320,7	94 556,8
Strzyżowski	7 074,6	6 070,2	7 324,9	9 878,1	12 567,7
Przemyski	51 336,8	67 161,1	79 827,9	107 652,5	136 964,3
Stalowowolski	154 010,5	201 483,1	239 483,7	322 957,6	410 892,9
Tarnobrzegi	171 122,7	223 870,1	266 093,0	358 841,8	456 547,6
Niżański	39 928,7	52 236,4	62 088,4	83 729,8	106 527,8
m. Rzeszów	174 506,5	149 730,7	180 681,0	243 658,8	310 002,5
m. Krosno	39 752,5	34 108,5	41 159,0	55 505,3	70 618,3
m. Przemyśl*	71 281,9	76 570,2	91 587,2	123 510,6	157 140,2

„*” – suma wpływów z dwóch stref.

Źródło: Opracowanie własne.

Najwyższe przepływy finansowe są w powiatach, na terenach których zlokalizowane są największe przedsięwzięcia inwestycyjne. Obszary, z których płyną wyższe przepływy to powiaty, na których jest zlokalizowana duża liczba inwestycji. W takich powiatach widoczne są większe przepływy finansowe netto, czego skutkiem jest zarówno realizacja wielu przedsięwzięć, ale również oddziaływanie podstref w postaci przyciągania nowych inwestorów oraz kooperacji z firmami spoza SSE.

Można stwierdzić, iż powiaty na terenach których zostały ulokowane SSE charakteryzują się wysoką aktywnością gospodarczą. Obszary takie wpływają korzystnie na sytuację ekonomiczną samorządów, ale również społeczności lokalnej. Zwiększa się atrakcyjność inwestycyjna danego samorządu. Dodatni efekt bardziej wyraźnie uwidacznia się na terenach większych samorządów.

6.2.3 Analiza efektywności oddziaływania stref na płaszczyźnie gminy

Badany wpływ specjalnych stref ekonomicznych na poziomie gmin został dokonany – podobnie jak we wcześniejszych podrozdziałach – poprzez zmodyfikowany

model enklaw. Ze względu dużą na liczbę gmin przedstawiono ostatecznie wartość otrzymanych przepływów netto dla wybranych lat (tabela 50).

Tabela 50 Zdyskontowane przepływy netto dla gmin województwa podkarpackiego wygenerowane przez SSE – wybrane lata (w tys. zł)

Miasto / Gmina / Rok	2006	2010	2015	2019	2026
Dębica	28 298,4	24 280,7	29 299,6	39 512,2	50 270,7
Jarosław	19 539,3	16 765,2	20 230,7	27 282,3	34 710,7
Jasło	24 929,5	21 390,1	25 811,6	34 808,4	44 286,1
Krosno	37 057,4	31 796,1	38 368,7	51 742,2	65 830,7
Leżajsk	18 191,8	15 609,0	18 835,5	25 400,7	32 316,9
Lubaczów	20 886,9	17 921,4	21 625,9	29 163,8	37 104,6
Łańcut	26 277,1	22 546,3	27 206,8	36 689,9	46 679,9
Mielec	43 795,1	37 577,2	45 344,7	61 149,9	77 799,9
Rzeszów	57 270,5	49 139,4	59 296,9	79 965,3	101 738,3
Sanok	14 823,0	12 718,4	15 347,4	20 696,9	26 332,3
Brzozów	20 886,9	17 921,4	21 625,9	29 163,8	37 104,6
Dębica	28 972,1	24 858,8	29 997,2	40 453,0	51 467,6
Głogów Małopolski	39 752,5	34 108,5	41 159,0	55 505,3	70 618,3
Jedlicze*	39 660,6	44 302,1	52 919,3	71 364,8	90 796,0
Kolbuszowa	26 277,1	22 546,3	27 206,8	36 689,9	46 679,9
Leżajsk	17 518,0	15 030,9	18 137,9	24 460,0	31 119,9
Łańcut	24 255,7	20 812,0	25 114,0	33 867,6	43 089,2
Ostrów	24 929,5	21 390,1	25 811,6	34 808,4	44 286,1
Radomyśl Wielki	20 886,9	17 921,4	21 625,9	29 163,8	37 104,6
Ropczyce	33 014,8	28 327,4	34 182,9	46 097,6	58 649,1
Sędziszów Małopolski	39 752,5	34 108,5	41 159,0	55 505,3	70 618,3
Strzyżów	16 844,3	14 452,8	17 440,3	23 519,2	29 923,0
Trzebownisko	49 859,0	42 780,2	51 623,2	69 616,8	88 572,1
Zagórz	22 908,2	19 655,8	23 718,7	31 986,1	40 695,3
Jasło	28 520,5	37 311,7	44 348,8	59 807,0	76 091,3
Przemyśl	28 520,5	37 311,7	44 348,8	59 807,0	76 091,3
Stalowa Wola	108 377,8	141 784,4	168 525,7	227 266,5	289 146,8
Tarnobrzeg	125 490,0	164 171,4	195 134,9	263 150,7	334 801,6
Baranów Sandomierski	45 632,7	59 698,7	70 958,1	95 691,2	121 746,0
Gorzyce	91 265,5	119 397,4	141 916,3	191 382,3	243 492,1
Nisko	17 112,3	22 387,0	26 609,3	35 884,2	45 654,8
Nowa Dęba	57 040,9	74 623,4	88 697,7	119 614,0	152 182,6
Rudnik nad Sanem	22 816,4	29 849,4	35 479,1	47 845,6	60 873,0
Rymanów	22 816,4	29 849,4	35 479,1	47 845,6	60 873,0

„**” – suma wpływów z dwóch stref.

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku gmin, na terenach których funkcjonuje strefa mielecka największe przepływy finansowe generowane są z podstref zlokalizowanych w następujących lokalizacjach: Rzeszowie, Trzebownisku, Mielcu, Głogowie Małopolskim, Sędziszowie Małopolski, Krośnie, Ropczycach, Dębicy. W przypadku SSE Wiśłosan Tarnobrzeg największe przepływy finansowe są generowane z następujących samorządów: Tarnobrzeg, Stalowa Wola, a także Gorzyce i Nowa Dęba.

Podobnie jak w przypadku powiatów, tak i na poziomie gmin przepływy pieniężne zależą od wielkości oraz ilości przedsięwzięć na danym obszarze. Widoczna jest dominacja dużych ośrodków, na terenie których funkcjonuje większa liczba przedsiębiorstw, a także rozwinięta jest bogata infrastruktura techniczna. Większe samorządy, gdzie obecność przedsiębiorstw strefowych jest spora łatwiej i szybciej potrafią pozyskać nowych inwestorów. Duże JST nie tylko łatwiej pozyskują inwestorów, ale też uzyskują w ten sposób większe korzyści w postaci dodatnich przepływów finansowych do samorządów.

Warto dodać, iż mimo zróżnicowania w wysokości uzyskiwanych korzyści finansowych, to każda jednostka terytorialna na terenie której działają specjalne strefy ekonomiczne uzyskuje z ich działalności korzyści finansowe. Wysokość przepływów netto jest dodatnia, co świadczy o pozytywnym oddziaływaniu stref zarówno na poziomie gmin, powiatów jak i całego województwa.

6.3 Siła oddziaływania specjalnych stref ekonomicznych na sferę społeczną regionu – efekty oraz skutki

W literaturze przedmiotu dotychczas mało jest kompleksowych badań nad oddziaływaniem specjalnych stref ekonomicznych na otoczenie społeczne. Większość badań koncentruje się nad efektami finansowymi jakie wiążą się z SSE. Autorzy najczęściej przedstawiają konkretne dane liczbowe na temat inwestycji w strefach, poziomu zatrudnienia, czy wysokości ulg. Rzadziej można natrafić na badania, które koncentrują swoją uwagę skutkach w sferze społecznej jakie niesie ze sobą obecność SSE dla społeczności lokalnej.

Mówiąc o skutkach społecznych specjalnych stref ekonomicznych należy zacząć od tworzenia nowych miejsc pracy, które są efektem firm na terenach SSE. Tworzone w przedsiębiorstwach SSE miejsca pracy są źródłem dochodów pracowników, które zwiększają siłę nabywczą ludności. Prowadzi to do rozwoju firm, które zaspokajają konsumpcyjne potrzeby pracowników oraz ich rodzin²⁹⁶. Od powstania specjalnych stref ekonomicznych w latach 90 minęło kilkadziesiąt lat. W tym okresie SSE *wykazały, że są realną szansą na przynajmniej częściowe ograniczenie bezrobocia w regionach, w których zostały ustanowione. Nowe miejsca pracy, tworzone w stosunkowo nowoczesnych zakładach produkcyjnych, stanowią alternatywę zarówno dla rolnictwa, jak*

²⁹⁶ R. Pastusiak, *Specjalne strefy ekonomiczne jako stymulator rozwoju gospodarczego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 288–292.

*i restrukturyzowanego przemysłu. W wielu przypadkach [...] przedsiębiorstwa działające na terenie strefy należą do najważniejszych pracodawców w regionie*²⁹⁷.

Specjalne strefy ekonomiczne w praktyce realizują ponadto bardzo wiele projektów, które mają na celu poprawę sytuacji zarówno gospodarczej, jak i społecznej w regionie. Dzieje się tak głównie za sprawą tak zwanych „dobrych praktyk”, które wywierają znaczący wpływ na otoczenie. Dobre praktyki stanowią praktyczne rozwiązanie konkretnych problemów, z którymi zmagają się przedsiębiorcy oraz mieszkańcy gmin, czy regionu. Najczęściej projekty te są inicjowane przez specjalne strefy ekonomiczne, a coraz częściej w ich realizacji uczestniczą samorządy, przedsiębiorstwa, czy społeczność lokalna. Działania takie należy zaliczyć do obszaru CSR, czyli społecznej odpowiedzialności biznesu. Branie pod uwagę interesów społeczności lokalnej ma obecnie coraz większe znaczenie²⁹⁸.

Realizacja założeń CSR jest jednym z priorytetów funkcjonowania SSE. Działania społecznej odpowiedzialności biznesu w obszarze społecznym realizowane są poprzez takie działania przedsiębiorstw jak m.in.:²⁹⁹

- wsparcie lokalnej społeczności;
- dialog społeczny;
- sponsoring sportowy i kulturalny;
- współpraca z instytucjami edukacyjnymi;
- pomoc w finansowaniu i organizowaniu cyklicznych imprez charytatywnych;
- organizacja wydarzeń kulturalnych przy współpracy świata biznesu;
- dialog społeczny;
- wsparcie organizacji pozarządowych czy realizowanie programów lub kampanii społecznych w partnerstwie z podmiotami trzeciego sektora.

²⁹⁷ K. Mazur, *Specjalne... op. cit.*, s. 125.

²⁹⁸ R. Pastusiak i inni, *Wpływ... op. cit.*, s. 179-180.

²⁹⁹ *Ibidem*, s. 179-180.

Wymienione powyżej działania mają przełożenie w funkcjonowaniu wszystkich 14 SSE. W każdej strefie można przytoczyć po kilka przykładów z różnych obszarów działań, które mają pozytywny aspekt dla społeczności lokalnej.

W SSE Euro-Park Mielec można podać następujące przykłady działań, które skutkują na aspekt społeczny regionu: wspieranie działalności artystycznej, wspieranie edukacji, partycypacja w tworzeniu strategii rozwoju miasta, powiatu, wsparcie w dziedzinie ochrony zdrowia, pozyskiwanie projektów przyjaznych środowisku. Natomiast SSE Wisłosan Tarnobrzeg realizuje m.in. następujące zadania w obszarze społecznym: odrestaurowanie Zamku w Baranowie Sandomierskim, wspieranie edukacji, wspieranie rewitalizacji obiektów architektury, wspieranie działalności artystycznej. Tarnobrzaska SSE ponadto w latach 2015-2017 uczestniczyła w działalności Klastra Edukacji Zawodowej oraz klastra Wschodni Sojusz Motoryzacyjny.

Funkcjonowanie strefy mieleckiej, jak i tarnobrzesckiej ma znaczący wpływ na kierunki w edukacji zawodowej, a także uczelni wyższych. Obecność dużej liczby przedsiębiorstw z jednej branży często wiąże się z dużą ilością miejsc pracy na konkretnych stanowiskach, co przekłada się na m.in. tworzenie profili zawodowych w szkołach średnich, czy klas partnerskich we współpracy z przedsiębiorstwami z SSE. Również uczelnie wyższe widząc zapotrzebowanie na wyspecjalizowanych pracowników otwierają kierunki zbieżne z oczekiwaniami przedsiębiorstw strefowych – przykład Politechnika Rzeszowska kształcąca studentów dla przedsiębiorstw z „Doliny Lotniczej” w podrzeszowskiej Jasionce.

Z kolei podstrefa mielecka przyczyniła się do powstania w 1999 roku Wyższej Szkoły Gospodarki i Zarządzania. Dodatkową korzyścią podstrefy mieleckiej jest rozwój budownictwa przemysłowego oraz mieszkaniowego. Pośrednim efektem podstrefy jest wzrost dochodów pracowników firm działających poza specjalną strefą ekonomiczną, ale kooperujących z SSE. Dodatkowym efektem jest także wzrost dostępności do niektórych usług dla mieszkańców Mielca. Obecność SSE przyczyniła się do powstania nowych lub kolejnych oddziałów m.in. banków, firm ubezpieczeniowych, czy innych przedsiębiorstw świadczących usługi.³⁰⁰ Impulsem do ich powstania była specjalna strefa ekonomiczna.

³⁰⁰ A. Prusek, W. Nelec, *Analiza oddziaływania SSE Euro-Park Mielec na rozwój społeczno-ekonomiczny i rynek pracy subregionu mieleckiego*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie”, 2004, nr 651, s. 140-143.

Mieszkańcy dzięki temu mają większy (szerszy) wachlarz dostępnych usług w ich miejscowości.

Podsumowując specjalne strefy ekonomiczne realizują wiele przedsięwzięć, które oddziałują na aspekt społeczny zarówno gmin, jak i całego regionu. Coraz więcej jest przykładów postaw prospołecznych przedsiębiorstw SSE. Zarządzający specjalnymi strefami ekonomicznymi w Polsce coraz częściej odgrywają znaczącą rolę w społecznościach lokalnych poprzez ich angażowanie się w bardzo wiele różnego rodzaju inicjatyw pożytecznych dla kultury, zdrowia oraz gospodarki regionu. Działalność spółek zarządzających strefami, jak i samych przedsiębiorstw coraz częściej jest związana z ochroną środowiska. Przedsiębiorstwa strefowe mimo często działalności przemysłowej, czy wręcz uciążliwej podejmują inicjatywy mające na celu realizację polityki ochrony środowiska naturalnego.

6.4 Potencjalne efekty ekonomiczne związane z przyszłymi inwestycjami w specjalnych strefach ekonomicznych

Specjalne strefy ekonomiczne jako narzędzie pomocy publicznej Państwa początkowo miały funkcjonować przez okres 20 lat. Jednak ich wysoka efektywność w procesie modernizacji polskiej gospodarki zaowocowała chęcią dalszego stosowania tego instrumentu przez Państwo³⁰¹. W 2018 roku została wprowadzona ustawa o wspieraniu nowych inwestycji³⁰², która określa z jednej strony koniec funkcjonowania SSE w Polsce. Z drugiej strony, daje możliwość stosowania ulg dla przedsiębiorstw na terenie całego kraju. W dalszej części przedstawiono potencjalne możliwości oraz scenariusz rozwoju obszarów SSE.

6.4.1 Scenariusze rozwoju polityki ekonomiczno-społecznej w zakresie specjalnych stref ekonomicznych

Podejmując próbę w zakresie wyznaczenia możliwych kierunków rozwoju obszarów specjalnych stref ekonomicznych nie sposób pominąć Ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji³⁰³.

³⁰¹ J. Zielińska-Szczepkowska, *Zasady udzielania pomocy publicznej w SSE w Polsce*, [w:] *Efektywność pomocy publicznej w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce*, R. Kisiel, W. Lizińska (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2012, s. 45.

³⁰² Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji (Dz.U. 2018 poz. 1162).

³⁰³ Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji (Dz.U. 2018 poz. 1162).

Wprowadzenie wyżej wspomnianej ustawy nie ograniczyło działalności obszarów typu SSE, ani też nie uchylilo ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Dzięki takiemu rozwiązaniu od 2018 roku funkcjonują inwestycje korzystające ze wsparcia na gruncie ustawy o SSE, ale także nowe przedsięwzięcia, które działają na mocy ustawy z 2018 roku i korzystają z nowej formy pomocy.

W tym miejscu warto przytoczyć artykuł 43 ustawy o wspieraniu nowych inwestycji, zgodnie z którym *minister właściwy do spraw gospodarki dokona przeglądu stosowania przepisów ustawy w terminie do dnia 30 września 2024 r. w celu oceny funkcjonowania systemu udzielania wsparcia dla nowych inwestycji*³⁰⁴. Pozostawiono zatem „otwartą” kwestię zarówno dalszego funkcjonowania obszarów typu SSE oraz stosowania preferencji na podstawie ustawy z 2018 roku. Można wysnuć przypuszczenie, że dzięki takiemu zapisowi w zależności od efektów oceny **podjęta zostanie decyzja o uchyleniu ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych lub też jej pozostawieniu** – w przypadku wysokiej efektywności względem nowych rozwiązań. W artykule nie zapisano dokładnych kryteriów oceny. Badane będą przede wszystkim efekty finansowe związane z działalnością przedsiębiorstw na podstawie wymienionych aktów prawnych. Takie rozwiązanie z pewnością jest korzystne. Przede wszystkim dlatego, że wraz z wprowadzeniem ustawy przedsiębiorcy korzystający z ulg nie zostali pozbawieni ich z dnia na dzień. W *Uzasadnieniu projektu ustawy o wspieraniu nowych inwestycji*³⁰⁵ odnaleźć można stwierdzenie, iż nowa ustawa stanowi odpowiedź na potrzebę dostosowania zasad i trybu wspierania nowych inwestycji do zmieniających się realiów społeczno-gospodarczych. Omawiana propozycja zmian ma także w założeniu skorelowanie mechanizmu wsparcia z obowiązującym dokumentem strategicznym dotyczącym rozwoju gospodarki Polski, jakim jest Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).³⁰⁶ Dalej w *Uzasadnieniu* zapisano, że: *jednym z zakładanych efektów realizacji SOR jest trwały rozwój gospodarczy oraz rozwój zrównoważony terytorialnie. Powyższe oznacza położenie nacisku na rozwój wszystkich terytoriów przez wzmacnianie ich potencjałów endogenicznych i czynników rozwoju oraz likwidację barier i włączenie w procesy rozwojowe regionów zmagających się*

³⁰⁴ Art. 43 ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji (Dz.U. 2018 poz. 1162).

³⁰⁵ *Uzasadnienie projektu Ustawy o wspieraniu nowych inwestycji* Źródło: <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/proces.xsp> - dostęp 16-05-2021 r.

³⁰⁶ *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030)* – Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 roku w sprawie przyjęcia Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) M.P. z 2017 r. Poz. 260.

*z trudnościami o charakterze restrukturyzacyjnym i adaptacyjnym, miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz innych miast i wsi, które znajdują się na terenach powiatów, gdzie bezrobocie przekracza 160% średniej krajowej. Zaprojektowany w ustawie system wsparcia w postaci prawa do uzyskania przez przedsiębiorcę zwolnienia od podatku dochodowego stanowić będzie ważne i skuteczne narzędzie zachęcające przedsiębiorców do inwestowania na terenie całego kraju*³⁰⁷.

Ocena dotychczasowych efektów jakie przyniosły wszystkie 14 SSE w Polsce jest jak najbardziej pozytywna. Wprowadzona w 1994 roku ustawa miała rozwiązać bieżące problemy wynikające z transformacji gospodarczej i rzeczywiście stanowiła skuteczne narzędzie dla wielu regionów charakteryzujących się słabym poziomem gospodarczym. Jednak wraz z upływem czasu i zmieniającymi się warunkami gospodarczymi należało dokonać pewnych zmian.

W miarę upływu lat nie dostosowano przewidzianego w ustawie o SSE instrumentu wsparcia przedsiębiorców do zmieniających się potrzeb i wyzwań ekonomicznych oraz zmian w administracji publicznej i strategii gospodarczej Polski. Z tego względu projektodawcy uważają, iż wdrożenie nowej koncepcji wspierania inwestycji w ramach instrumentu zwolnień podatkowych jest zasadne. Do najważniejszych problemów zaliczyć należy:

- a) Skomplikowaną i długotrwałą procedurę włączania nowych terenów w granice stref nieuwzględniającą spójności terytorialnej;*
- b) Ograniczenia czasowe funkcjonowania stref;*
- c) Strefy okazały się niewystarczającym instrumentem oddziaływania na rzecz zrównoważonego rozwoju;*
- d) Zasady wsparcia mniej atrakcyjne na tle zagranicznej konkurencji*³⁰⁸.

Z tych też powodów przede wszystkim podjęto decyzję o wprowadzeniu nowej ustawy, w myśl której nastąpiło:³⁰⁹

³⁰⁷ Uzasadnienie projektu Ustawy o wspieraniu nowych inwestycji Źródło: <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/proces.xsp> - dostęp 16-05-2021 r.

³⁰⁸ Uzasadnienie projektu Ustawy o wspieraniu nowych inwestycji Źródło: <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/proces.xsp> - dostęp 16-05-2021 r.

³⁰⁹ Uzasadnienie projektu Ustawy o wspieraniu nowych inwestycji Źródło: <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/proces.xsp> - dostęp 16-05-2021 r.

- a) *Całkowite odejście od ograniczeń terytorialnych dotyczących możliwości uzyskania wsparcia w formie zwolnienia od podatku dochodowego;*
- b) *Wyznaczanie okresu korzystania ze zwolnienia podatkowego;*
- c) *Uwzględnienie celów i założeń średniookresowej strategii rozwoju;*
- d) *Działania na rzecz zrównoważonego rozwoju.*

Wymienione cele są zbieżne z mechanizmem wsparcia ze *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030)*. Jako główny cel zapisano *tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym*³¹⁰.

Pojęcie „rozwój zrównoważony terytorialnie” należy odczytywać jako rozwój wszystkich terenów w Polsce poprzez wzmocnienie potencjałów endogenicznych poszczególnych terenów i czynników rozwoju. Ponadto likwidację barier i włączenie w procesy rozwojowe przede wszystkim tych obszarów, które zmagają się z trudnościami o charakterze restrukturyzacyjnym, czy adaptacyjnym, słabo rozwiniętych obszarów wiejskich, a także małych i średnich miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Dodatkowo podkreśla się rozwinięcie działań mających na celu uwolnienie polskich aglomeracji³¹¹.

Podkreślić należy uniezależnienie wsparcia dla inwestorów od lokalizacji. Założenie braku ram przestrzennych – przynajmniej w teorii – przyczyni się do rozwoju gospodarki Polski poprzez zwiększenie liczby napływających do Polski inwestycji. Niepewnością pozostaje fakt jak ta swoboda lokalizacji nowych inwestycji będzie wpływać na organizację przestrzenną gospodarki i czy w związku z tym rzeczywiście wystąpi rozwój zrównoważony pod względem terytorialnym. Pytanie wydaje się o tyle zasadne, iż mając doświadczenie kilkudziesięciu lat funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych uwidaczniał się w ich zarządzaniu pewien chaos związany z powstawaniem podstref, które często znajdowały się w innych województwach niż dana strefa. Prowadziło to do rozproszenia i fragmentaryzacji

³¹⁰ *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030)* – Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 roku w sprawie przyjęcia Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) M.P. z 2017 r. Poz. 260.

³¹¹ *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030)* – Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 roku w sprawie przyjęcia Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) M.P. z 2017 r. Poz. 260.

strefy, a związane często to było nie z faktyczną potrzebą umiejscowienia na danym terenie inwestycji, a wymagań ze strony przyszłego inwestora co do konkretnej lokalizacji.

Wraz z wejściem w życie ustawy o wspieraniu nowych inwestycji Polska stała się „jedną specjalną strefą ekonomiczną”. Powinno to ograniczyć przedstawione wcześniej problemy związane z umiejscowieniem poszczególnych podstref. Jednak może zrodzić się pewna obawa, czy poszczególni inwestorzy, zwłaszcza z sektora MMŚP³¹² będą uwzględniać organizację przestrzenną gospodarki charakteryzującą się określonym łańcem, gwarantującym spójny rozwój terytorialny, a podejmowane przez Państwo działania nie wyjdą poza próbę skoordynowania różnych celów zamieszczonych w licznych dokumentach strategicznych³¹³.

Podsumowując wyznaczone zmiany wprowadzone ustawą z 10 maja 2018 roku doprowadziły do pewnych ujednoliczeń terytorialnych. Zmieniły się obszary stref ekonomicznych. Określono też datę, do której SSE w Polsce będą funkcjonowały. Jednak w 2024 roku, czyli na dwa lata przed ich wygaśnięciem planowana jest ich ocena. Właśnie od tej oceny zależeć będzie dalsze funkcjonowanie przede wszystkim ustawy o wspieraniu nowych inwestycji w obecnej postaci, a także, **czy decyzja o wygaśnięciu specjalnych stref ekonomicznych zostanie utrzymana**. Ta kwestia wydaje się być kluczowa. To od niej mogą zależeć dalsze kierunki rozwoju. Dodatkowo wydaje się, że działalność SSE, a przede wszystkim ich widoczne efekty utwierdza w przekonaniu, że w kolejnych latach dalej będą stosowane podobne instrumenty wsparcia ze strony Państwa. Narzędzia te zgodnie z przytoczoną ustawą oraz *Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030)*, będą kierowane przede wszystkim na obszary charakteryzujące się niższym poziomem rozwoju gospodarczego.

6.4.2 Specyfika regionalna a możliwe kierunki rozwoju stref w województwie podkarpackim

SSE Euro-Park Mielec od 2018 roku obejmuje dwa województwa: podkarpackie oraz lubelskie. Z kolei SSE Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg od wejścia w życie ustawy wspierającej nowe inwestycje, zlokalizowana jest w trzech województwach: podkarpackim, lubelskim oraz mazowieckim. Obecnie na terenie województwa podkarpackiego nie ma obszarów wchodzących do SSE poza wymienionymi zarządcami.

³¹² MMŚP – Mikro, Małe i Średnie Przedsiębiorstwa.

³¹³ M. Dutkowski, *Kulturowe, ideologiczne i społeczne źródła anarchii w gospodarce przestrzennej w Polsce*, „Studia KPZK”, 2018, nr 183, s. 292-295.

Oceniając potencjalne kierunki rozwoju specjalnych stref ekonomicznych dla Podkarpacia należy uwzględnić lokalizację województwa oraz wynikające z niej możliwości.

Położenie geograficzne województwa podkarpackiego od wschodu wyznacza granica z Ukrainą, która jest również granicą Unii Europejskiej, a od południa granica ze Słowacją. Z punktu widzenia komunikacyjnego obszar południowo-wschodniej Polski posiada dogodne połączenia drogowe, kolejowe oraz lotnicze. Przez województwo przebiegają także szlaki transkontynentalne na kierunku wschód – zachód Europy droga międzynarodowa E-40, która pokrywa się w Polsce z autostradą A4. Ponadto należy wymienić drogę krajową nr 9 Rzeszów-Radom, nr 19 Białystok-Rzeszów, drogę ekspresową S-19 stanowiącą element korytarza Via Carpatia i Via Baltica. Przez obszar przebiegają magistrale kolejowe E-30, C-28, a także kolejowa linia hutniczo-siarkowa łącząca Górny Śląsk z Ukrainą. Na terenie województwa koło Rzeszowa (Jasionka) zlokalizowane jest lotnisko. Podkarpacie posiada powiązania komunikacyjne ze wszystkimi sąsiadami administracyjnymi: Ukrainą, Słowacją, województwem małopolskim, świętokrzyskim oraz lubelskim.

W przygotowanym *Planie Rozwoju Inwestycji TSSE* została podzielona na 9 tak zwanych rejonów. „Mapa rejonów” została wprowadzona ze względu na dużą liczbę gmin. Strefa Wisłosan Tarnobrzeg zlokalizowana jest w 241 gminach. 6 powiatów znajdujących się w województwie podkarpackim zostało przypisanych do dwóch rejonów. Do rejonu I zakwalifikowano powiaty: niżański, stalowowolski, tarnobrzeski, oraz miasto Tarnobrzeg. Do rejonu VIII przypisano powiat przemyski oraz miasto Przemyśl³¹⁴.

Natomiast obszar pozostający w zarządzie SSE Euro-Park Mielec w województwie podkarpackim zlokalizowany jest w następujących powiatach i miastach na prawach powiatu: bieszczadzki, brzozowski, dębicki, jarosławski, jasielski, kolbuszowski, krośnieński, leski, leżajski, lubaczowski, łańcucki, miasto Krosno, miasto Rzeszów, mielecki, przeworski, ropczycko-sędziszowski, rzeszowski, sanocki, strzyżowski³¹⁵.

³¹⁴ *Plan Rozwoju Inwestycji do roku 2020 (z perspektywą do 2030) dla obszaru zarządzanego przez Agencję Rozwoju Przemysłu S.A. – zarządzającego Tarnobrzeską Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro-Park Wisłosan* – dostęp online: <https://tsse.arp.pl/przewodnik-inwestora/akty-prawne?a=99388> – dostęp: 15-05-2021r.

³¹⁵ *Plan Rozwoju Inwestycji do roku 2020 (z perspektywą do 2030) dla obszaru zarządzanego przez Agencję Rozwoju Przemysłu S.A. – zarządzającego Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro-Park Mielec* – dostęp online: https://europark.arp.pl/__data/assets/pdf_file/0008/93194/plan-rozwoju-inwestycji-euro-park-mielec.pdf – dostęp: 15-05-2021r.

Wracając do strefy tarnobrzesckiej rejon I, który obejmuje powiaty: nizański, stalowowolski, tarnobrzescki, miasto Tarnobrzeg, główne kierunki działań powinny skoncentrować się na rozwoju strefy przede wszystkim w zakresie *automotive*, chemii budowlanej i szkła, przemysłu farmaceutycznego oraz przemysłu konstrukcji stalowej. W głównych ośrodkach TSSE, mianowicie Tarnobrzegu, Stalowej Woli, Gorzycach oraz Nisku już funkcjonują przedsiębiorstwa z wymienionych branż. Właśnie ich obecność powinna doprowadzić do napływu nowych inwestycji w tym zakresie z uwagi na rozwój kooperacji oraz przygotowane tereny inwestycyjne uzbrojone w niezbędną infrastrukturę pod kątem takich przedsięwzięć. Rejon VIII obejmujący Przemysł oraz powiat przemyski możliwości rozwojowe stwarza przebiegająca przez ten obszar autostrada A4 oraz dwa duże przejścia graniczne – w Korczowej i Medyce. Główne projekty związane z rozwojem tego rejonu to przedsięwzięcia logistyczne, transportowe, ale także z przemysłu chemicznego oraz stolarki budowlanej³¹⁶.

Dokonując ogólnej oceny tarnobrzesckiej specjalnej strefy ekonomicznej, mimo wyodrębnienia 9 rejonów można także określić cechy charakterystyczne dla całego obszaru. Są to:³¹⁷

- rolniczy charakter zdecydowanej większości terenów;
- duża liczba terenów zalesionych;
- brak tradycji przemysłowych (w większości gmin);
- wyraźna dysproporcja w rozwoju miast na prawach powiatów grodzkich – dawne siedziby miast wojewódzkich, w stosunku do pozostałych;
- koncentracja działalności gospodarczej i usługowej w siedzibach powiatów.

Dokonując oceny SSE Euro-Park Mielec wykazane są najważniejsze inwestycje występujące na posiadanych obszarach. Dominującymi branżami są: branża lotnicza – około 90% produkcji lotniczej kraju zlokalizowane jest na Podkarpaciu, motoryzacyjna, przetwórstwo tworzyw sztucznych, obróbka metalu i przetwórstwo drewna. Jak zostało

³¹⁶ *Plan Rozwoju Inwestycji do roku 2020 (z perspektywą do 2030) dla obszaru zarządzanego przez Agencję Rozwoju Przemysłu S.A. – zarządzającego Tarnobrzescką Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro-Park Wisłosan*, s. 4-5 – dostęp online: <https://tsse.arp.pl/przewodnik-inwestora/akty-prawne?a=99388> – dostęp: 15-05-2021r.

³¹⁷ *Plan Rozwoju Inwestycji do roku 2020 (z perspektywą do 2030) dla obszaru zarządzanego przez Agencję Rozwoju Przemysłu S.A. – zarządzającego Tarnobrzescką Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro-Park Wisłosan*, s. 6 – dostęp online: <https://tsse.arp.pl/przewodnik-inwestora/akty-prawne?a=99388> – dostęp: 15-05-2021r.

określone w *Planie inwestycyjnym* o przewadze konkurencyjnym regionu zadecyduje branża lotnicza oraz motoryzacyjna, które zostały zdefiniowane jako „Regionalne Inteligentne Specjalizacje”. Ponadto na najbliższe lata zarządzający strefą wyznaczył sobie za cel wspieranie rozwoju przedsiębiorców z sektora usług dla biznesu (BSS). Zrównoważony rozwój regionu wymaga ponadto uwzględnienia innych branż zlokalizowanych w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego. Zarządzający strefą Euro-Park Mielec wyodrębnił podział powiatów według specyfiki inwestycyjnej zlokalizowanych przedsiębiorstw³¹⁸. Podział strefy na poszczególne regiony został przedstawiony w tabeli 51.

Tabela 51 Rejony przemysłowe na terenie SSE Euro-Park Mielec na Podkarpaciu

Lp.	Rejon przemysłowy	Obszar / lokalizacja
1.	Działalność oparta na tradycjach przemysłowych w zakresie: przetwórstwa, ropy naftowej i gazu ziemnego, produkcji szkła („Szkłane Zagłębie”), przemysł chemiczny, lotniczy, motoryzacyjny, produkcji autobusów.	Powiat jasielski, krośnieński, dębicki, mielecki, rzeszowski, sanocki
2.	Obszar uprzemysłowiony wyróżniający się dywersyfikacją branżową będącą kontynuacją tradycji przemysłowych i nowych rodzajów działalności produkcyjnej (m.in. chemiczna, IT, metalowa, poligrafia i opakowania, przetwórstwo tworzyw sztucznych, elektromaszynowa, elektroniczna odzieżowa, produkcji piwa, farmaceutyczna, lotnicza, motoryzacyjna, spożywcza).	Powiat łańcucki, ropczycko-sędziszowski, leżajski, dębicki, mielecki.
3.	Obszar o charakterze rolniczym i turystycznym z przewagą działalności w sferze usług, ale też z elementami przemysłu spożywczego, drzewnego, materiałów budowlanych.	Powiat bieszczadzki, brzozowski, leski, kolbuszowski, strzyżowski, jarosławski, przeworski.
4.	Miasta na prawach powiatu będące wiodącymi w regionie ośrodkami gospodarczymi i akademickimi z branżami: - Lotnicza, IT, chemiczna, spożywcza, farmaceutyczna; - Elektromaszynowa, przetwórstwo tworzyw sztucznych, motoryzacja, meblarska, lotnicza.	Miasta: - Rzeszów; - Krosno.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Plan Rozwoju Inwestycji do roku 2020 (z perspektywą do 2030) dla obszaru zarządzanego przez Agencję Rozwoju Przemysłu S.A. – zarządzającego Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro-Park Mielec*, s. 4-5 – dostęp online: https://europark.arp.pl/_data/assets/pdf_file/0008/93194/plan-rozwoju-inwestycji-euro-park-mielec.pdf – dostęp: 15-05-2021r.

³¹⁸ *Plan Rozwoju Inwestycji do roku 2020 (z perspektywą do 2030) dla obszaru zarządzanego przez Agencję Rozwoju Przemysłu S.A. – zarządzającego Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro-Park Mielec*, s. 3-4 – dostęp online: https://europark.arp.pl/_data/assets/pdf_file/0008/93194/plan-rozwoju-inwestycji-euro-park-mielec.pdf – dostęp: 15-05-2021r.

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż prawie 30% gmin, na których zlokalizowane są tereny inwestycyjne strefy mieleckiej posiadają własne tereny inwestycyjne o powierzchni od 1 ha do ponad 300 ha. Największe zasoby terenów JST występują w południowo-wschodniej części województwa podkarpackiego – przykłady Radymna (357 ha) oraz Jarosławia (346 ha) w pobliżu autostrady A4. W co czwartej gminie gdzie są tereny strefowe zlokalizowane są tereny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (KOWR). Prawie połowa gmin posiada studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego z przeznaczeniem pod przemysł lub produkcję, albo oznaczeniem P/U. Część gmin posiada miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (mpzp). Natomiast w samorządach, które takich planów nie posiadają, większość z nich deklaruje przystąpienie do ich sporządzenia. Zdecydowana większość z terenów deklaruje, że nie ma ograniczeń związanych z Naturą 2000. Samorządy terytorialne, na których znajdują się tereny strefy mieleckiej dostrzegają potrzebę uzbrajania terenów inwestycyjnych czego efektem są plany środków w budżetach z przeznaczeniem na budowę i rozbudowę infrastruktury technicznej i komunikacyjnej³¹⁹.

Podsumowując podkarpackie strefy ekonomiczne – tarnobrzeska oraz mielecka – w dalszym ciągu będą bazować na swoim potencjale oraz przyciągać inwestycje o podobnym charakterze jak te już zlokalizowane na ich obszarach. Dodatkowo w dalszym ciągu mimo zapisanych założeń w swoich strategiach będą działać na rzecz rozwoju regionu poprzez:³²⁰ ożywienie gospodarcze wokół stref, aktywizację gmin i powiatów, budowę i rozbudowę infrastruktury służącej miejscowej ludności, dywersyfikację inwestycji na terenach strefowych, transfer nowoczesnych technologii.

Warto odnieść się do sytuacji związanej z pandemią wirusa SARS-COV-2, która znacząco wpłynęła na życie ludzi na całym świecie. Wpływ pandemii bardzo mocno jest zauważalny w dziedzinie gospodarki. Ograniczenia i restrykcje wprowadzane w poszczególnych państwach miały wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstw z bardzo wielu sektorów. Właśnie sektory, które są mocno „reprezentowane” przez przedsiębiorstwa działające na terenie strefy Euro-Park Mielec dotkliwie odczuły skutki pandemii. Branża lotnicza oraz motoryzacyjna oraz niektóre firmy produkcyjne bardzo mocno musiały

³¹⁹ *Plan Rozwoju Inwestycji do roku 2020 (z perspektywą do 2030) dla obszaru zarządzanego przez Agencję Rozwoju Przemysłu S.A. – zarządzającego Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro-Park Mielec*, s. 5-6 – dostęp online: https://europark.arp.pl/_data/assets/pdf_file/0008/93194/plan-rozwoju-inwestycji-euro-park-mielec.pdf – dostęp: 15-05-2021r.

³²⁰ G. Holik, Z. Nowak, *Analiza... op. cit.*, s. 177.

ograniczyć swoją działalność. Przykłady jakie należy przytoczyć to m.in.: przedsiębiorstwo Safran produkujące części do samochodów, które zwolniło w czerwcu 2020 roku 152 osoby³²¹. Spółka Pratt & Whitney w pierwszej turze wręczyła wypowiedzenie 303 pracownikom produkcyjnym. W kolejnej turze zwolnionych zostało ponad 100 nieprodukcyjnych. Było to wynikiem 80-procentowego spadku zapotrzebowania na świecie na nowe samoloty³²². W przedsiębiorstwie Lear łącznie do końca 2020 roku pracę straciło ponad 460 osób. W sumie w Rzeszowie i powiecie rzeszowskim wypowiedzenia otrzymało prawie 800 osób. Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy, na koniec sierpnia 2020 roku, bez pracy pozostawało 86 tysięcy 300 osób. Oznaczało to 9% stopę bezrobocia, czyli wyższą niż przed wybuchem epidemii. W lutym 2020 roku bez pracy było 8,3% mieszkańców województwa podkarpackiego³²³. Obecnie sytuacja wraz ze znoszeniem ograniczeń wraca powoli do stanu sprzed wybuchu pandemii. Przykłady kryzysu gospodarczego z 2008 roku oraz sytuacji pandemicznej, w której ogranicza się wiele gałęzi gospodarki jest bardzo dużym zagrożeniem dla branż, które są bardzo mocno reprezentowane przez przedsiębiorstwa zlokalizowane w podkarpackich strefach ekonomicznych. Oczywiście należy podkreślać znaczenie „Doliny Lotniczej”, a także to, że około 90% produkcji z tej branży dokonuje się na Podkarpaciu. Z pewnością można o tym mówić jak o pozytywnych skutkach stref. Jednak przytoczone okresy spowolnienia gospodarczego powinny zwrócić uwagę, że są to branże wrażliwe, które bardziej niż inne, mocno zareagują na kryzys, czy recesję. Dlatego, aby region Podkarpacia nie odczuł w dużym stopniu skutków z tym związanych warto, aby zarządcy stref w miarę możliwości dokonywali dywersyfikacji prowadzanych nowych przedsięwzięć inwestycyjnych. Z jednej strony ograniczy to ryzyko dużych wahań na rynku pracy, z drugiej natomiast urozmaici ten rynek poprzez zróżnicowanie ofert dla osób poszukujących pracy.

³²¹ Źródła: <https://rzeszow.wyborcza.pl/rzeszow/7,34962,26145604,zwolnieni-pracownicy-zakladow-safran-z-sedziszowa-mlp-w-kropce.html?disableRedirects=true> – dostęp 16-05-2021 r.; <https://rzeszow.wyborcza.pl/rzeszow/7,34962,26142481,zwolnienie-grupowe-w-firmie-safran-w-sedziszowie-malopolskim.html> – dostęp 16-05-2021 r.

³²² Źródła: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Zwolnienia-w-Pratt-Whitney-Kilkaset-osob-straci-prace-7945776.html> – dostęp 16-05-2021 r.; <https://www.money.pl/gospodarka/pratt-whitney-rozpoczyna-zwolnienia-w-polsce-setki-osob-na-bruk-6544282368551552a.html> – dostęp 16-05-2021 r.

³²³ Źródło: <https://rzeszow.tvp.pl/49894316/zwolnienia-w-branzach-lotniczej-i-motoryzacyjnej-efekt-koronakryzysu-w-podkarpackich-firmach> – dostęp 16-05-2021 r.

ZAKOŃCZENIE

Specjalne strefy ekonomiczne, na terenie których można prowadzić działalność gospodarczą na preferencyjnych warunkach istnieją w wielu państwach świata. Znajdują się one zarówno w krajach Europy, ale także Ameryce Północnej, Ameryce Łacińskiej, czy Azji i Afryce. Specjalne strefy ekonomiczne powstawały w różnych państwach – zarówno mniej zamożnych i przeżywających trudności społeczno-gospodarcze. Obecność takich obszarów jest w krajach rozwiniętych gospodarczo, jak i rozwijających się. Tworzenie specjalnych stref ekonomicznych ma na celu poprawę rozwoju gospodarczego regionu, aktywizować społeczności lokalne i poprawiać warunki ich funkcjonowania. Przy tworzeniu specjalnych stref ekonomicznych mają głównie udział czynniki ekonomiczne, ale równie często społeczne, czy polityczne.

W Polsce utworzenie pierwszej specjalnej strefy ekonomicznej w 1994 roku oraz rozpoczęcie jej działalności w roku 1995 dało początek jednemu z najważniejszych narzędzi wsparcia ze strony Państwa w rozwój gospodarczy kraju. Decydowały o tym aspekty społeczne i ekonomiczne – wysokie bezrobocie związane z transformacją gospodarczą. Przy powstawaniu kolejnych stref uwidaczniały się determinanty polityczne.

W dysertacji podjęto próbę dokonania syntetycznej oceny, czy i w jaki sposób specjalne strefy ekonomiczne wpływają na rozwój obszarów, na których się znajdują oraz czy mają wpływ na niwelowanie różnic w rozwoju poziomu gospodarczego poszczególnych regionów w Polsce. Przeprowadzenie powyższych działań było możliwe poprzez postawienie celu głównego rozprawy doktorskiej, którym była kompleksowa ocena wpływu działalności specjalnych stref ekonomicznych na rozwój społeczno-ekonomiczny województwa podkarpackiego. Realizacja postawionego celu głównego oraz towarzyszących mu celów pobocznych wymagała przywołania najważniejszych publikacji z podjętej tematyki oraz analizy danych empirycznych. Na podstawie przeprowadzonych badań należy uznać, iż specjalne strefy ekonomiczne mają duży wpływ zarówno na rozwój regionu w aspekcie ekonomicznym, jak również w sferze społecznej. Obecność specjalnych stref ekonomicznych na danym terenie przyczynia się do rozwoju danego obszaru poprzez większą liczbę miejsc pracy, wzrost dochodów ludności lokalnej, ale również m.in. poprzez poprawę sieci dróg, większą liczbę usług dla lokalnej społeczności, czy poprawę komunikacji publicznej.

Prócz zasadniczego celu dysertacji podjęto próbę uzyskania odpowiedzi na cele pomocnicze. W przypadku oceny efektywności finansowej przedsiębiorstw wykorzystane zostały modele wczesnego ostrzegania – modele oceny kondycji finansowej oraz oceny zdolności kredytowej. Należy stwierdzić, iż kondycja finansowa przedsiębiorstw działających na terenach specjalnych stref ekonomicznych jest dobra. Jednak w okresach dekonunktury gospodarczej korzystanie z preferencyjnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej nie jest czynnikiem gwarantującym ich przetrwanie (uzyskanie lepszej pozycji wśród konkurencji). Ponadto wskazano, iż sytuacja ekonomiczna przedsiębiorstw działających na terenach SSE determinuje rozwój oraz sytuację gospodarczą takich obszarów. Dobre wyniki finansowe przedsiębiorstw mają pozytywny wpływ na działalność strefy – poprzez jej rozwój (nowe inwestycje, zwiększanie zatrudnienia, czy angażowanie się w projekty społeczne).

Następnie dokonano analizy korzyści oraz ponoszonych nakładów związanych z utworzeniem stref. W rozprawie przedstawione zostały korzyści i koszty finansowe generowane przez specjalne strefy ekonomiczne zlokalizowane w województwie podkarpackim oraz w skali kraju. W dalszej kolejności przytoczone zostały najważniejsze korzyści oraz koszty w aspekcie społecznym, które są wynikiem działalności specjalnych stref ekonomicznych. Dokonano bilansu najważniejszych efektów finansowych oraz nakładów związanych z funkcjonowaniem specjalnych stref ekonomicznych. Do oceny efektywności SSE na płaszczyźnie regionu, powiatu oraz gminnym wykorzystany został zaadaptowany do warunków polskiej gospodarki *model enklaw* P. Warra. W wyniku przeprowadzonej analizy otrzymano wyniki, które dają podstawę stwierdzić, że specjalne strefy ekonomiczne w Polsce oraz na Podkarpaciu korzystnie oddziałują na gospodarkę. Bilans korzyści oraz ponoszonych kosztów jest dodatni i świadczy o generowaniu nadwyżki finansowej. Przeprowadzone analizy prowadzą do wniosku, iż tereny, na których zlokalizowane są SSE osiągają korzyści finansowe z ich obecności. Zaś alternatywny scenariusz, według którego obszary te są pozbawione takich obszarów i nie muszą w związku z tym ponosić określonych nakładów finansowych jest rozwiązaniem mniej opłacalnym. Obecność specjalnych stref ekonomicznych generuje wyższe przepływy pieniężne, aniżeli w sytuacji gdy takich obszarów nie zdecydowano by się stworzyć.

Kolejnym krokiem była analiza wpływu kryzysu gospodarczego na wyniki finansowe przedsiębiorstw a także skutki dla budżetu państwa i JST. Wpływ kryzysu z 2008 roku odcisnął swoje piętno głównie w negatywnym oddziaływaniu na miejsca pracy

oraz liczbę wydanych zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej w strefie. Kryzys uwidocznił się też w negatywnym oddziaływaniu na wynikach finansowych niemal połowy analizowanych przedsiębiorstw strefowych.

Oceniając rolę specjalnych stref ekonomicznych w transferze Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych do Polski stwierdzono, iż w dalszym ciągu ponad połowa zainwestowanego kapitału to krajowe przedsięwzięcia. Zatem rola specjalnych stref ekonomicznych w tym zakresie nie do końca uwidacznia się. Nasuwa się wniosek, że specjalne strefy ekonomiczne są atrakcyjne dla potencjalnych inwestorów, którzy i tak zdecydowaliby się na zainwestowanie kapitału w Polsce bez ulg i zwolnień. W tym zakresie jest miejsce na poprawę efektywności SSE.

Warto natomiast podkreślić rolę SSE w tworzeniu nowych innowacyjnych przedsięwzięć w regionie. W strefie mieleckiej aktywność w tym zakresie widoczna jest przede wszystkim w klastrze Doliny Lotniczej. Sektor lotnictwa jest w tym obszarze na wysokim poziomie. Niestety przedsiębiorstwa z pozostałych branż zdecydowanie rzadziej tworzą innowacyjne projekty. W strefie tarnobrzeskiej z kolei branża *automotive* jest najbardziej aktywna w kreacji przedsięwzięć o charakterze innowacyjnym. Pozostałe branże w mniejszym stopniu tworzą nowe innowacyjne przedsięwzięcia. Podobnie zatem, jak przy transferze Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych, jest to obszar do zwiększenia jego efektywności w przyciąganiu tego typu projektów.

Pozytywne wnioski wysunięte zostały po analizie wpływu specjalnych stref ekonomicznych na lokalne rynki pracy i regionalny rynek pracy. Odnosząc poziom bezrobocia do terenów, na których zlokalizowane zostały poszczególne podstrefy zauważono tendencję do spadku stopy bezrobocia. Dodatkowo wzrasta poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców, którzy często decydują się na rozpoczęcie działalności gospodarczej świadczącej usługi przedsiębiorstwom strefowym. W niektórych samorządach zaobserwowano także wzrost dochodów ludności, który również pośrednio jest efektem obecności SSE na danym terenie.

Przeprowadzone analizy pozwoliły na osiągnięcie założonego celu głównego, a także celów pomocniczych. Przyczyniły się one do zweryfikowania postawionych hipotez badawczych. Główna hipoteza mówiąca, że specjalne strefy ekonomiczne korzystnie wpływają na rozwój społeczno-gospodarczy regionów, w których zostały zlokalizowane została potwierdzona szeregiem przeprowadzonych analiz. Z wykonanych

badan wynika, iż działalność SSE nie tylko korzystnie wpływa na finansową sferę obszarów, na których zostały one umiejscowione. Obecność stref ma także wpływ na aspekt społeczny. Mimo niektórych negatywnych bodźców, jak na przykład uciążliwość dla środowiska, to w większości przypadków specjalne strefy ekonomiczne pozwalają społeczności lokalnej na łatwiejszy dostęp do różnego rodzaju usług. Na terenach gdzie zlokalizowane zostały SSE można zaobserwować wzrost nowych firm otwieranych poza obszarem strefy, lepsze połączenia komunikacyjne, czy większą liczbę inwestycji w infrastrukturę drogową i techniczną (np. oczyszczalnie ścieków, ciepłownie), które służą nie tylko przedsiębiorcom strefowym, ale i społeczności lokalnej.

Potwierdzona została także hipoteza pomocnicza: specjalne strefy ekonomiczne są głównym podmiotem tworzącym nowe miejsca pracy na terenach, w których zostały utworzone. Widoczna jest tendencja spadku poziomu bezrobocia na obszarach gdzie funkcjonują SSE. Dodatkowo specjalne strefy ekonomiczne każdorocznie tworzą kilkadziesiąt nowych miejsc pracy. Dynamika miejsc pracy na terenach mieleckiej oraz tarnobrzesckiej SSE jest dodatnia. Ponadto obszary typu SSE przyczyniają się do tworzenia nowych miejsc pracy poza ich obszarami. Z przeprowadzonych analiz wynika, iż każde dwa miejsca w strefie tworzą jedno nowe miejsce pracy poza nią. Wartym podkreślenia jest fakt, iż przedsiębiorstwa, które postanowiły rozpocząć działalność na terenach SSE w wielu przypadkach są jednymi z największych pracodawców w regionie, w którym działają. Ponadto często na terenach stref widoczna jest koncentracja przedsiębiorstw z jednej branży tworząc swego rodzaju klastry – jako wzorcowy przykład może tutaj posłużyć Dolina Lotnicza, która według różnych statystyk odpowiada za zatrudnienie między 30 – 40% pracowników sektora lotniczego w kraju.

Specjalne strefy ekonomiczne pozytywnie wpływają na budżet Państwa oraz budżety JST. Mimo stosowanych zwolnień w podatku dochodowym (PIT i CIT) oraz podatku od nieruchomości, obecność SSE pozwala na zwiększenie wpływów do budżetu Państwa oraz budżetów jednostek samorządowych. Wpływy jakie należy odnotować to przede wszystkim wpływy z tytułu podatku VAT oraz z podatków dochodowych – mimo ulg nie wszystkie przedsiębiorstwa korzystają z ulg na całą prowadzoną działalność lub też okres korzystania z ulg już minął. Dodatkową korzyścią z obecności SSE są wpływy do Narodowego Funduszu Zdrowia z tytułu składki zdrowotnej, czy oszczędności w związku z wypłacaniem mniejszych zasiłków dla osób pozostających bez pracy. Zatem hipotezę

mówiącą, iż specjalne strefy ekonomiczne zapewniają zwiększenie dochodów budżetów jednostek samorządu terytorialnego należy uznać za prawdziwą.

W przypadku hipotezy mówiącej, iż efektywność finansowa specjalnych stref ekonomicznych jest uzależniona od sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw w nich działających należy uznać za prawdziwą. Dokonana ocena kondycji finansowej przedsiębiorstw objętych badaniem dała obraz o dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej badanych podmiotów. Dobre wyniki finansowe są jednym z czynników warunkujących tworzenie nowych miejsc pracy, ponoszenie nakładów inwestycyjnych, czy wzrost wynagrodzeń pracowników. Dodatkowo w okresie kryzysu gospodarczego zaobserwowano, iż w niektórych przedsiębiorstwach kondycja finansowa była na gorszym poziomie. Podobnie w tym okresie kształtowała się sytuacja całych SSE. Przełożenie na to miała m.in. mniejsza liczba nowych miejsc pracy, niższa liczba wydawanych zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej, a także słabsze wyniki finansowe spółek zarządzających tymi obszarami. Wraz z poprawą sytuacji finansowej w przedsiębiorstwach strefowych, spółki zarządzające SSE również charakteryzowały się poprawą w osiągniętych wynikach.

Realizacja postawionych celów oraz weryfikacja hipotez miała na celu rozszerzyć dotychczasową wiedzę o efektach funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce, a także dostarczyć nowej wiedzy na temat głównych determinant różnicujących efektywność stosowania narzędzi polityki ekonomicznej jakimi są wymienione obszary.

Dokonując syntetycznej oceny specjalnych stref ekonomicznych w Polsce, jak również stref zlokalizowanych w województwie podkarpackim (Euro-Park Mielec i Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg), mimo wielu ograniczeń oraz negatywnych aspektów to obszary te wciąż są jednym z najpopularniejszych i najefektywniejszych narzędzi Państwa w przyciąganiu inwestycji na dany obszar. Stosowanie preferencyjnych warunków, mimo wiążących się z tym pewnych kosztów, w ocenie całościowej przyczynia się do efektywnego rozwoju obszaru na terenie, w którym zostały umiejscowione obszary typu SSE. Pewnego rodzaju potwierdzeniem jest fakt wejścia w życie 10 maja 2018 roku ustawy o wspieraniu nowych inwestycji, która czyni obszar całego kraju jedną wielką strefą ekonomiczną.

SSE są efektywnym narzędziem w rozwoju regionów słabiej rozwiniętych, a stosowane ulgi nadal są atrakcyjne w oczach potencjalnych inwestorów. Warto jednak

w dalszym ciągu podejmować próby dokonywania analiz tego typu, które będą stanowić swoisty monitoring efektów związanych ze stosowaniem takiego narzędzia pomocowego. Tam gdzie pojawia się wydatkowanie środków publicznych w sposób szczególny powinno stosować się możliwie jak najbardziej skuteczne i dokładne narzędzia kontroli w celu optymalizacji ponoszonych wydatków.

SPIS LITERATURY

1. 20 lat specjalnych stref ekonomicznych w Polsce. Przewodnik po SSE, Raport KPMG.
2. Adamiak J., Kosiedowski W., Poloczek A., Słowińska B., *Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym. Problemy teorii i praktyki*, W. Kosiedowski (red.), Dom Organizatora Toruń 2001.
3. Aggarwal, A., *Impact of Special Economic Zones on Employment, Poverty and Human Development*, Working Paper No. 194 (2007). Indian Council for Research on International Economic Relations.
4. Ahrens J., Meyer-Baudeck A., *Special Economic Zones: Shortcut or Roundabout Way Towards Capitalism?*, "Review of International Trade and Development", 1995, vol. 30.
5. Aiginger K., Davies S.W., *Industrial Specialisation and Geographic Concentration: Two Sides of the Same Coin? Not for the European Union*, "Journal of Applied Economics", 2004, vol. 7, nr 2, s. 231-248.
6. Alchian A. A., Demsetz H., *Production, Information Costs, and Economics Organisation*, [w:] *The Economic Nature of the Firm*, A. Reader, L. Putterman (red.), Cambridge University Press, 1986, s. 777-795.
7. Ambroziak A., *Efekty funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce*, „Zeszyty Naukowe Kolegium Gospodarki Światowej”, 2009, nr 24, s. 111-141.
8. Ambroziak A., *Funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych po akcesji Polski do UE*. „Wspólnoty Europejskie”, 2004, nr 4/5, s. 43-51.
9. Ambroziak A., *Wpływ nowych wytycznych w sprawie krajowej pomocy regionalnej na funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych w Polsce*. „Wspólnoty Europejskie”, 2006, nr 3, s. 18-28.
10. Amiti M., *Specialization Patterns in Europe*, „Review of World Economics”, 1999, vol. 135, nr 4, s. 573-593.
11. Antonowicz P., *Zastosowanie macierzy klasyfikacji przedsiębiorstw do oceny zdolności predykcyjnych 52 modeli z-score*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej”, 2010, nr 272/1, Zarządzanie i Marketing z. 17, s. 19-28.
12. Appenzeller D., Szarzec K., *Prognozowanie zagrożenia upadłością polskich spółek publicznych*, „Rynek Terminowy”, 2004, nr 1, s. 120-128.
13. Arunachalam P., *Special Economic Zones in India: Principles, Problems and Prospects*, New Delhi 2008.
14. Balina R., *Skuteczność wybranych modeli dyskryminacyjnych na przykładzie branży robót budowlanych*, [w:] *Czas na pieniądź. Zarządzanie finansami. Upowszechnienie i transfer wyników badań*, D. Zarzecki (red.), „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Nr 689, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, 2012, nr 50, s. 231-238.
15. Baryła M., *Analiza porównawcza podstawowych modeli prognozowania bankructwa na przykładzie przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego w Polsce* [w:] Pociecha J., Pawełek B., Baryła M., Augustyn S., *Statystyczne metody prognozowania bankructwa w zmieniającej się koniunkturze gospodarczej*, J. Pociecha (red.), Wyd. Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2014, s. 101-134.
16. Bazydło A., *Specjalna strefa ekonomiczna Euro-Park Mielec* [w:] *Polskie specjalne strefy ekonomiczne – zamierzenia i efekty*, E. Kryńska (red.), Warszawa 2000.
17. Beaujeu-Garnier J., *Methods and perspectives in geography*. London 1976.
18. Begg D., Fischer S., Dornbusch R., *Makroekonomia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
19. Biernacki W., Guzik R., *Wpływ specjalnej strefy ekonomicznej w Mielcu na środowisko przyrodnicze*, [w:] *Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej. Mielec 1995-2005* B. Domański, K. Gwosdz (red.), Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków 2005.

20. Billings S., *Do Enterprise Zones Work? An Analysis at the Borders*, „Public Finance Review”, 2009, no 37, s. 68-93.
21. Błachut J., *Zmiany przestrzenne powstałe w wyniku inwestycji finansowanych ze środków unijnych w obszarach oddziaływania Specjalnych Stref Ekonomicznych – wybrane przykłady* [w:] Węclawowicz-Bilska E. (red.) *Skutki przestrzenne przebudowy miast i regionów z udziałem środków unijnych*. Instytut Projektowania Miast i Regionów, Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej, Kraków 2006, s. 301-309.
22. Boarnet, M.G., Bogart, W.T., *Enterprise zones and employment: evidence from New Jersey*, „Journal of Urban Economics”, 1996, no 40, s. 242-254.
23. Bogdański M., *Dysproporcje w poziomie rozwoju gospodarczego regionów w Polsce – ujęcie dynamiczne*, „Samorząd Terytorialny”, 2012, nr 7-8, s. 42-56.
24. Bondonio, D., Engberg, J., *Enterprise zones and local employment: Evidence from the States' Programs*, „Regional Science and Urban Economics”, 2000, no 30, s. 519-549.
25. Bondonio, D., Greenbaum, R., *Do local tax incentives affect economic growth? What mean impacts miss in the analysis of enterprise zone policies*, „Regional Science and Urban Economics”, 2007, no 37, s. 121-136.
26. Brdulak J., Niedziółka D., *Specjalne strefy ekonomiczne i wolne obszary celne jako czynnik kształtowania innowacyjnej struktury przedsiębiorstw*, [w:] *Przedsiębiorstwo w regionalnym środowisku innowacyjnym XXI wieku*, J. Brdulak (red.), PTE, Warszawa 2000.
27. Brdulak J., *Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE) i wolne obszary celne (WOZ) jako czynnik kształtowania konkurencyjności przedsiębiorstw*, Instytut Funkcjonowania Gospodarki Narodowej, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 1999.
28. Brodziński M. G., *Gospodarka regionalna i lokalna. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Almamater Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2010.
29. Buksiński T., *Współczesne filozofie polityki*, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Filozofii, Poznań 2006.
30. Carter C., Harding A., *Special Economic Zones in Asian Market Economies*, London: Routledge, Abington, New York 2010.
31. Caves R. E., Jones R. W., *World Trade and Payments: An Introduction. 4th ed.*, Little Brown, Boston 2007.
32. Chądzyński J., Nowakowska A., Przygodzki Z., *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, CeDeWu, Warszawa 2007.
33. Ciborowski R. W., Dziemianowicz R. I., Kargol-Wasiluk A., Zalesko M., *Liberalizm czy interwencjonizm? Kształtowanie się ładu społeczno-gospodarczego w Europie w latach 1989-2014*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2015.
34. Cicha-Nazarczuk M., Nazarczuk J. M., *Oddziaływanie specjalnych stref ekonomicznych na sytuację na rynku pracy*, „Studia Prawno-Ekonomiczne”, 2017, t. CII, nr 102, s. 173-185.
35. Cieślak A., *Geografia inwestycji zagranicznych. Przyczyny i skutki lokalizacji spółek z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2005.
36. Ciżkowicz P., Rzońca A., Ciżkowicz-Pękała M., Pękała P., *Efektywność specjalnych stref ekonomicznych w Polsce jako narzędzia polityki gospodarczej: Analiza empiryczna z wykorzystaniem modeli panelowych*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Oeconomica”, 2014, nr 6 (308), s. 17-29.
37. Czapiewski L., *Efektywność wybranych modeli dyskryminacyjnych w przewidywaniu trudności finansowych polskich spółek giełdowych* [w:] *Zarządzanie finansami – teoria i praktyka* B. Bernaś (red.), „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 2009, nr 48, s. 118-128.
38. Czekański Ł., Gajek P., *Pomoc publiczna. Na badania, rozwój i innowacje*, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, Warszawa 2015, dostęp: http://www.bpbs.uni.lodz.pl/wgrane-pliki/podrecznik_pomocy_publicznej.pdf.
39. de Grauwe P., *The Economics of Monetary Integration*, Oxford Univeristy Press, Oxford 1997.

40. Derlukiewicz N., Korenik S., Miszczak K., *Gospodarka i polityka regionalna. Nowe tendencje*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2015.
41. Domański R., *Regionalne zróżnicowanie zagospodarowania i poziomu życia ludności*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, z. 121, Poznań 1986, s. 5-26.
42. Durski A., *Strefy uprzywilejowane w gospodarce światowej*, „Sprawy Międzynarodowe”, 1988, nr 10, s. 93-104.
43. Dutkowski M., *Kulturowe, ideologiczne i społeczne źródła anarchii w gospodarce przestrzennej w Polsce*, „Studia KPZK”, 2018, nr 183, s. 289-300.
44. Dziemianowicz W., Mackiewicz M., Malinowska E., Misiąg W., Tomalak M., *Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny*, Warszawa 2001.
45. *Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej, Mielec 1995–2005*, B. Domański, K. Gwosdz (red.), IGiGP UJ, Kraków 2005.
46. *Encyklopedia biznesu*, W. Pomykało (red.), Wydawnictwo Fundacja Innowacja, Warszawa 1995.
47. Engman M., Onodera O., Pinali E., *Export Processing Zones: Past and Future Role in Trade and Development*, „OECD Trade Policy Working Paper”, 2007, no. 53.
48. Flejterski S., Solarz J.K., *Komparatystyka finansów*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2015.
49. Gajda W., *The Role of Money in the Contemporary Economy*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania”, 2015, nr 41 t.3, s. 43-54.
50. Ge W., *Special economic zones and the economic transition in China*, „World Scientific”, Singapore 1999.
51. Golik, D., Kątnik-Prokop, J., *Funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych w Polsce*, „Studia Ekonomiczne”, 2014, nr 166, s. 180-193.
52. *Gospodarka przestrzenna. Tom IV. Polityka regionalna*, L. Kupiec (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2000, s. 11-18.
53. *Green Paper. Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility*, COM (2001) 366 final, Bruksela 18.07.2001, dostęp: http://ec.europa.eu/green-papers/index_pl.htm#2001.
54. Grosse T. G., *Polityka regionalna Unii Europejskiej i jej wpływ na rozwój gospodarczy. Przykład Grecji, Włoch, Irlandii i wnioski dla Polski*, Warszawa 2000.
55. Gruszczyński M., *Modele mikroekonometrii w analizie i prognozowaniu zagrożenia finansowego przedsiębiorstw*, Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, 2003, nr 34, s. 5-18.
56. Grzebyk M., Kaliszczak L., *Znaczenie specjalnych stref ekonomicznych w restrukturyzacji regionu (na przykładzie subregionu tarnobrzeskiego)* [w:] „Restrukturyzacja w okresie transformacji gospodarki. Instrumenty – przebieg – efekty” R. Borowiecki, A. Jaki (red.), Warszawa – Kraków 2005, s. 227-234.
57. Gwosdz K., Kwiecińska K., *Wpływ specjalnej strefy ekonomicznej Euro-Park Mielec na rynek pracy* [w:] *Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej. Mielec 1995–2005*, B. Domański, K. Gwosdz (red.), IGiGP UJ, Kraków 2005, s. 67-88.
58. Guzik R., Micek G., *SSE Euro-Park Mielec w opinii mieszkańców*, [w:] *Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej. Mielec 1995–2005* B. Domański, K. Gwosdz (red.), IGiGP UJ, Kraków 2005, s. 181-194.
59. Hadasik D., *Upadłość przedsiębiorstw w Polsce i metody jej prognozowania*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 1998, s. 80-91.
60. Hamrol M., Chodakowski J., *Prognozowanie zagrożenia finansowego przedsiębiorstwa. Wartość predykcyjna polskich modeli analizy dyskryminacyjnej*, „Badania Operacyjne i Decyzje” 2008, s. 17-32.
61. Hamrol M., Czajka B., Piechocki M., *Upadłość przedsiębiorstwa – model analizy dyskryminacyjnej*, „Przegląd Organizacji”, 2004, nr 6, s. 35-39.
62. Herman S., *Specyfika branżowa spółek akcyjnych w Polsce a prognozowanie ich upadłości*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie”, 2017, nr 11, s. 41-59.

63. Holik G., Nowak Z., *Analiza rozwoju Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie”, 2004, nr 651, s. 157-179.
64. Hołda A., *Prognozowanie bankructwa jednostki w warunkach gospodarki polskiej z wykorzystaniem funkcji dyskryminacyjnej Z_H* , „Rachunkowość”, 2001, nr 5, s. 306-310.
65. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2005 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2006.
66. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2006 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2007.
67. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2007 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2008.
68. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2008 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2009.
69. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2009 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2010.
70. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2010 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2011.
71. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2011 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2012.
72. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2012 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2013.
73. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2013 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2014.
74. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2014 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2015.
75. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2015 r.* Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2016.
76. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2016 r.*, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2017.
77. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2017r.*, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2018.
78. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2018r.*, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Warszawa 2019.
79. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2019 roku*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020.
80. *Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania i rozszerzenia obszaru działania specjalnych stref ekonomicznych w latach 2006-2008*, Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2009.
81. *Inwentaryzacja gruntów objętych specjalnymi strefami ekonomicznymi oraz analiza ich funkcjonowania, w szczególności w zakresie możliwości inwestycyjnych na gruntach prywatnych i publicznych*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2009.
82. Jankowska A., *Pomoc publiczna dla przedsiębiorstw w świetle uregulowań wspólnotowych. Zasady i ograniczenia udzielania*, Polska Agencja Rozwoju przedsiębiorczości, Warszawa 2005.
83. Jastrzębska E., *CSR a kryzys*, [w:] *Spółeczna odpowiedzialność organizacji. Metodyka, narzędzia, ocena*, Z. Pisz, M. Rojek-Nowosielska (red.), „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 2011, nr 156, s. 105-116.
84. Jaślan W., *Specjalne strefy ekonomiczne*, „Gospodarka Materiałowa i Logistyka”, 2009, nr 3, s. 29-32.
85. Jones R. W., *Comparative and Absolute Advantage*, „Swiss Journal of Economics and Statistic”, 1980, vol. 3, s. 235-260.
86. Kaszuba K., *Inwestycje zagraniczne na Podkarpaciu po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej* [w:] *Podkarpackie przedsiębiorstwa w okresie integracji Polski z Unią Europejską*, K. Kaszuba (red.), Małopolski Instytut Gospodarczy, Rzeszów 2010.
87. Kata R., *Decyzje przedsiębiorców indywidualnych w zakresie optymalizacji podatkowej*, „Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej”, 2015, nr 112, s. 47-62.

88. Kata R., *Polityka podatkowa gmin jako narzędzie stymulowania przedsiębiorczości lokalnej*, "Finanse Komunalne", 2016, nr 3 (206), s. 21-37.
89. Kata R., *Ryzyko finansowe w kontekście zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego w Polsce*, "Optimum. Studia Ekonomiczne", 2015, nr 4 (76), 54-71.
90. Kata R., *Spoleczne aspekty w rachunku efektywności inwestycji komunalnych*, "Finanse Komunalne", 2014, nr 11 (190), s. 5-18.
91. Kaźmierczak-Piwko L., *Ekologiczne koszty rozwoju specjalnych stref ekonomicznych i stref aktywności gospodarczej w Polsce*, „Systemy wspomagania w inżynierii produkcji. Problemy w zarządzaniu środowiskiem”, 2017, vol. 6 issue 1, s. 129-137.
92. Kaźmierski A., *Ulgi inwestycyjne i specjalne strefy ekonomiczne. Egzamin doradcy podatkowego*, zeszyt 9. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2001.
93. Keynes J. M., *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.
94. Kitowska M., *Prawne uwarunkowania prowadzenia działalności gospodarczej w specjalnych strefach ekonomicznych*, „Zarządzanie i Finanse”, 2013, nr 3, cz. 2, s. 209-221.
95. Kitowski J., *Bariery prawne i ekonomiczne funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce w warunkach globalnego kryzysu ekonomicznego* [w:] „Rzeszowskie Studia Prawnicze” Prace dedykowane Profesorowi Antoniemu Pieniążkowi, Z. Gawlik (red.). Rzeszów 2011, t. 1, s. 284-319.
96. Kitowski J., *Current Operational Problems of Special Economic Zones in Poland* [w:] *Regional Transborder Co-operation in Countries of Central and Eastern Europe – a balance of Achievements*, „Geopolitical Studies”, 2006, vol. 14, s. 299-317.
97. Kitowski J., *Ekonomiczne, prawne i przestrzenne aspekty funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce* [w:] *Ius et fides. Księga Jubileuszowa z okazji siedemdziesiątych urodzin Profesora Jana Świtki*, T. Guz, M. Kuć (red.), Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Lublin 2006, s. 551-564.
98. Kitowski J., *Influence of Global Economic Crisis on Operation of Special Economic Zones in Poland* [w:] *Countries of Central & Eastern Europe Versus Global Economic Crisis*, „Geopolitical Studies”, 2009, vol. 15, s. 235-262.
99. Kitowski J., *Legal and Economic Barriers to the Functioning of Special Economic Zones in Poland During the Global Economic Crisis* [w:] *20 Years of Socio-Economic transformations in Countries of Central and Eastern Europe – an Attempt of Accounts*, „Geopolitical Studies”, 2010, vol. 16, s. 401-428.
100. Kitowski J., *Operation of Special Economic Zones in Poland – an Account of Achievements, Opportunities and Threats* [w:] *Spatial Dimension of Socio-Economic Transformation Processes in Central and Eastern Europe on the Turn of the 20th Century*, „Papers and Monographs of the Department of Economy”, 2001, no. 22, s. 179-217.
101. Kitowski J., *Próba oceny efektywności finansowej działalności specjalnych stref ekonomicznych w Polsce* [w:] *Globalne i regionalne wyzwania restrukturyzacji przedsiębiorstw i gospodarek*, R. Borowiecki, M. Dziura (red.), Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2012, s. 369-388.
102. Kitowski J., *Przemiany struktury przestrzennej specjalnych stref ekonomicznych w Polsce* [w:] *Idee i praktyczny uniwersalizm geografii. Geografia społeczno-ekonomiczna*, T. Komornicki, Z. Podgórski (red.), „Dokumentacja Geograficzna”, IGiPZ PAN, 2006, nr 33, s. 117-123.
103. Kitowski J., *Uwarunkowania i bariery rozwoju przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych*, [w:] *Restrukturyzacja. Teoria i praktyka w obliczu nowych wyzwań*, A. Jaki, J. Kaczmarek, T. Rojek (red.), Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw, Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, s. 755-770.
104. Klasik A., *Strategie regionalne. Formułowanie i wprowadzanie w życie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice 2001.
105. Kokocińska K., *Polityka regionalna w Polsce i w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2010.

106. Korol T., *Systemy wczesnego ostrzegania przedsiębiorstw przed ryzykiem upadłości*, Oficyna Wydawnicza Wolters Kluwer, Warszawa, 2010.
107. Kosakowski E., *Opodatkowanie dochodów firm działających w specjalnej strefie ekonomicznej*, „Rachunkowość”, 2006, nr 8.
108. Kosiedowski W., *Wprowadzenie do teorii i praktyki rozwoju regionalnego i lokalnego*, [w:] *Samorząd terytorialny w procesie rozwoju regionalnego i lokalnego*, W. Kosiedowski (red.), TNOiK „Dom Organizatora” Toruń 2005.
109. Kryńska E., *Polskie specjalne strefy ekonomiczne – zamierzenia i efekty*, Warszawa, 2000.
110. Kudelko J., *Efekty funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce jako instrumentu polityki regionalnej*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie”, 2006, nr 709, s. 39-57.
111. Kudłacz T., *Programowanie rozwoju regionalnego i lokalnego*, [w:] *Gospodarka regionalna i lokalna*, Z. Strzelecki (red.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
112. Kulawczuk P., Bąk M., Bednarz P., Rataj R., Szczesiak A., Zajac P., *Analiza korzyści ekonomicznych ze stosowania zasad społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) w polskich przedsiębiorstwach*, [w:] *Wpływ społecznej odpowiedzialności biznesu i etyki biznesu na zarządzanie przedsiębiorstwami* P. Kulawczuk, A. Poszewicki (red.), IBnDiPP, EQUAL, Warszawa 2007, s. 55-112.
113. Kusago T., Tzannatos Z., *Export Processing Zones: A Review in Reed of Update*, „Social Protection Discussion Paper” 1998, no. 9802, January, s. 1-47.
114. Krzemiński P., *Specjalne strefy ekonomiczne jako stymulator przedsiębiorczości*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, 2009, nr 5, s. 218-227.
115. Leśniak-Moczuk K., *Przemiany wiejskich społeczności lokalnych w odniesieniu do miasta. Studium zmiany systemowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2008.
116. Lichota W., *Efektywność finansowa specjalnych stref ekonomicznych w Polsce*, „Gospodarka Narodowa”, 2016, nr 1, s. 99-130.
117. Lichota W., A. Kowal, M. Szufnarowska, *Przewaga konkurencyjna przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce* [w:] *Destrukcyjne kreatory wartości na poziomie sektora, przedsiębiorstwa, produktu i usługi*, P. Antonowicz, E. Malinowska, J. Siciński, U. Zaremba (red.), Naukowe Wydawnictwo IVG, Rzeszów-London-Szczecin 2020, s. 45-58.
118. Lichota W., *Polskie specjalne strefy ekonomiczne – efekty finansowe*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Św., Ostrowiec Świętokrzyski 2019.
119. Lichota W., *Results of operation of the Tarnobrzaska Special Economic Zone*, [w:] *20 Years of Socio-Economic transformations in Countries of Central and Eastern Europe – an Attempt of Accounts*, „Geopolitical Studies”, 2010, vol. 16.
120. Lichota W., *Weryfikacja skuteczności diagnostycznej wybranych modeli analizy dyskryminacyjnej na przykładzie próby przedsiębiorstw z województwa podkarpackiego*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 2017, nr 472, s. 209-217.
121. Lisiecki D., *Specjalne strefy ekonomiczne i ich rola w łagodzeniu skutków kryzysu gospodarczego*, „Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze”, 2014, nr 24, s. 69-83.
122. Luchinger R., *12 ikon ekonomii. Od Smitha do Stiglitz*, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2007.
123. Maślanka T., *Przepływy pieniężne w zarządzaniu finansami przedsiębiorstw*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2008.
124. Mazur K., *Specjalne strefy ekonomiczne jako nowe obszary przemysłowe*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2004.
125. Mączyńska E., *Ocena kondycji przedsiębiorstwa. (Uprozczone metody)*, „Życie Gospodarcze” 1994, nr 38, s. 42-45.
126. Mączyńska E., Zawadzki M., *Dyskryminacyjne modele predykcji upadłości przedsiębiorstw*, „Ekonomista”, 2006, nr 2, s. 1-24.
127. Mika J. F., Piekarczyk R., *Podatkowe aspekty działalności w specjalnych strefach ekonomicznych*, Unimex, Wrocław 2012.

128. *Możliwości i bariery rozwoju regionu*, A. Czudec (red.), Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2009.
129. Mrówka M., *Inwestycje bezpośrednie amerykańskich korporacji w polskich strefach ekonomicznych*, Praca doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław 2009.
130. Nazarczuk J. M., Cicha-Nazarczuk M., *Wpływ SSE na sytuację na powiatowych rynkach pracy – wnioski z modeli panelowych*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, 2016, nr 292, s. 116-132.
131. Nazarczuk J., *Efektywność pomocy publicznej udzielonej w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce*, [w:] *Efektywność pomocy publicznej w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce*, R. Kisiel, W. Lizińska (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2012, s. 113-128.
132. Nazarczuk J., *Specjalne Strefy Ekonomiczne motorem wzrostu w czasach kryzysu?*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2013, nr 296, s. 241-250.
133. Nazarczuk J., Kisiel R., *Postrzeganie pomocy publicznej w SSE jako instrumentu pozyskiwania bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Ekonomia” 2013, vol. 44, nr 1, s. 59-67.
134. Nozick R., *Anarchy State and Utopia*, Basic Books, Nowy York 1974.
135. Nozick R., *Anarchia, państwo, utopia*, Wydawnictwo Aletheia, Warszawa 2010.
136. *Odnowiona strategia UE na lata 2011 – 2014 dotycząca społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, COM (2011) 681, Bruksela, 25.10.2011 r.
137. Pastusiak R., *Specjalne strefy ekonomiczne jako stymulator rozwoju gospodarczego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011.
138. Pastusiak R., Jasiniak M., *Społeczna odpowiedzialność biznesu w Polsce na przykładzie aktywności specjalnych stref ekonomicznych*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H – Oeconomia”, 2014, vol 48, no 3, s. 251-262.
139. Pastusiak R., Jasiniak M., Keller J., Krzeczewski B., *Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na gospodarkę i społeczeństwo. Doświadczenia Polski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016.
140. Pastusiak R., Keller J., *Wpływ Specjalnych Stref Ekonomicznych na gospodarkę Polski*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Nr 802 Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2014, nr 65, s. 29-39.
141. Pelc I., *Specjalna strefa ekonomiczna Euro-Park Mielec – jej efekty i funkcjonowanie w opinii społecznej*, Wydawnictwo Biuro Projektu Internetowa Promocja Nauki, Rzeszów 2021.
142. Piersiała L., *Skuteczność specjalnych stref ekonomicznych w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej. Organizacja i Zarządzanie”, 2018, nr 76, s. 217-228.
143. Pitera R., *Credibility of foreign discriminatory models in relation to the assessment of the financial condition of polish enterprises. Case study of E. Altman's method*. Financial Internet Quarterly „e-Finanse”, 2019, vol. 15, no. 3, s. 21-28.
144. Pitera R., *Evaluation of the credibility of selected discriminant methods in assessing the financial condition of an enterprise*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H – Oeconomia”, 2018, vol 52, no 5, s. 57-65.
145. Pitera R., *Ocena wiarygodności wybranych modeli wczesnego ostrzegania w badaniu kondycji finansowej przedsiębiorstwa*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 2018, nr 514, S. 342-354.
146. Pitera R., *Weryfikacja metod oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa wykorzystywanych w badaniu sprawozdań finansowych* [w:] *Kierunki rozwoju współczesnej sprawozdawczości finansowej* Z. Głodek, M. Trocka (red.), Gorzów Wielkopolski 2019, s. 193-204.
147. Pitera R., *Verification of selected methods of assessing the financial situation of a company*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 2019, vol. 63, nr 4, s. 41-51.

148. *Plan Rozwoju Inwestycji do roku 2020 (z perspektywą do 2030) dla obszaru zarządzanego przez Agencję Rozwoju Przemysłu S.A. – zarządzającego Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro-Park Mielec* – dostęp online: https://europark.arp.pl/_data/assets/pdf_file/0008/93194/plan-rozwoju-inwestycji-euro-park-mielec.pdf.
149. *Plan Rozwoju Inwestycji do roku 2020 (z perspektywą do 2030) dla obszaru zarządzanego przez Agencję Rozwoju Przemysłu S.A. – zarządzającego Tarnobrzeską Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro-Park Wisłosan*, – dostęp online: <https://tsse.arp.pl/przewodnik-inwestora/akty-prawne?a=99388>.
150. *Polityka gospodarcza*, B. Winiarski (red.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
151. *Polityka regionalna w Polsce jako przestrzeń aktywności samorządu terytorialnego*, W. Sługocki (red.), Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2009.
152. *Polityka regionalna w warunkach gospodarki rynkowej*, B. Winiarski (red.), Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław 1992.
153. *Polskie SSE – okiem przedsiębiorcy*, Deloitte, Warszawa 2010.
154. Potoczna M., Wiśniewska O., *Zastosowanie analizy dyskryminacyjnej oraz modelu logitowego do prognozowania upadłości polskich przedsiębiorstw* [w:] *Metody i techniki diagnostyczne w doskonaleniu organizacji*, S. Wawak (red.), Mfiles.pl, Kraków 2013, s. 39-47.
155. *Prawo finansów publicznych*, B. Brzeziński (red.), Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, Toruń 2012.
156. *Prawne i podatkowe aspekty prowadzenia działalności w Specjalnych Strefach Ekonomicznych*, A. Tałasiewicz (red.), Oficyna Wolters Kluwer, Warszawa 2010.
157. Prusak B., „Nowoczesne metody prognozowania zagrożenia finansowego przedsiębiorstw”, Difin, Warszawa 2005.
158. Prusek A., Nelec W., *Analiza oddziaływania SSE Euro-Park Mielec na rozwój społeczno-ekonomiczny i rynek pracy subregionu mieleckiego*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie”, 2004, nr 651, 137-155.
159. *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego 2021*, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2021.
160. Siegel J. G., Shim J. K., Hartman S. W., „Przewodnik po finansach”, PWN, Warszawa 1995, s. 470-471.
161. Smith A., *Badania na naturę i przyczynami bogactwa narodów*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
162. Sobczyk M., *Statystyka. Aspekty praktyczne i teoretyczne*, Wyd. UMCS, Lublin 2006.
163. *Special Economic Zones: Performance, Lessons Learned, and Implications for Zone Development*, World Bank 2008.
164. *Specjalne Strefy Ekonomiczne w Polsce*, Colliers International, Badania Rynku i Doradztwo 2016.
165. Stec M., *Uwarunkowania rozwojowe województw w Polsce – analiza statystyczno-ekonometryczna*, „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy”, 2011, nr 20 s. 232-251.
166. Stępień P., Strąk T., *Wielowymiarowe modele logitowe oceny zagrożenia bankructwem polskich przedsiębiorstw*, [w:] „Czas na pieniądź. Zarządzanie finansami, Finansowanie przedsiębiorstw w Unii Europejskiej” D. Zarzecki (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2004, s.443-452.
167. Stiglitz J. E., *Wizja sprawiedliwej globalizacji, propozycje usprawnień*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
168. Ślusarz G., *Determinanty rozwoju regionalnego w kontekście procesów globalizacji*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, 2012, nr 28, s. 414-430.
169. Tynel P., *Specjalne strefy ekonomiczne po 2020 roku. Analiza dotychczasowej działalności i perspektywy funkcjonowania*, Ernst & Young.
170. Typa M., *Specjalna strefa ekonomiczna jako biegun wzrostu (ujęcie teoretyczne)*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego”, Nr 30(2), s. 23-37.

171. Typa M., *Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce jako stymulator konkurencyjności regionów*, „Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie”, 2013, nr 2, s. 16-25.
172. Wang, J., *The Economic Impact of Special Economic Zones: Evidence from Chinese Municipalities*, „Journal of Development Economics, Elsevier”, 2009, vol. 101(C), s. 133-147.
173. Warr P. G., *Export Processing Zones. The Economics of Enclave Manufacturing*, „The World Bank Research Observer” 1989, vol. 4, no. 1 (January), p. 65-88.
174. Warr P. G., *Jakarta Export Processing Zone: Benefits and Costs*, „Bulletin of Indonesian Economic Studies” 1983, vol 19, no. 3, p. 28-49.
175. Warżęła R., *Raport na temat kondycji przedsiębiorstw działających w ramach Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Podstref: Elk i Goldap*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, zamieszczony na stronie www.olsztyn.uw.gov.pl
176. Waszkowski A., *Methods of classification models for enterprises insolvency prediction*, „Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia”, 2011, nr 2, s. 95-106.
177. Wei Ge., *Special economic zones and the economic transition in China*. Bucknell University, Pennsylvania 1999.
178. Winiarski B., *Konkurencyjność regionów a cele polityki i kierunki strategii rozwoju regionalnego*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu”, 1999, nr 799, s. 9-21.
179. Winiarski B., *Polityka regionalna*, PWE, Warszawa 1976.
180. Wiszczun E., *Oddziaływanie Specjalnych Stref Ekonomicznych (SSE) na rozwój społeczny i gospodarczy regionu*, [w:] „Innowacyjne i społeczne oddziaływanie specjalnych stref ekonomicznych i klastrów w Polsce”, M. Kolczyński i W. Wojtasik (red.), Towarzystwo Inicjatyw Naukowych, Katowice 2010, s. 51-66.
181. Wojciechowski H., *Interwencjonizm w stosunkach międzynarodowych*, Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Poznaniu, Poznań 2000.
182. Wojnar J., *Ocena skuteczności modeli analizy dyskryminacyjnej do prognozowania zagrożenia finansowego spółek giełdowych*, „Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie”, 2014, s. 219-231.
183. Wysocka E., *Przestrzenne aspekty konkurencyjności w świetle integracji z Unią Europejską*, „Człowiek i Środowisko”, 2001, nr 25 (1), s. 23-42.
184. Wysocka M., Walkowiak R., *The Warmia-Mazury special economic zone as a reason for a revival of the local labour market*, „Olsztyn Economic Journal”, 2018, nr 13 (3), s. 297-308.
185. Wysocka M., *Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na poziom zatrudnienia w Polsce*, „Studia Prawno-Ekonomiczne”, 2018, t. CVII, nr 107, s. 373-388.
186. Vyshnya M., Nizalova O., *Influence of Economic Zone s on Employment and Wage Growth in Ukraine: Reallocation Effect or Alternative Job Market*, 2006.
187. *Zarządzanie Strefami Aktywności Gospodarczej. Podręcznik dobrych praktyk*, Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, Kraków, 2015.
188. Zarzecki D., *Analiza dyskryminacyjna jako metoda oceny zagrożenia bankructwem* [w:] *Czas na pieniądź. Zarządzanie finansami. Mierzenie wyników i ocena przedsiębiorstw*, tom 1, D. Zarzecki (red.), Szczecin 2003.
189. Zeman-Miszewska E., *Przesłanki transformacji instytucji lokalnych*, [w:] *Polskie samorządy lokalne w okresie transformacji – instytucje i ich przeobrażenia*, E. Zeman-Miszewska (red.), Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice 2010, s. 27-29.
190. Zielińska-Szczepkowska J., *Uwarunkowania prawne funkcjonowania SSE w Polsce*, [w:] *Efektywność pomocy publicznej w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce*, R. Kisiel, W. Lizińska (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2012, s. 38-45.
191. Zielińska-Szczepkowska J., *Zasady udzielania pomocy publicznej w SSE w Polsce*, [w:] *Efektywność pomocy publicznej w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce*, R. Kisiel, W. Lizińska (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2012, s. 45-58.

192. Żminda T., Bis J., Sobotka B., Sagan M., Cisło M., *Funkcjonowanie podstrefy Lublin Specjalnej Strefy Ekonomicznej Europark Mielec w latach 2007-2014*, Politechnika Lubelska, Lublin 2016.

Akty prawne

1. Interpretacja Izby Skarbowej w Bydgoszczy z dnia 18 września 2009 roku, Sygnatura: ITPB3/423-346/09/MK.
2. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 marca 2011 roku w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz. U. z 2011 r., Nr 74, poz. 397.
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 września 1995 roku w sprawie o ustanowieniu Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Mielcu (Dz.U. 1995 nr 107 poz. 526).
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 1996 r. (Dz.U. z 1996 r. Nr 88, poz. 397).
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 1996 r. w sprawie ustanowienia specjalnej strefy ekonomicznej w województwie suwalskim (Dz.U. 1996 nr 93 poz. 421).
6. Rozporządzenie Rady Ministrów z 15 kwietnia 1997 (Dz. U. Nr 44, poz. 274, z późn. zm.).
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 1997 r. w sprawie ustanowienia łódzkiej specjalnej strefy ekonomicznej (Dz.U. z 1997 r. Nr 46, poz. 289).
8. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 1997 r. w sprawie ustanowienia wałbrzyskiej specjalnej strefy ekonomicznej (Dz. U. z 1997 r. nr 46, poz. 290).
9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1997 roku (Dz. U. 135 poz. 905).
10. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1997 r. w sprawie ustanowienia Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Kamiennej Górze (Dz. U. poz. 903, z późn. zm.).
11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1997 r. w sprawie ustanowienia Specjalnej Strefy Ekonomicznej "Tczew" (Dz.U. z 1997 r. Nr 135, poz. 908);
12. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1997 r. w sprawie ustanowienia Tarnobrzeskiej SSE (Dz. U. z 1997 r. nr 135, poz. 907).

13. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1997 r. w sprawie ustanowienia warmińsko-mazurskiej specjalnej strefy ekonomicznej (Dz. U. z 1997 r. nr 135, poz. 909).
14. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1997 r. w sprawie ustanowienia Specjalnej Strefy Ekonomicznej "Żarnowiec" (Dz.U. z 1997 r. Nr 135, poz. 910);
15. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 12 października 1999 r. w sprawie ustalenia planu rozwoju Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Krakowski Park Technologiczny” (Dz.U. 1999 Nr 86 poz. 960).
16. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2001 r. w sprawie połączenia Specjalnej Strefy Ekonomicznej "Tczew" i Specjalnej Strefy Ekonomicznej "Żarnowiec" w specjalną strefę ekonomiczną pod nazwą "Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna" (Dz.U. z 2001 r. Nr 84, poz. 909).
17. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 4 października 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustalenia planu rozwoju Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN, Dz. U. z 2005 r. Nr 207, poz. 1732.
18. Rozporządzenie Rady Ministrów z 10 grudnia 2008 roku w sprawie pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom działającym na podstawie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenach specjalnych stref ekonomicznych.
19. Rozporządzenie Rady Ministrów z 10 grudnia 2008 roku w sprawie szczegółowych kryteriów, których spełnienie umożliwia objęcie specjalną strefą ekonomiczną gruntów stanowiących własność lub użytkowanie wieczyste podmiotów innych niż zarządzający specjalną strefą ekonomiczną, Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego oraz związek komunalny.
20. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030) – Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 roku w sprawie przyjęcia Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) M.P. z 2017 r. Poz. 260.
21. Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (TWE) Dz. Urz. UE, 2006 C 321E.
22. Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) Dz. Urz. C 83 z 30.3.2010.
23. Ustawa z dnia 15 lutego 1992r.o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 865).

24. Ustawa z dnia 8 stycznia 1993 o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. z 1993 r. nr 11, poz. 50).
25. Ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. z 1994r. Nr 123, poz.600).
26. Ustawa z dnia 16 listopada 2000 roku o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2000 r. Nr 117, poz. 1228).
27. Ustawa z dnia 02 października 2003 roku o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw (Dz. U. z 2003 r. Nr 188 poz. 1840).
28. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1530).
29. Ustawa o podatku od towarów i usług z dnia 11 marca 2004 (Dz.U. z 2018 r. poz. 2174).
30. Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. Nr 123, poz. 1291 z późn. zm.).
31. Ustawa z dnia 23 czerwca 2006 roku o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz niektórych ustaw (Dz. U. z 2006 r. Nr 141, poz. 997. Tekst jednolity ustawy po zmianach: Dz. U. z 2007 r., Nr 42, poz. 274).
32. Ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 118, poz. 746).
33. Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji (Dz.U. 2018 poz. 1162).
34. Uzasadnienie projektu Ustawy o wspieraniu nowych inwestycji Źródło: <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/proces.xsp>
35. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2009 roku, Sygnatura: II PSK 621/08.

Strony internetowe:

1. <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Zwolnienia-w-Pratt-Whitney-Kilkaset-osob-straci-prace-7945776.html>
2. <https://www.biznes.newsweek.pl/dni-huty-w-krosnie-sa-juz-policzone,38745,1,1.html>

3. www.coi.rzeszow.pl/pl/przewodnik-inwestora/ulgi-i-preferencje-dla-inwestoro/ulgi-w-podatku-dochodowym/
4. <https://www.dziennikzachodni.pl/artykul/462776,po-25-roku-gliwicki-plastal-wychodzi-z-upadlosci,id,t.html?cookie=1>
5. <https://europark.arp.pl/inwestorzy-w-sse/inwestorzy>
6. <https://europark.arp.pl/o-strefie/partnerzy>
7. <https://europark.arp.pl/o-strefie/region>
8. <https://europark.arp.pl/polska-strefa-inwestycji/zaradzajacy-obszarem>
9. www.ey.com/pl_pl/biuletyn-podatkowy-i-prawny/alerty-ey/2021/04/nowa-mapa-pomocy-regionalnej
10. <http://gospodarkapodkarpacka.pl/news/view/7961/nowa-sarzyna-w-strefie-ekonomicznej>
11. https://hej.mielec.pl/pl/11_wiadomosci/52166_kronospan-mielec-wnioskuje-o-dopuszczenie-emisji-metali-ciezkich-do-powietrza.html
12. <https://invest-park.com.pl/>
13. <https://invest-park.com.pl/o-strefie/wsse/historia-walbrzyskiej-specjalnej-strefy-ekonomicznej/>
14. <https://korso.pl/wiadomosci/wszystkie-sily-na-kronospan-interwencja/m0NuNeKFNgVWYb9XJpn5->
15. <https://natemat.pl/233875,mielec-tysiace-ludzi-protestowalo-przeciwko-firmie-kronospan#>
16. <http://www.kpt.krakow.pl/strefa-inwestora/specjalna-strefa-ekonomiczna/>
17. <http://ksse.com.pl/o-klubie,69>
18. <http://ksse.com.pl/o-nas,31>
19. <http://ksse.com.pl/program-silesian-cooperation-centre,62>
20. <http://kssse.pl/pl/przedsiębiorca-partnerzy>
21. http://kssse.pl/upload/content/Do_pobrania/KSSSE_Broszura_2017.pdf
22. <http://lsse.eu/o-lsse/>
23. <https://mpk.rzeszow.pl>
24. <https://mpk.tarnobrzeg.pl/rozklady-jazdy/linia-14/>
25. <https://obanku.pl>
26. <https://powiat-mielecki.pl/aktualnosci/nowe-linie-autobusowe--sprawdz-rozklady-jazdy-1518.html>

27. <https://prnews.pl/raport-prnews-pl-liczba-placowek-bankowych-iii-kw-2020-455192>
28. <https://rzeszow.tvp.pl/49894316/zwolnienia-w-branzach-lotniczej-i-motoryzacyjnej-efekt-koronakryzysu-w-podkarpackich-firmach>
29. <https://rzeszow.uw.gov.pl/aktualnosci/kolej-aglomeracyjna-integruje-podkarpacie/>
30. <https://rzeszow.wyborcza.pl/rzeszow/7,34962,26145604,zwolnieni-pracownicy-zakladow-safran-z-siedziszowa-mlp-w-kropce.html?disableRedirects=true>
31. <http://sse.lodz.pl/informacje/>
32. http://ssempl.pl/?page_id=3718
33. <https://tsse.arp.pl/inwestorzy-tsse/inwestorzy-i-podstrefy-tsse>
34. <https://tsse.arp.pl/o-strefie/o-nas>
35. <https://tsse.arp.pl/o-strefie/zarzadzajacy>
36. <https://tsse.arp.pl/o-strefie/wyniki-strefowe>
37. <http://uniaeuropejska.org/pomoc-publiczna/>
38. <https://wcj24.pl/problem-wysokiego-poziomu-emisji-zanieczyszczen-powietrza-z-zakladow-produkujacych-plyty-drewnopodobne-na-przykladzie-fabryki-kronospan-w-mielcu/>
39. <https://www.arp.pl/dla-inwestorow/sse-euro-park-mielec>
40. <https://www.arp.pl/dla-inwestorow/tsse-euro-park-wislosan>
41. <https://www.ekonomia.rp.pl/artykul/257084.html>
42. <https://www.gov.pl/web/uw-podkarpacki/podkarpacka-kolej-aglomeracyjna-nie-zwalnia-tempa>
43. <http://www.kpt.krakow.pl/o-nas/>
44. <http://www.kpt.krakow.pl/strefa-inwestora/specjalna-strefa-ekonomiczna/>
45. <http://www.kpt.krakow.pl/strefa-inwestora/tereny-inwestycyjne/>
46. <http://www.krosno.pl/pl/dla-przedsiębiorczych/wizytowka-gospodarcza-miasta/specjalne-strefy-ekonomiczne/>
47. <https://www.money.pl/gospodarka/pratt-whitney-rozpoczyna-zwolnienia-w-polsce-setki-osob-na-bruk-6544282368551552a.html>
48. https://www.motogazeta.mojeauto.pl/Mapa_Polskiej_Motoryzacji/Plastal_zlozylniosek_o_upadlosc,a,13146.html
49. <https://www.paih.gov.pl/prawo#>

50. https://www.paih.gov.pl/prawo/prawo_konkurencji/artykuly/prawo_pomocy_publicznej#
51. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/kamienna_gora#
52. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/katowice#
53. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/kostrzyn#
54. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/krakow#
55. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/legnica
56. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/lodz#
57. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/mielec#
58. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/olsztyn#
59. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/slupsk#
60. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/sopot#
61. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/sopot#
62. https://pl.wikipedia.org/wiki/Miejska_Komunikacja_Samochodowa_w_Mielcu
63. <https://www.podatki.gov.pl/abc-podatkow/podatki-w-polsce/>
64. <http://www.sse.com.pl/o-nas/>
65. <https://www.sse.slupsk.pl/index.php/pl/o-strefie-mainmenu/o-strefie>
66. <https://www.sse.slupsk.pl/index.php/pl/oferta-mainmenu/klastry>
67. <http://www.sse.com.pl/skez/czym-jest-skez/>
68. <http://www.sse.com.pl/partnerzy/>
69. www.sse.com.pl/ulgi-i-preferencje/
70. <https://www.sse.slupsk.pl/index.php/pl/o-strefie-mainmenu/o-strefie>
71. <http://www.strefa.gda.pl/klastry,49,pl.html><http://www.strefa.gda.pl/stowarzyszenia,48,pl.html>
72. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/mielec#
73. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/starachowice#
74. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/suwalki#
75. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/tarnobrzeg#
76. <https://www.rp.pl/artykul/504587.html?print=tak>
77. <http://www.ssse.com.pl/o-ssse/o-strefie.html>
78. <http://www.ssse.com.pl/o-ssse/partnerzy.html#szkolnictwo>
79. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/walbrzych#
80. <http://www.umcs.pl/pl/region-w-ujeci-u-geograficznym,5711.htm#page-1>

81. https://wios.rzeszow.pl/wp-content/uploads/2016/11/Mielec_kontrola_prezentacja_listopad-2016.pdf
82. <http://www.wmsse.com.pl/informacje-ogolne-2/>

SPIS TABEL

Tabela 1 Zachęty stosowane w Specjalnych Strefach Ekonomicznych	41
Tabela 2 SSE Wisłosan Tarnobrzeg – obszar i lokalizacja terenów w latach 1997 – 2019	49
Tabela 3 SSE Euro-Park Mielec – obszar i lokalizacja terenów w latach 1995 – 2019	55
Tabela 4 Zagospodarowanie obszaru strefy Euro-Park Mielec w latach 2006-2019	62
Tabela 5 Zagospodarowanie obszaru strefy Wisłosan Tarnobrzeg w latach 2006-2019	63
Tabela 6 Liczba przedsiębiorstw funkcjonujących w SSE Euro-Park Mielec w oparciu o ważne Zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej w SSE – stan przed i po wejściu ustawy o wspieraniu nowych inwestycji	65
Tabela 7 Liczba przedsiębiorstw funkcjonujących w SSE Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg w oparciu o ważne Zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej w SSE – stan przed i po wejściu ustawy o wspieraniu nowych inwestycji	66
Tabela 8 Poniesione nakłady inwestycyjne (narastająco na koniec roku) w mln zł w SSE Mielec oraz SSE Tarnobrzeg w latach 2006-2019	68
Tabela 9 Dynamika nakładów inwestycyjnych w % w SSE Mielec oraz SSE Tarnobrzeg w latach 2006-2019	69
Tabela 10. Struktura geograficzna zainwestowanego kapitału w specjalnych strefach ekonomicznych – stan na grudzień 2019 r.	70
Tabela 11 Miejsca pracy w SSE Euro-Park Mielec i SSE Wisłosan Tarnobrzeg w odniesieniu do łącznej liczby miejsc pracy w strefach ekonomicznych w latach 2006-2019	74
Tabela 12 Dynamika zatrudnienia w podkarpackich SSE (w %) w latach 2006-2019	75
Tabela 13 Cele, hipotezy oraz narzędzia ich weryfikacji wykorzystane w rozprawie doktorskiej	78
Tabela 14 Współczynnik kosztów alternatywnych w latach 2000-2026.....	92
Tabela 15 Matryce punktowe dla wskaźników wykorzystanych w metodzie Banku B.....	104
Tabela 16 Struktura oceny syntetycznej według Banku B	107
Tabela 17 Syntetyczna ocena punktowa według Banku B.....	108
Tabela 18 Kategorie sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstwa według Banku B	108
Tabela 19 Klasyfikacja ilościowa – warianty dla poszczególnych branż.....	109
Tabela 20 Szacunkowe wpływy do budżetu państwa z podatku VAT płaconego przez przedsiębiorców strefowych (w mln zł) – wybrane lata.....	116
Tabela 21 Szacunkowe wpływy do budżetu Państwa z tytułu PIT (w mln zł) – wybrane lata	121
Tabela 22 Szacunkowe wpływy do JST z tytułu PIT (w mln zł) – wybrane lata.....	122
Tabela 23 Łączne wpływy z tytułu CIT do budżetów JST (w mln zł) za lata 2006-2019	125
Tabela 24 Szacunkowe wpływy do budżetów JST z tytułu podatku od nieruchomości (w mln zł) – wybrane lata	126
Tabela 25 Liczba miejsc pracy ogółem oraz dynamika miejsc pracy (w %) w podkarpackich SSE w latach 2006-2019	127
Tabela 26 Wpływ miejsc pracy w specjalnych strefach ekonomicznych na stopę bezrobocia w powiatach województwa podkarpackiego – stan na koniec 2012 r.	131
Tabela 27 Wpływ miejsc pracy w specjalnych strefach ekonomicznych na stopę bezrobocia w powiatach województwa podkarpackiego – stan na koniec 2019 r.	132
Tabela 28 Liczba spółek działających w specjalnych strefach ekonomicznych w województwie podkarpackim według wielkości zatrudnienia (stan na koniec 2019 r.).....	133
Tabela 29 Liczba spółek działających w specjalnych strefach ekonomicznych w województwie podkarpackim według wartości aktywów (stan na koniec 2019 r.).....	134
Tabela 30 Rola specjalnych stref ekonomicznych w lokalnych rynkach pracy wybranych miast województwa podkarpackiego (stan na koniec 2019 r.).....	135
Tabela 31 Rola specjalnych stref ekonomicznych w lokalnych rynkach pracy wybranych powiatów województwa podkarpackiego (stan na koniec 2019 r.).....	136

Tabela 32 Wartość brutto udzielonej pomocy publicznej skierowanej do przedsiębiorstw zlokalizowanych w województwie podkarpackim w latach 2005-2018.....	160
Tabela 33 Wartość udzielonej pomocy publicznej w latach 2005-2018 z podziałem na specjalne strefy ekonomiczne w województwie podkarpackim	161
Tabela 34 Nakłady spółek zarządzających strefami mielecką i tarnobrzeską narastająco (w mln zł) w latach 2005-2019.....	165
Tabela 35 Zagospodarowanie obszaru strefy Euro-Park Mielec w latach 2006 – 2019	168
Tabela 36 Zagospodarowanie obszaru strefy Wisłosan Tarnobrzeg w latach 2006 – 2019	169
Tabela 37 Zwolnienia podatkowe przedsiębiorców i spółek zarządzających strefami (w mln zł) w latach 1998-2018.....	172
Tabela 38 Największe spółki według zatrudnienia i wielkości aktywów z sektora nowoczesności – stan na koniec 2019 r.	176
Tabela 39 Współczynnik majątkochłonności jednego zatrudnionego w spółkach działających w specjalnych strefach ekonomicznych w województwie podkarpackim – stan na koniec 2019 r.	177
Tabela 40 Przedsiębiorstwa objęte badaniem zlokalizowane w SSE Euro-Park Mielec.....	193
Tabela 41 Przedsiębiorstwa objęte badaniem zlokalizowane w SSE Wisłosan Tarnobrzeg	194
Tabela 42 Wyniki finansowe spółek zarządzających specjalnymi strefami ekonomicznymi (w mln zł) w latach 2006-2019.....	198
Tabela 43 Wyniki badania spółek upadłych działających w SSE w latach 2004-2008.....	202
Tabela 44 Nakłady inwestycyjne poniesione przez strefy Euro-Park Mielec oraz Wisłosan Tarnobrzeg w latach 2005-2014	206
Tabela 45 Liczba wydanych zezwoleń na prowadzenie działalności w SSE Mielec oraz SSE Tarnobrzeg w latach 2005-2014	208
Tabela 46 Liczba utworzonych miejsc pracy w strefach Euro-Park Mielec oraz Wisłosan Tarnobrzeg w latach 2005 – 2014.....	210
Tabela 47 Szacowane łączne korzyści i koszty finansowe funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych (w mln zł) – stan na koniec 2019 i 2026 roku	217
Tabela 48 Zdyskontowane przepływy netto dla województwa podkarpackiego wygenerowane przez SSE (w tys. zł) w okresie 2006-2026	220
Tabela 49 Zdyskontowane przepływy netto dla powiatów podkarpackiego wygenerowane przez SSE – wybrane lata (w tys. zł).....	222
Tabela 50 Zdyskontowane przepływy netto dla gmin województwa podkarpackiego wygenerowane przez SSE – wybrane lata (w tys. zł)	223
Tabela 51 Rejony przemysłowe na terenie SSE Euro-Park Mielec na Podkarpaciu	234

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Mielec.....	36
Rysunek 2 Tarnobrzaska Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Wisłosan	37
Rysunek 3 Mapa Pomocy Regionalnej na lata 2014-2020 dla Polski.....	43
Rysunek 4 Lokalizacja SSE Wisłosan Tarnobrzeg przed wejściem ustawy o <i>wspieraniu nowych inwestycji</i>	47
Rysunek 5 Obecne rozmieszczenie terenów SSE Wisłosan Tarnobrzeg	48
Rysunek 6 Lokalizacja SSE Euro-Park Mielec przed wejściem ustawy o <i>wspieraniu nowych inwestycji</i>	54
Rysunek 7 Obecne rozmieszczenie terenów SSE Euro-Park Mielec	59
Rysunek 8 Poziom zagospodarowania terenów SSE Mielec oraz SSE Tarnobrzeg w latach 2006-2019	64
Rysunek 9 Pochodzenie kapitału według kraju inwestora w specjalnych strefach ekonomicznych – stan na grudzień 2019	71
Rysunek 10 Szacowane wpływy do budżetu Państwa z tytułu podatku VAT – wybrane lata.....	117
Rysunek 11 Zatrudnienie ogółem w SSE Euro-Park Mielec oraz SSE Wisłosan Tarnobrzeg w latach 2006-2019	128
Rysunek 12 Dynamika miejsc pracy w SSE Euro-Park Mielec, SSE Wisłosan Tarnobrzeg oraz 14 SSE w latach 2006-2019	128
Rysunek 13 Liczba dostępnych placówek bankowych i SKOK-ów na terenie Mielca i Tarnobrzega w latach 2011-2021	151
Rysunek 14 Średnie wydatki na CSR spółek zarządzających SSE w latach 2000-2012	155
Rysunek 15 Poziom zagospodarowania terenów inwestycyjnych SSE Mielec, SSE Tarnobrzeg oraz wszystkich 14 SSE w latach 2006-2019.....	170
Rysunek 16 Miejsca spółek zarządzających podkarpackimi strefami ekonomicznymi w latach 2006-2019.....	199
Rysunek 17 Wyniki finansowe podkarpackich spółek zarządzających SSE w latach 2006 - 2019 (dane w tys. zł)	200
Rysunek 18 Dynamika nakładów inwestycyjnych w SSE Euro-Park Mielec i SSE Wisłosan Tarnobrzeg w latach 2006-2014.....	207
Rysunek 19 Liczba wydanych zezwoleń na prowadzenie działalności w SSE Mielec oraz SSE Tarnobrzeg w latach 2005-2014.....	208
Rysunek 20 Łączna liczba zezwoleń na prowadzenie działalności w SSE Mielec oraz SSE Tarnobrzeg w latach 2005-2014.....	209

ZAŁĄCZNIKI

Zał. 1 Ocena kondycji finansowej przedsiębiorstw działających w SSE Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg przy wykorzystaniu modeli dyskryminacyjnych w latach 2006-2019

Rok / Model	A. Holdy	Poznański	D. Appenzeller i K. Szarzec	T. Maślanki	M. Potocznej i O. Wiśniewskiej	S. Hermana	A. Waszkowskiego
ZKM Forging Sp. z o. o.							
2006	0,897	3,597	1,119	0,466	-4,608	0,621	1,153
2007	1,139	4,203	1,480	0,419	-3,974	0,498	1,299
2008	1,554	4,970	1,857	1,543	-4,802	0,773	1,782
2009	2,163	5,187	2,362	0,162	-1,791	0,184	1,735
2010	2,017	5,216	2,276	1,808	-2,499	0,711	1,924
2011	0,977	2,913	0,670	1,557	-4,280	1,323	0,855
2012	3,544	7,440	3,630	3,436	-5,370	1,791	3,463
2013	4,406	8,052	4,384	3,303	-3,754	2,041	4,161
2014	4,014	8,222	3,980	3,541	-4,725	2,143	3,766
2015	5,329	11,212	5,549	5,293	-6,524	2,772	4,594
2016	4,988	8,892	4,531	4,356	-3,526	2,125	3,553
2017	4,575	9,167	4,371	3,807	-3,839	2,144	3,613
2018	4,500	8,488	4,202	3,010	-3,813	2,033	3,640
2019	5,888	11,183	5,920	4,351	-5,135	2,472	4,638
Baltic Wood S. A.							
2006	1,387	5,132	1,233	0,699	-5,100	0,971	1,693
2007	0,611	4,015	0,154	-0,043	-4,489	0,694	-4,902
2008	0,207	2,232	-0,463	1,051	-5,879	0,382	6,633
2009	0,063	3,081	1,101	0,424	-3,273	0,201	3,103
2010	1,458	3,384	0,827	0,022	-2,783	0,247	1,318
2011	1,961	5,091	1,443	0,677	-3,214	0,395	1,527
2012	2,034	4,599	1,599	-0,021	-2,638	0,485	1,780
2013	1,261	3,823	0,598	0,146	-3,158	0,601	1,362
2014	0,864	2,795	0,062	0,070	-3,630	0,678	0,101
2015	0,830	2,365	-0,182	-0,640	-4,016	0,753	-4,585
2016	0,982	2,982	0,798	1,192	-4,677	0,537	-2,859
2017	2,167	4,115	1,484	2,152	-4,855	1,229	2,823
2018	2,981	5,239	2,466	2,319	-4,874	1,337	2,916
2019	1,578	3,325	0,703	2,214	-4,484	1,343	2,644
Bester Medical System Sp. z o. o.							
2006	1,251	4,661	1,012	1,786	-0,131	1,792	1,631
2007	1,922	5,689	1,549	2,400	-0,118	1,793	2,507
2008	1,733	5,072	1,431	2,796	-0,193	2,092	2,910
2009	2,094	7,528	2,131	4,414	-0,364	2,547	2,954
2010	0,942	4,082	0,955	0,940	-0,642	2,117	2,554
2011	0,952	5,659	0,977	2,509	-0,377	2,769	2,469
2012	1,592	7,608	3,949	5,410	-0,659	2,478	2,913
2013	4,124	10,187	4,128	5,315	-0,565	2,482	4,116
2014	3,602	10,460	4,012	3,543	-0,673	2,234	2,684
2015	7,506	19,465	8,568	9,830	-1,224	3,725	4,789
2016	5,091	14,027	6,509	11,019	-0,126	1,875	2,151
2017	6,603	15,558	6,800	15,605	-1,366	4,184	8,256
2018	6,766	15,689	7,102	11,981	-1,099	4,483	9,653
2019	12,309	27,717	13,717	41,576	-1,721	8,410	20,700
Dezamet S. A.							
2006	1,249	3,210	1,022	0,631	-1,253	1,012	1,552
2007	1,547	3,754	0,665	0,216	-0,989	1,943	4,219
2008	1,669	6,491	0,876	1,069	-1,309	1,422	3,325

2009	2,916	3,140	2,374	1,667	-2,789	2,822	4,803
2010	2,130	3,203	1,278	3,291	-1,601	2,095	5,514
2011	1,064	1,202	1,491	0,601	-4,742	0,368	3,741
2012	0,173	-2,080	0,161	-0,383	-2,997	-0,703	3,539
2013	0,323	-0,878	0,137	-0,273	-3,410	-0,031	2,060
2014	0,195	-2,096	-0,360	-0,523	-1,977	-0,631	1,238
2015	0,902	1,386	0,175	0,328	-2,131	0,799	0,723
2016	0,892	1,011	0,332	0,576	-2,333	0,993	0,753
2017	0,701	2,031	0,425	0,837	-9,409	1,403	0,394
2018	0,459	0,492	0,384	0,659	-6,942	0,906	0,322
2019	0,067	-0,530	-0,611	0,747	-1,876	0,121	-0,367
Eurometal S. A.							
2006	0,256	0,479	0,028	-0,019	-12,873	0,458	6,462
2007	0,372	1,497	0,070	0,688	-12,099	0,975	6,117
2008	0,231	1,693	0,417	0,913	-10,939	0,572	-3,227
2009	0,034	0,588	-0,043	-0,352	-3,707	0,464	4,589
2010	0,237	0,521	0,081	1,188	-1,778	0,438	8,118
2011	0,330	0,846	0,192	1,051	-2,559	0,552	1,165
2012	0,375	1,196	0,297	0,126	-2,415	0,497	-9,415
2013	0,281	1,101	0,213	0,100	-2,936	0,593	2,141
2014	0,391	2,065	0,525	0,237	-2,767	0,636	-0,504
2015	0,239	1,287	0,226	0,115	-4,128	0,536	4,648
2016	0,404	1,091	0,220	0,340	-4,211	0,735	4,488
2017	0,376	0,818	0,246	0,470	-8,436	0,304	-5,991
2018	0,559	1,534	0,456	0,689	-9,574	0,433	-0,867
2019	0,577	1,168	0,276	1,156	-9,829	0,651	-7,917
Feniks Metals Sp. z o. o.							
2006	-0,139	0,444	-0,210	-0,771	0,732	-0,663	1,747
2007	0,027	1,098	0,044	0,697	-0,816	0,490	1,184
2008	0,870	1,922	0,572	1,081	-0,842	0,651	2,053
2009	0,885	1,934	0,349	1,502	-1,612	0,976	1,318
2010	0,787	1,110	0,117	1,839	-1,809	0,973	1,731
2011	1,265	1,753	0,533	3,408	-2,993	1,154	3,350
2012	1,231	1,629	0,533	2,119	-2,522	1,093	2,783
2013	2,842	3,823	2,517	2,590	-3,365	1,050	3,223
2014	1,705	2,669	1,311	1,666	-2,873	0,787	2,763
2015	1,720	2,595	1,133	1,579	-2,009	0,914	3,713
2016	1,772	3,072	1,269	2,755	-5,734	1,127	2,762
2017	1,494	2,191	0,968	2,055	-5,699	0,881	2,601
2018	1,221	0,912	1,092	1,992	-3,699	0,899	1,681
2019	1,747	2,102	1,223	1,829	-4,672	0,785	2,360
Hensfort Sp. z o. o.							
2006	1,812	3,042	1,136	6,713	-0,200	1,309	4,098
2007	2,491	4,343	1,664	12,643	-0,444	1,770	7,179
2008	1,448	2,375	0,881	3,653	-0,265	0,960	2,694
2009	1,612	2,378	1,148	2,954	-0,155	0,775	2,723
2010	1,345	2,429	0,977	3,250	-0,243	0,821	2,220
2011	1,002	2,019	0,877	2,109	-0,331	0,571	1,992
2012	0,763	1,201	0,592	0,992	-0,196	0,183	-1,426
2013	0,330	0,719	0,290	0,422	-0,553	0,288	-1,498
2014	0,686	1,614	0,524	1,647	-0,376	0,619	-1,624
2015	0,672	1,400	0,677	1,177	-0,422	0,803	-0,930
2016	0,726	1,228	0,812	1,209	-0,641	0,579	-1,317
2017	0,553	1,601	0,416	1,874	-0,604	0,580	-2,516
2018	0,746	1,865	0,522	4,745	-1,182	0,857	-3,802
2019	0,344	1,384	0,295	2,091	-0,703	0,455	-8,489

Iwamet Sp. z o. o.							
2006	0,668	10,304	0,526	2,076	-1,298	4,943	-0,025
2007	0,939	7,206	0,136	0,693	-3,061	4,075	5,501
2008	1,312	2,943	0,452	3,764	-1,228	1,413	7,781
2009	0,326	0,993	-0,137	0,636	-0,115	0,605	6,219
2010	0,579	2,031	0,194	0,962	-0,080	0,533	17,095
2011	0,987	2,444	0,391	0,911	-0,267	0,536	-11,966
2012	0,595	1,581	0,163	0,904	-0,416	0,559	6,361
2013	4,448	2,486	0,525	0,854	-0,276	0,380	-0,590
2014	-6,632	3,652	0,833	1,400	-0,998	0,855	0,601
2015	1,830	3,648	0,694	1,497	-1,514	1,065	-0,271
2016	1,489	3,091	0,788	1,597	-1,017	1,635	0,719
2017	1,405	3,369	0,753	1,992	-1,262	0,872	0,687
2018	2,076	5,569	1,821	3,234	-1,785	1,222	1,972
2019	2,803	7,241	2,655	4,380	-2,062	1,519	2,421
MSC Metal Cleaning Service Sp. z o. o.							
2006	3,266	8,648	2,796	11,791	-0,263	3,633	10,467
2007	2,180	5,786	1,665	4,581	-0,222	2,103	4,892
2008	-1,192	-0,941	-1,125	-0,087	-0,015	2,285	3,958
2009	2,812	7,460	2,350	3,494	-0,075	3,218	6,056
2010	5,276	13,839	5,520	12,262	-0,197	5,192	9,623
2011	8,560	21,568	9,504	15,623	-0,191	6,797	12,202
2012	4,680	12,808	4,402	26,901	-0,282	5,100	11,103
2013	4,899	12,919	4,931	15,187	-0,244	5,352	12,006
2014	1,859	6,148	1,636	5,847	-3,551	2,723	3,910
2015	1,590	3,845	1,672	3,805	1,887	0,864	2,252
2016	1,594	3,104	1,553	2,119	1,745	0,799	3,454
2017	1,859	2,189	2,669	1,847	1,337	0,899	3,677
2018	0,634	1,864	5,086	0,357	1,017	0,868	6,652
2019	0,796	2,911	0,459	0,260	-0,158	1,001	-5,638
Pilkington Automotive Poland Sp. z o.o.							
2006	1,110	2,982	0,824	0,614	-9,345	0,932	1,458
2007	1,122	2,410	0,704	0,320	-9,720	0,665	1,289
2008	1,122	2,410	0,712	1,481	-9,696	0,665	1,336
2009	1,390	2,740	0,985	3,205	-15,987	1,263	2,016
2010	1,481	2,952	0,887	3,521	-16,582	1,386	2,533
2011	1,654	3,828	1,225	1,237	-14,219	0,863	2,317
2012	0,871	1,978	0,242	-0,207	-11,181	0,394	1,072
2013	1,143	2,738	0,984	0,097	-20,948	0,461	1,335
2014	0,915	2,347	0,746	0,095	-21,452	0,468	0,936
2015	0,953	0,997	0,672	0,951	-2,452	0,158	0,736
2016	2,015	1,470	0,466	1,093	-2,142	0,888	0,368
2017	1,035	1,946	0,588	1,491	-24,107	0,644	0,592
2018	1,100	2,204	0,745	1,461	-25,724	0,675	1,188
2019	0,923	1,343	0,395	1,489	-23,186	0,632	-0,469
POL-PANEL Sp. z o. o.							
2006	0,957	1,398	0,188	0,541	-0,098	0,888	-6,716
2007	0,926	2,551	0,652	0,809	-0,206	0,730	0,541
2008	-0,550	-0,791	-1,201	-1,278	-2,103	-0,033	0,005
2009	1,315	3,261	0,941	2,813	-0,823	1,465	1,678
2010	0,876	1,626	0,415	0,732	-0,446	0,563	0,715
2011	0,914	1,314	0,397	0,459	-0,376	0,393	0,698
2012	1,216	1,708	0,562	1,120	-0,707	0,590	0,971
2013	1,326	2,099	0,800	1,253	-0,698	0,676	1,758
2014	1,206	1,006	0,387	0,673	-0,431	0,519	1,489
2015	1,014	1,081	0,289	0,437	-0,386	0,421	0,958
2016	1,009	0,922	0,205	0,502	-0,231	0,119	0,477
2017	0,743	0,415	0,053	0,381	-0,373	0,267	-3,251

2018	0,808	1,205	0,235	1,213	-0,864	0,668	-1,796
2019	0,591	0,585	-0,016	0,398	-0,683	0,366	-5,539
Rymatex Sp. z o. o.							
2006	0,439	4,240	1,067	1,277	-0,124	1,539	2,079
2007	0,291	3,817	0,660	1,332	-0,288	1,855	-17,981
2008	2,560	7,044	3,456	1,908	-0,317	1,897	2,341
2009	3,547	7,928	4,291	2,801	-0,543	1,994	2,133
2010	9,526	16,143	11,237	3,367	-0,561	2,125	2,097
2011	18,091	28,232	21,414	3,280	-0,565	2,084	2,107
2012	6,830	12,254	7,850	2,985	-0,624	2,189	2,290
2013	5,754	12,506	6,591	4,061	-0,957	2,502	2,614
2014	12,698	22,000	14,629	7,801	-1,475	3,310	4,211
2015	4,796	11,157	5,048	8,750	-1,986	3,564	4,358
2016	5,492	10,920	6,745	11,092	-1,722	3,958	5,255
2017	7,939	13,513	8,496	12,655	-1,700	4,158	6,285
2018	1,267	4,437	1,335	2,644	-1,312	1,469	1,644
2019	1,013	4,191	1,102	1,952	-1,882	1,576	1,514
Schollglas Polska Sp. z o. o.							
2006	4,784	9,099	4,213	5,871	-0,455	2,261	15,173
2007	-2,192	-0,782	-0,587	-3,993	1,086	-0,163	4,355
2008	1,915	2,493	1,372	-2,015	1,082	-0,066	4,130
2009	0,943	1,028	0,479	2,551	-0,612	0,176	0,511
2010	1,073	1,839	0,587	2,254	-0,600	0,562	0,303
2011	2,288	4,259	1,499	4,423	-0,971	1,110	6,218
2012	2,580	4,692	1,666	5,537	-1,061	1,511	9,008
2013	5,788	11,198	5,181	20,148	-1,930	3,571	24,016
2014	4,958	10,383	4,481	12,898	-1,817	2,904	14,121
2015	3,492	9,829	3,910	7,989	-0,982	2,009	10,432
2016	4,829	9,419	4,230	8,612	-1,599	2,775	6,401
2017	1,106	3,438	0,884	0,838	-0,659	0,555	1,081
2018	-0,028	-0,075	-0,258	-1,753	2,264	-0,650	4,815
2019	-0,011	0,630	-0,074	0,135	0,496	-0,061	7,338
Superior Industries							
2006	1,735	5,926	1,750	3,672	-1,039	1,933	2,349
2007	1,678	4,784	1,341	3,930	-0,690	1,675	2,397
2008	1,731	4,624	1,395	1,486	-0,141	1,100	2,193
2009	1,736	4,976	1,293	6,515	-0,567	1,906	3,614
2010	2,549	6,889	2,151	7,965	-0,882	2,332	5,292
2011	1,335	3,813	0,920	4,936	-2,154	1,426	1,835
2012	1,437	3,731	0,960	4,091	-1,376	1,378	2,152
2013	1,545	3,751	1,008	4,746	-1,707	1,413	2,745
2014	1,023	2,900	0,449	3,181	-2,242	1,529	-1,427
2015	0,913	3,265	0,331	3,091	-5,106	2,009	4,168
2016	1,317	2,671	1,395	3,480	-1,776	1,878	2,752
2017	1,739	1,626	2,957	2,548	0,371	1,755	5,155
2018	1,975	2,470	1,559	1,991	1,282	2,371	3,332
2019	2,474	2,659	1,315	2,416	1,356	3,312	3,525
Tarkon Sp. z o. o.							
2006	1,123	4,165	1,117	1,339	-0,267	1,002	1,245
2007	0,812	2,523	0,584	1,439	-0,249	0,870	0,030
2008	0,776	3,899	0,920	1,772	-0,697	1,211	-0,087
2009	1,164	4,392	1,090	2,180	-0,505	1,359	1,414
2010	1,063	3,236	0,811	1,559	-0,424	1,139	1,138
2011	0,514	2,074	0,391	1,010	-0,355	0,756	-2,453
2012	0,382	1,994	0,232	0,349	-0,365	0,765	11,381
2013	0,933	3,413	0,677	2,312	-1,205	1,474	-1,430
2014	1,074	2,917	0,679	2,073	-0,802	1,261	0,663
2015	1,288	3,155	0,748	2,362	-0,800	1,398	1,746

2016	1,906	4,576	1,411	4,417	-1,497	1,901	3,672
2017	1,515	3,574	0,966	2,229	-1,406	1,492	2,384
2018	2,150	4,211	1,563	5,165	-1,119	1,098	4,775
2019	1,103	2,083	0,844	1,076	-0,269	0,537	1,622
Thoni Alutec Sp. z o. o.							
2006	2,267	7,301	1,904	9,069	-0,870	2,893	3,900
2007	1,646	5,697	1,534	4,156	-0,902	2,049	2,299
2008	1,770	5,965	1,989	3,057	-0,843	1,470	2,076
2009	1,417	5,505	1,405	3,399	-0,825	1,759	2,192
2010	1,681	5,225	1,514	4,207	-0,960	1,801	2,612
2011	2,692	6,979	2,518	6,300	-1,508	2,196	3,451
2012	2,989	6,229	2,602	4,077	-1,351	2,153	4,382
2013	3,742	7,334	3,384	4,608	-1,287	2,473	4,503
2014	3,754	6,871	3,265	3,711	-1,045	2,394	5,062
2015	4,340	7,883	3,915	5,591	-1,459	2,858	6,170
2016	4,091	7,990	4,014	7,099	-1,059	2,227	6,379
2017	5,357	10,129	5,035	10,303	-1,182	3,787	9,134
2018	4,826	8,823	4,367	7,452	-1,462	3,640	9,693
2019	4,987	9,794	4,835	8,010	-1,901	2,826	5,477
Wipasz S. A.							
2006	1,045	1,888	0,720	1,521	-0,163	0,619	1,275
2007	1,480	3,718	1,340	2,080	-0,492	0,836	1,932
2008	0,529	1,208	0,419	0,488	-9,235	0,301	-2,099
2009	0,522	1,319	0,400	0,699	-0,338	0,455	-3,227
2010	0,507	1,103	0,337	0,917	-0,607	0,497	-7,789
2011	0,507	1,244	0,338	1,250	-0,788	0,531	-10,844
2012	0,567	1,155	0,374	0,782	-0,730	0,408	-2,885
2013	0,707	1,576	0,482	1,137	-1,110	0,568	-1,270
2014	0,880	1,992	0,591	0,908	-1,024	0,561	0,201
2015	0,889	2,130	0,729	0,818	-0,654	0,409	0,496
2016	0,807	1,791	0,706	1,109	-0,779	0,497	0,136
2017	0,789	1,640	0,477	1,223	-1,519	0,594	-1,653
2018	0,714	2,048	0,455	1,744	-1,819	0,626	-5,025
2019	0,939	2,558	0,662	1,639	-1,943	0,640	-0,286
Wtór Steel Sp. z o. o.							
2006	-0,532	-0,613	-0,598	-0,617	0,169	-0,069	2,519
2007	-0,351	-0,446	-0,272	0,003	-0,045	0,149	6,522
2008	0,127	0,417	-0,177	1,036	-0,418	0,517	9,896
2009	0,005	-0,033	-0,053	0,439	-0,267	0,464	5,146
2010	0,145	1,078	0,041	1,215	-0,673	0,817	6,587
2011	0,712	1,245	0,198	1,791	-0,677	1,113	6,879
2012	0,957	1,757	0,224	2,436	-1,498	1,011	3,836
2013	1,281	1,985	0,370	2,685	-1,142	1,052	-1,468
2014	1,841	3,366	0,751	5,138	-1,405	1,630	4,255
2015	1,335	2,127	0,345	3,243	-0,279	1,336	-3,554
2016	1,009	1,972	0,405	2,072	-0,739	1,627	3,549
2017	0,674	1,509	0,432	1,769	-0,211	1,332	3,774
2018	0,292	1,002	-0,139	1,526	-0,706	0,557	11,915
2019	0,244	1,541	-0,071	1,526	-1,260	0,744	10,608
Zakłady Farmaceutyczne Polpharma S.A. (Polska)							
2006	3,042	7,496	2,627	9,270	-0,380	3,732	6,595
2007	1,276	4,831	1,136	2,713	-0,401	1,803	1,699
2008	2,294	5,974	2,083	4,905	-0,376	2,296	3,190
2009	1,976	5,464	1,680	4,758	-0,353	2,190	3,161
2010	1,791	4,653	1,332	4,203	-0,263	2,179	3,765
2011	0,945	3,467	0,571	0,694	-1,227	1,289	0,166
2012	0,715	3,681	0,651	0,424	-1,448	1,112	0,495
2013	0,760	2,962	0,530	0,568	-1,703	1,118	-5,214

2014	0,748	2,772	0,400	0,638	-1,735	1,219	2,359
2015	0,740	2,088	0,323	0,106	-1,615	1,047	6,504
2016	0,326	0,828	-0,121	0,401	-1,726	0,851	3,849
2017	0,326	1,399	0,035	0,972	-1,937	0,878	4,438
2018	0,011	1,016	-0,069	0,183	-1,924	0,645	4,064
2019	-0,161	1,075	-0,034	0,505	-1,940	0,793	3,176
ZSChiM Piotrowice II Sp. z o.o.							
2006	1,907	4,957	1,430	2,997	-2,182	1,225	7,958
2007	1,745	4,530	1,244	2,711	-2,337	1,076	6,332
2008	1,165	3,655	0,561	2,169	-2,277	0,980	-1,150
2009	1,169	3,354	0,177	0,913	-1,780	0,762	-2,934
2010	1,414	3,699	0,911	1,248	-1,722	0,801	2,966
2011	1,388	2,403	0,625	-1,413	-1,534	-0,153	2,252
2012	1,338	3,473	1,135	-0,913	0,457	0,422	2,725
2013	1,029	3,414	1,965	-1,477	0,578	0,342	3,066
2014	0,882	2,583	1,430	-0,826	0,145	0,324	4,720
2015	3,531	5,505	4,347	3,789	0,096	-1,680	6,284
2016	5,593	7,593	5,693	4,593	0,091	-1,225	6,243
2017	8,936	20,902	10,814	6,938	-0,050	-0,601	5,376
2018	9,212	21,436	11,089	11,423	-0,037	0,415	5,337
2019	13,572	31,169	16,131	14,564	-0,014	0,473	2,674

Źródło: Opracowanie własne.

Załącznik 2 Ocena kondycji finansowej przedsiębiorstw działających w SSE Euro-Park Mielec przy wykorzystaniu modeli dyskryminacyjnych w latach 2006-2019

Rok / Model	A. Holdy	Poznański	D. Appenzeller i K. Szarzec	T. Maślanki	M. Potocznej i O. Wiśniewskiej	S. Hermana	A. Waszkowskiego
Basco 2 Sp. z o. o. Sp. k.							
2006	1,262	2,250	0,851	2,629	-0,124	0,978	2,083
2007	-0,992	-1,124	-0,772	-0,921	-0,292	0,982	2,299
2008	1,320	1,859	0,791	2,389	-0,270	0,730	2,294
2009	1,671	2,540	1,048	3,029	-0,418	0,898	3,346
2010	1,659	2,498	1,032	2,712	-0,459	0,878	3,332
2011	1,078	2,221	0,786	1,351	-0,468	0,654	1,354
2012	1,018	1,679	0,642	1,265	-0,490	0,595	1,241
2013	1,135	2,139	0,743	1,498	-0,653	0,794	1,533
2014	1,050	1,706	0,607	1,154	-0,533	0,695	1,313
2015	1,234	1,941	0,714	1,612	-0,697	0,825	1,832
2016	1,214	1,517	0,912	1,782	-0,729	0,115	1,889
2017	1,245	0,791	0,892	1,996	-0,955	0,829	2,348
2018	1,381	-0,073	0,798	1,848	-1,389	0,916	2,206
2019	1,248	1,900	0,706	1,288	-1,166	0,759	1,768
BISPOL Sp. z o. o.							
2006	5,235	4,981	-0,776	-0,897	-3,852	0,901	-1,173
2007	-0,991	-0,617	-1,355	-2,102	0,928	0,977	0,572
2008	0,893	1,247	0,470	2,108	-1,562	0,931	0,420
2009	1,104	2,197	0,765	3,306	-3,723	1,354	1,112
2010	1,069	1,961	0,758	1,789	-2,373	0,861	1,757
2011	1,336	2,278	0,921	2,268	-3,030	0,941	1,016
2012	1,012	1,618	0,619	1,204	-1,742	0,641	1,253
2013	1,123	2,029	0,750	1,780	-2,890	0,829	1,204
2014	1,150	1,967	0,701	2,428	-3,414	0,957	1,013
2015	1,097	2,096	0,698	1,742	-3,878	0,935	1,161
2016	1,995	2,106	0,729	1,992	-5,278	1,932	2,112
2017	1,149	1,916	0,685	2,877	-8,536	1,041	1,066

2018	1,760	2,382	1,050	4,346	-8,526	1,363	2,914
2019	2,314	3,112	1,483	6,212	-8,490	1,772	5,004
Bodycote Polska Sp. z o. o.							
2006	-2,825	-5,680	0,056	-2,275	-0,273	0,017	2,235
2007	-2,271	-4,476	0,235	-0,413	-1,094	0,757	3,638
2008	-1,431	-4,096	-0,007	-1,113	-0,960	0,525	2,255
2009	-1,401	-3,632	-0,012	-0,542	-0,770	0,521	1,647
2010	-1,351	0,746	0,674	2,309	-1,445	1,221	3,583
2011	-0,928	1,116	0,535	4,414	-2,103	1,655	5,172
2012	1,171	6,653	2,617	2,896	-1,964	1,920	1,477
2013	2,025	7,872	3,317	2,797	-1,676	1,792	1,578
2014	1,454	6,179	2,498	2,737	-1,980	1,873	1,773
2015	2,422	8,251	3,431	2,303	-1,087	1,268	1,783
2016	1,421	5,536	2,229	2,338	-1,434	1,573	1,773
2017	1,652	5,762	2,352	3,938	-2,153	1,898	2,039
2018	1,751	5,793	2,349	3,729	-2,081	1,898	2,430
2019	1,708	5,571	2,209	3,007	-1,140	1,301	2,761
BRW Sp. z o. o.							
2006	3,659	6,330	3,216	8,896	-10,327	4,816	7,832
2007	5,796	10,664	5,728	12,225	-11,001	6,730	10,657
2008	5,403	9,706	5,381	15,871	-14,567	6,804	11,035
2009	4,978	9,123	4,845	11,374	-9,685	6,271	9,170
2010	4,143	7,314	3,750	7,176	-6,311	4,953	7,258
2011	3,675	6,148	3,121	6,919	-4,870	5,025	7,469
2012	4,289	7,813	4,152	7,146	-4,850	5,227	7,999
2013	3,048	5,338	2,478	4,603	-4,133	4,063	6,168
2014	3,106	5,786	2,606	5,060	-4,334	4,135	6,495
2015	2,923	6,000	2,640	4,771	-4,779	3,694	5,925
2016	3,585	7,672	3,384	4,334	-4,775	4,366	6,684
2017	3,149	5,880	3,479	4,037	-9,917	4,606	9,312
2018	2,774	5,130	3,045	4,163	-10,737	3,780	7,965
2019	3,049	5,980	2,879	3,699	-9,362	3,600	7,107
BSH Sprzęt Gospodarstwa Domowego Sp. z o. o.							
2006	1,357	3,778	0,966	4,731	-64,110	1,666	0,862
2007	1,242	3,284	0,851	4,233	-64,863	1,486	-0,279
2008	0,610	1,581	0,492	2,322	-52,182	0,901	-9,929
2009	1,427	3,459	1,069	5,872	-73,889	1,312	1,729
2010	1,253	3,181	1,038	5,258	-75,464	1,265	1,242
2011	0,872	1,848	0,717	3,141	-62,139	0,786	-0,260
2012	1,004	2,058	0,759	2,148	-47,211	0,765	0,288
2013	0,520	2,110	0,623	1,137	-31,616	0,400	-0,782
2014	0,435	1,666	0,400	1,050	-41,950	0,410	-2,869
2015	0,520	1,651	0,404	1,429	-39,775	0,556	-6,435
2016	0,455	1,287	0,354	1,492	-38,837	0,477	-12,451
2017	0,385	0,882	0,205	1,433	-43,117	0,482	20,920
2018	0,298	0,804	0,116	1,143	-48,622	0,540	8,453
2019	0,328	0,762	0,066	1,161	-47,118	0,584	7,550
BURY Sp. z o. o.							
2006	1,943	4,086	1,509	3,175	-1,866	1,093	2,898
2007	2,231	4,384	1,651	3,671	-2,209	1,355	3,850
2008	2,148	4,455	1,600	3,797	-2,496	1,258	3,490
2009	2,313	4,680	1,752	4,108	-2,592	1,375	3,577
2010	2,530	4,432	1,846	4,262	-1,891	1,407	4,723
2011	3,339	6,883	2,835	4,293	-2,135	1,843	6,082
2012	3,473	6,205	2,867	4,040	-0,762	1,724	7,152
2013	3,060	5,801	2,546	3,313	-2,518	1,628	4,689
2014	1,428	3,207	0,972	1,568	-2,585	1,049	1,874
2015	1,930	3,818	1,343	2,964	-4,881	1,445	3,302

2016	1,997	3,879	1,455	3,672	-5,583	3,455	2,209
2017	2,048	3,756	1,393	4,266	-9,732	1,481	3,993
2018	2,167	4,503	1,576	5,145	-16,570	1,870	4,004
2019	2,671	5,439	2,131	7,089	-19,538	2,018	4,806
COBI Factory S.A.							
2006	1,118	2,643	0,441	1,505	-0,202	1,185	1,501
2007	0,963	1,623	0,161	1,395	0,035	0,563	1,258
2008	0,703	2,187	0,227	1,384	-0,039	0,907	0,078
2009	1,142	3,302	0,633	4,064	-0,181	1,660	1,641
2010	0,471	3,327	0,394	2,196	-0,754	1,896	8,254
2011	0,075	2,454	0,028	1,265	-1,151	1,588	4,953
2012	0,548	3,398	0,402	3,329	-2,078	2,145	7,348
2013	0,463	2,911	0,269	2,044	-2,275	1,767	6,516
2014	0,342	1,396	-0,424	1,228	-0,764	1,067	4,751
2015	0,484	0,496	-0,708	0,844	0,036	0,415	10,355
2016	0,590	1,325	-0,414	1,370	-0,649	1,093	11,084
2017	0,631	1,364	-0,348	1,800	-0,725	1,067	-10,967
2018	0,539	0,766	-0,560	1,548	-0,276	0,740	10,761
2019	0,673	1,932	-0,072	2,350	-1,208	1,325	-5,315
CREO Sp. z o. o.							
2006	0,097	0,478	0,270	0,309	0,028	0,274	21,196
2007	0,620	2,748	0,832	2,250	-0,113	1,096	0,355
2008	1,811	5,696	1,581	6,050	-1,120	2,233	4,479
2009	1,142	3,849	1,042	3,006	-0,941	1,409	2,264
2010	1,414	4,345	1,456	1,153	-0,265	0,563	2,616
2011	0,939	3,216	1,005	2,084	-0,445	0,802	1,639
2012	0,689	2,455	0,714	1,584	-1,160	0,936	-0,239
2013	0,504	2,089	0,472	0,992	-0,975	0,788	-24,435
2014	2,228	6,468	2,436	1,907	-0,640	0,843	2,729
2015	2,791	7,697	3,129	1,565	-0,437	0,699	2,364
2016	1,902	7,112	3,928	2,901	-0,007	0,999	3,365
2017	3,490	9,819	4,091	3,118	-0,131	1,639	3,367
2018	5,324	11,277	5,378	3,365	-0,265	1,655	6,694
2019	4,150	9,895	4,270	2,075	-0,192	1,315	5,013
Creuzet Polska Sp. z o. o.							
2006	1,422	4,800	1,502	2,912	-0,206	1,997	1,542
2007	2,648	6,119	2,226	4,113	0,022	2,761	6,902
2008	2,516	6,208	2,404	4,745	0,009	2,334	5,406
2009	2,789	7,617	3,113	4,659	-0,009	0,934	4,456
2010	3,609	9,682	4,246	5,032	-0,336	2,413	3,702
2011	2,878	7,775	3,020	5,490	-0,304	2,387	3,976
2012	2,991	8,192	3,112	5,183	-0,377	2,107	3,996
2013	3,295	8,229	3,227	7,232	-0,355	2,659	5,693
2014	2,978	6,982	2,803	5,387	-0,140	2,328	5,977
2015	2,714	7,277	2,433	11,082	-0,934	2,783	5,983
2016	0,928	0,113	0,394	3,425	-0,038	1,785	3,933
2017	0,453	-0,356	-0,365	-0,833	0,900	-0,366	3,741
2018	-0,584	-5,513	-1,583	-3,481	2,819	-2,868	2,226
2019	-0,636	-3,865	-0,856	-2,311	1,380	-1,516	2,457
Dębica S. A.							
2006	1,201	2,669	0,740	0,895	-30,155	1,017	1,488
2007	1,102	2,372	0,632	0,744	-26,800	0,923	1,008
2008	0,754	2,491	0,389	1,956	-36,499	1,063	0,588
2009	1,171	3,204	0,654	3,249	-35,126	1,350	2,159
2010	0,841	2,370	0,549	1,843	-34,358	0,954	0,832
2011	0,939	2,276	0,551	2,222	-38,860	0,956	1,118
2012	1,040	2,878	0,642	2,863	-31,744	1,092	1,171
2013	1,033	2,843	0,570	2,360	-29,375	1,142	0,936

2014	1,107	2,933	0,557	2,601	-30,969	1,262	2,262
2015	1,251	3,466	0,789	2,939	-27,711	1,302	2,420
2016	1,282	3,378	0,785	2,391	-21,438	1,203	2,350
2017	1,291	3,609	0,901	2,936	-28,868	1,281	2,070
2018	1,363	3,438	0,895	2,426	-19,891	1,143	2,186
2019	1,421	3,720	0,989	2,554	247,106	1,216	2,289
EFEKT PLUS Sp. z o. o.							
2006	0,395	1,988	0,518	22,124	0,103	0,252	-0,087
2007	0,403	1,169	0,441	17,858	0,028	0,170	-2,031
2008	0,502	1,141	0,406	14,184	-0,111	0,334	-5,018
2009	-0,055	2,227	0,314	9,003	-0,107	0,488	-75,876
2010	0,107	0,770	0,301	4,831	-0,245	0,251	70,191
2011	0,002	-0,024	0,122	0,685	-0,630	0,196	13,742
2012	-0,151	0,391	-2,250	-0,086	-1,737	0,239	6,951
2013	-0,041	-0,193	-1,923	0,602	-1,735	0,074	7,899
2014	-0,212	-0,231	-2,977	0,729	-1,893	0,102	5,959
2015	0,074	0,492	-1,542	0,685	-4,306	0,314	10,500
2016	0,438	1,033	-1,704	0,539	-6,182	0,440	20,248
2017	0,607	0,770	-0,614	1,919	-5,620	0,492	5,540
2018	1,246	2,188	-0,053	4,200	-7,320	0,894	-10,950
2019	0,828	1,247	-0,554	3,390	-5,417	0,856	15,869
Eurotech Sp. z o. o.							
2006	1,883	4,118	1,363	53,625	-0,318	1,686	3,784
2007	1,114	2,828	0,919	46,121	-0,207	1,175	1,494
2008	1,698	0,979	1,710	40,386	-0,248	0,478	0,809
2009	0,955	1,769	0,701	36,776	-0,321	0,888	0,721
2010	0,759	1,565	0,597	31,434	-0,524	0,681	0,535
2011	0,995	1,469	0,619	26,760	-0,406	0,532	0,214
2012	0,460	0,924	0,291	22,611	-0,244	0,615	-0,685
2013	0,477	1,010	0,393	18,340	-0,198	0,576	-2,094
2014	1,166	2,949	1,119	14,779	-0,462	1,323	1,193
2015	0,796	2,011	0,899	11,092	-0,425	1,003	1,029
2016	0,991	2,197	0,783	9,890	-0,613	1,379	1,113
2017	1,037	2,491	0,749	9,927	-0,435	1,008	1,084
2018	1,075	3,290	1,024	5,890	-0,888	1,344	1,037
2019	1,883	5,045	2,307	1,324	-0,781	1,071	0,945
Fibrain Sp. z o. o.							
2006	0,857	1,726	0,604	1,367	-0,587	0,681	0,725
2007	0,730	1,269	0,452	1,070	-0,791	0,658	-1,087
2008	0,715	1,267	0,426	1,256	-0,843	0,711	-0,630
2009	0,653	1,112	0,383	0,748	-0,878	0,662	-2,497
2010	0,137	0,539	0,185	0,224	-1,216	0,570	9,214
2011	0,237	0,657	0,240	0,508	-1,815	0,566	35,230
2012	0,312	1,456	0,487	0,479	-2,244	0,622	-2,415
2013	0,292	1,492	0,419	0,700	-3,821	0,845	-11,160
2014	0,561	2,413	0,819	0,898	-4,934	0,878	1,227
2015	0,274	1,533	0,423	0,416	-5,052	0,740	-9,716
2016	0,470	1,649	0,609	0,120	-4,453	0,513	0,069
2017	0,361	1,692	0,438	0,796	-5,810	0,582	-0,730
2018	0,596	2,521	0,744	1,575	-9,684	0,922	1,000
2019	0,242	1,810	0,424	0,985	-9,888	0,815	-2,361
Geyer & Hosaja Sp. z o. o.							
2006	0,662	1,193	0,270	1,675	-0,453	0,731	-5,360
2007	0,638	1,827	0,405	1,577	-0,718	0,782	-8,459
2008	0,250	0,520	0,108	0,396	-0,281	0,297	4,598
2009	0,700	2,031	0,483	3,025	-1,051	1,000	-3,298
2010	0,440	0,767	0,265	1,479	-0,862	0,571	-5,700
2011	0,797	1,658	0,475	2,312	-1,347	0,946	-1,459

2012	1,074	1,927	0,561	2,658	-1,305	1,103	0,815
2013	1,243	2,615	0,700	3,407	-1,926	1,403	1,514
2014	1,239	2,624	0,735	2,496	-1,357	1,129	1,652
2015	1,376	3,054	0,855	3,112	-1,529	1,321	2,153
2016	1,138	2,993	0,992	3,579	-1,109	1,129	2,092
2017	1,406	3,126	0,855	3,722	-2,200	1,412	2,281
2018	0,991	2,502	0,550	2,241	-2,519	1,209	0,209
2019	1,222	2,664	0,616	3,430	-2,771	1,329	1,349
Husqvarna Poland Sp. z o. o.							
2006	1,577	1,682	0,870	2,683	-2,113	0,889	3,200
2007	1,986	2,434	1,117	5,009	-4,125	1,441	4,654
2008	3,019	4,527	2,141	6,040	-3,386	1,644	8,272
2009	1,436	2,458	0,874	4,144	-2,566	0,930	2,767
2010	0,575	0,657	0,012	-0,651	-0,002	0,451	13,995
2011	1,011	1,867	0,322	0,884	-3,867	1,058	-1,031
2012	1,107	2,046	0,473	1,800	-4,025	1,019	0,926
2013	1,952	3,502	1,124	5,091	-4,330	1,574	5,179
2014	1,813	3,456	1,060	2,716	-4,666	1,257	3,652
2015	2,192	4,244	1,476	3,308	-5,165	1,461	4,532
2016	1,799	3,192	0,948	2,714	-3,798	1,119	3,092
2017	1,653	2,847	0,887	2,660	-4,285	1,177	3,720
2018	1,553	2,815	0,814	3,240	-7,076	1,248	3,170
2019	1,944	3,622	1,190	3,891	-5,986	1,421	4,545
Kirchhoff Polska Sp. z o. o.							
2006	2,168	5,434	1,610	7,108	-7,765	2,358	4,840
2007	1,256	4,413	1,314	5,387	-5,007	1,352	0,955
2008	1,076	3,043	0,680	1,270	-5,270	0,952	1,370
2009	1,133	3,283	0,945	2,172	-6,335	0,847	1,399
2010	1,360	3,594	1,179	2,449	-8,455	0,951	1,728
2011	1,031	2,937	0,722	1,898	-11,337	0,961	0,884
2012	1,494	3,367	0,947	2,892	-10,207	1,304	2,448
2013	2,169	4,546	1,569	4,454	-11,225	1,774	4,744
2014	1,340	2,553	0,599	2,912	-11,129	1,474	1,672
2015	1,545	2,501	0,929	2,444	-11,422	1,324	2,556
2016	1,799	3,718	1,191	3,791	-15,298	2,009	4,392
2017	2,941	5,143	2,389	5,859	-21,616	2,033	5,355
2018	4,044	6,380	3,690	6,726	-18,457	2,219	6,296
2019	3,285	6,958	2,915	5,867	-22,781	1,974	4,356
Kronoflooring Mielec Sp. z o. o.							
2006	2,533	9,373	0,864	0,361	-0,130	4,692	3,071
2007	2,476	5,134	1,800	1,695	-62,217	1,190	5,616
2008	2,585	5,673	1,978	2,009	-76,701	1,273	5,281
2009	3,304	7,256	2,785	0,537	-30,459	1,556	6,787
2010	2,817	6,075	2,301	-0,012	17,367	1,103	4,183
2011	3,222	6,732	2,782	-1,520	5,646	1,060	4,353
2012	4,559	9,779	4,553	-3,193	0,085	3,599	6,371
2013	1,435	3,255	1,584	-6,092	9,827	4,715	10,813
2014	1,192	2,210	0,921	-2,192	0,092	3,759	6,689
2015	0,791	1,928	0,291	1,091	0,138	3,714	5,086
2016	0,672	0,977	-1,29	0,019	0,008	4,498	8,818
2017	0,464	0,591	-5,829	-5,239	6,615	-1,608	-3,449
2018	1,196	-2,340	-2,894	-1,175	5,631	-1,525	-6,829
2019	2,785	-1,460	-1,021	-1,181	8,640	-96,658	-7,169
Kronospan Mielec Sp. z o. o.							
2006	0,539	3,683	0,692	2,751	-28,222	1,395	-8,965
2007	0,451	3,176	0,570	2,756	-18,773	1,050	-23,781
2008	0,116	2,752	0,197	2,071	-17,234	0,768	-52,376
2009	0,421	3,267	0,614	1,992	-15,028	0,965	-3,318

2010	0,582	3,413	0,635	2,785	-21,180	1,105	-0,835
2011	0,877	3,772	0,820	2,588	-20,886	1,298	-0,080
2012	0,314	1,774	0,140	1,946	-19,944	1,181	6,417
2013	2,309	6,249	2,196	5,710	-29,230	1,929	3,956
2014	0,819	3,588	0,700	3,409	-33,963	1,860	-1,402
2015	0,938	3,582	0,690	3,401	-33,954	1,860	1,182
2016	0,562	2,964	0,548	3,159	-34,843	1,346	1,795
2017	0,027	1,913	0,127	1,185	-22,327	0,895	6,503
2018	0,608	3,737	0,997	1,420	-14,181	0,566	1,345
2019	0,386	3,545	0,795	1,780	-18,714	0,679	1,032
Lear Corporation Poland II Sp. z o. o.							
2006	4,666	8,364	0,557	1,347	-77,789	4,747	-0,879
2007	1,105	2,296	0,562	1,534	-4,263	0,903	-1,465
2008	0,251	-0,205	0,091	0,408	-2,495	0,292	17,771
2009	1,020	1,846	0,364	4,099	-10,904	0,763	-18,737
2010	0,817	1,287	0,308	1,364	-5,615	0,596	-45,663
2011	0,546	0,622	0,190	0,520	-6,285	0,407	59,432
2012	0,220	0,189	0,102	-0,067	-5,293	0,375	6,570
2013	0,233	0,314	0,009	0,059	-8,211	0,400	6,315
2014	0,235	0,240	-0,038	0,267	-10,013	0,427	6,296
2015	0,424	0,691	0,056	0,732	-13,664	0,591	7,805
2016	1,807	3,445	0,517	1,357	-74,382	4,733	-5,984
2017	0,803	1,598	0,302	2,352	-24,231	0,895	25,217
2018	0,958	1,515	0,272	2,140	-13,470	0,740	-34,051
2019	0,923	1,366	0,290	1,269	-6,394	0,676	-13,820
MB Aerospace Technologies (Poland) Sp. z o. o.							
2006	1,439	6,060	1,398	7,192	-0,281	2,740	2,523
2007	3,560	9,912	3,356	19,849	-0,356	5,263	11,928
2008	3,165	10,282	3,300	17,902	-0,808	4,727	7,175
2009	6,389	17,232	7,256	14,726	-0,790	4,139	5,810
2010	3,197	9,256	3,476	6,424	-0,528	3,077	4,100
2011	1,370	5,668	1,820	2,582	-0,546	2,144	3,055
2012	0,700	3,321	0,959	1,626	-0,586	1,649	0,366
2013	1,563	5,490	1,983	2,411	-0,718	1,944	3,324
2014	1,824	5,667	2,113	3,090	-0,941	2,013	2,970
2015	3,266	9,072	3,723	4,452	-1,237	2,372	3,298
2016	1,979	5,067	2,119	3,897	-0,390	2,006	3,467
2017	2,205	6,043	2,282	4,865	-0,910	2,096	3,504
2018	1,632	4,457	1,453	4,040	-0,897	1,673	2,864
2019	1,892	5,073	1,701	4,027	-0,857	1,808	2,892
Melex Sp. z o. o.							
2006	0,436	2,001	0,744	0,428	-0,016	0,113	1,200
2007	0,505	1,658	0,741	0,313	0,014	0,056	1,067
2008	-0,232	0,791	0,269	0,384	0,215	-0,533	0,003
2009	0,666	2,902	1,140	1,920	-0,140	0,158	1,517
2010	0,534	0,993	0,316	1,256	0,041	-0,004	0,945
2011	1,004	2,086	0,917	2,031	-0,221	0,357	1,801
2012	0,834	1,433	0,648	1,808	-0,086	0,239	1,089
2013	1,672	2,526	1,121	3,375	-0,108	0,734	3,735
2014	1,802	2,120	1,022	4,101	-0,171	1,014	4,915
2015	1,922	2,607	1,124	4,233	-0,316	1,146	5,395
2016	2,406	4,153	1,637	5,974	-0,591	1,573	6,597
2017	1,222	3,317	0,971	2,246	-0,580	0,893	2,090
2018	1,321	3,289	0,982	3,045	-0,738	0,988	2,343
2019	1,615	3,458	1,265	3,134	-0,769	1,004	2,975
Onduline Polska Sp. z o. o.							
2006	3,681	13,212	2,710	9,617	-7,982	6,215	12,189
2007	4,826	13,676	3,392	23,198	-11,182	7,140	20,551

2008	1,683	8,689	0,978	2,644	-6,884	5,100	3,537
2009	4,618	14,450	3,780	6,030	-6,187	6,622	15,786
2010	2,285	10,565	1,612	1,972	-4,604	5,345	5,023
2011	2,007	9,470	1,275	-0,118	-4,211	5,041	4,560
2012	2,169	9,840	1,522	0,385	-4,329	5,181	5,148
2013	1,647	8,579	0,947	-2,071	-3,391	4,702	4,293
2014	1,825	4,853	1,015	2,689	-2,935	2,645	4,443
2015	1,994	3,163	1,188	2,736	-1,176	1,668	4,433
2016	2,776	3,987	1,732	6,868	-1,170	3,187	24,540
2017	3,393	5,787	2,541	4,204	-2,702	3,597	10,849
2018	2,008	3,910	1,069	2,013	-2,937	2,298	4,766
2019	1,530	3,843	0,798	1,000	-3,288	1,874	2,526
OPTeam S. A.							
2006	0,279	1,923	0,470	0,408	-1,415	1,081	-2,581
2007	1,003	2,823	0,661	1,750	-1,465	1,225	0,236
2008	0,565	1,446	0,546	0,910	-7,769	4,514	-1,543
2009	0,301	7,627	0,359	0,105	-7,837	4,547	20,168
2010	0,189	8,238	0,434	0,412	-9,550	4,498	-36,541
2011	0,068	2,340	0,361	0,600	-2,228	1,019	-65,836
2012	0,171	2,375	0,429	0,525	-2,542	1,025	-10,071
2013	0,453	2,819	0,499	1,364	-2,693	1,142	-2,857
2014	0,545	2,853	0,550	1,206	-2,554	1,092	-2,583
2015	0,801	3,565	0,641	1,974	-2,102	1,207	-0,181
2016	2,211	11,278	1,742	-1,282	-12,532	5,207	2,387
2017	1,361	8,720	0,305	-1,277	-10,913	4,645	-1,283
2018	1,532	8,917	0,500	-0,353	-10,786	4,723	-3,524
2019	1,713	8,826	0,357	0,566	-9,551	4,670	-11,177
Polkemic Sp. z o. o.							
2006	2,658	5,490	2,359	3,555	-0,325	1,828	3,682
2007	2,038	4,596	1,565	4,205	-8,384	2,120	3,692
2008	4,777	2,831	-18,629	-0,029	0,170	1,044	0,830
2009	3,370	7,061	2,875	7,221	-0,546	2,784	5,222
2010	3,430	7,017	2,950	7,863	-0,684	2,845	5,646
2011	1,562	4,138	1,073	2,286	-0,665	1,470	2,451
2012	1,262	1,925	0,468	0,426	-0,216	0,825	1,799
2013	1,298	1,644	0,483	-0,133	0,256	0,551	1,832
2014	1,011	1,781	0,671	0,248	0,112	0,558	1,832
2015	0,891	1,299	0,561	0,451	0,051	0,599	1,435
2016	1,014	1,998	0,491	0,781	-0,216	0,751	1,323
2017	1,124	2,007	0,540	0,987	-0,521	0,836	1,520
2018	1,150	1,829	0,505	1,094	-0,487	0,770	1,442
2019	1,390	2,185	0,754	1,318	-0,684	0,925	1,808
Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o. o.							
2006	0,916	8,655	0,341	1,177	-3,856	0,970	0,782
2007	-0,717	6,724	-2,241	-3,984	2,290	-1,354	0,469
2008	0,613	10,849	-0,275	-0,153	3,432	-0,876	0,018
2009	0,018	6,422	-0,600	-0,702	3,524	-0,491	2,140
2010	0,427	7,823	0,767	0,045	-7,582	0,471	0,378
2011	1,018	8,452	1,428	0,778	-12,728	0,734	0,901
2012	0,837	6,706	0,859	2,142	-23,705	1,334	0,361
2013	1,946	9,136	1,687	5,341	-38,502	2,244	2,824
2014	2,346	9,541	2,039	4,200	-40,848	2,270	2,356
2015	2,186	10,096	1,659	2,336	-37,023	2,218	1,494
2016	5,170	11,458	1,648	0,854	-16,017	4,046	0,052
2017	5,550	16,708	5,475	4,237	-18,780	2,459	2,362
2018	3,327	12,007	2,949	4,891	-22,555	2,115	2,665
2019	2,359	9,585	2,099	4,051	-30,361	1,710	2,175

Pratt & Whitney Rzeszów S. A.							
2006	0,508	0,379	0,019	0,237	-2,785	0,657	5,207
2007	0,209	0,116	-0,101	-0,991	-8,575	0,522	3,718
2008	-0,585	-1,722	-0,648	-1,561	-6,957	-0,071	2,582
2009	0,0003	0,455	-0,204	0,114	-2,286	0,954	3,686
2010	0,224	1,479	-0,081	-0,060	-2,658	1,093	4,319
2011	0,348	1,812	0,272	1,404	-3,683	1,427	5,576
2012	0,844	2,573	0,457	1,568	-4,044	1,683	-4,053
2013	0,937	2,673	0,486	1,331	-37,985	1,582	-1,485
2014	0,598	2,233	0,222	0,701	-4,023	1,465	10,980
2015	0,476	2,004	0,134	0,466	-4,073	1,352	7,660
2016	1,151	1,175	0,364	1,300	-3,397	1,014	1,158
2017	1,204	3,299	0,694	1,831	-4,805	1,780	1,477
2018	1,497	3,637	0,883	2,169	-4,879	1,811	2,219
2019	1,945	4,261	1,310	3,032	-5,665	2,066	3,230
SPLAST Sp. z o. o.							
2006	0,688	1,739	0,250	1,940	-0,370	0,912	28,447
2007	0,637	1,697	0,250	2,162	-0,667	0,909	21,187
2008	0,622	1,618	0,161	2,357	-0,662	0,915	14,641
2009	0,593	1,861	0,265	2,336	-0,960	1,008	15,785
2010	0,590	1,435	0,167	2,177	-0,975	0,929	11,624
2011	0,504	1,722	0,219	2,105	-0,931	0,850	11,714
2012	0,838	1,810	0,437	3,212	-1,195	0,975	-4,758
2013	0,710	1,954	0,380	2,334	-1,925	1,078	5,577
2014	0,558	0,926	0,060	0,747	-0,491	0,550	7,652
2015	0,967	2,960	0,741	2,216	-2,031	1,203	0,506
2016	0,988	2,865	0,651	2,416	-2,693	1,391	0,293
2017	1,018	2,782	0,653	1,793	-1,595	1,026	1,054
2018	0,463	1,830	0,344	1,765	-3,186	0,870	-5,489
2019	0,541	1,886	0,382	1,656	-2,856	0,835	-12,100
TW Metals Polska Sp. z o. o.							
2006	0,407	0,549	0,258	1,393	-0,772	0,946	-0,653
2007	1,020	1,325	0,542	2,460	-1,003	1,194	1,232
2008	-0,799	-0,772	-1,294	-1,291	-1,203	-0,977	-1,914
2009	2,697	4,149	1,905	6,421	-0,742	1,610	6,413
2010	1,407	1,845	0,704	0,616	-0,386	0,852	1,862
2011	1,707	2,686	1,010	2,298	-0,695	1,168	2,455
2012	2,516	3,497	1,696	3,645	-0,850	1,499	4,359
2013	1,438	2,459	0,877	2,247	-0,921	1,057	1,931
2014	0,580	0,942	0,329	0,956	-0,675	0,666	0,215
2015	0,729	1,192	0,561	1,298	0,045	0,889	1,001
2016	1,113	1,780	0,623	2,055	-1,435	1,012	1,492
2017	2,497	4,257	1,802	5,000	-1,836	1,707	4,842
2018	1,988	3,698	1,344	4,048	-2,494	1,652	3,093
2019	2,225	4,303	1,550	3,538	-3,116	1,642	2,906
Zakłady Farmaceutyczne COLFARM S. A.							
2006	0,562	1,291	2,102	0,728	-0,321	5,522	-0,189
2007	-2,192	-1,982	-0,988	-1,651	0,153	3,722	3,966
2008	1,856	4,045	1,140	3,624	-0,502	2,073	3,444
2009	2,035	3,914	1,275	2,168	-0,275	1,740	3,792
2010	1,590	3,252	0,834	1,725	-0,294	1,467	2,867
2011	1,512	3,241	0,861	1,105	-0,338	1,175	2,267
2012	2,268	5,182	1,764	2,806	-0,317	1,700	3,511
2013	2,587	6,137	2,117	6,417	-0,896	2,459	5,065
2014	2,382	6,809	2,236	4,858	-2,007	2,336	3,366
2015	1,168	3,431	1,098	2,389	-1,991	2,016	1,517
2016	0,988	2,921	0,597	1,341	-1,131	1,091	0,930
2017	0,842	2,409	0,515	1,740	-1,189	0,927	-0,383

2018	0,800	2,128	0,370	1,399	-0,681	0,844	-1,811
2019	0,816	1,807	0,262	0,927	-0,546	0,813	-1,646
ZELNAR Sp. z o. o.							
2006	1,275	2,855	0,888	1,690	-2,855	4,756	1,766
2007	1,965	5,728	1,679	5,014	-2,731	4,651	3,242
2008	2,180	4,629	1,533	2,819	-1,748	4,570	3,645
2009	1,424	2,723	0,635	0,602	-1,497	3,829	1,661
2010	0,917	2,657	0,442	0,024	-1,902	3,883	0,770
2011	0,483	2,671	0,364	-0,070	-1,662	3,564	-0,755
2012	0,302	2,473	0,334	-0,053	-2,028	3,772	7,386
2013	0,260	1,962	0,146	-0,300	-1,797	3,703	5,791
2014	0,251	1,755	0,021	-0,393	-1,353	3,622	7,141
2015	0,240	2,250	0,255	-0,213	-2,001	3,623	6,581
2016	0,032	1,029	0,298	-0,349	-3,207	4,965	5,651
2017	0,013	0,476	0,005	-0,025	-2,006	4,177	2,600
2018	-0,029	-0,965	-0,683	-0,169	0,066	-1,262	9,380
2019	-0,107	-4,842	-1,572	-0,442	0,260	-3,740	13,411

Źródło: Opracowanie własne.

Zał. 3 Ocena kondycji finansowej przedsiębiorstw działających w SSE Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg przy wykorzystaniu modeli regresji logistycznej w latach 2006-2019

Rok / Model	P. Stępnia i T. Strąka	M. Gruszczyńskiego	T. Korola	M. Potocznej i O. Wiśniewskiej	Krakowski
ATI ZKM Forging Sp. z o.o.					
2006	7,066	-0,638	-2,176	0,107	0,382
2007	7,238	-0,778	-2,700	-0,355	0,043
2008	11,761	0,292	-4,693	-1,283	-0,569
2009	8,690	-2,901	-3,553	0,132	-2,647
2010	11,896	-0,623	-4,388	-0,077	-0,593
2011	12,318	0,156	-2,779	0,058	-1,525
2012	24,004	1,453	-7,417	-0,797	-0,685
2013	26,458	0,561	-6,746	-0,679	-3,304
2014	29,676	1,418	-5,745	0,001	-4,179
2015	41,558	2,855	-7,975	-0,186	-6,747
2016	39,107	-2,059	-5,944	-0,119	-4,745
2017	29,441	-1,157	-4,334	-0,036	-5,120
2018	27,730	-2,193	-4,453	0,034	-5,207
2019	37,355	-0,758	-6,390	-0,213	-6,439
Baltic Wood S.A.					
2006	24,018	-3,977	-2,051	-0,017	1,442
2007	20,155	-4,131	0,022	-0,050	1,236
2008	24,288	-10,822	1,055	-0,210	0,409
2009	20,379	-10,174	1,454	0,030	1,273
2010	19,240	-9,441	-0,228	-0,001	0,356
2011	22,069	-7,915	-1,811	-0,200	-0,835
2012	20,465	-6,547	-1,621	0,053	0,956
2013	18,438	-7,175	-0,367	0,102	1,056
2014	16,888	-6,711	0,116	0,107	1,190
2015	13,901	-6,667	0,564	0,152	1,678
2016	14,928	-3,029	-1,928	-0,099	1,007
2017	15,725	-3,701	-3,494	-0,079	0,077
2018	19,035	-3,677	-4,508	-0,047	0,067
2019	13,743	-3,107	-1,912	-0,008	-0,092

Bester Medical Sp. z o.o.					
2006	13,586	4,463	-1,495	-0,395	-0,207
2007	14,850	2,771	-1,605	-0,414	-0,799
2008	17,950	5,939	-3,422	-0,304	-1,505
2009	25,978	6,981	-5,424	-0,366	-0,877
2010	27,920	5,982	-5,688	-0,075	-1,001
2011	29,872	4,991	-6,981	-0,413	0,257
2012	31,039	4,253	-7,819	-0,749	-0,355
2013	34,461	4,249	-8,129	-1,348	-1,291
2014	35,509	5,610	-5,968	-0,876	0,211
2015	78,255	10,504	-14,070	-3,273	1,014
2016	65,391	5,193	-11,383	-0,575	0,251
2017	55,819	4,913	-12,522	-3,646	-4,807
2018	58,066	6,697	-14,176	-2,907	-6,958
2019	10,732	8,573	-41,433	-5,605	-24,672
Dezamet S.A.					
2006	7,465	-0,437	-1,708	0,045	-1,580
2007	6,742	-1,236	0,021	0,037	-0,649
2008	8,412	-2,815	-0,522	-0,439	-0,817
2009	21,440	-1,703	-1,319	-0,412	-2,494
2010	11,079	-3,057	-2,902	-0,028	-2,267
2011	9,461	-7,983	-0,982	-0,394	-3,457
2012	-0,007	-14,550	0,948	0,197	-1,614
2013	0,609	-14,366	0,854	-0,185	-1,374
2014	-3,923	-22,687	1,523	0,203	0,209
2015	2,356	-9,779	0,195	0,283	-0,267
2016	3,983	-7,219	-1,399	0,087	0,067
2017	5,818	-5,271	-2,945	-0,145	0,290
2018	-0,392	-8,123	-2,552	-0,631	0,450
2019	-4,379	-21,121	1,388	-0,228	0,938
Eurometal S.A.					
2006	-1,240	-0,531	-0,576	-0,093	0,868
2007	2,921	-0,058	-1,620	-0,115	0,554
2008	0,630	-1,756	0,104	-0,040	0,423
2009	-2,101	-4,468	0,349	0,377	0,572
2010	-1,218	-1,855	-0,420	0,302	0,226
2011	0,314	-0,789	-0,904	-0,110	0,027
2012	0,493	-1,183	-0,300	-0,189	0,760
2013	-0,081	-1,370	-0,366	0,072	0,864
2014	1,429	-1,046	-0,945	0,093	0,983
2015	-0,894	-1,194	-0,946	0,489	1,052
2016	-1,292	-1,920	-0,982	0,119	0,523
2017	-2,189	-2,617	-1,021	0,050	0,645
2018	-0,669	-2,322	-1,818	-0,111	0,504
2019	0,770	-1,729	-1,813	-0,068	0,172
Fenix Metals Sp. z o.o.					
2006	-12,246	-8,484	1,556	0,429	0,598
2007	-4,290	-7,467	-0,766	0,246	0,509
2008	1,127	-4,826	-1,722	-0,160	0,561
2009	2,512	-12,328	-1,154	0,258	0,567
2010	0,862	-7,417	-1,808	0,398	0,043
2011	4,411	-2,865	-4,498	0,015	-0,842
2012	7,307	-3,598	-3,747	0,231	-0,550
2013	9,061	-3,491	-7,219	0,109	0,895
2014	3,438	-3,954	-4,244	-0,013	0,554
2015	6,399	-1,967	-4,562	-0,023	0,243
2016	5,912	-4,176	-4,322	0,269	-0,129
2017	3,321	-5,063	-3,579	0,044	0,304

2018	2,392	-5,110	-3,025	0,057	0,413
2019	1,316	-6,793	-3,426	-0,014	0,722
Hensfort Sp. z o.o.					
2006	10,942	0,939	-8,899	0,271	-1,898
2007	17,851	2,439	-15,600	-0,004	-3,774
2008	6,229	0,253	-5,805	-0,159	-1,238
2009	4,407	-1,031	-6,341	0,171	-0,786
2010	6,180	-0,923	-4,893	0,318	-0,578
2011	2,920	-0,991	-2,034	0,016	-0,373
2012	0,718	-1,009	-1,029	-0,188	-0,077
2013	-1,382	-1,300	-1,365	-0,069	-0,074
2014	3,386	-0,386	-3,055	0,307	-0,626
2015	3,009	-0,567	-2,091	0,315	-0,727
2016	2,178	-0,799	-2,011	0,177	-0,077
2017	2,099	-0,837	-2,397	0,183	-0,015
2018	5,778	0,724	-4,484	-0,037	-1,292
2019	0,390	-0,428	-1,827	-0,039	-0,121
Iwamet Sp. z o.o.					
2006	-17,114	6,649	-8,402	0,627	0,260
2007	-262,603	0,696	-9,562	0,338	-0,078
2008	-44,252	3,864	-1,173	-1,190	-1,308
2009	-43,168	0,459	1,836	0,054	0,018
2010	-41,786	-1,436	2,581	0,305	-0,090
2011	-41,223	-0,172	2,057	0,006	-0,087
2012	-43,317	-1,101	1,572	0,109	-0,254
2013	-41,003	-2,000	2,621	0,184	-0,165
2014	-41,336	-0,497	1,619	-0,142	-0,166
2015	-42,318	0,805	0,686	-0,116	-0,379
2016	-41,291	0,208	0,799	-0,159	-0,709
2017	-40,193	-0,839	1,630	-0,054	-0,561
2018	-34,230	0,911	1,506	-0,333	-1,025
2019	-28,190	1,881	1,349	-0,765	-1,920
MSC-METAL Cleaning Service Sp. z o.o.					
2006	24,464	-2,752	-13,357	-1,465	-6,758
2007	14,895	4,856	-4,865	-1,642	-2,885
2008	17,192	4,910	-4,920	-2,113	-3,291
2009	21,895	5,334	-5,427	0,028	-4,082
2010	45,391	9,693	-15,139	-0,506	-10,666
2011	74,988	0,802	-19,798	-0,422	-15,772
2012	44,464	3,367	-4,186	-0,418	-3,352
2013	40,674	8,841	-18,986	0,090	-11,400
2014	15,510	8,636	-6,688	-2,613	-3,538
2015	12,092	6,182	-3,498	0,980	-2,392
2016	10,298	5,719	-2,498	1,201	-1,290
2017	3,091	3,259	-1,091	0,729	-0,991
2018	-16,843	2,449	-0,680	0,970	-0,597
2019	3,454	3,289	-0,750	-0,066	0,085
Pilkington Automotive Poland Sp. z o.o.					
2006	3,439	-0,637	-2,245	0,201	1,196
2007	1,072	-1,767	-1,729	-0,044	0,830
2008	1,072	-1,767	-2,354	0,113	-0,327
2009	7,604	0,961	-4,327	-0,004	-2,163
2010	7,144	0,967	-4,457	0,037	-1,636
2011	8,743	-0,376	-3,684	-0,117	-1,285
2012	-0,850	-3,314	-0,652	0,284	1,036
2013	2,349	-1,697	-2,093	-0,211	0,639
2014	1,160	-1,482	-1,494	-0,180	0,900
2015	0,929	-1,001	-1,801	0,021	0,360

2016	1,129	-0,989	-1,997	0,033	0,037
2017	1,576	-1,085	-2,339	-0,060	-0,412
2018	2,788	-0,566	-2,401	-0,053	-0,334
2019	0,014	-1,198	-1,687	-0,059	-0,144
POL-PANEL Sp. z o.o.					
2006	1,230	0,063	-1,900	0,099	0,824
2007	2,940	-1,199	-2,419	0,362	1,023
2008	-2,190	-2,182	1,177	0,233	0,917
2009	11,425	-1,180	-3,671	0,076	-0,069
2010	1,710	-5,567	-0,152	0,160	0,799
2011	0,222	-4,686	0,023	0,220	0,978
2012	1,289	-3,292	-0,918	0,292	0,378
2013	4,239	-2,790	-1,426	-0,395	0,549
2014	0,566	-5,596	-0,033	0,108	1,085
2015	0,111	-6,316	0,295	0,439	1,088
2016	-1,921	-3,492	0,292	0,274	1,109
2017	-3,326	-3,951	0,286	0,025	1,137
2018	1,417	-3,119	-0,836	-0,029	0,415
2019	-2,333	-5,475	0,325	-0,010	0,918
Rymatex Sp. z o.o.					
2006	5,783	-3,144	-1,924	0,174	1,332
2007	9,077	-3,196	-1,132	0,153	-0,097
2008	16,617	-4,086	-3,607	0,013	2,465
2009	22,667	-2,528	-5,341	-0,345	2,998
2010	54,087	-2,470	-8,986	-2,050	4,519
2011	99,916	-2,349	-14,733	-6,768	6,061
2012	39,928	-1,893	-6,997	-0,820	3,616
2013	43,158	1,908	-7,367	-0,864	2,676
2014	82,096	4,430	-17,828	-3,897	14,086
2015	42,394	4,909	-10,062	-1,872	-1,059
2016	45,716	3,291	-12,992	-1,798	-0,799
2017	49,637	2,803	-15,586	-1,815	-2,191
2018	11,601	-2,029	-2,380	-0,122	-0,094
2019	10,078	-3,019	-2,567	-0,093	0,382
Schollglas Polska Sp. z o.o.					
2006	29,107	2,591	-13,227	-0,318	-5,241
2007	-3,491	-2,928	3,298	0,011	-1,019
2008	-5,267	-1,918	-0,128	0,200	0,309
2009	-10,080	-1,838	-3,905	-0,051	-0,004
2010	2,809	-0,146	-4,136	0,010	-0,750
2011	13,359	1,780	-9,845	-0,126	-3,105
2012	16,245	2,742	-10,726	-0,048	-3,552
2013	42,099	4,498	-30,450	-0,779	-11,202
2014	37,418	4,239	-17,131	-1,664	-7,244
2015	35,718	3,991	-17,273	-1,767	-7,092
2016	32,243	3,537	-17,243	-2,068	-5,964
2017	3,686	0,530	-3,473	-0,567	0,394
2018	-12,306	-4,739	0,801	-0,130	0,345
2019	-6,931	-2,273	-0,486	-0,105	0,380
Superior Industries					
2006	20,775	4,877	-5,006	-0,266	-1,814
2007	13,726	1,578	-3,256	-0,122	-1,065
2008	10,157	0,664	-1,705	0,151	-0,592
2009	16,657	4,844	-6,923	0,276	-3,295
2010	24,629	5,576	-9,331	0,647	-4,690
2011	12,278	2,421	-5,102	-0,175	-1,981
2012	13,317	2,991	-5,499	0,029	-1,880
2013	11,350	1,975	-5,563	-0,030	-2,235

2014	9,126	2,718	-4,657	0,042	-1,554
2015	10,772	2,910	-5,880	-0,062	-1,086
2016	7,821	3,011	-3,944	-0,123	-1,809
2017	5,393	2,994	-2,997	-0,257	-1,677
2018	4,391	3,019	-3,791	-0,652	-2,119
2019	3,991	2,099	-3,093	-1,092	-1,989
Tarkon Sp. z o. o.					
2006	9,572	1,192	-3,672	0,151	-0,139
2007	4,376	-0,657	-2,550	0,276	-0,170
2008	10,475	3,110	-2,938	-0,240	-0,459
2009	11,796	3,307	-2,942	0,080	-0,544
2010	8,011	0,137	-1,613	0,126	-0,232
2011	1,688	-1,314	0,022	-0,046	0,486
2012	0,828	-0,935	-0,201	0,222	0,554
2013	8,809	2,348	-3,522	0,078	-0,413
2014	6,862	1,125	-2,574	0,068	-0,485
2015	8,396	1,305	-2,944	-0,014	-0,963
2016	16,004	3,199	-5,127	0,150	-2,284
2017	9,777	0,402	-2,742	0,069	-0,828
2018	16,247	1,917	-5,654	-0,478	-2,854
2019	4,101	-0,421	-0,965	-0,068	0,108
Thoni Alutec Sp. z o.o.					
2006	36,402	6,356	-14,160	0,357	-3,040
2007	20,879	3,782	-7,301	0,018	-0,109
2008	16,389	2,243	-5,194	-0,417	0,978
2009	14,658	3,254	-4,499	-0,096	-0,182
2010	14,824	2,912	-5,420	0,150	-0,159
2011	22,665	3,232	-7,690	-0,379	-1,226
2012	18,983	2,113	-7,839	-0,326	0,336
2013	23,360	0,926	-7,092	-0,478	-0,943
2014	20,991	0,075	-6,214	-0,467	-1,443
2015	25,874	0,617	-8,335	-0,865	-2,733
2016	31,203	0,993	-9,383	-1,367	-4,463
2017	33,099	0,948	-10,631	-1,596	-7,522
2018	28,315	0,706	-10,944	-0,524	-6,197
2019	32,848	1,649	-9,782	-1,296	-3,387
Wipasz S.A.					
2006	2,693	-2,142	-2,112	0,323	-0,385
2007	8,074	-0,288	-4,522	0,297	-0,363
2008	-1,093	-1,545	-1,140	0,025	0,416
2009	0,025	-1,190	-1,373	0,256	0,238
2010	-0,053	-1,230	-1,898	0,167	0,171
2011	0,217	-0,961	-2,150	0,224	0,168
2012	-1,714	-2,092	-2,297	0,043	0,409
2013	0,942	-1,350	-2,796	0,081	0,156
2014	0,207	-1,196	-1,366	0,109	0,192
2015	0,926	-1,239	-2,961	0,281	0,215
2016	1,197	-0,997	-2,169	0,107	0,201
2017	1,639	-0,576	-2,811	0,076	0,118
2018	2,223	0,408	-3,059	0,031	0,178
2019	2,896	0,299	-4,021	-0,044	0,013
Wtór Steel Sp. z o.o.					
2006	-9,811	-10,827	1,308	0,681	1,294
2007	-7,463	-2,541	-1,569	0,289	0,411
2008	-0,449	0,472	-4,614	-0,394	-0,703
2009	-1,631	-0,883	-1,347	0,246	-0,111
2010	2,321	1,440	-3,063	0,443	-0,583
2011	3,119	1,455	-5,499	0,173	-0,819

2012	3,576	1,463	-7,151	-0,181	-1,311
2013	3,408	1,585	-8,232	-0,124	-1,649
2014	8,950	2,853	-13,983	-0,579	-3,395
2015	3,555	2,562	-8,517	0,418	-1,757
2016	2,099	2,011	-5,776	0,402	-0,019
2017	0,997	1,498	-4,573	0,097	0,178
2018	-1,771	1,260	-3,461	-0,229	0,282
2019	0,824	2,407	-2,835	-0,055	0,258
Zakłady Farmaceutyczne Polpharma S.A. (Polska)					
2006	25,313	4,611	-10,223	-0,290	-6,990
2007	13,996	2,134	-2,471	-0,346	-1,008
2008	20,325	3,413	-4,856	-0,203	-4,171
2009	18,520	3,924	-4,382	-0,052	-2,275
2010	16,594	4,504	-5,687	0,279	-2,902
2011	6,478	0,488	-0,892	0,073	0,863
2012	5,124	-0,113	-0,491	-0,016	0,889
2013	6,364	0,605	-0,098	-0,200	0,671
2014	6,258	0,324	-0,465	-0,103	0,141
2015	5,290	0,699	-0,183	-0,089	0,825
2016	0,290	-1,622	0,096	0,049	0,656
2017	1,326	-0,987	-0,276	-0,045	0,518
2018	-1,815	-2,479	0,001	0,008	0,835
2019	-1,489	-3,029	-0,062	-0,099	0,706
ZSChiM Piotrowice II Sp. z o.o.					
2006	14,615	5,448	-5,613	0,015	-1,475
2007	11,343	4,605	-4,087	-0,134	0,052
2008	7,144	3,289	-2,524	-0,315	1,035
2009	5,832	0,028	-0,909	-0,050	0,294
2010	11,046	5,528	-2,508	0,084	1,237
2011	5,619	0,677	0,440	-0,006	0,728
2012	2,173	2,140	-0,017	0,041	0,855
2013	3,079	1,943	-0,517	0,422	1,009
2014	3,573	3,894	-0,795	0,753	1,140
2015	6,938	2,278	-5,656	-2,523	-2,419
2016	3,344	4,140	-0,914	-4,322	-1,991
2017	8,198	6,161	-21,221	-8,477	-2,192
2018	8,308	4,234	-20,149	-8,674	-2,122
2019	1,294	-7,218	-25,980	-4,012	-4,951

Źródło: Opracowanie własne.

Zał. 4 Ocena kondycji finansowej przedsiębiorstw działających w SSE Euro-Park Mielec przy wykorzystaniu modeli dyskryminacyjnych w latach 2006-2019

Rok / Model	P. Stępnia i T. Strąka	M. Gruszczyńskiego	T. Korola	M. Potocznej i O. Wiśniewskiej	Krakowski
Basco 2 Sp. z o.o. Sp. k.					
2006	6,644	0,364	-3,649	9,946	-0,182
2007	-0,992	-1,192	2,118	7,327	-0,383
2008	8,000	-1,036	-2,892	5,918	-0,948
2009	11,453	-0,495	-3,667	8,533	-1,355
2010	10,326	-0,589	-3,426	5,672	-1,053
2011	5,596	-2,046	-1,790	5,054	0,013
2012	3,564	-3,816	-1,216	9,077	0,160
2013	5,493	-2,514	-2,104	1,041	-0,100
2014	3,539	-3,932	-1,251	9,674	0,205
2015	5,351	-2,986	-2,146	3,077	-0,099
2016	5,003	-1,928	-2,109	5,669	-0,107

2017	4,978	-1,078	-2,007	7,001	-0,493
2018	6,833	-2,825	-2,378	9,876	-0,272
2019	4,261	-3,989	-1,644	-0,719	0,187
Bispol Sp. z o. o.					
2006	55,148	-0,782	-7,845	-0,077	-5,717
2007	-2,499	-1,991	3,249	-0,007	1,115
2008	13,154	-1,324	-0,800	0,307	1,171
2009	17,958	0,784	-1,694	0,145	0,484
2010	19,082	-2,168	-0,484	0,144	1,109
2011	31,042	-1,344	-0,249	0,071	0,843
2012	14,551	-2,026	0,095	0,191	1,187
2013	20,742	-0,778	-0,250	-0,010	0,747
2014	20,307	-0,707	-0,349	-0,176	0,723
2015	23,135	-0,771	-0,272	0,439	1,136
2016	21,294	-0,899	-0,911	0,559	1,737
2017	21,410	-0,940	-1,053	-0,292	0,489
2018	28,196	-1,461	-1,882	-0,461	0,578
2019	29,627	-0,198	-3,522	-6,026	0,272
Bodycote Polska Sp. z o.o.					
2006	16,060	-4,572	1,679	0,232	0,463
2007	-6,409	-1,563	1,324	0,035	-0,401
2008	17,453	-3,332	1,587	-0,202	-0,180
2009	-9,545	-3,671	1,232	0,123	0,218
2010	0,088	1,151	0,373	-0,232	-0,267
2011	8,443	1,921	-0,558	-0,688	-1,600
2012	25,572	6,140	-3,557	-0,055	2,456
2013	28,065	5,777	-2,701	0,093	0,336
2014	23,449	6,240	-2,442	-0,028	0,977
2015	24,776	4,006	-3,476	0,046	-0,805
2016	17,475	5,328	-1,696	0,209	-0,421
2017	20,931	6,516	-2,178	-0,913	-0,138
2018	20,111	6,407	-2,665	-0,893	0,154
2019	14,915	3,856	-4,018	-0,921	-0,117
BRW Sp. z o. o.					
2006	22,728	2,423	-8,724	0,073	-3,713
2007	39,675	2,701	-15,421	0,049	-10,644
2008	37,112	3,997	-15,232	-1,992	-7,592
2009	33,077	3,191	-10,675	-0,856	-5,413
2010	24,581	1,383	-7,349	-1,034	-3,634
2011	19,357	0,621	-6,022	-1,375	-2,427
2012	27,813	4,033	-11,403	-0,075	-5,698
2013	17,332	1,377	-5,911	0,049	-2,647
2014	18,999	2,527	-5,988	-0,040	-2,679
2015	21,219	5,238	-6,824	-0,018	-3,166
2016	29,017	5,412	-6,326	-0,003	-3,047
2017	28,204	3,295	-3,074	0,022	-7,487
2018	30,870	3,994	-1,778	-0,046	-7,148
2019	30,487	4,233	-1,106	0,177	-6,492
BSH Sprzęt Gospodarstwa Domowego Sp. z o.o.					
2006	19,108	3,810	-8,791	0,013	-3,471
2007	16,408	3,045	-8,616	-0,044	-3,351
2008	6,553	0,835	-4,825	0,230	-1,729
2009	16,242	2,458	-9,129	-0,901	-3,620
2010	16,094	2,726	-7,129	-0,587	-3,303
2011	7,763	0,959	-4,172	-0,466	-1,459
2012	8,182	1,421	-3,877	0,003	-1,605
2013	2,219	-0,061	-1,444	-0,027	0,077
2014	-1,808	-1,114	-1,827	0,042	-0,007

2015	1,202	-0,304	-2,272	-0,058	0,068
2016	0,653	-0,529	-2,272	-0,148	-0,162
2017	-0,157	-0,652	-1,977	-0,217	0,081
2018	-0,157	-0,431	-1,701	-0,153	-0,032
2019	-0,246	0,025	-1,757	-0,146	-0,181
Bury Sp. z o. o.					
2006	9,855	-0,103	-5,115	-0,151	-3,839
2007	11,147	0,004	-5,874	-0,166	-5,001
2008	10,704	-0,300	-4,783	-0,530	-4,629
2009	12,704	-0,209	-4,610	-0,587	-4,627
2010	12,260	-0,199	-5,071	-0,719	-5,509
2011	22,383	2,133	-7,771	-1,139	-8,553
2012	18,152	0,946	-6,796	-1,050	-7,580
2013	17,841	0,792	-6,299	-0,717	-6,626
2014	9,180	0,139	-1,628	-0,020	-2,065
2015	10,741	0,207	-5,173	0,471	-3,374
2016	10,019	0,897	-3,077	0,701	-3,479
2017	11,538	0,582	-6,496	0,002	-4,042
2018	15,478	1,435	-7,693	0,059	-5,059
2019	19,403	2,169	-9,605	-0,270	-6,713
COBI Factory S.A.					
2006	4,169	-4,928	-0,962	-0,465	-0,498
2007	0,399	-8,298	0,082	0,188	-0,612
2008	1,922	-4,580	-0,338	0,184	-0,634
2009	7,484	-1,095	-2,694	0,477	-1,994
2010	8,641	0,560	-2,582	0,394	-0,052
2011	5,040	-1,988	-1,516	0,308	0,080
2012	12,567	3,060	-4,373	0,165	-1,267
2013	8,155	0,021	-2,501	-0,520	-0,560
2014	-0,364	-8,665	-0,226	-0,308	0,159
2015	-3,898	-14,375	0,720	0,143	0,193
2016	0,256	-10,274	-0,478	0,094	-0,310
2017	0,234	-10,451	-0,640	-0,161	-0,356
2018	-1,797	-12,479	0,102	0,193	-0,192
2019	3,248	-7,385	-1,217	-0,035	-0,694
CREO Sp. z o.o.					
2006	-2,424	-1,088	-1,339	0,145	0,321
2007	8,812	2,174	-1,452	0,544	-1,036
2008	8,257	6,089	-2,777	0,004	-3,406
2009	13,508	3,750	-1,819	-0,081	-1,438
2010	9,202	1,423	-1,503	-0,144	-0,806
2011	7,530	2,282	-1,082	0,306	-0,466
2012	5,794	2,285	-1,425	-0,306	-0,411
2013	3,606	1,856	-1,076	-0,451	-0,062
2014	1,847	2,561	-1,344	-0,243	-1,955
2015	2,197	1,907	-1,112	-0,269	-2,524
2016	1,917	1,007	-1,325	-0,627	-2,052
2017	2,706	1,972	-2,119	-2,912	-3,598
2018	3,795	2,696	-3,335	-2,011	-9,096
2019	3,462	4,851	-2,346	-2,060	-3,258
Creuzet Polska Sp. z o.o.					
2006	14,836	5,561	-1,484	-0,626	-1,523
2007	15,932	2,445	-4,943	-0,128	-4,931
2008	19,013	4,943	-6,101	-0,373	-5,580
2009	20,746	4,507	-7,189	-0,731	-5,802
2010	34,994	9,105	-7,287	-0,498	-7,495
2011	26,413	6,386	-5,815	-0,155	-4,912
2012	26,119	4,599	-5,679	-0,734	-5,585

2013	26,075	4,605	-7,325	-0,499	-6,058
2014	21,646	4,025	-7,128	-0,030	-5,730
2015	23,189	3,951	-8,710	-0,211	-5,918
2016	1,021	0,092	-0,928	-0,330	-5,701
2017	-7,172	-5,741	2,583	-0,096	1,317
2018	-24,312	-16,162	5,174	-0,057	3,106
2019	-17,927	-10,789	3,136	-0,050	1,889
Dębica S.A.					
2006	5,647	0,122	-2,026	-0,091	0,274
2007	4,344	0,084	-1,648	-0,146	0,418
2008	5,418	-0,279	-1,461	-0,101	-0,223
2009	7,751	0,800	-2,530	0,042	-0,741
2010	4,572	-0,194	-1,397	0,156	-0,326
2011	4,448	-0,195	-2,407	-0,182	-0,371
2012	6,754	2,052	-2,314	-0,356	-0,646
2013	-3,441	2,173	-1,878	-0,281	-1,005
2014	-3,506	1,873	-1,856	-0,153	-1,181
2015	-3,319	2,682	-1,909	-0,120	-1,338
2016	-3,274	2,235	-2,192	-0,005	-1,430
2017	-3,183	2,590	-1,390	-0,126	-1,557
2018	1,825	2,383	-2,131	0,049	-1,164
2019	-0,008	2,443	-4,174	-0,002	-1,254
EFEKT PLUS Sp. z o.o.					
2006	-0,988	-3,061	-0,170	0,470	0,498
2007	-2,106	-1,665	-1,429	0,169	0,277
2008	-1,158	-0,856	-2,717	-0,329	-0,269
2009	-1,432	-1,947	-1,029	0,655	1,057
2010	-1,240	-0,790	-1,781	0,483	-0,003
2011	-4,058	-1,803	-1,954	-0,015	-0,165
2012	-3,269	-1,569	-0,999	0,290	1,014
2013	-5,629	-2,647	-0,736	0,136	0,318
2014	-6,674	-3,134	-0,636	0,349	0,514
2015	-2,920	-2,225	-1,907	0,180	0,023
2016	1,065	-0,599	-3,338	-0,170	0,194
2017	1,093	-0,916	-4,002	-0,070	-0,962
2018	6,776	1,503	-8,115	-0,397	-2,516
2019	2,253	1,003	-4,867	-0,064	-1,226
Eurotech Sp. z o.o.					
2006	1,784	1,557	-8,031	-0,012	-2,678
2007	1,068	0,915	-3,574	0,258	-1,063
2008	-0,446	-13,502	-1,778	-0,357	0,527
2009	4,635	-0,688	-3,282	-0,570	-0,714
2010	7,446	-2,996	-0,742	-0,180	-0,181
2011	5,912	-0,483	-1,934	-0,314	-0,281
2012	1,816	-4,821	-0,722	-0,049	-0,362
2013	1,503	-2,028	-0,957	-0,266	-0,534
2014	1,253	-4,746	-1,867	0,158	-1,804
2015	2,006	-4,998	-0,928	0,150	-1,224
2016	3,944	-5,933	-1,291	0,443	-0,847
2017	6,055	-7,033	-1,082	0,080	-0,210
2018	1,167	-4,428	-1,370	0,092	-0,651
2019	1,656	-2,091	-1,100	-0,141	-1,511
Fibrain Sp. z o.o.					
2006	5,123	-0,291	-3,237	0,054	-0,163
2007	2,810	-0,987	-2,357	0,046	0,270
2008	2,164	-1,393	-2,102	0,097	0,242
2009	2,472	-1,245	-1,576	0,321	0,414
2010	-0,333	-1,633	-0,705	0,252	0,741

2011	0,063	-1,635	-0,998	0,155	0,499
2012	2,504	-0,909	-0,857	0,330	0,526
2013	3,212	-0,948	-1,288	0,166	0,386
2014	6,011	-0,581	-1,134	0,031	0,097
2015	2,149	-0,296	-0,955	-0,094	0,599
2016	4,275	0,155	-0,045	0,208	0,729
2017	1,660	-1,471	-0,746	0,173	-0,014
2018	5,839	0,089	-1,900	-0,069	-0,142
2019	2,581	-0,057	-0,690	-0,173	0,185
Geyer & Hosaja Sp. z o.o.					
2006	1,290	-3,857	-2,594	0,159	-0,445
2007	2,701	-3,860	-3,058	-0,034	-0,305
2008	-3,783	-6,827	-0,716	-0,208	0,410
2009	4,508	-4,414	-3,145	0,350	-0,752
2010	0,701	-7,088	-1,375	-0,146	-0,086
2011	4,619	-5,827	-2,897	-0,248	-0,786
2012	5,821	-5,322	-3,468	0,040	-1,001
2013	8,510	-4,294	-4,372	-0,086	-1,241
2014	6,275	-5,198	-3,365	-0,204	-0,723
2015	8,216	-4,999	-4,004	0,071	-1,139
2016	4,924	-5,733	-3,979	0,299	-1,023
2017	9,115	-5,395	-3,891	-0,151	-1,039
2018	5,885	-5,191	-2,775	0,058	-0,147
2019	7,068	-4,490	-3,741	-0,126	-0,892
Husqvarna Poland Sp. z o.o.					
2006	6,602	-0,779	-6,360	0,007	-0,922
2007	11,704	-0,692	-9,137	0,061	-1,740
2008	17,165	1,437	-12,167	-0,762	-2,751
2009	7,897	0,072	-4,993	-0,100	-0,741
2010	-3,366	-1,261	0,129	0,187	1,612
2011	2,571	-1,083	-1,901	0,102	0,176
2012	3,626	-1,066	-2,130	0,041	-0,349
2013	8,649	1,121	-5,998	0,090	-2,069
2014	9,647	0,153	-3,970	0,011	-1,635
2015	11,697	0,713	-4,360	0,176	-1,734
2016	8,695	1,002	-3,897	0,077	-0,993
2017	7,343	0,735	-4,274	-0,107	-0,956
2018	7,018	0,376	-4,272	-0,045	-1,182
2019	9,677	1,005	-5,048	-0,029	-1,737
Kirchhoff Polska Sp. z o.o.					
2006	19,461	4,021	-8,844	-0,145	-4,161
2007	5,285	-0,367	-2,475	0,071	0,597
2008	2,667	-3,134	-1,601	0,378	0,159
2009	5,081	-0,433	-2,794	0,115	-0,134
2010	7,262	-0,100	-3,970	0,156	-0,474
2011	5,819	0,265	-2,944	-0,203	-0,728
2012	8,481	1,846	-5,528	-0,025	-1,469
2013	13,050	2,647	-8,101	-0,141	-2,899
2014	6,399	0,832	-4,320	0,052	-1,658
2015	6,274	-0,378	-4,336	0,263	-2,020
2016	6,309	-0,109	-2,947	-0,566	-3,440
2017	16,482	1,744	-9,676	-0,481	-5,550
2018	21,325	2,271	-13,446	-0,120	-9,812
2019	23,260	2,309	-6,728	-0,265	-5,282
Kronoflooring Mielec Sp. z o.o.					
2006	52,964	1,716	-28,485	-1,211	-2,428
2007	15,368	2,205	-4,344	-0,484	-1,927
2008	17,678	2,647	-4,312	-0,821	-2,299

2009	25,174	3,841	-6,247	-1,049	-3,413
2010	16,588	1,660	-1,348	-0,968	-1,483
2011	19,481	1,675	-1,946	-1,814	-2,081
2012	143,312	-4,940	-2,819	-3,334	-4,783
2013	11,653	2,356	-6,569	-6,605	-14,586
2014	9,856	-3,833	-3,643	-2,092	-3,298
2015	7,453	-5,848	-4,354	0,911	0,726
2016	5,420	2,574	-1,594	0,293	1,299
2017	-3,619	1,226	9,712	0,180	4,068
2018	-2,991	-2,217	2,316	0,777	1,190
2019	-3,998	-6,632	2,206	0,450	1,588
Kronospan Mielec Sp. z o.o.					
2006	10,383	2,633	-5,048	-0,041	-0,352
2007	6,229	1,787	-3,570	-0,035	0,427
2008	-1,154	-1,668	-1,558	-0,179	-0,359
2009	5,199	1,096	-2,543	0,102	0,125
2010	5,311	0,336	-3,168	-0,020	-0,264
2011	9,258	2,100	-5,149	-0,029	-0,184
2012	5,154	1,773	-3,032	0,037	-1,021
2013	20,719	3,797	-11,351	-0,255	-0,087
2014	14,290	4,593	-4,609	-0,285	-2,013
2015	14,202	4,395	-4,611	-0,221	-1,987
2016	9,211	2,971	-3,187	0,003	-0,577
2017	1,067	-0,139	-1,285	-0,038	0,354
2018	2,871	-0,919	-2,918	-0,399	-0,084
2019	3,089	-0,473	-1,952	-0,491	-0,003
Lear Corporation Poland II Sp. z o.o.					
2006	1,375	1,763	-21,452	-0,207	-0,247
2007	6,623	2,096	-3,547	-0,284	-0,470
2008	-10,068	-0,990	0,082	0,534	1,668
2009	5,982	1,119	-5,096	-0,095	-1,790
2010	2,260	0,820	-2,572	0,033	-0,220
2011	-1,211	-0,666	-1,491	0,062	0,248
2012	-1,428	-0,441	-0,521	0,198	0,639
2013	-0,683	-0,248	-1,033	0,056	0,240
2014	-1,558	-0,510	-1,030	0,091	0,187
2015	0,435	0,204	-1,787	0,233	-0,129
2016	1,395	1,941	-1,927	-0,204	-1,265
2017	4,249	1,380	-3,246	0,022	-0,764
2018	2,788	0,726	-2,888	-0,045	-0,977
2019	0,360	0,679	-2,030	-0,006	-0,257
MB Aerospace Technologies (Poland) Sp. z o.o.					
2006	21,124	8,338	-7,803	-0,052	-2,018
2007	37,659	9,333	-18,672	-0,811	-6,203
2008	44,436	12,351	-16,429	-1,117	-8,779
2009	68,210	11,510	-15,721	-4,106	-18,606
2010	33,673	8,839	-7,118	-0,856	-7,787
2011	18,812	8,081	-2,240	-0,577	-0,073
2012	9,659	4,965	-1,397	-0,312	-1,084
2013	18,043	6,200	-4,168	-0,398	-0,843
2014	19,884	5,931	-5,196	-0,542	-2,727
2015	34,034	7,228	-8,015	-1,711	-6,786
2016	25,303	7,657	-5,476	-0,921	-5,692
2017	21,198	6,067	-5,480	-0,167	-6,774
2018	14,273	4,614	-4,307	-0,069	-4,456
2019	15,515	4,104	-3,934	-0,111	-3,921

Melex Sp. z o.o.					
2006	-1,732	-5,467	-1,202	0,105	-6,023
2007	-1,964	-4,322	-1,905	-0,042	-6,755
2008	-13,854	-7,768	-0,343	-0,179	-8,641
2009	0,790	-3,062	-2,841	-0,058	-7,214
2010	-8,384	-5,943	-0,908	0,146	-8,212
2011	1,389	-2,092	-3,525	-0,076	-10,204
2012	-0,143	-1,715	-3,162	-0,066	-10,850
2013	5,659	-0,313	-4,705	0,077	-13,434
2014	4,242	0,246	-7,676	0,108	-15,855
2015	7,423	0,507	-7,478	-0,131	-15,853
2016	14,650	1,548	-9,679	-0,459	-15,769
2017	5,599	0,097	-5,142	-0,114	-7,299
2018	6,011	0,051	-5,868	-0,108	-8,599
2019	7,568	-0,413	-5,634	-0,255	-9,045
Onduline Polska Sp. z o.o.					
2006	12,650	4,389	-45,655	-0,532	-5,840
2007	24,394	5,184	-69,224	-1,056	-10,752
2008	-9,692	-1,072	-29,062	-0,458	-0,810
2009	14,932	4,049	-43,042	-1,802	-6,594
2010	-3,272	1,339	-25,468	-0,767	-1,384
2011	-10,693	-0,762	-26,221	-0,368	0,057
2012	-8,383	0,004	-27,043	-0,723	-0,343
2013	-19,085	-1,386	-28,087	0,434	1,995
2014	14,872	1,820	-5,834	0,022	-0,703
2015	19,594	1,143	-10,538	-0,165	-2,480
2016	43,319	4,936	-36,415	-0,233	-9,740
2017	16,234	0,282	-9,198	0,033	-0,851
2018	9,845	-1,319	-5,042	0,008	0,294
2019	10,377	-1,363	-3,457	-0,064	0,185
OPTeam S.A.					
2006	-42,875	-0,356	-5,269	0,142	0,429
2007	-35,638	1,417	-8,459	-0,146	-0,547
2008	-17,317	0,875	-0,521	-0,045	-0,298
2009	-20,320	1,385	-14,899	0,152	0,592
2010	-20,602	1,052	-11,311	0,207	0,754
2011	-44,426	0,177	-1,671	0,149	0,576
2012	-43,569	0,618	-2,010	0,011	0,504
2013	-42,575	0,860	-2,929	0,042	0,344
2014	-41,236	1,563	-2,968	-0,261	0,287
2015	-39,793	1,623	-1,707	-0,157	-0,022
2016	0,493	8,602	-15,657	-0,189	0,003
2017	-21,976	-0,648	-12,295	-0,047	0,745
2018	-16,897	1,514	-11,049	-0,156	0,968
2019	-17,062	1,214	-9,114	-0,088	-0,083
Polkemic Sp. z o.o.					
2006	15,164	1,044	-4,923	0,158	-1,513
2007	12,219	1,714	-5,342	-52,711	-1,808
2008	4,953	-3,655	1,999	0,639	0,548
2009	22,074	1,326	-7,178	-0,529	-5,310
2010	22,842	1,764	-8,326	-0,567	-5,394
2011	8,761	-1,120	-1,462	-0,117	0,033
2012	1,812	-6,626	-0,328	-0,165	0,461
2013	2,136	-6,938	0,130	0,366	0,711
2014	2,119	-5,492	-0,131	0,166	0,711
2015	1,990	-4,993	-0,455	0,450	0,313
2016	1,778	-2,394	-0,722	0,249	0,773
2017	1,679	-4,849	-0,948	0,047	0,319

2018	1,677	-5,286	-0,702	0,046	0,063
2019	3,134	-4,576	-1,491	-0,024	-0,137
Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o.					
2006	4,725	-7,324	-9,767	-0,824	0,024
2007	-23,908	-29,125	-5,220	-0,023	3,414
2008	-6,457	-15,031	-3,278	0,181	0,934
2009	-8,288	-13,616	-4,008	0,315	1,420
2010	2,761	-3,023	-5,114	0,158	0,064
2011	8,427	-1,445	-7,311	0,125	-0,616
2012	10,862	1,658	-8,941	0,050	-1,197
2013	22,409	3,012	-12,296	-0,110	-2,938
2014	21,275	-1,381	-8,561	-0,415	-1,587
2015	18,799	-7,032	-4,857	-0,342	-0,627
2016	3,730	-2,257	-4,349	0,026	1,814
2017	37,440	-4,925	-6,096	-0,709	-3,281
2018	23,099	-1,842	-7,671	-0,421	-1,926
2019	18,835	1,214	-6,217	-0,967	-1,374
Pratt & Whitney Rzeszów S.A.					
2006	3,647	-0,031	-0,061	-0,057	0,203
2007	-1,452	-3,299	1,431	0,105	1,568
2008	-11,434	-8,554	2,460	0,138	2,123
2009	0,437	-2,968	0,094	0,061	0,999
2010	2,662	-1,304	-0,941	0,080	1,260
2011	6,371	-0,560	-1,040	0,091	0,504
2012	8,739	-0,105	-2,001	-0,014	0,309
2013	8,167	0,460	-1,446	-0,043	0,479
2014	5,645	-0,391	-1,013	-0,025	0,836
2015	4,272	-1,253	-0,673	0,030	0,956
2016	2,511	-1,687	-0,558	-0,163	0,052
2017	9,494	-0,662	-1,543	0,018	0,616
2018	11,428	-0,727	-2,262	0,126	0,047
2019	13,588	0,229	-3,606	-0,061	-0,173
SPLAST Sp. z o.o.					
2006	1,811	0,413	-2,218	0,353	-1,105
2007	1,795	0,448	-3,034	0,076	-0,849
2008	0,859	0,150	-2,922	0,100	-1,134
2009	2,893	1,704	-3,681	0,145	-1,143
2010	2,286	1,641	-3,264	-0,072	-1,571
2011	1,783	1,115	-2,261	0,046	-0,764
2012	3,800	0,517	-3,094	0,107	-1,588
2013	4,984	1,497	-2,769	-0,404	-1,226
2014	-1,280	-2,672	-0,621	0,114	-0,092
2015	7,703	1,414	-2,555	0,074	-0,833
2016	8,148	0,744	-2,723	-0,187	-0,826
2017	4,668	-1,366	-1,781	0,304	-0,020
2018	2,960	-0,446	-1,427	-0,074	-0,152
2019	3,155	-0,024	-1,446	-0,103	-0,156
TW Metals Polska Sp. z o.o.					
2006	3,097	-7,092	-2,914	0,218	0,079
2007	6,606	-5,060	-4,306	0,032	-0,450
2008	-2,499	-6,509	-5,938	0,009	-0,192
2009	12,022	-0,740	-6,752	-0,119	-1,332
2010	4,503	-6,341	-1,228	-0,007	0,294
2011	6,977	-4,692	-2,464	0,133	-0,262
2012	10,386	-3,592	-4,464	-0,069	-0,733
2013	7,567	-4,034	-1,980	-0,085	-0,311
2014	1,480	-5,138	-0,836	0,341	0,352
2015	2,435	-4,290	-1,299	0,219	0,113

2016	5,389	-4,528	-2,436	0,097	-0,155
2017	15,678	-0,581	-6,727	0,058	-1,714
2018	12,797	-2,270	-4,567	0,054	-1,051
2019	14,861	-3,286	-5,179	-0,038	-1,290
Zakłady Farmaceutyczne COLFARM S.A.					
2006	0,922	1,226	2,947	0,119	3,555
2007	-2,499	-0,997	-3,589	1,025	-0,858
2008	12,620	0,081	-4,205	0,099	-1,407
2009	9,997	-0,587	-2,782	-0,015	-0,750
2010	7,105	-0,560	-1,438	0,013	-0,072
2011	7,388	-1,048	-0,832	0,070	-0,311
2012	14,050	1,252	-3,459	0,297	-1,432
2013	20,558	3,586	-7,229	0,106	-2,566
2014	23,554	4,350	-7,321	0,193	-0,385
2015	5,399	-0,782	-5,902	0,202	-0,329
2016	4,901	-1,630	-1,023	0,134	-0,063
2017	4,634	-0,247	-1,042	-0,093	-0,207
2018	2,688	-0,594	-0,545	0,063	-0,024
2019	1,502	-2,039	-0,455	-0,005	0,134
ZELNAR Sp. z o.o.					
2006	6,037	0,175	-1,682	-0,252	-0,403
2007	20,767	4,675	-5,989	-0,971	-1,496
2008	13,047	0,993	-2,172	-0,863	-0,562
2009	4,310	-4,719	-0,038	-0,115	0,761
2010	2,358	-1,711	0,019	-0,212	0,979
2011	1,018	-1,751	0,681	-0,039	1,038
2012	1,120	0,682	0,508	-0,156	1,032
2013	-0,580	0,534	0,926	-0,302	1,149
2014	-1,018	1,241	0,957	0,155	1,288
2015	0,094	0,941	0,822	-1,096	1,129
2016	9,143	1,525	-4,265	-0,002	1,754
2017	-5,419	-2,797	2,931	-0,325	0,171
2018	-8,548	-5,793	1,692	-1,128	0,358
2019	-12,366	-17,648	2,279	-0,001	0,360

Źródło: Opracowanie własne.

Zal. 5 Ocena zdolności kredytowej przedsiębiorstw działających w SSE Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg przy wykorzystaniu modeli scoringowych w latach 2006-2019

Rok / Model	Bank B	Bank C
ATI ZKM Forging Sp. z o.o.		
2006	16,50	33,00
2007	18,10	32,00
2008	21,00	30,00
2009	14,30	44,00
2010	20,40	30,00
2011	27,20	31,00
2012	27,10	33,00
2013	25,00	41,00
2014	25,20	41,00
2015	25,80	41,00
2016	27,20	46,00
2017	29,40	46,00
2018	27,10	41,00
2019	28,40	49,00
Baltic Wood S.A.		
2006	22,80	27,00
2007	23,00	24,00
2008	19,50	23,00

2009	19,40	23,00
2010	22,00	25,00
2011	24,40	23,00
2012	24,60	24,00
2013	23,40	26,00
2014	24,00	28,00
2015	24,60	28,00
2016	25,30	30,00
2017	24,50	33,00
2018	26,30	33,00
2019	27,20	39,00
Bester Medical Sp. z o.o.		
2006	18,40	20,00
2007	14,10	17,00
2008	20,30	20,00
2009	21,90	23,00
2010	22,80	27,00
2011	19,50	23,00
2012	19,40	23,00
2013	27,70	26,00
2014	27,50	27,00
2015	28,40	28,00
2016	28,30	28,00
2017	29,10	28,00
2018	29,40	30,00
2019	29,10	33,00
Dezamet S.A.		
2006	12,80	37,00
2007	13,40	36,00
2008	16,00	34,00
2009	18,00	31,00
2010	14,20	37,00
2011	15,10	38,00
2012	16,60	36,00
2013	15,40	36,00
2014	21,40	39,00
2015	22,70	41,00
2016	22,20	39,00
2017	20,60	36,00
2018	26,30	41,00
2019	27,20	39,00
Eurometal S.A.		
2006	20,30	27,00
2007	21,90	23,00
2008	22,80	23,00
2009	25,00	23,00
2010	27,10	19,00
2011	27,10	19,00
2012	25,00	20,00
2013	27,10	20,00
2014	25,70	20,00
2015	25,80	20,00
2016	27,20	17,00
2017	25,50	17,00
2018	28,00	20,00
2019	28,40	20,00

Fenix Metals Sp. z o.o.		
2006	22,30	20,00
2007	21,50	38,00
2008	14,50	48,00
2009	17,20	35,00
2010	17,20	32,00
2011	21,50	25,00
2012	29,40	25,00
2013	27,10	24,00
2014	25,70	23,00
2015	27,10	25,00
2016	28,30	25,00
2017	37,20	17,00
2018	38,20	17,00
2019	38,20	16,00
Hensfort Sp. z o.o.		
2006	31,20	25,00
2007	27,20	31,00
2008	25,50	37,00
2009	27,20	35,00
2010	30,20	17,00
2011	32,00	18,00
2012	33,00	19,00
2013	33,00	15,00
2014	35,20	16,00
2015	35,00	17,00
2016	35,20	15,00
2017	38,00	15,00
2018	39,00	15,00
2019	39,00	12,00
Iwamet Sp. z o.o.		
2006	27,20	27,00
2007	25,00	37,00
2008	22,00	39,00
2009	24,20	37,00
2010	27,20	34,00
2011	27,00	32,00
2012	30,00	32,00
2013	30,00	30,00
2014	31,00	29,00
2015	32,00	29,00
2016	33,00	27,00
2017	32,00	28,00
2018	32,00	25,00
2019	32,20	25,00
MSC-METAL Cleaning Service Sp. z o.o.		
2006	20,30	22,00
2007	18,90	27,00
2008	22,00	36,00
2009	24,20	33,00
2010	24,20	30,00
2011	27,00	25,00
2012	27,00	25,00
2013	27,20	21,00
2014	31,00	21,00
2015	33,00	19,00
2016	33,00	17,00
2017	39,00	18,00

2018	39,00	15,00
2019	41,00	15,00
Pilkington Automotive Poland Sp. z o.o.		
2006	27,90	30,00
2007	28,60	33,00
2008	25,90	35,00
2009	18,20	30,00
2010	22,10	28,00
2011	25,10	27,00
2012	26,00	28,00
2013	28,30	25,00
2014	28,40	25,00
2015	33,00	23,00
2016	33,00	23,00
2017	39,20	24,00
2018	39,00	23,00
2019	39,00	19,00
POL-PANEL Sp. z o.o.		
2006	27,10	35,00
2007	27,10	46,00
2008	18,40	49,00
2009	21,90	46,00
2010	21,80	45,00
2011	21,50	44,00
2012	22,80	38,00
2013	27,10	39,00
2014	27,10	35,00
2015	26,70	30,00
2016	28,40	33,00
2017	33,00	30,00
2018	33,20	27,00
2019	35,00	26,00
Rymatex Sp. z o.o.		
2006	22,80	44,00
2007	22,80	46,00
2008	21,90	48,00
2009	25,00	44,00
2010	25,70	38,00
2011	27,20	37,00
2012	27,20	37,00
2013	28,00	36,00
2014	28,40	33,00
2015	28,40	31,00
2016	33,00	35,00
2017	33,20	30,00
2018	33,00	27,00
2019	33,00	29,00
Schollglas Polska Sp. z o.o.		
2006	26,40	39,00
2007	14,50	48,00
2008	10,20	50,00
2009	16,10	50,00
2010	21,80	41,00
2011	23,60	46,00
2012	24,20	44,00
2013	25,00	39,00
2014	26,50	36,00
2015	27,30	37,00

2016	27,10	34,00
2017	27,30	34,00
2018	27,80	33,00
2019	27,90	33,00
Superior Industries		
2006	28,60	34,00
2007	27,90	33,00
2008	28,60	33,00
2009	28,00	33,00
2010	28,30	28,00
2011	28,80	29,00
2012	28,60	26,00
2013	28,80	26,00
2014	33,00	20,00
2015	33,20	23,00
2016	33,00	21,00
2017	31,20	20,00
2018	33,20	21,00
2019	33,00	21,00
Tarkon Sp. z o. o.		
2006	22,80	38,00
2007	27,10	53,00
2008	27,10	51,00
2009	25,00	46,00
2010	28,30	44,00
2011	29,10	41,00
2012	28,40	41,00
2013	28,40	41,00
2014	29,10	42,00
2015	31,20	44,00
2016	31,00	37,00
2017	32,00	36,00
2018	31,20	39,00
2019	31,20	36,00
Thoni Alutec Sp. z o.o.		
2006	26,70	41,00
2007	25,90	39,00
2008	22,80	44,00
2009	25,90	44,00
2010	28,40	42,00
2011	28,40	40,00
2012	28,40	40,00
2013	28,40	38,00
2014	28,30	39,00
2015	29,10	39,00
2016	29,10	37,00
2017	29,40	36,00
2018	32,20	35,00
2019	32,00	35,00
Wipasz S.A.		
2006	27,10	41,00
2007	22,80	46,00
2008	16,50	56,00
2009	22,00	51,00
2010	21,80	44,00
2011	21,50	41,00
2012	23,60	39,00
2013	25,70	38,00

2014	27,10	36,00
2015	27,10	36,00
2016	27,10	36,00
2017	29,10	35,00
2018	32,00	35,00
2019	31,20	35,00
Wtór Steel Sp. z o.o.		
2006	21,50	41,00
2007	14,30	46,00
2008	15,20	44,00
2009	22,00	41,00
2010	22,80	41,00
2011	21,50	42,00
2012	21,80	41,00
2013	21,80	41,00
2014	25,40	37,00
2015	26,70	39,00
2016	25,70	39,00
2017	27,10	35,00
2018	28,30	35,00
2019	29,10	33,00
Zakłady Farmaceutyczne Polpharma S.A. (Polska)		
2006	27,10	30,00
2007	25,00	35,00
2008	27,50	33,00
2009	28,30	34,00
2010	29,10	30,00
2011	29,10	27,00
2012	29,40	27,00
2013	30,00	26,00
2014	30,00	26,00
2015	32,50	25,00
2016	32,50	25,00
2017	33,40	26,00
2018	33,20	25,00
2019	33,20	25,00
ZSChiM Piotrowice II Sp. z o.o.		
2006	11,10	37,00
2007	12,60	38,00
2008	12,80	33,00
2009	15,20	33,00
2010	11,40	35,00
2011	18,40	32,00
2012	14,10	33,00
2013	18,40	32,00
2014	18,10	32,00
2015	20,30	27,00
2016	21,90	27,00
2017	22,80	26,00
2018	21,50	27,00
2019	22,80	26,00

Źródło: Opracowanie własne.

Zał. 6 Ocena zdolności kredytowej przedsiębiorstw działających w SSE Euro-Park Mielec przy wykorzystaniu modeli scoringowych w latach 2006-2019

Rok / Model	Bank B	Bank C
Basco 2 Sp. z o.o. Sp. k.		
2006	24,50	39,00
2007	23,20	48,00
2008	23,70	51,00
2009	25,20	53,00
2010	28,30	44,00
2011	27,50	44,00
2012	28,30	42,00
2013	32,50	40,00
2014	33,40	37,00
2015	32,50	36,00
2016	30,50	36,00
2017	32,40	37,00
2018	32,20	36,00
2019	33,40	35,00
Bispol Sp. z o. o.		
2006	25,70	37,00
2007	16,50	50,00
2008	20,60	56,00
2009	20,60	53,00
2010	22,90	51,00
2011	23,20	48,00
2012	22,90	46,00
2013	26,50	44,00
2014	27,20	39,00
2015	29,00	33,00
2016	29,00	35,00
2017	29,40	32,00
2018	29,60	30,00
2019	29,60	30,00
Bodycote Polska Sp. z o.o.		
2006	26,40	41,00
2007	17,40	56,00
2008	16,50	56,00
2009	19,80	51,00
2010	19,90	53,00
2011	19,10	48,00
2012	22,90	44,00
2013	26,00	44,00
2014	25,70	41,00
2015	26,20	40,00
2016	28,30	36,00
2017	29,40	32,00
2018	29,40	33,00
2019	29,60	33,00
BRW Sp. z o. o.		
2006	24,30	25,00
2007	24,30	25,00
2008	24,30	25,00
2009	23,70	25,00
2010	22,50	25,00
2011	26,00	23,00
2012	26,40	22,00
2013	26,00	24,00
2014	26,60	23,00

2015	28,30	23,00
2016	27,40	21,00
2017	28,20	21,00
2018	30,40	19,00
2019	32,30	19,00
BSH Sprzęt Gospodarstwa Domowego Sp. z o.o.		
2006	22,90	26,00
2007	23,70	36,00
2008	23,20	34,00
2009	25,40	32,00
2010	25,20	33,00
2011	26,70	29,00
2012	26,70	30,00
2013	28,30	30,00
2014	28,30	30,00
2015	28,30	31,00
2016	29,40	30,00
2017	28,30	32,00
2018	30,20	29,00
2019	29,40	30,00
Bury Sp. z o. o.		
2006	19,10	30,00
2007	20,60	35,00
2008	20,60	39,00
2009	21,20	39,00
2010	22,40	37,00
2011	22,90	33,00
2012	23,20	33,00
2013	24,30	30,00
2014	24,30	33,00
2015	24,50	30,00
2016	24,90	28,00
2017	24,90	27,00
2018	26,00	26,00
2019	26,00	25,00
COBI Factory S.A.		
2006	16,50	41,00
2007	12,60	50,00
2008	14,60	50,00
2009	19,90	51,00
2010	18,40	53,00
2011	20,60	48,00
2012	21,40	44,00
2013	22,90	36,00
2014	22,90	36,00
2015	23,20	35,00
2016	23,70	37,00
2017	24,90	36,00
2018	25,70	35,00
2019	26,70	35,00
CREO Sp. z o.o.		
2006	21,40	27,00
2007	22,90	27,00
2008	22,90	25,00
2009	23,20	25,00
2010	24,50	23,00
2011	24,90	23,00
2012	24,90	24,00

2013	26,00	23,00
2014	32,00	24,00
2015	33,20	23,00
2016	33,40	20,00
2017	33,60	20,00
2018	36,00	21,00
2019	36,00	21,00
Creuzet Polska Sp. z o.o.		
2006	33,20	36,00
2007	33,40	35,00
2008	33,20	36,00
2009	29,60	30,00
2010	28,30	35,00
2011	29,20	32,00
2012	29,20	30,00
2013	29,20	30,00
2014	33,20	30,00
2015	33,40	29,00
2016	33,60	27,00
2017	34,50	27,00
2018	36,00	22,00
2019	36,00	20,00
Dębica S.A.		
2006	24,90	35,00
2007	25,70	33,00
2008	26,00	39,00
2009	28,30	37,00
2010	29,20	35,00
2011	29,20	33,00
2012	29,40	30,00
2013	30,20	31,00
2014	30,20	30,00
2015	31,50	30,00
2016	32,40	27,00
2017	33,00	29,00
2018	33,20	25,00
2019	33,20	25,00
EFEKT PLUS Sp. z o.o.		
2006	24,90	39,00
2007	22,90	56,00
2008	23,20	57,00
2009	23,20	55,00
2010	23,70	45,00
2011	25,20	44,00
2012	25,70	42,00
2013	26,70	42,00
2014	26,70	40,00
2015	26,00	41,00
2016	25,70	40,00
2017	26,40	36,00
2018	26,60	32,00
2019	26,60	33,00
Eurotech Sp. z o.o.		
2006	26,60	37,00
2007	17,40	41,00
2008	17,10	48,00
2009	12,60	47,00

2010	16,50	46,00
2011	18,40	44,00
2012	19,90	39,00
2013	20,60	38,00
2014	22,90	39,00
2015	22,90	36,00
2016	23,20	35,00
2017	23,70	36,00
2018	24,90	36,00
2019	24,30	36,00
Fibrain Sp. z o.o.		
2006	26,70	41,00
2007	20,20	47,00
2008	17,40	52,00
2009	19,10	50,00
2010	20,60	45,00
2011	22,90	45,00
2012	22,60	44,00
2013	23,20	43,00
2014	25,70	40,00
2015	26,70	39,00
2016	26,60	39,00
2017	28,30	35,00
2018	29,40	33,00
2019	32,40	30,00
Geyer & Hosaja Sp. z o.o.		
2006	18,80	36,00
2007	14,30	40,00
2008	10,60	47,00
2009	13,70	42,00
2010	16,70	37,00
2011	16,50	37,00
2012	17,40	37,00
2013	17,10	35,00
2014	18,40	35,00
2015	19,90	35,00
2016	21,50	32,00
2017	24,90	33,00
2018	25,20	32,00
2019	26,00	33,00
Husqvarna Poland Sp. z o.o.		
2006	19,90	39,00
2007	19,10	46,00
2008	18,40	47,00
2009	17,10	45,00
2010	17,40	45,00
2011	18,40	44,00
2012	20,60	43,00
2013	22,90	41,00
2014	23,20	42,00
2015	23,70	41,00
2016	23,70	39,00
2017	24,30	37,00
2018	24,90	37,00
2019	24,50	38,00
Kirchhoff Polska Sp. z o.o.		
2006	25,90	24,00
2007	24,40	24,00

2008	18,30	33,00
2009	16,00	34,00
2010	19,70	28,00
2011	19,10	29,00
2012	20,60	27,00
2013	21,20	28,00
2014	21,50	27,00
2015	21,40	26,00
2016	22,90	27,00
2017	23,70	26,00
2018	24,90	25,00
2019	24,30	26,00
Kronoflooring Mielec Sp. z o.o.		
2006	24,90	29,00
2007	22,90	36,00
2008	22,90	37,00
2009	20,60	33,00
2010	23,20	31,00
2011	23,70	32,00
2012	25,70	28,00
2013	25,20	29,00
2014	25,70	27,00
2015	28,30	25,00
2016	26,00	26,00
2017	26,70	26,00
2018	28,30	27,00
2019	29,40	26,00
Kronospan Mielec Sp. z o.o.		
2006	24,30	33,00
2007	23,50	43,00
2008	22,90	48,00
2009	24,30	47,00
2010	24,30	42,00
2011	24,50	40,00
2012	24,90	40,00
2013	25,70	37,00
2014	25,70	35,00
2015	25,70	35,00
2016	25,70	34,00
2017	28,30	32,00
2018	27,40	29,00
2019	28,30	29,00
Lear Corporation Poland II Sp. z o.o.		
2006	18,20	27,00
2007	18,80	24,00
2008	7,30	40,00
2009	18,50	25,00
2010	16,40	29,00
2011	19,80	27,00
2012	19,90	26,00
2013	19,10	26,00
2014	20,60	26,00
2015	19,10	25,00
2016	20,60	25,00
2017	22,90	22,00
2018	23,70	24,00
2019	25,70	21,00

MB Aerospace Technologies (Poland) Sp. z o.o.		
2006	20,60	27,00
2007	23,20	29,00
2008	23,60	37,00
2009	23,70	36,00
2010	25,70	35,00
2011	24,90	35,00
2012	24,50	32,00
2013	28,30	26,00
2014	29,40	27,00
2015	29,20	24,00
2016	29,40	21,00
2017	29,40	22,00
2018	32,00	22,00
2019	32,40	22,00
Melex Sp. z o.o.		
2006	23,20	33,00
2007	16,50	48,00
2008	17,40	57,00
2009	18,40	49,00
2010	17,10	44,00
2011	19,10	44,00
2012	20,60	39,00
2013	22,90	32,00
2014	22,40	33,00
2015	22,90	33,00
2016	25,70	30,00
2017	28,30	31,00
2018	28,30	30,00
2019	32,40	27,00
Onduline Polska Sp. z o.o.		
2006	29,10	17,00
2007	27,50	20,00
2008	28,40	23,00
2009	29,40	22,00
2010	27,70	23,00
2011	27,70	25,00
2012	27,50	22,00
2013	28,40	22,00
2014	29,10	24,00
2015	31,20	22,00
2016	31,40	21,00
2017	32,00	22,00
2018	32,40	21,00
2019	32,20	21,00
OPTeam S.A.		
2006	26,70	29,00
2007	22,10	37,00
2008	23,20	36,00
2009	29,10	34,00
2010	29,40	29,00
2011	29,60	31,00
2012	32,20	31,00
2013	31,40	30,00
2014	32,20	33,00
2015	33,00	32,00
2016	32,40	32,00
2017	32,40	30,00

2018	32,20	30,00
2019	32,20	31,00
Polkemic Sp. z o.o.		
2006	25,20	31,00
2007	19,10	35,00
2008	18,40	49,00
2009	19,90	45,00
2010	20,60	40,00
2011	22,40	39,00
2012	22,90	38,00
2013	23,20	37,00
2014	24,30	32,00
2015	23,70	33,00
2016	24,90	32,00
2017	25,70	33,00
2018	25,40	33,00
2019	25,20	32,00
Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o.		
2006	24,90	35,00
2007	22,90	48,00
2008	18,40	49,00
2009	19,10	47,00
2010	19,50	39,00
2011	19,90	37,00
2012	19,90	37,00
2013	20,60	35,00
2014	22,90	33,00
2015	23,70	33,00
2016	23,20	32,00
2017	25,70	27,00
2018	25,40	28,00
2019	25,40	28,00
Pratt & Whitney Rzeszów S.A.		
2006	26,60	36,00
2007	17,40	49,00
2008	16,50	56,00
2009	17,10	55,00
2010	18,40	45,00
2011	18,40	45,00
2012	18,40	42,00
2013	19,10	40,00
2014	19,90	40,00
2015	20,60	37,00
2016	26,60	35,00
2017	26,40	29,00
2018	26,60	27,00
2019	28,30	21,00
SPLAST Sp. z o.o.		
2006	33,40	25,00
2007	33,60	25,00
2008	32,10	29,00
2009	33,20	27,00
2010	33,40	26,00
2011	33,60	27,00
2012	32,60	26,00
2013	32,90	24,00
2014	33,40	25,00
2015	33,50	25,00

2016	34,20	26,00
2017	34,60	25,00
2018	34,60	21,00
2019	34,90	20,00
TW Metals Polska Sp. z o.o.		
2006	23,70	37,00
2007	20,60	46,00
2008	19,10	49,00
2009	19,10	50,00
2010	19,90	45,00
2011	20,00	44,00
2012	23,20	40,00
2013	22,60	36,00
2014	23,70	35,00
2015	23,70	32,00
2016	24,90	33,00
2017	24,50	30,00
2018	24,30	31,00
2019	25,40	30,00
Zakłady Farmaceutyczne COLFARM S.A.		
2006	22,90	36,00
2007	16,50	48,00
2008	17,40	37,00
2009	18,40	35,00
2010	19,90	32,00
2011	19,80	32,00
2012	20,60	30,00
2013	23,20	27,00
2014	23,70	22,00
2015	23,70	20,00
2016	25,20	21,00
2017	25,70	21,00
2018	28,30	20,00
2019	29,40	20,00
ZELNAR Sp. z o.o.		
2006	26,40	36,00
2007	26,60	40,00
2008	26,00	37,00
2009	22,90	35,00
2010	25,70	36,00
2011	25,40	35,00
2012	26,70	36,00
2013	28,30	32,00
2014	28,30	33,00
2015	28,30	32,00
2016	27,60	33,00
2017	29,20	35,00
2018	28,30	33,00
2019	28,60	31,00

Źródło: Opracowanie własne.

Załącznik 7 Wykaz przedsiębiorstw działających w SSE Euro-Park Wisłosan Tarnobrzeg – stan na 2019 r.

Lp.	Przedsiębiorstwo	Podstrefa	Rodzaj działalności	Rok rozpoczęcia działalności	Wielkość zatrudnienia	Wielkość Aktywów (w tys. zł)
1.	ZSChiM Piotrowice II Sp. z o.o.	Tarnobrzeg	producent surowców chemicznych i mineralnych dla budownictwa	2002	110	297 492,72
2.	FENIX METALS Sp. z o.o.	Tarnobrzeg	recycling (odzysk cyny i ołowiu)	2003	Pow. 250	263 135,00
3.	Tarkon Sp. z o.o.	Tarnobrzeg	konstrukcje metalowe, obróbka metali	2002	110	29 477,53
4.	Magielek Magiel i Pralnia	Tarnobrzeg	usługi czyszczenia i prasowania odzieży	1997	Pow. 50	b.d.
5.	Pilkington Automotive Poland Sp. z o.o.	Tarnobrzeg	branża motoryzacyjna	2001	2 160	920 025,31
6.	BK Glass Sp. z o.o.	Tarnobrzeg	producent szkła hartowanego	2011	42	42 629,90
7.	Schollglas Polska Sp. z o.o.	Tarnobrzeg	produkcja dotycząca obróbki szkła polegająca na szlifowaniu, wierceniu, gięciu, hartowaniu i nakładaniu powłok na szkło	2002	156	97 836,24
8.	Phoenix Contact Wielkopolska Sp. z o.o.	Tarnobrzeg	planowane przedsięwzięcie polegać będzie na produkcji złączy elektrotechnicznych	2001	2 460	657 337,43
9.	Alumetal Poland Sp. z o.o. –	Tarnobrzeg – Rejon inwestycyjny Gorzyce	produkcja aluminium	2008	486	579 251,94
10.	Press + Sintertechnik Sp. z o.o.	Tarnobrzeg – Rejon inwestycyjny Gorzyce	produkcja rdzeni solnych do odlewów aluminiowych	2013	68	84 142,84
11.	Federal-Mogul Gorzyce S.A.	Tarnobrzeg – Rejon inwestycyjny Gorzyce	producent tłoków dla przemysłu samochodowego	2011	1 646	1 020 296,00
12.	Metaltec sp. z o.o.	Tarnobrzeg – Rejon inwestycyjny Gorzyce	wytapianie odpadów aluminiowych i żeliwnych	2015	20	6 823,24
13.	ATI ZKM Forging Sp. z o.o. (dawniej Zakład Kuźnia Matrycowa Sp. z o.o.)	Stalowa Wola	branża metalowa, producent odkuwek dla przemysłu	2001	470	290 306,66

14.	Thoni Alutec Sp. z o.o.	Stalowa Wola	producent odlewów aluminiowych	2002	1 500	484 316,44
15.	MCS-METAL CLEANING SERVICE Sp. z o.o. (NiRoVe - Polska Sp. z o.o.)	Stalowa Wola	wyroby metalowe, obróbka metali	2002	Pow. 250	23 720,59
16.	Superior Industries Production Poland Sp. z o. o. (Uniwheels Production Poland Sp. z o.o.)	Stalowa Wola	producent felg aluminiowych	2002	2 901	1 616 290 ,72
17.	Eurometal S.A.	Stalowa Wola	przetwórstwo aluminium	2003	281	394 468,76
18.	IWAMET Sp. z o.o.	Stalowa Wola	obróbka metali, wyroby metalowe	2003	369	91 803,11
19.	PPHU Domostal s.c.	Stalowa Wola	produkcja elementów metalowych dla przemysłu	2001	10-50	b.d.
20.	Wtór Steel Sp. z o.o.	Stalowa Wola	surowce wtórne - odzysk metali	2005	Pow. 250	66 174,94
21.	Rakoczy Stal Sp. j.	Stalowa Wola	konstrukcje metalowe	2014	50	32 292,61
22.	BAGPAK POLSKA Sp. z o.o.	Stalowa Wola	producent opakowań z metali	2007	138	409 917,64
23.	Zakład Obróbki i Procesów Specjalnych Sp. z o.o.	Stalowa Wola	obróbka mechaniczna mała i średnia	2007	11	10 714,77
24.	WOBI STAL Sp. z o.o.	Stalowa Wola	wyroby metalowe, spawanie konstrukcji, malowanie wyrobów	2007	134	80 404,42
25.	ARMATOORA S.A.	Stalowa Wola	producent armatury łazienkowej	2008	776	203 087,00
26.	CELL-FAST Sp. z o.o.	Stalowa Wola	producent wyrobów z tworzyw sztucznych m.in. węże ogrodowe	2001	3	29 540,27
27.	IKEA INDUSTRY POLAND Sp. z o.o.	Stalowa Wola	branża drzewna, produkcja elementów do mebli	2009	10 183	3 596 698,15
28.	Liugong Machinery	Stalowa Wola	produkcja ładowarek i kopiarek	2011	1 250	582 054,00

	(Poland) Sp. z o.o.					
29.	ANDOOR Sp. z o.o.	Stalowa Wola	producent skrzydeł drzwiowych, ościeżnic regulowanych i stałych	2009	55	26 461,40
30.	Q-BEV Sp. z o.o. (Colmar Sp. z o.o.)	Stalowa Wola	producent napojów funkcjonalnych	2015	113	81 101,34
31.	JB STAL SERWIS Sp. z o.o.	Stalowa Wola	producent metalowych elementów ciętych termicznie zabezpieczonych przez korozję	2014	55	52 417,54
32.	Marani Strefa sp. z o.o.	Stalowa Wola	Świadczenie usług w zakresie napraw i konserwacji sprzętów oraz świadczenia usług dostawy sprężonego powietrza	2017	41	6 852,27
33.	Patentus Strefa S.A.	Stalowa Wola	branża metalowa	2011	69	758,44
34.	PPH "Cerkamed"	Stalowa Wola	branża stomatologiczna	2018	11-25	149,06
35.	Zakłady Farmaceutyczne Polpharma S.A.(Sanfarm Sp. z o.o.)	Nowa Dęba	produkcja środków farmaceutycznych	2002	2 146	4 093 191,00
36.	Dezamet S.A.	Nowa Dęba	produkcja dla przemysłu maszynowego i obronnego	2001	642	315 521,68
37.	Marma Polskie Folie Sp. z o.o.	Nowa Dęba	przetwórstwo PCV, producent folii dla ogrodnictwa i budownictwa	2002	400	380 108,82
38.	Bester Medical System Sp. z o.o.	Nowa Dęba	produkcja urządzeń medycznych	2002	161	16 643,76
39.	PRO-FUND Sp. z o.o.	Nowa Dęba	konstrukcje metalowe	2008	200	65 375,55
40.	Pharmacom Media Communications Sp. z o.o.	Nowa Dęba	producent środków farmaceutycznych	2000	5	40,76
41.	Technomal S.A. (INDE S.A.) -	Nowa Dęba	Świadczenie usług związanych z lakiernictwem	2010	15	7 132,56

	Utworzenie zakładu					
42.	BALTIC WOOD S.A.	Jasło	produkcja paneli podłogowych	2002	350	143 741,45
43.	POL-PANEL Sp. z o.o.	Jasło	produkcja mebli i wyrobów drewnianych	2001	200	38 475,33
44.	Nowy Styl Sp. z o.o.	Jasło	produkcja mebli	2001	2 917	1 171 700,18
45.	Rymatex Sp. z o.o.	Jasło	produkcja siatek do tarcz szlifierskich	2002	256	66 935,39
46.	POLYMERNET Sp. z o.o.	Jasło	producent węży siatkowych	2014	57	70,22
47.	HENSFORT sp. z o.o. (dawniej REM II Sp. z o.o.)	Przemyśl	producent stolarki okiennej	2002	307	59 526,51
48.	Wipasz S.A.	Przemyśl – Rejon inwestycyjny Orły	skup, czyszczenie, suszenie surowca ziaren zbóż	2009	1 595	1 109 097,82
49.	Odlewnia "KAW-MET"	Przemyśl – Rejon inwestycyjny Orły	producent wkładów kominkowych i odlewów z metali.	1990	51-95	b.d.
50.	EUROSYSTEM PRO Sp. z o.o.	Przemyśl – Rejon inwestycyjny Orły	producent cystern stalowych do transportu, płynów palet i opakowań z drewna	2010	21-50	6 548,40
51.	Hydromet Sp. z o.o.	Przemyśl – Rejon inwestycyjny Orły	produkcja wyciągarek wysięgnikowych o udźwigu 100 ton	2002	51-100	1 354,27

* w przypadku niektórych przedsiębiorstw podane zatrudnienie pochodziło z innego okresu niż 2019 rok.

Ponadto podawane zatrudnienie w Informacji dodatkowej przez niektóre przedsiębiorstwa było w ujęciu średniorocznym, bądź w przeliczeniu na pełne etaty, albo jako stan wszystkich zatrudnionych na koniec roku. W kilku przypadkach (informacje z przedsiębiorstw, które nie prowadzą pełnej sprawozdawczości) możliwe było jedynie określenie przybliżonego poziomu zatrudnienia. Dlatego pozycji nie sumowano.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: pochodzących ze strony internetowej: <https://tsse.arp.pl/inwestorzy-tsse/inwestorzy-i-podstrefy-tsse> – dostęp 01-09-2021; danych pochodzących z serwisu Emis.com: <https://www.emis.com/php/companies/overview> – dostęp 01-09-2021.

Załącznik 8 Wykaz przedsiębiorstw działających w SSE Euro-Park Mielec – stan na 2019 r.

Lp.	Przedsiębiorstwo	Podstrefa	Rodzaj działalności	Rok rozpoczęcia działalności	Wielkość zatrudnienia*	Wielkość Aktywów (w tys. zł)
1.	AKSIL Fabryka Specjalistycznych Wyrobów Lakierowych" Sp. z o.o.	Dębica	sektor chemiczny	2008	Pow. 250	9 540,26
2.	Firma MAZUR sp. z o.o. sp. k.	Dębica	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2013	259	25 080,03
3.	Firma Oponiarska Dębica S.A.	Dębica	motoryzacja, producent opon	2001	2 713	1 751 030,00
4.	INTERPLASTIK Sp. z o.o.	Dębica	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2010	30	26 273,72
5.	KRONOSPAN HPL Sp. z o.o.	Dębica	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2004	377	351 277,39
6.	Kronospan Mielec Sp. z o.o.	Dębica	przetwórstwo drewna	2002	588	1 367 422,55
7.	MAKDOR sp. z o.o. sp. k.	Dębica	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2013	10-50	51 296,51
8.	NOVATHERM FS 702 sp. z o.o. sp. k.	Dębica	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2013	50-75	5,10
9.	TIZ-IMPLEMENTS Sp. z o.o.	Dębica	lotnictwo, produkcja narzędzi skrawających	2003	29	12 699,39
10.	BSH Sprzęt Gospodarstwa Domowego Sp. z o.o.	Głogów Małopolski	przemysł elektromaszynowy	2001	2 600	3 313 295,00
11.	CREO Sp. z o.o.	Głogów Małopolski	elementy budowlane	2002	285	33 990,85
12.	Curtiss - Wright Surface Technologies sp. z o.o.	Głogów Małopolski	przemysł metalowy	2017	7	8 804,78
13.	FIBRAIN Sp. z o.o.	Głogów Małopolski	sektor IT	2002	345	465 254,00
14.	Leo Minor Wojciech Bąk	Głogów Małopolski	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2004	37	b.d.
15.	Odlewnia Ciśnieniowa Meta-Zel Sp. z o.o.	Głogów Małopolski	przemysł metalowy	2006	200	40 325,06
16.	POLKEMIC Sp. z o.o.	Głogów Małopolski	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2013	218	83 343,28
17.	Terez Performance Polymers Sp. z o.o.	Głogów Małopolski	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2014	78	42 517,07
18.	Systemy Informatyczne Set(h) Sp. z o.o.	Głogów Małopolski	sektor IT	2002	101-250	6 573,33
19.	Wytwórnia Szablonów Kreślarskich Leniar Sp.j.	Głogów Małopolski	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2002	45	11 567,97

20.	Yanko Sp. z o.o.	Głogów Małopolski	poligrafia i opakowania	2003	128	28 822,06
21.	Zakład Poligraficzny OFFSET DRUK Adam Motyka	Głogów Małopolski	poligrafia i opakowania	1991	33	b.d.
22.	Zakład Produkcji Foliai Efekt Plus Sp. z o.o.	Głogów Małopolski	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2004	130	45,11
23.	Lear Corporation Poland II Sp. z o.o.	Jarosław	motoryzacja, produkcja poszyć siedzeń samochodowych	2002	8 387	1 300 402,00
24.	Kronoflooring Mielec Sp. z o.o.	Jasło	przetwórstwo drewna	2002	47	348 692,03
25.	SPLAST Sp. z o.o.	Jedlicze	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2001	155	199 399,59
26.	FIN Techonology Sp. z o.o.	Kolbuszowa	Lotnictwo, dostawca części zamiennych, wyrobów hutniczych oraz materiałów eksploatacyjnych	2015	17	5 878,75
27.	DEFENDOOR sp. z o.o.	Krosno	przemysł meblarski	2016	50	9 835,34
28.	Potocki Piotr ECO-LINE	Krosno	przemysł elektromaszynowy	1999	25	b.d.
29.	PMC Project sp. z o.o.	Krosno	przemysł metalowy	2016	25	4 365,78
30.	SPLAST Sp. z o.o. Sp. k.	Krosno	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2012	90	116 075,67
31.	STELSPAW Sp. z o.o.	Leżajsk	obróbka metalu, produkcja stalowych elementów powtarzalnych i konstrukcji złożonych	2014	78	3 774,49
32.	STYROPIANEX HOLDING sp. z o.o. sp.k.	Leżajsk	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2016	14	17 304,50
33.	DAAL Sp. z o.o.	Lubaczów	przemysł meblarski	2015	229	21 078,94
34.	BISPOL Sp. z o.o.	Łańcut	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2006	763	290 929,79
35.	Firma "KAWICOM" Systemy Komputerowe s.c.	Łańcut	sektor IT	2019	2	60,00
36.	F.P.H.U. "WOLMET" Bożena Leńczyk	Łańcut	elementy budowlane	2003	35	b.d.
37.	OSTROWSKI RYSZARD "EXCEL" Firma Usługowo-Budowlano-Handlowa	Łańcut	przemysł metalowy	1999	7	b.d.

38.	WITKO ZDZISŁAW WOOD-POOL	Łańcut	przetwórstwo tworzyw sztucznych	1995	17	b.d.
39.	ZAKŁAD POLIGRAFICZNY TECHGRAF PIOTR TEICHMAN	Łańcut	poligrafia i opakowania	1991	12	b.d.
40.	3A Composites Mobility S.A.	Mielec	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2011	259	51 734,49
41.	Basco 2 Sp. z o.o. Sp.k.	Mielec	przemysł metalowy	2013	261	63 070,30
42.	Basco 2 Sp. z o.o.	Mielec	przemysł metalowy	2012	101-250	765,65
43.	BRW Sp. z o. o.	Mielec	przetwórstwo drewna	2003	875	445 866,22
44.	BURY Sp. z o.o.	Mielec	przemysł elektroniczny	2001	1 421	486 189,94
45.	C+N POLSKA Sp. z o.o.	Mielec	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2001	276	65 023,20
46.	COBI FACTORY S.A.	Mielec	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2001	269	82 390,63
47.	CONTENUR POLSKA Sp. z o.o.	Mielec	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2011	93	34 653,75
48.	DUL MAR Spółka Jawna	Mielec	przemysł metalowy	2006	21	b.d.
49.	EC ENGINEERING Sp. z o.o.	Mielec	przemysł metalowy	2005	240	46 580,86
50.	ELDAN Sp. z o.o. Sp. k.	Mielec	przemysł tekstylny	2014	80	4 364,99
51.	EUROTECH Sp. z o.o.	Mielec	lotnictwo, projektowanie i produkcja dedykowanych, zaawansowanych technologicznie urządzeń i systemów	2001	379	33 435,37
52.	Firma "MOTO- BRAT" Marcin Maćkowski	Mielec	przemysł motoryzacyjny	2010	12	b.d.
53.	FIRMA TARAPATA Sp. z o.o.	Mielec	przemysł metalowy	2002	211	86 679,63
54.	FOR-TECH Rafał Rączka	Mielec	przetwórstwo drewna	2002	17	b.d.
55.	Froneri Polska Sp. z o.o.	Mielec	przemysł spożywczy	2002	250	397 376,28
56.	GA SYSTEM Sp. z o.o.	Mielec	lotnictwo, kompleksowe wsparcie dla właścicieli samolotów	2016	3	1 409,54
57.	Gardner Aerospace Mielec Sp. z o.o.	Mielec	lotnictwo, producent gotowych komponentów lotniczych	2005	275	80 295,99
58.	GLF Polska Mielec Sp. z o.o.	Mielec	przetwórstwo drewna	2012	10	3 746,96

59.	GUMOTIV Sp. z o.o. Sp.k.	Mielec	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2013	6-20	52 556,57
60.	HUSQVARNA POLAND Sp. z o.o.	Mielec	przemysł elektromaszynow y	2005	354	381 680,44
61.	Interphone Service Sp. z o.o.	Mielec	przemysł elektroniczny	2009	227	123 748,75
62.	KIRCHHOFF POLSKA Sp. z o.o.	Mielec	motoryzacja, opracowywanie i produkcja dla przemysłu samochodowego struktury metalowe oraz hybrydowe	2001	1 480	1 003 222,63
63.	Kronospan Mielec Sp. z o.o.	Mielec	przetwórstwo drewna	2002	588	1 367 422,55
64.	Magellan Aerospace (Polska) Sp. z o.o.	Mielec	lotnictwo, dostawca zintegrowanych produktów dla przemysłu lotniczego	2006	309	99 111,54
65.	MELEX Sp. z o.o.	Mielec	motoryzacja, producent pojazdów elektrycznych	2014	165	29 878,92
66.	METALPOL Sp.z o.o.	Mielec	przemysł metalowy	2005	45	21 566,45
67.	METPOL Sp. z o.o.	Mielec	przemysł metalowy	2009	51-100	11 637,75
68.	Mondi Bags Mielec Sp. z o.o.	Mielec	poligrafia i opakowania	2001	150	127 303,35
69.	MPT Poland sp. z o.o.	Mielec	przemysł metalowy	2016	44	2 776,05
70.	ONDULINE POLSKA Sp. z o.o.	Mielec	elementy budowlane	2001	275	73 549,71
71.	Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o.	Mielec	lotnictwo, producent statków powietrznych	2001	1 616	1 451 535,33
72.	Polsko Koreańskie Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Handlowe JOONGPOL Sp. z o.o.	Mielec	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2002	279	31 046,09
73.	Press-Media Sp. z o.o. s.k.	Mielec	poligrafia	2014	15	7 283,14
74.	Przedsiębiorstwo Produkcyjno- Handlowo-Usługowe "ROYAL-STAR" Krzysztof Pawełek	Mielec	lotnictwo, szkolenia lotnicze, stacja obsługi samolotów, przewozy lotnicze, produkcja elementów i części zamiennych, obróbka skrawaniem,	2009	14	385,77

			produkcja kompozytów, B+R			
75.	Purcell Systems International AB Sp. z o.o. Oddział Polska	Mielec	przemysł elektroniczny	2006	342	15 887,80
76.	PURE ENERGY SYSTEMS Sp. z o.o.	Mielec	budownictwo / fotowoltaika	2004	1-5	176,83
77.	R&S sp. z o.o. sp.k.	Mielec	przemysł metalowy	2017	49	10 735,42
78.	RBC Bearings Polska Sp. z o.o.	Mielec	przemysł lotniczy	2012	256	37 090,41
79.	REGMOT MIŁOŚ Sp. j.	Mielec	przemysł metalowy	2015	14	2 689,07
80.	REG FORM Sp. z o.o. sp. k.	Mielec	przemysł metalowy	2015	19	13 989,15
81.	REMOG POLSKA Sp. z o.o.	Mielec	lotnictwo, regeneracja turbosprężarek, sprężarek powietrza, przekładni kierowniczych oraz maglownic do samochodów osobowych, ciężarowych i dostawczych	2005	168	89 773,08
82.	Retech Sp. z o.o.	Mielec	przemysł metalowy	2002	396	65 168,42
83.	SAMDEX Sp. z o.o.	Mielec	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2004	101-250	21 438,90
84.	SANECKI Sp. z o.o.	Mielec	przemysł metalowy	2017	78	886,94
85.	"Sierosławscy" Jan Sierosławski Sp.j.	Mielec	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2007	74	6 286,71
86.	SIEROSŁAWSKI GROUP Jan Sierosławski	Mielec	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2012	19	b.d.
87.	„Silva” Sp. z o. o.	Mielec	usługi/przetwórstwo drewna	2001	450	288 846,85
88.	Spiroflex Sp. z o.o.	Mielec	elementy budowlane	2001	115	37 323,33
89.	SSC Sp. z o.o. sp.k.	Mielec	przemysł metalowy	2010	20	16 708,88
90.	TEMAR Sp. z o.o.	Mielec	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2006	128	6 753,38
91.	Waldrex Sp. z o.o. Sp.k.	Mielec	przemysł metalowy	2013	457	38 281,49
92.	YASA Motors Poland Sp. z o.o.	Mielec	przemysł metalowy	2013	53	b.d.
93.	YASA Motors Poland Sp. z o.o. s.k.a.	Mielec	przemysł lotniczy / motoryzacja	2011	37	b.d.
94.	Zakład "RPOL" Polit Roman	Mielec	przemysł elektromaszynowy	1995	26	b.d.
95.	ZAMTECHNIKA Gładyszek Sp.j.	Mielec	przemysł metalowy	2002	101-250	5 911,09

96.	Zakłady Farmaceutyczne COLFARM S.A.	Mielec	przemysł farmaceutyczny	2002	304	83 800,21
97.	Zakłady Odzieżowe AG Sp. z o.o.	Mielec	przemysł tekstylny	2002	251	13 444,96
98.	ZOLTA Maciej Żółty	Mielec	Usługi, e-commerce, sieć sklepów internetowych	2008	17	b.d.
99.	Ocynkownia Podkarpacie Sp. z o.o.	Ostrów	przemysł metalowy	2010	46	2 367,69
100.	SPEC-WOOD Przemysław Boczka	Ostrów	przetwórstwo drewna	2006	25	b.d.
101.	STALBUDOWA KAZEX Andrzej Bajor	Ostrów	przemysł metalowy	2009	20	947,90
102.	"Geyer & Hosaja" Sp. z o.o.	Radomyśl Wielki	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2004	450	109 663,89
103.	UTC CCS Manufacturing Polska Sp. z o.o.	Ropczyce	przemysł elektromaszynowy	2001	400	286 306,64
104.	Creuzet Polska Sp. z o.o.	Rzeszów	lotnictwo, produkcja rozwiązań montażowych, a także silników i elementów konstrukcyjnych stosowanych w samolotach	2003	251	78 098,32
105.	Hamilton Sundstrand Poland Sp. z o.o.	Rzeszów	lotnictwo, projektowanie, produkcja oraz naprawa pomocniczych jednostek zasilających APU	2009	270	880 368,00
106.	MB Aerospace Rzeszów Sp. z o.o.	Rzeszów	lotnictwo, produkcja i naprawa komponentów silników lotniczych	2007	315	210 087,30
107.	OkOffice Rączy Sp. j.	Rzeszów	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2015	19	b.d.
108.	Pratt & Whitney Rzeszów S.A.	Rzeszów	przemysł lotniczy	2001	3 500	1 741 249,45
109.	„TW METALS POLSKA” Sp. z o. o.	Rzeszów	przemysł lotniczy	2003	256	104 941,47
110.	WEISS.Solutions Sp. z o. o.	Rzeszów	przemysł elektromaszynowy	2018	17	12 696,42
111.	Zakład Produkcji Foli "EFEKT PLUS" Sp. z o.o.	Rzeszów	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2000	149	130 596,15
112.	CENTURION -R Sp. z o.o.	Sanok	elementy budowlane	2002	175	18 584,86
113.	Europak Sp. z o.o. s.k.	Strzyżów	poligrafia i opakowania	2017	0	599,20

114.	Akces-Med. Sp. z o.o.	Trzebowniko	przemysł medyczny	2004	147	17 377,56
115.	Bernacki Industrial Services Sp. z o.o.	Trzebowniko	przemysł elektromaszynowy	2004	101-250	8 316,02
116.	Bodycote Polska Sp. z o.o.	Trzebowniko	przemysł metalowy	2004	140	68 063,00
117.	BORGWARNER POLAND Sp. z o.o.	Trzebowniko	motoryzacja, technologie dla pojazdów spalinowych, hybrydowych i elektrycznych	2007	1 309	1 364 584,00
118.	BorgWarner Rzeszów Sp. z o.o.	Trzebowniko	motoryzacja, rozwiązania w zakresie czystego napędu i wydajnych rozwiązań technologicznych dla pojazdów lekkich, średnich i ciężkich, a także do zastosowań poza autostradami.	2014	494	293 285,27
119.	CNC Innovations Sp. z o.o.	Trzebowniko	przemysł metalowy	2014	374	2 486,90
120.	Cyfrowa Foto Sp. z o.o.	Trzebowniko	poligrafia i opakowania	2006	428	75 992,80
121.	Dipol Plastic Technology Sp. z o.o.	Trzebowniko	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2013	59	18 181,45
122.	DOPAK sp. z o.o.	Trzebowniko	przemysł maszynowy	2003	40	63 684,23
123.	ELEKTROZEL sp. z o.o.	Trzebowniko	przemysł elektroniczny	2010	91	15 575,40
124.	FIBRAIN Sp. z o.o.	Trzebowniko	sektor IT	2002	345	465 254,00
125.	Goodrich Aerospace Poland Sp. z o.o.	Trzebowniko	przemysł lotniczy	2008	1 206	850 548,61
126.	MB Aerospace Technologies (Poland) Sp. z o.o.	Trzebowniko	lotnictwo, produkcja i naprawa krytycznych elementów konstrukcyjnych i obrotowych silników lotniczych	2003	134	45 706,84
127.	McBrida Polska Sp. z o.o.	Trzebowniko	przemysł lotniczy	2010	50	21 688,86
128.	Metall-Expres Sp. z o.o.	Trzebowniko	przemysł metalowy	2003	107	160 910,50
129.	ML SYSTEM Sp. z o.o.	Trzebowniko	elementy budowlane / fotowoltaika	2015	183	216 190,00
130.	MTU Aero Engines Polska Sp. z o.o.	Trzebowniko	lotnictwo, produkcja i montaż niskociśnieniowych komponentów turbin i płatów,	2007	600	3 533 200,75

			naprawa części silnika			
131.	NajlepszeFoto.pl Piotr Leszczyński	Trzebowniko	poligrafia i opakowania	2014	25	1 025,64
132.	OPTEAM S.A.	Trzebowniko	sektor IT	2003	165	59 550,20
133.	P.P.U.H. BRYK Witold Bryk	Trzebowniko	przemysł lotniczy	2000	47	b.d.
134.	Polimarky sp. z o.o. Sp.K.	Trzebowniko	przetwórstwo tworzyw sztucznych	2014	113	76 556,33
135.	Q-TEQ Sp. z o.o.	Trzebowniko	przemysł elektromaszynowy	2014	51	12 137,78
136.	South Bay Solutions Europe Sp. z o.o.	Trzebowniko	sektor usług	2014	30	9 616,02
137.	TouchPoint Polska sp. z o.o.	Trzebowniko	przemysł metalowy	2017	84	86 566,69
138.	Verashape Tomasz Szymański	Trzebowniko	przemysł elektromaszynowy	2016	21	2 930,71
139.	WJATECH Sp. z o.o.	Trzebowniko	przemysł metalowy	2015	24	21 911,70
140.	ZELNAR Sp. z o. o.	Trzebowniko	przemysł metalowy	2002	66	24 266,59
141.	W.P.S. Sp. z o.o.	Zagórz	przemysł metalowy	2006	93	80 200,26
142.	SumiRiko Poland Sp. z o.o.	Zagórz	motoryzacja, producent części samochodowych	2002	352	394 280,00 ^{a)}

* w przypadku niektórych przedsiębiorstw podane zatrudnienie pochodziło z innego okresu niż 2019 rok.

Ponadto podawane zatrudnienie w Informacji dodatkowej przez niektóre przedsiębiorstwa było w ujęciu średniorocznym, bądź w przeliczeniu na pełne etaty, albo jako stan wszystkich zatrudnionych na koniec roku. W kilku przypadkach (informacje z przedsiębiorstw, które nie prowadzą pełnej sprawozdawczości) możliwe było jedynie określenie przybliżonego poziomu zatrudnienia. Dlatego pozycji nie sumowano.

a) suma wartości aktywów na koniec 2019 dla całego przedsiębiorstwa (wszystkich oddziałów w kraju).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pochodzących ze strony internetowej: <https://europark.arp.pl/inwestorzy-w-sse/inwestorzy> – dostęp 01-09-2021; danych pochodzących z serwisu Emis.com: <https://www.emis.com/php/companies/overview> – dostęp 01-09-2021.

